

ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES
UNIVERSITATIS CATHOLICAE UCRAINORUM
S. CLEMENTIS PAPAE

Праці богословського факультету
Opera facultatis theologicae

Том LIX

о. д-р М.І. ЛЮБАЧІВСЬКИЙ
ПРОПОВІДІ

Dr. M. I. LUBACHIVSKY
SERMONES

ВИДАННЯ У. К. У. - ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES U. C. U. - S. CLEMENTIS PAPAE

I. DOCUMENTA

Monumenta Ucrainae Historica, vol. I-XIV (1075-1856)

II. ТВОРИ (Opera omnia)

Твори Йосифа Патріярха і Кардинала т. I-XIII

III. OPERA FACULTATIS THEOLOGICAE

A) Opera Gr. Cath. Academiae Leopoli (т. I-XX)

B) Opera Universitatis Catholicae Ucrainorum (т. XXI-L)

- т. XXI. о. Михайло Кравчук, *Книга Псалмів* (Sac. MICHAEL KRAWČUK, Liber Psalmorum). Рим 1966, стор. 240. \$ 5.
- т. XXII-XXIII. о. д-р Ісидор Нагабвський, *Історія Римських Вселенських Архієпископів*, частина I. (Dr. ISIDORUS NAGAYEWSKY, Historia Romanorum Catholicorum Pontificum, pars I). Мюнхен 1964, стор. 363. \$ 8.
- т. XXIV-XXVI. Проф. Микола Чуватий, *Історія християнства на Русі-Україні*, I том. (Prof. NICOLAUS ČUVATYJ, De historia christianitatis in antiqua Ruš-Ucraina, vol. I). Рим-Нью Йорк 1965, стор. XI+816. \$ 15.
- т. XXVII. о. д-р Мирослав Марусин, *Чини Святительських Служб в Київському Євхології з початку XVI ст.* (Prof. MYROSLAV MARUSYN, Ordinum Pontificalium in Euchologio Kioviensi saec. XVI expositio). Рим 1966, стор. XVIII+210. \$ 6.
- т. XXVIII-XXX. о. проф. д-р Ісидор Нагабвський, *Історія Римських Вселенських Архієпископів*, частина II. (Prof. ISIDORUS NAGAYEWSKY, Historia Romanorum Catholicorum Pontificum, pars II). Рим 1967, стор. 600. \$ 10.
- т. XXXI. Dr. EUGENIUS KAMINSKYJ, *De potestate Metropolitaram Kioviensium-Haliciensium* (a. 1596-1805), Romae 1969, p. 180. \$ 6.
- т. XXXII. JULIUS KUBINYI, S T D., *The History of Prjašiv Eparchy*, Romae 1970, p. 216. \$ 5.
- т. XXXIII. *Український Католицький Університет ім. св. Климента Папи в першому п'ятиліттю свого постання і діяльності 1963-1968.* (De Ucrainorum catholica Universitate S. Clementis Papae primo quinquennio peracto suae originis et activitatis enarratio). Рим 1969, стор. 290. \$ 10.
- т. XXXIV. Д-р Павло Сениця, *Світильник істини*. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові. (Dr. PAWLO SENYCIA, *Svitylnyk istyny*. The Light-bearer. The historical sources of the Ukrainian Catholic Theological Academy of Lviv). Торонто-Чикаго 1973, ст. 1010. \$ 15.
- т. XXXV. *Перші українські проповідники і їх твори* (De exordiis praedicationis Ucrainorum). Видання II Editio. Рим 1973, стор. 185. \$ 6.

• ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES
UNIVERSITATIS CATHOLICAE UCRAINORUM
S. CLEMENTIS PAPAE

Праці богословського факультету
Opera facultatis theologicae

Том LIX

о. д-р М.І. ЛЮБАЧІВСЬКИЙ
ПРОПОВІДІ

Dr. M. I. LUBACHIVSKY
SERMONES

РИМ 1984 ROMAE

о. д-р М.І. ЛЮБАЧІВСЬКИЙ

ПРОПОВІДІ

РИМ 1984

*За благословенням Блаженнішого
Патріярха Йосифа*

Ватикан 1 листопада 1982

*Щиро-сердечна подяка Впр. о. Родіонові Головацькому ЧСВВ
за спґавлення мови.*

Автор

ВОПЛОЧЕННЯ – ВИЯВ БОЖОГО МИЛОСЕРДЯ Й ЛЮБОВИ ДО ЛЮДСЬКОГО РОДУ

(Неділя перед Різдвом Христовим – *Мт* 1,1-25)

На початку своєї Євангелії св. Євангелист Матей ставляє родовід Ісуса Христа, щоби цим підкреслити правдивість і достовірність слів небесного Отця супроти людей, своїх грішних сотворинь. Негайно після того, як наші прародичі переступили заповідь Божу в раю, сподіваючись первородний гріх, задля якого втратили дитинство Боже не тільки самі, але й для цілого людського роду, а з ним також і всі привілеї дітей Божих, Господь своїм справедливим судом прогнав їх із раю. Він однак не покарав їх так важко, як годилось за те, що вони образили Його Божий маєстат. Задля свого милосердя й любови до людства, Він включив у проклін, що його кинув на прародичів, надію на майбутнє спасіння. Проклинаючи диявола, який спокусив і обманув прародичів, Господь Бог включає в тому проклові обіцянку майбутнього Спасителя, що визволить поневолений людський рід з тенет диявольських тай знищить його силу і володіння над світом. Так бо каже Господь: « Я покладаю ворожнечу між тобою і жінкою, між твоїм потомством і потомством її. Воно розчавить тобі голову, а ти будеш намагатись вп'ястися в його п'яту » (*Бут* 3,15). Багато сторіч минуло з того часу; рід людський пройшов море терпінь і нещасть. Та не диво, бо то був час приготування до спасіння, час очікування спричинника відкуплення — Ісуса Христа. Під кінець, той людством нетерпеливо очікуваний час прийшов. Та й Господь, що пророками сповіщав час приходу на світ Спасителя, сповнив свою обітницю і послав на землю — наше спасіння: « Бог, що багаторазово й багатьма способами говорив колись до батьків наших через пророків. За останніх же оцих днів заговорив до нас через Сина, якого зробив спдкоємцем усього й яким сотворив віки » (*Євр* 1,1с).

Оцей Божий Син, за посередництва якого небесний Отець сотворив усю вселенну, приходить до нас, у цей світ, як маленьке немічне дитя з Діви, що була обручена праведникові, святому Йосифові. Це сталося на те, щоби сповнилось слово, що його дав Бог Батько першим людям ще в раю. Тай свята Євангелія розказуючи про різдво Божого Сина підкреслює цю правду, що тим фактом Господь виповняє свою обітницю. А це все сталося, щоб здійснилось Господнє слово, сказане пророком

Ісаяю: « Ось діва зачне в лоні й породить сина й дадуть йому ім'я Еммануїл, що значить: З нами Бог » (Мт 1,22с). Чи воно дійсно було необхідне, щоб Божий Син сховався із неба тільки на те, щоб нас спасти? Причина тієї конечності лежить у містерії смертельного гріху. Він бо, тому що в важкою образою Божого, безмежного Маєстату, сам набував рис безмежності, нескінченної злоби. Щоб за цю безмежну образу Божу Творцеві надолужити, треба віддати йому безмежну справедливість. Тому однак, що людська гідність є нічим у порівнянні з Божим маєстатом, людина сама ніяк не змогла б Богові надолужити, тобто вирівняти тієї прірви, яка виникла після сподіяння гріха. Зіставалась людському родові тільки одна можливість: заплатити за гріх, тобто повік покутувати в пекельному вогні. Здавалось, що вже немає ніякого рятунку для людей, та що пекло вже є самотнім місцем, в якому вони залишатимуться до віку. Та Господь у своєму безмежному милосерді не хотів карати так страшно своє грішне сотворіння, не хотів на віки позбавляти його вічного щастя, до якого вже на початку сотворення людину призначив. Він бажав, щоб людина мала спромогу каяття, а отже й повороту до Нього, до остаточної мети. Він бо з надміру своєї доброти й любови хотів поділитись із своїми розумними сотворіннями тим щастям, яким від віків вітається і своїм життям, що ним від віків живе.

Божя любов до сотворіння знайшла спосіб, яким людина могла надолужити Його Божій справедливості, повністю усунути зневагу таї цілковито знищити гріх і провину людського роду. До цього необхідним було підшукати особу, яка б своєю гідністю дорівнювала Божому маєстатові, щоб надолуження було повне. Та особа мусіла бути водночас і людиною, бо людина Бога образила, тому вона мала ту образу змити. Тож погляньте, що робить Господь! Він посилав на землю той Божий маєстат в особі свого єдинородного сина, що є « відблиском його слави, образом його істоти, — підтримуючи все своїм могутнім словом, здійснив очищення гріхів і засів праворуч величі на висоті » (Євр 1,3). Будучи Богом всемогутнім, рівний Бог-Отцеві у всьому, маючи той сам маєстат що Отець, міг дати Йому повну сатисфакцію — надолуження. Тому, що це надолуження мало прийти Богові від людей, бо вони образили Бога, Божий Син приходить на цей світ з лона Пречистої Диви і через неї стається членом людського роду. З тої причини євангеліст перелічує ті всі роди, що випередили Христа, щоб доказати ту правду, що він став правдивим чоловіком. Він, правдивий Бог по своїй Божій природі, є водночас правдивим чоловіком, по своїй людській природі, яку прийняв з лона Пречистої Диви, своєї Матері. Призадумаймося одну мить над тайною Божого Воплочення. Предвічний Бог, безмежна, досконала істота, Творець вселенної, постановив прийняти подобу і природу

свого сотворіння — людини. Бог, якого ціла вселенна не може обняти, дозволяється обняти лоном Божої Матері. Відвічний починається і приходить на світ у часі; безмежний обмежується маленьким тілом дитяти, що приходить на світ у стайні, пристановищі для тварин. Всемогутній, що держить всесвіт у своїй могутній правиці, приходить на світ як маленьке, безпомічне дитя, здане на ласку й неласку своєї Матері і свого опікуна св. Йосифа, обручника Пречистої. Коли так призадумаємося над цим, тоді й із наших уст пронесеться повний здивування й подиву оклик: « Оту тайну заховану від віків та поколінь, яка тепер відкрита його святим. Ім Бог ізволив об'явити, яке то величне багатство цієї тайни між поганами, що є — Христос між нами, надія слави » (*Кол 1,26с*).

Дійсно нам важко зрозуміти цю тайну. Ображений Господь Бог бачивши, що люди не зможуть надолужити Йому за свої прогріхи, вкладає весь тягар гріхів на плечі своєї самотньої дитини — Христа Ісуса. Робить його жертвним ягням, призначеним на жертву за наші гріхи й провини, щоб тільки нам допомогти і спасти нас від страшних мук пекла. Небесний Отець приготував тіло — людську природу, а Його Божий Син добровільно приймається тієї жертви, щоби сповнити волю небесного Отця: « Тому, входячи в світ — говорив (Ісус) — Ти не хотів ні жертв, ані приносу, але приготував мені тіло. Ти не вподобав собі ні всепалень, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: Ось іду, щоб учинити Твою волю, Боже » (*Євр. 10,5-7*). Милосердя й любов до людського роду спонукує Його єдинородного Сина прийнятися тих усіх мук, що Його в майбутньому ждали та й ганебної смерті на хресті, щоб нам допомогти. Послушний Син предвічного Отця приймається всього, чого лише треба, щоб заплатити Отцеві за всі образи, щоби спасти гріховний людський рід. Він не лише упокорюється тим, що бере на себе природу свого сотворіння, але Він понижує себе ще більше, бо приймає на себе й наші гріхи, умирає ганебною смертю на хресті, наче який злочинець. Відкинений своїм народом, опущений перестрашеними апостолами, позбавлений під кінець на якийсь час навіть видимої підтримки свого небесного Отця, кличе до Нього серед того опущення й болю: « Боже мій, Боже мій, чому Ти мене покинув? » (*Мм 27,46; Мр 15,34*). Цього всього приймається єдинородний Син Божий на те, щоб об'явити нам свою безмежну любов до нас.

У своєму впокоренні Він іде ще далше. Щоби прийти до наших душ і принести їм спасіння, Він стається річю. В Пресвятій Тайні Євхаристії Він стає звичайною поживою, щоби прийшовши до наших душ, стати їхньою поживою, а водночас же й їхнім життям: « Хто споживає тіло моє і кров мою п'є, той у мені перебуває, а я в ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той хто споживає мене, жи-

тиме мною » (*Йо* 6,54сс). Тож подивляймо це безмежне милосердя й любов небесного Отця й Його єдиного Сина до нас, і благаймо Його, щоб Його життя зоставалось у нас, та привело нас до вічного життя в небі. Прибігаймо часто до Тайни Божого милосердя й любови, до Тайни Євхаристії і приймаймо наше життя й наше спасіння — Воплоченого Христа.

ДИТЯ НАРОДИЛОСЬ НАМ

(Різдво Господа нашого Ісуса Христа – *Мт* 2,1-12)

Сьогодні обходимо одне з найбільших свят, тобто Різдво нашого Господа Ісуса Христа. Пророк Ісая, один із найдавніших пророків, вже передбачив цю подію й кличе з радістю: « Бо Дитя народилось нам, сина нам дано; влада на плечах у нього й дадуть йому ім'я: Чудесний поради́ник, сильний Бог, Отець довічний, Князь миру! » (*Іс* 9,5). Від початку існування людського роду, через цілий час історії вибраного, жидівського народу, ця обітниця Месії жила серед Ізраїля. А пророк Ісая[•] сповістив його прихід 750 років наперед. Та коли Він прийшов на цей світ, ніхто не знав про його народження. Очевидно, що Його різдво звістили янголи вбогим вифлеємським пастирям: « Ангел же сказав їм: Не бійтесь, бо я звіщаю вам велику радість, що буде радістю всього народу: Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, що є Христос Господь. І ось вам знак: Ви знайдете дитя сповите, що лежатиме в яслах » (*Лж* 2,10с). Небесна ясна зоря сповістила трьом мудрецам зі Сходу, які, йдучи за нею, прийшли до Єрусалиму, шукаючи й розпитуючи про місце народження Царя жидівського: « Де цар юдейський, що оце народився? » — питають вони, « Бо ми бачили його зорю на сході й прийшли поклонитись йому ». Але в Єрусалимі в столиці Ізраїля ніхто не знав про Нього. Той сам народ, що сотні літ ждав на Нього, на спасіння Ізраїля, той сам народ, що постив, молився й приносив жертви щоденні в святині Єрусалимській тільки на те, щоб вимолити в Бога Його прихід, нічого не знав про Його народження. Ба навіть самі сторожі месіянських обітниць ізраїльські священики й знавці св. Письма не були певними ні про час, ні про місце, де Він мав народитись. Та щойно простеживши св. Писання, вони змогли відповісти цареві Іродові. Первосвященики та книжники « сказали йому: У Вифліємі Юдейським, бо так написано пророком: І ти Вифлієме, земле Юди, нічим не менший між містами Юди, бо з тебе вийде вождь, що пастиме мій народ, Ізраїля » (*Мт* 2,4сс). Однак, прийнявши цю вістку від первосвящеників та книжників, ніхто не спішився піти до Вифлеєму, щоби поглянути

на те «Спасіння Ізраїля» і пошанувати Його, або принаймні з цікавості поглянути на Нього.

Хіба ж це не дійсний парадокс? Всемогутній Бог, Творець всесенної, Цар миру прийшов на цей світ, але ніхто не поцікавився Ним. Сотні років народ очікував Його, молив Бога про Його прихід. Якже Він уже появився на землі, ніхто не дбав про те, щоб прийти й глянути на Нього; люди мали важливіші справи на гадці. Син предвічного Бога впокорив себе, прийнявши природу свого сотворіння, щоби спасти упалий рід людський, але ніхто не являється, щоб Його привітати, принести Йому дари як вислів радості, почитання й любови. Гук 21 гарматних вистрілів звіщає звичайно прихід на світ людського царя, але прихід Божого Сина, царя над царями, переходить так незаметно, що нічого надзвичайного не розбуджує людства, погруженого в глибокому сні. Так-то наш Спаситель починає своє утаєне життя незаним народженням. В глибокій нічній темряві, здалеку від людських селищ у пустій печері, пристановищі звірят, оточений пустими полями, приходить на світ Творець всесенної. Уже своїм народженням навчає Ісус, що вартість людини не лежить у добрах цього світу, в мастках та багатствах. Вони всі не мають жодної вартості в Його очах. Він вибирає для себе звичайну стайню, замість царських палаців. Ціла всесенна належить до Нього, але Він не хоче мати нічого спільного з її багатствами і вдовольняється крайнім убожеством. Таким зостався Спаситель ціле своє життя, як про це каже Він одному молодцеві, який бажав стати Його учнем: «Лисиці мають нори й птаці небесні гнізда, а Син Чоловічий не має де й голови приклонити» (*Мт* 8,20). Ба навіть і по смерті не має свого власного гробу але кладеться до гробу Йосифа з Ариматеї. «Йосиф узяв тіло, загорнув його в чисте полотно й поклав у свій новий гробниці, що її висік у скелі» (*Мт* 27,59с). Проте вчимося від нашого Спасителя тієї правди, що земні добра не можуть нам багато допомогти в досягненні нашої мети. Бо якщо б вони дійсно були нам помічними, тоді Ісус був би напевно вказав на їхню вартість.

Прийшов на світ Христос «Отець майбутнього віку, цар всесенної», однак як Він пізніше заявляє перед Пилатом, його царство не з цього світу: «Я — цар. Але царство моє не з цього світу...» (*Йо* 18, 37.36). Він цар світу майбутнього, що поза гробом, поза смертю, та й Він здобув собі те царство своїми муками й смертю на хресті. Здобув його не тільки для себе самого але також для тих усіх, що повірять Його навчанням й ітимуть за Ним, несучи свої щоденні хрести. Він «здійснив очищення гріхів і засів праворуч величі на висоті, ставши оскільки вищим від ангелів, оскільки успадкував визначніше від них ім'я» (*Євр* 1,3с). Мільярди небесних ангелів, уносячись під хмарами, звіщають Його

царство, славлячи Бога й співаючи Йому звеличну пісню: « Слава на висотах Богові і на землі мир людям доброї волі » (*Лк 2,13с*). Ісус Христос Отець майбутнього світу є одночасно князем миру, який прийшов на землю принести мир усім людям. Будучи під владою диявола-сатани, рід людський був неспокійний, схвилюваний, зажурений своїм майбутнім. Та тепер прийшов Князь спокою, який переміг диявола й вніс мир у людські серця. Відняв у них страх, терпіння і непевність, що його повна оця наша земля, а на їхнє місце лишив нам свій правдивий мир і спокій: « Мир залишаю вам, мій мир даю вам; не так як світ дає, даю вам його » (*Йо 14,27*). За допомогою того свого миру Ісус поєднав нас зі своїм небесним Отцем. Тому що ми важко образили Його нашими проступками, Він відвернув від нас своє лице, не хотів на нас і дивитися, бо з наших душ споглядало на нього обличчя Його відвічного ворога диявола, який разом із гріхами поселився в наших душах.

Та з приходом Христа, прийшов до нас Миротворець, Син Божий і зі своїм приходом приніс спокій людському родові. Поєднав його з розгніваним Отцем, як цього навчає св. апостол Павло, кажучи: « Оправдані ж вірою, ми маємо мир з Богом через Господа нашого Ісуса Христа, через якого ми вірою одержали доступ до тієї ласки, що в ній стоїмо й хвалимося надією на славу Божу (*Рм 5,1с*). Ходімо ж тоді до Нього, нашого новонародженого Спасителя, та й разом з пастирями й мудрецами зі сходу принесімо Йому наші серця й душі, обтяжені вагою наших щоденних прогріхів. Приходімо, почитаймо й хвалімо Його, водночас же просім Його про одну ласку, а саме: про спасіння наших безсмертних душ. Він бо прийшов на те сюди, на землю, прийняв на себе нашу людську природу, щоб очистити нас із гріхів, визволити з неволі Сатани і щасливо привести назад до небесного Батька. Приходімо до Нього з вірою й любов'ю, а Він, добрий і люблячий Спаситель, допоможе нам досягнути мету нашого існування — самого ж Бога. Та й ми тоді разом зі св. Павлом: « ...хвалитись мемо надією на славу Божу » (*Рм 5,2*).

ІСУС ХРИСТОС – СИН БОЖИЙ НАРОДИВСЯ

(Різдво Христове – *Мт 2,1-12*)

Багато дітей у Сполучених Державах і в інших країнах завішують сьогодні їхні панчішки при вогнищі в приймальній, або ж уранці біжать під деревце, сподіючись, що новонароджене Дитя Христос наповнить їх різними дарунками. Дуже часто їхні сподівання сповняються, бо батьки дуже дбають про те, щоби принаймні раз у рік зробити ди-

тині таку радісну несподіванку. Не раз пізно поза північ вони не сплять, але пакують і гарними стяжками прикрашають пачки й пачечки для їхніх пестунчиків. Так ото на саме Різдво вранці діти мають безліч радощів розв'язувати ті пакунки й оглядати, що їм св. Миколай приніс. Ті дарунки, це вислів любови їхніх батьків до своїх дітей, для яких нагородою є радісне й здивоване лице дитини.

Але є одна панчішка, яка з року в рік висить при домашньому вогнищі, та, на жаль, ніхто її не наповняє дарунками, і так вона, залишена в забутті, висить уже майже дві тисячі років пуста. Нею є панчішка Дитяти Ісус — Божого Сина. Його панчішка зостається пустою, дарма, що то Його різдво ми обходимо так святково й весело щороку, пригадуючи собі, що це Він перед століттями прийшов на цей світ, задля нашого спасіння. Він бо своїм приходом приніс радість і весілля для нас. Незважаючи на це, Його панчішка все ще порожня й ледве чи є надія, що вона наповниться в майбутньому.

Яких дарунків сподівається від нас те Боже Дитя? Пригадуймося найперше чому Ісус Христос прийшов на цей світ? Очевидно, ми всі знаємо, що він прийшов на те, щоби спасти наші душі від гріха й визволити їх із неволі диявола. То чому ж нам не принести Йому в дарі наші душі, коли Він так дуже бажав їх, що не вагався покинути щастя небесного Отця, прийти на землю, стати людиною й віддати своє життя за них! Чому ж нам не приступити до св. Тайни Покаяння, щоб очистивши нашу душу від усякого гріха, чистою й святою принести Йому в дарі в той радісний день, коли святкуємо пам'ять Його першого приходу на цей світ? Христос прийшов на землю, бо він любить нас і хоче бути близько нас, як про це згадує св. Йоан, кажучи: «Полюбивши своїх, що були в світі, до краю їх полюбив!» (Йо 13,1), так що віддав своє життя за них, за спасіння їхніх душ. Тож коли Він так дуже бажав нас мати, що не тільки полишив небо, місце безконечного щастя з Отцем, але став людиною як кожний з нас, та й віддав цю свою прийняту людську природу серед страшних страждань і смерти на хресті, то чому ж би нам не сповнити Його задушевного бажання? Чому нам не прийняти Його до наших душ у пресвятій Тайні Євхаристії, щоб Він народився у нас самих, у нашому серці й, відродивши наші душі, зоставався в них аж до того часу, коли ми зможемо навіки вже злучитись із Ним у небі у вічному щасті?

Як ангели святі при Його народженні співали пісню слави: «Слава Богові на висотах і мир серед людей доброї волі» (Лк 2,14). Ісус Христос появився серед нас як Цар миру — супокою. Він приніс нам Свій Божий мир — спокій, то чому ж нам не прийняти той Його найбільший Божий дар? Приймім цей дар миру-спокою найперше в наші душі, по-

єднавшись з нашим Богом-Творцем, збуджуючи щирий жаль за всі наші гріхи й провини і очищуючи нашу душу в св. Тайні Покаяння. Принесімо той мир Христовий до наших родин, поєднавшись з усіма членами родини, забуваючи про всі спори, незгоди й сварки! Погодімось з нашими сусідами і навіть з нашими ворогами. Забудьмо всяку ненависть і ворожнечу, бо Різдво Христове — це час прощення, час поєднання, час Божого миру серед людей доброї волі. Небо й земля поєдналися із приходом на світ Сина вічного Отця, який у своїй Божій особі поєднав небо з грішною землею, беручи на себе гріхом звихнену людську природу. Він Цар миру, хоче щоб той Його мир Божий зіставався між нами, як це виходить з Його слів, висказаних перед своїми страстями: « Мир залишаю вам, мій мир даю вам; якого світ вам дати не може, я даю вам » (Йо 14,27).

Під кінець покладім у панчішку Дитяти Ісус, нашу любов до Нього, бо він прагне нашої любови. З любови до нас Він прийшов на нашу землю й став, як кожний з нас, людиною. З любови до нас віддав Він своє тіло на страждання й на ганебну хресну смерть. З любови до нас Він тепер живе серед нас на престолах, ~~о~~криваючись під видами хліба і вина, щоб бути завжди з нами. Його Божя любов до нас — це той вогонь, який Він приніс із неба: « Вогонь прийшов я кинути на землю — і як я прагну, щоб він уже розгорівся! » (Лк 12,49). Тож віддаймо Йому нашу любов, однак не пустими словами, але нашими добрими ділами. Такої любови від нас Він бажає, коли каже: « Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете » (Йо 14,15), бо: « ...в кого мої заповіді, й хто їх береже, той мене любить » (Йо 14,21). А на заплату Дитяти Христа не потребуємо довго чекати, як про це Він сам запевняє словами: « Хто ж мене любить, того мій Отець полюбить, і я того полюблю і йому я об'явлю себе » (Йо 14,21).

А тепер, ідучи за давнім звичаєм, хотів би я скласти вам усім сердечні побажання з нагоди Різдва Христового. Нехай те новонароджене Дитя Христос наповнить ваші панчішки до краю всіма тими добрими, що ви їх собі бажаєте. Нехай Воно сповнить ваші душі, звільнені від усяких гріхів, тим божим миром, який Він приніс на землю зі своїм приходом. Нехай запалить у наших серцях любов до себе, і то любов діяльну, яка об'являється в виконуванні волі Його небесного Отця. А за це все Він об'явиться нам як милосердний, люблячий Спаситель під кінець світу, коли, прийшовши як страшний Суддя, забере нас до свого Небесного Царства, щоб там нас усіх зробити повіки щасливими.

ХРИСТИЯНСЬКЕ ПОДРУЖЖЯ І ЙОГО ОБОВ'ЯЗКИ

(Собор Пресвятої Богородиці й св. Обручника Йосифа – *Мт* 2,12-23)

Церква свята присвячує другий день Різдв'яних свят святій родині, тобто Пречистій Діві Марії та її святому обручникові, Йосифові. Тих двоє святих людей, яких опіці небесний Отець доручив свого єдинородного Сина, стали починком, осередком родини, в якій прийшов на світ, виховався й зріс наш Спаситель — Ісус Христос. Як сам Ісус Христос є взірцем ідеального богобоязливого життя, так пресвята родина є ідеалом католицької родини. Пригадуваймося тоді над святою родиною, щоб ми знали, як улаштувати й наше родинне життя, щоб наша родина могла також сповнити завдання, до якого покликав її Творець, тобто до приводження на світ і виховування дітей. Воднораз же й те, щоб муж і жінка були собі взаємно помічними в досягненні їхньої особистої мети, якою є злука з Богом, а разом із нею й безмежне щастя людини.

Найважливішою чеснотою святої родини була чистота. Вони обоє склали обіт чистоти й жили разом як брат і сестра. Такого життя бажав собі від них небесний Отець, бо хотів, щоб на лоні такої святої родини прийшов на світ і виховався Його єдиний Син — Христос. Виходить з цього, що чистота повинна бути також чеснотою наших подруж, і то як перед встановленням подружжя, так і по його завершенні. Перед подружжям, тобто під час їхніх заручин, обоє заручених повинні завжди пам'ятати, що вони ніколи не є цілковито самі, але що Господь Бог є завжди з ними, тому вони повинні уникати всяких пестоців. Ті бо є дозволені лише подругам, бо вони направляються до подружнього життя, тобто до приводження на світ і виховання дітей, а крім того ті подружжі пестоці мають на меті підтримувати й підсилювати любов обох подругів до себе. Щодо того св. апостол Павло дає добру пораду подругам, кажучи: « Ось що, брати, кажу: Час короткий. Тож нехай ті, що мають жінок, живуть, немов би й не мали... » (*1 Кор* 7,29). Це значить, що люди побираються не тільки на те, щоби зазнавати статевого розкоші, задовольняти пристрасті їхнього тіла. Самозрозуміло, вони мають той привілей статевих зносин, віддавати собі взаємно подружню повинність; але все-таки вони повинні завжди мати перед очима те, чому Господь наділив людей статтю? Негайно після сотворення перших людей Адама є Єви, злучивши їх у подружжя, сказав Творець: « І сотворив Бог людину на свій образ; на образ Божий сотворив її; чоловіком і жінкою сотворив їх. І благословив їх Бог і сказав їм: Будьте плідні й множтесь і наповняйте землю... » (*Бут* 1,27с). Проте головною й одинокою ціллю людини не є стать, навіть у правному подружжі, але головною метою є служба Богові, прагнення до Нього, нашого Творця й нашої

остаточної мети. Тому-то й св. апостол Павло радить подругам, щоб вони не дуже прив'язувалися до того статевого життя: « Кажу це вам на вашу користь — не щоб накинати на вас петлю, але щоб ви гідно та ревно трималися Господа » (1 Кор 7,35).

Другою не менш важливою чеснотою подружжя є подружнє вірність обох подругів. Господь Бог дав дуже строгий закон щодо того в Старому Завіті, тож ті, що переступили цю заповідь, підпадали карі смерті через каменування. Подружжя має велику вартість і вагу в очах самого Творця, тому Він хоче, щоб воно зіставалось святим і праведним, здоровим і богобоязливим, бо тільки з такого подружжя виходитимуть добрі й чесні діти. Ісус Христос підняв подружжя до гідності святої Тайни, вказуючи цим свою пошану до нього, а також те, що Він бажає, аби подруги зберігали його святим та чистим. Так бо навчає Христос: « Задля жорстокости ваших сердець Мойсей дозволив вам відпустити ваших жінок; спочатку ж не було так. А я кажу вам: Хто відпускає свою жінку і ожениється з іншою, той чинить перелюб; і хто ожениється з розвідкою, чинить перелюб » (Мт 19,8с). « Хіба ви не читали, що Творець від початку створив їх чоловіком і жінкою, і мовив: Тому покине чоловік батька і матір і пристане до своєї жінки й будуть двоє одним тілом, так, що вони не будуть більше двоє, лиш одне тіло. Що, отже, Бог получив, людина хай не розлучає » (Мт 19,4сс; див. 5,32; Лк 16,18; Мр 10,11). Святий Павло повторяє цю заповідь і поясняє: « Одруженим же наказую не я а Господь: Жінка нехай не розлучається від свого чоловіка; коли ж розлучиться, нехай зостається незаміння або нехай помириться з чоловіком, а чоловік нехай не відпускає жінки! » (1 Кор 7,10с).

Він дав цю заповідь християнам у тому часі, коли ізраїльтяни мали в звичаю розводитись зі своїми жінками й брати собі інших жінок, бо так дозволяв закон Мойсея. Питання між різними жидівськими школами було не щодо розводу, але щодо причин розводу. Ісус Христос своїми словами справляє закон Божий, що його викривили жиди й повертає подружжю його давню святість, яку надав йому Творець, і яку Він мав на гадці, коли поблагословив перше подружжя Адама й Єви в раю. Тому й остерігає Христос жидів словами: « Хіба ви не читали, що Творець від початку створив їх чоловіком і жінкою, і мовив: Тому покине чоловік батька й матір і пристане до своєї жінки й будуть двоє одним тілом, так, що вони не будуть більше двоє, лиш одне тіло. Що, отже, Бог получив, людина хай не розлучає » (Мт 19,4сс). А тепер гляньте, що людина зробила з тою святою інституцією? Вона потягла її через болото й грязь гріхів. Тепер подружжя вже не є святою інституцією, що її намітив Творець, але, згідно з поглядами деяких людей, є « пере-

старілим забобоном ». Тепер молоді люди живуть без Божого благословення, неначе ті бездомні пси. Як довго можуть себе зносити, так довго живуть разом, але коли вже мають себе досить, коли вже пересичені тією статевою любов'ю, тоді розходяться й пристають до інших. Ба що більше, є такі подружжя, які сходяться разом, міняються своїми жінками й так у своєму середовищі мають зносини отверто. Вони запевняють, що такі звичаї сприяють нерозривності їхніх подруж. Справа є однак не в тому, що є такі звироднілі подружжя, але в тому, що тепер люди чимраз то частіше схваляють такий неморальний спосіб життя й самі наслідують його. Оця статевая свобода прийшла з державою підтримуваним навчанням дітей про статі і статеве життя, водночас же з поширюваним обмеженням дітей у подружжі. Проте, коли вже тепер немає небезпеки зайти в тяжку, тоді каже такий мужчина чи жінка, що воно зашкодить так час до часу « скочити собі в гречку? » Воно навіть сприяє єдності подруж. Таке статеве звиродніння спричинило те, що вже немає стриму статевим збоченням. Гомосексуалізм, лєзбїїзм, садизм, статеві морди поширюються зі застрашаючою швидкістю по цілому краю й немає їм кінця. Раніше збоченці вважали, що вони хворі люди, а тепер вони парадуються по вулицях, домагаються рівноправності, признання Церквою й бажають собі такі подружжя признати правними. От наприклад, у Каліфорнії вони вже навіть мають свою власну церкву й свого власного пароха.

Таке розгнуздане статеве життя приносить зі собою багато інших лих, як розводи, різні протизачаттєві засоби, аборти, а за ними негайно йде й Божа кара — прерізні венеричні хвороби. Тому, що немає ще видимої страшної кари Божої за такі зловжиття, люди гадають, що така розгнуздана мораль ще не є дуже великим гріхом. Але вже навіть статистика показує, що те зло потягає за собою брак потомства, так що Сполучені Держави Америки стануть незабаром країною старих людей. Зараз наприклад, є коло півтора мільйона стерилізованих мужчин, та й коло вісімсот тисяч жінок. Около дев'ять мільйонів жінок приймає пілючі проти запліднення, а крім того більш ніж півмільйона абортів виконано за один рік. Виходить, що Господь не потребує карати людство атомною чи водневою бомбою, бо люди самі себе винищать таким звироднілим життям. Тому призадумаймось над тим, що робимо, схаменімось ще поки час, та й привернімо святість і подружню чистоту нашим подружжям. Звернімо наші очі на ідеал християнського подружжя, на Святу Родину й просім Господа Бога, щоб помагав нам провадити святе подружнє життя. Бо тільки таким чином спасемо себе самих, та й наших дітей, навчаючи їх як треба жити, щоб досягнути мету нашого життя, яку намітив для нас сам Господь і Творець.

НІХТО НЕ МОЖЕ ЗМІНИТИ ЗАДУМІВ БОЖИХ

(Перша неділя по Різдві – *Мт* 2,13-23)

Сьогодні свята Євангелія навчає нас одної й то дуже важної правди, а саме, що ніхто ані ніщо не є в спроможності змінити чи знищити устійлених задумів Божих. Він завжди осягає те, що наміряє й лише нерозумна людина буде намагатись робити що-небудь проти Його волі. Такою людиною, що намагалася знівечити Божі пляни був цар Ірод. Почувши від трьох мудреців про зорю новонародженого Месії, царя ізраїльського, та й довідавшись від жидівських первосвящеників і книжників про місце народження Ісуса, рішився вбити Його і цим запевнити собі царство Ізраїльське. Очікуючи нетерпеливо повороту мудреців, які мали йому точно розказати, де народився Цар Юдейський, в свій уяві Ірод насолоджувався вже гадками, як то він уб'є новонароджене дитя й запевнить собі безжурне посідання царського трону. Але пляни Божі йдуть своїм руслом. Ангел Господній являється в сні мудрецам і каже їм « не завертати до Ірода, тож вони пустились іншою дорогою в свій край » (*Мт* 2,12). Ангел рівночасно остерігає опікуна Христового св. Йосифа, кажучи йому у сні: « Устань, візьми дитя й матір його і втікай в Єгипет, і перебувай там, поки тобі не скажу, бо Ірод шукає дитя, щоб його вбити » (*Мт* 2,13). Хоч який хитрий і підступний був Ірод, то його плян ужити мудреців до вбивства Ісуса, не здійснився. Господь помішав його пляни та й спричинив його упадок. Така проста остророга св. Йосифові, щоби втікав у Єгипет і не повертався назад, знівечила складні пляни царя, й не дозволила перевести їх у життя. Втомлений довгим очікуванням на мудреців, цар зрозумів, що вони вже не повернуться до нього, тому дуже лютувався. Але розваживши трохи, успокоївся думаючи, що ще не все втрачено. Очевидно, що справа з убиттям майбутнього царя була трохи складнішою, однак не була неможливою. Вистачало вбити всіх хлопят від двох літ в долину. Тому дає приказ своїм слугам іти до Вифлєсму й убити « в Вифлєсмі й по всій його окрузі всіх дітей, що мали менше ніж два роки, згідно з часом, що пильно вивідав був від мудреців » (*Мт* 2,16). Хоч він сподіювався страшний злочин, вбиваючи невинних дітей, проте не осягнув своєї цілі, бо Ісус безпечно втік до Єгипту.

Подібно трапляється з усіма тими людьми, що намагаються знівечити пляни Бога. Пригадаймо собі, наприклад, такі факти з жидівської історії. Первосвященики, книжники й фарисеї рішили вбити Христа, знищити Його навчання та й учнів. Вони дійсно вбили Божого Сина, але тільки тому, що так від віків постановив був небесний Отець. Його

смерть стала відкупленням людського роду від неволі гріха й від влади диявола. Вони переслідували перших християн, навіть убили св. первомученика Стефана і св. апостола Якова, першого Єрусалимського єпископа. Однак тими переслідуваннями вони не знищили науки Христової, ні Його Церкви, але навпаки, допомогли їй поширитися по цілому тодішньому знаному світі. Зрозумівши, що вони не зможуть поширювати « благої вісті » в Палестинській Землі, апостоли залишили Святу Землю й розійшлися по всьому світі, приносячи радісну вістку про спасіння, яке появилось для всіх людей. Серед поган апостоли знайшли дуже схильні серця, які з радістю приймали їхні слова й піддавалися без спротиву Заповідям Божим. Отже Юдеї силкуючися знищити віру Христову, лише допомогли їй поширитися по світі. Подібно й погани переконалися про могутність Божого слова і про незнищимість Його задумів. Три сторіччя намагались вони спиняти слово Боже; не перебирали в засобах, тисячами вбивали учнів Христових. Хто тільки визнавав Христа своїм Богом, того віддавали на муки й смерть, аж під кінець мусіли признати своє безсилля супроти християнства. Замість знищити віру Христову, зробити їй кінець, вони знищили самих себе, своїх божків і свою поганську мораль. Ба навіть і в їхній могутній імперії настала зміна. Рим, столиця й остоя поганства, стала столицею християнського світу. І важко нам доводиться збагнути той змаг Христової церкви з поганством, бо, з одного боку, боролась могутня, держава з найкращою тодішньою армією, з досконалим урядом, багатствами, що пили до скарбу держави з цілого знаного тоді світу. А з другого боку, переважно невільники, без зброї, без майна, які навіть не належали самим собі. Вони не боролись, не противились насиллю, але добровільно йшли на муки й на смерть за Христа й за Його віру. Незважаючи однак на ту позірну неміч, Церква перемогла й на ній найкраще сповняються слова її основника Христа, що їх звернув Він до свого апостола Павла: « Досить тобі моєї благодаті, сила бо моя виявляється в безсиллі » (2 Кор 12,9). І додає вже сам апостол: « Отож я краще буду радо хвалитися моїми немочами, щоб у мені перебувала сила Христова » (2 Кор 12,9).

Ми зараз живемо в подібних часах. Безбожний комунізм із своєю матеріялістичною філософією силкується знищити релігію й викоринити віру в Христа з сердець добрих і віруючих людей. Декому здається, що він уже навіть досягнув цю свою ціль, бо знищив Церкву католицьку в межах ССРР, а православну церкву зробив своєю невілинницею, яка схваляє всі потягнення червоних панів. Та кремлівські пани все ще не задоволені своїми досяганнями вдома, вони пропагують свої безбожницькі ідеї поза межами своїх держав і вживають наївну американську молодь як пророків і носіїв своїх ідей тут, у Сполучених Державах. Вони по-

ширюють наркотики, а з ними свої ідеї; наповнюють незрячі уми молоді кличами про вільну любов, про ненависть до існуючої влади й про конечність революції, щоб привести їхній лад, а з ним і їхній «рай» тут, в Америці. Намагаються переконати молодь, що поступ і встановлення ідеального устрою вимагає від них іти до тієї мети навіть по трупах їхніх батьків, тому що вони противляться поступові. Вони назадники й неспроможні прийняти тих чудових большевицьких ідей, які запевняють людям спокій, добробут і щасливе життя, як ось воно пливе в найбільшій і найкращій демократії, в Союзі Радянських Союзів. Безкритична молодь, що не спроможна зрозуміти хитрости, підступу й фальшу диявола, перенимається тими диявольськими ідеями, демонструє проти свого уряду. Борясись проти ведення війни, вони роблять те саме, проти чого борються, підкладають бомби, вбивають людей, нищать людське, кривавою працею здобуває майно, силкуються знищити кожного, хто думає інакше, як їх навчили; та й це все неначе на сміх, роблять в ім'я любови й миру. Той сам давній диявол, батько ложі, діє й тепер за допомогою комунізму, щоби знищити Царство Христа й знову взяти в свої, людською кров'ю сплямлені руки владу над світом. Виглядає, що Господь Бог нічого не робить, щоби противитись тим лиходійним силам, що безустанку працюють по всім-усюдам. Здається, що церква Христова вже упадає, вже немає сили далі боротись, бо навіть її власні діти звернулись проти неї. Її священники, монахи й монахині, поважне число вірних рішилось перейти на сторону нечистої сили, щоб, як вони кажуть, боротись проти назадницького проводу Христової Церкви. Те все, що протягом тих двох тисяч років Церква Христова голосила вони відкидають як забобон, назадництво і неправду. Та й ми, будучи свідками того всього, не хочемо вірити нашим власним очам і лише дивуємось як довго Церква ще зможе встоятись тому безустанному напорові диявольських сил?

Нам однак не треба журитись, ані боятись; ми знаємо з запевнення самого Божого Сина, що Церква є незнищима. І то не лише людські сили нічого не зможуть їй вдіяти, але навіть ціле пекло не зможе їй нічого пошкодити. Бо так каже Христос: «Тож заявляю тобі, що ти Петро (скеля) й що я на цій скелі збудую мою Церкву, й що пекельні сили її не подолають» (Мт 16,18). Чим дужче вороги Христа трудяться, чим більше вони силкуються пошкодити Церкві, тим ближчий і певніший їхній упадок. Подібно як у часи Христа, Сатана, бачивши Його скатованого, безсило висячого на хресті, думав, що вже досягнув своєї мети, здобув перемогу. Однак сталося щось цілковито протилежне, якраз ця його позірна перемога, а Христове найбільше безсилля, стало поразкою диявола й Христовою перемогою. Подібно станеться й з ворогами

Церкви Христові. Чим певнішою здаватиметься їм їхня перемога, тим ближчою буде їхня поразка, погуба. Ніхто не може перемогти Бога Творця! Він бо всемогутній і може зробити те, що тільки захоче. Каже псалмодієць про Бога таке: « Наш Господь у небі, зробив усе, що тільки захотів » (*Пс* 113,В.3). Ніщо, ніяка сила не може опертися всемогутності Бога — Творця. Цю силу одержав Христос у час свого воскресіння, бо каже: « Дана мені всяка влада на небі й на землі... знайте, що я з вами по всяк час; аж до кінця віку » (*Мт* 28,18.20). Спаситель свідомий того, що ті, які будуть вірними Йому, матимуть багато клопотів, нещастя і трудів воюючи проти зла у світі. Він однак потішає своїх учнів і запевняє їх про їхню остаточну перемогу, коли зостануться Йому вірними: « У світі страждатимете. Та бадьортеся! Я бо подолав світ » (*Йо* 16,33).

СВЯТО ІМЕНУВАННЯ ГОСПОДА НАШОГО ІСУСА ХРИСТА

(Новий Рік – *Лк* 2,20сс. 40-52; 6,17-23)

Сьогодні святкуємо празник іменування Господа нашого Ісуса, що булополучене з обрядом обрізання. Це був давний жидівський звичай, що зачався з їхнім патріархом Авраамом і був ознакою приналежності до вибраного народу. Він відповідав нашій св. Тайні Хрищення, бо як у ньому дитя діставало ім'я й тим обрядом ставало членом жидівського народу, так у нашій тайні Хрищення дитя дістає ім'я, водночас же стає членом організації, основаної Спасителем, тобто Церкви святої. Як жидівський обряд робив новонароджене дитя членом вибраного народу, що був під особлившою опікою Бога — Єгови, так і св. Тайна Хрищення робить дитя прибраною дитиною Божою, що стається предметом особлившої любови й опіки небесного Отця. Про це ширше говорить св. апостол Павло: « Чи ж ви не знаєте, що ми всі, які в Христа Ісуса охристились, у смерть Його охристились? Ми поховані з Ним через хрищення на смерть, щоб як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з ним подобою Його смерти, то будемо й подобою Його воскресіння » (*Рм* 6,3сс).

Тісно зв'язаний з цим обрядом був також обряд очищення матері після породів, який відповідає нашому введенню матері після хрищення. Проте після обрізання хлопяти, що мало місце вісім днів по народженні, наступали обряди жертвування первородного в святині й обряд очищення матері. Тому й принесла Пречиста свого сина до святині, щоб його символічно жертвувати небесному Отцеві й викупити, виплачуючи за нього 5 сиклів до скарбони святині. Сама ж виконала обряд очищен-

ня, жертвуючи притому дві горлиці, тому що не була багатою. Тих п'ять сиклів було звичайною оплатою викупу, на згадку того, що Господь захоронив первородних жидівських у Єгипті, коли вигубив усіх первородних дітей єгиптян. Тим робом первородні належали до Бога, тобто мали бути призначені на Його службу. Та коли батьки не бажали собі давати їх на службу в святині, викупляли їх. Той сам обряд виконано в Ісусом Христом, однак Його жертвування не було лише символічним, але правдивим. Хоч і батьки заплатили належних 5 сиклів, вони не звільнили Спасителя від жертви, що її від Нього жадав небесний Отець; вони лише відклали цю жертву на пізніше. Тридцять і три роки пізніше Ісус приніс себе в жертву небесному Отцеві на горі Голготі; віддав останню каплю своєї пресвятої крові на хресті, щоб нас вирятувати від страшних пекельних мук. Цим своїм символічним жертвуванням у святині, Христос признав, що Його обов'язком є служити Богові, так що дванадцять літ пізніше, Він звертає увагу на те свій Пречистій Матері й святому опікунові Йосифові, коли вони шукали за ним у поворотній дорозі з Єрусалиму додів. Повернувшись до Єрусалиму й заставши Його в оточенні фарисеїв та книжників, що були досвідченими в Святому Письмі, та й дивувались Його надзвичайній мудрості й знанні св. Письма, мати з докором звернулася до Спасителя словами: «Сину, чому це ти так зробив нам? Ось батько твій і я тебе шукали!» (Лк 2,48). Чого ж ви мене шукали? — спокійно відповів Ісус; «Хиба ви не знали, що мені треба займатись справами мого Отця?» (Лк 2,49). Так-то серйозно брав на себе обов'язок Христос, що його прийнявся тим обрядом символічного жертвування в святині. Коби ми також так поважно брали собі до серця ті всі обов'язки, яких приймаємося в Тайні Хрищення, коли устами наших хрестних батьків обіцяємо Богові відректися диявола та його служби, та й вірувати в Христа й служити Йому одному!

Свята Тайна Хрищення є торжественним складенням присяги вірності Богові й Його організації св. Церкві, що її складає дитина Божа своєму Батькові, а новопоставлений член церкви своїй Церкві. Перед прийняттям тієї Тайни, приймаючий або сам, коли дорослий, або ж устами своїх хрестних батьків, коли немовля, вирікається тричі диявола, його слуг і його служби, та й тричі прирікає вірити в Христа й служити Йому. До чого ця обігниця зобов'язує людину? Як знаємо, що диявол і служба йому представляє цілий оцей грішний світ із усіма його розкошами, грішними пожаданнями й тими проступками й злочинами, що їх люди скоюють своїм грішним життям. Тому-то й перед Хрищенням кожний з нас вирікається того князя цього світу, диявола й усякої спільності з ним, — тобто служби йому. А під службою розуміється грішне життя, шукання задоволення грішних пристрастей і протизакон-

них утіх, які противляться заповіті Божому чи церковному. Коротко сказавши, служба дияволу протиставиться службі Богові, до якої кожний з нас призначений вже від зачаття свого існування. Тим Божим призначенням, що його в нашому зачатті Творець поклав у наше серце, тобто бажанням безконечного доброго Бога, якого ніякі туземні, скінчені й проминаючі добра не можуть задоволити, а тільки один-одинокий Бог, Господь призначає нас на свою службу. До того Він має право, бо Він нас з нічого сотворив, при житті постійно утримує, співпрацює з кожним об'явом нашого життя й дбає про все, що нам у цьому житті потрібно. Й цю службу Богові висказує навчання Катехизму такими словами: «Ми сотворені на те, щоб Бога пізнавати, Його полюбити, Йому служити й цією службою заслужити собі вічну нагороду в небі». В обряді Тайни Хрищення ми повторюємо це зобов'язання й урочисто обіцяємо, що вірно будемо сповняти той обов'язок, щоби стати добрими членами Церкви, та й Божими законними дітьми. Якже однак пригадуємося над нашим минулим життям, то з засоромленням мусимо признати, що ми ледве чи дотримали тієї врочистої обітниці, даної Богові при хрищенні. Таке саме врочисте приречення складаємо Богові кожного разу у Тайні Сповіді, тобто, що вже не будемо більше грішити, але що вірно будемо дотримуватися Його заповідей. Та чи воно помагає? Де там! Скоро ми відійдемо від сповідальниці, вже знову грішимо й замість йти за Христом, йдемо за Його противником, дияволом; тому що служба йому легша, бо пособляє нашим пристрастям і злим схильностям. Ми навіть не думаємо про те, що відмовляючись служити Богові, ми стаємо зрадниками, бо робимо те, чого зарікались не робити. Навіть не звертаємо уваги, що в той спосіб наражуємо себе на страшну небезпеку попасти в вогняну безодню на-віки. Відвертаючись від Бога Творця, ми залишаємо рівночасно й нашу остаточну мету, яка одинока може повністю задоволити наше за безконечним добром, тобто за Богом, шукаюче серце. А коли Його залишаємо за нашого земного життя, то не можемо мати надії, що Його зможемо досягнути після смерті.

Розваживши це, гляньмо так на дванадцятилітнього Христа, який звертає увагу своїм батькам: «Чи ж ви не знали, що мені треба займатись справами мого Отця?» (Лк 2,49). Пригадаймо собі мету нашого існування тут на землі. Подумаймо тільки Всемогутній Бог сотворив нас з нічого й поставив тут, на землі. Він підтримує це наше існування на кожну хвилину й без Його Божої підтримки ми обернулися б у ніщо. Він співдіє з кожним нашим рухом, словом, гадкою й бажанням, старається про все, що нам до цього земного життя потрібне. Це все, що нам конечно до нашого тілесного й духового життя, це Його Божі ласки, якими нас безустанку обсипає. Та Він не тільки наш початок і причина,

Він водночас є й нашою метою. Він сотворив нас, бо хотів з нами поділитись своїм Божим життям і своїм безмежним щастям, та й до того щастя нас уже при сотворенні призначив. Дорогою до досягнення того щастя є служба Йому, нашому Богові й найвищому Панові. Тієї служби Йому не потрібно, бо Він і без нас був від віків щасливий, але хоче Він, щоб ми Йому служили, задля нас самих, задля нашого власного безмежного щастя. Бо служба Йому — це наше безустанне прямування до нашої остаточної мети. Та й якщо ми тут за нашого туземного життя не будемо прямувати до Нього, то яким чином зможемо досягнути Його після смерті?

Дивіться, як дуже Він хоче, щоб ми спаслися! Коли людина задля свого нерозуму зійшла з тієї дороги до Бога первородним гріхом, Він, щоб рятувати її, не вагається післати свого єдинородного Сина Ісуса Христа й каже Йому своїми муками й смертю відкупити людський рід, поставити його знову на дорогу правди. Про ту Божу любов до нас, до людей свідчить Його улюблений апостол св. Іван словами: « Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожний, хто вірує в нього не погіб, але щоб мав життя вічне » (*Йо 3,16*). Тож поведьмося так, як ми обіцяли Йому в Тайні Хрищення, тобто віруймо в Нього і в Його єдинородного Сина й нашого Спасителя Ісуса Христа. Та віруймо не тільки словами, але ділами, тобто поведьмося так як Він нас навчив не тільки своїми словами, але й прикладом цілого свого туземного життя. Так бо навчає нас Слово Боже — Ісус Христос: « Хто вірує в нього (Ісуса Христа — Божого Сина) не буде осуджений, — хто ж не вірує, — той уже осуджений, бо не увірував в ім'я Єдинородного Сина Божого » (*Йо 3,18*).

ПОКАЙТЕСЯ, БО НАБЛИЗИЛОСЬ ЦАРСТВО БОЖЕ (Неділя перед Богоявлінням – Водохрищами – *Мр 1,1-8*)

Господь, небесний Батько, щоб приготувати людство до приходу свого Єдинородного Сина, післав перед ним, Його предтечу, святого Івана Хрестителя. Про це вже сотні літ заздалегідь сповіщав пророк Ісаї словами: ...написано в пророка Ісаї: « Ось я посилаю мого посланця перед тобою, який приготує тобі дорогу » (*Мр 1,2*). Часи св. Івана Хрестителя, що випередив Спасителя не цілий рік, були дуже важкими, непривітними часами. Народ уже зневірювався, так довго очікуючи Богом обіцяне спасіння, забував поволі в чому те спасіння мало полягати й, вигадавши спасіння таке, як йому підходило, змінив свою гадку й про Спасителя. Замість очікувати Божого Терплячого Слугу, який жерт-

вуватиме себе за спасіння грішних людей, як це проповідували пророк Ісаїя й псалмодівець цар Давид, вигадав та й вимріяв собі його як переможного царя, який знищить усіх ворогів вибраного народу, підіб'є їх під владу Ізраїля, та й зробить їх панами над цілим світом. Тому-то народ не дуже й слухав проповіді св. Івана Христителя, бо він не голосив їм те, що вони хотіли слухати. Він бо голосив каяття, відкинення гріхів, поворот до Бога; а вони бажали собі почути про переможного Месію, месника їхніх кривд, та й вождя, що приверне царство Ізраїля в давній його славі й могутності. Тож і не диво, що голос Христителя був дійсно голосом «вопіючого во пустині!» Були однак такі, що слухали його, були це люди вбогі, що навіть не сподівалися великої зміни у своїй долі без огляду на те, хто б то прийняв владу в землі Ізраїльській — жиди чи римляни. Були митарі, тобто збирачі податків і митних оплат, були найбільш зненавидженими людьми, тому жиди вважали їх не лише грішниками, але й зрадниками свого народу, бо збираючи податки, вони спомогали ворогів-римлян. Так то вони, публичні грішники й жидівські жовніри, що служили в римській армії, як допоміжні відділи, приходили до Івана Христителя. На них усіх дивилися жиди, а передусім пануючі класи як архивреї, фарисеї й книжники, не наче на шумовиння, яке не було гідне, щоб їх називано Ізраїльтянами. Вони-то слухали наук св. Йоана, каялись своїх гріхів, приймали Йоанове хрещення як знак готовости змінити дотеперішнє життя і цим приготувлялися до приходу Месії, який уже був близько. Ісус характеризує цих каянників як таких, що показалися гідними Його спасіння: «Направду кажу вам, що митарі й блудниці випереджують вас у Божому Царстві. Прийшов бо був Йоан дорогою правди, та ви не повірили йому; митарі й блудниці повірили йому, а ви, бачивши те, навіть потім не розкаялись, щоб повірити йому» (*Мт 21,31с*).

Не дуже змінилось відношення народу в наших часах. Голос святого Отця, єпископів і священників здається кличуть тепер також наче б у пустині. Лише мала горстка людей здається слухає. Велика більшість християн так пристала до цього земного життя, до гріховного вживання земних дібр і задоволення своїх пристрастей, що не мають і часу йти до церкви послухати чого вона навчає. Деякі з тих, що ще приходять та й слухають, сміються й кепкують собі з острого служителів церковних, коли ті закликають їх зійти з дороги гріха й ступити на стежку Божих Заповідей. Вони кажуть, що таке навчання вже перестаріле, що давні заповіді й мораль уже не обов'язують модерної людини. Модерна людина має не тільки право, але й обов'язок жити, як їй подобається й уживати всіх засобів, які запевняють їй як найбільшу розкіш — вдоволення. Те все, що Церква Христова, спираючись на навчання

Бого-Чоловіка, вважала злом-гріхом, теперішні учені, проповідники, а то й деякі католицькі священики вважають перестарілим і недійсним. Згідно з їхньою гадкою Отці Церкви, церковні письменники, а то й папи не зрозуміли науки Христової й тому поробили різні обмеження, та й навчали, що їхнє переступлення — це вже гріх. На гадку тих модерних учителів, Бог, що є Богом любови, не міг заборонювати людям уживати туземного життя, розкоші. Тому зараз настав час, щоб усе старе змінити й зачати нову мораль, та й сперти її не на право-заповіді, як було передтим, але на любов. Очевидно, любов вони розуміють не так як її Христос розумів і навчав, але беруть під увагу тільки ту грубу, низьку, змислову любов-задоволення статевих пожадань. Тому й навчають, що подружжя, це вже перестаріла установа, що обмежує вільні зносини між людьми, вони бо повинні мати цілковиту свободу любити кожного, хто тільки їм подобається. Не можна зв'язувати двох людей на ціле життя, бо це неприродне. Подружжя, і то нерозривне, є якраз причиною такого великого числа розводів, бо по якомусь часі подружки стають знуджені собою. Таке безвідповідальне життя не сприяє вихованню дітей, тому вони уникають їх за допомогою всяких можливих засобів, чи то запобігаючи заплідненню, а в випадку тяжі просто зігнанням плоду. Вистачить лише глянути на теперішню молодь, що з мішком на плечах блукає безцільно по дорогах з міста до міста, щоб побачити наслідки такої модерної науки, філософії й поступової релігії. Молодь неначе які покидьки суспільства живе тим проповідуваним « вільним життям » серед загальної розпусти, гомосексуалізму, лезбійзму, задурманюючи собі голови наркотиками; поширюючи між собою венеричні хвороби, взаємно себе вимордовуючи. Ось наслідки нової застосованої до модерного життя релігії.

Де ж вихід з цього важкого положення? Хто може нам його тепер принести? Спасіння, як колись у часах св. Івана Хрестителя й Христа Спасителя, криється в тих самих словах: « Кайтесь, бо наблизилось царство небесне! » (*Мт* 3,2). Кайтесь своїх гріхів, зрозумійте й признайте, що ви робили зло, заверніть з дороги, що веде до загибелі, та й « Приготуйте дорогу Господеві, вирівнюйте Його стежки » (*Мт* 3,3). Зрозуміймо добре оцю правду, що Христос Спаситель своїми терпіннями й смертю на хресті ще не поставив нас у небі, не зробив людьми досконалими. Він лише здобув нам можливість, дав засоби звільнитись від гріхів, з влади диявола, щоб стати дітьми Божими. Він вислужив нам потрібні ласки в свого небесного Отця й їх залишив нам у своїй організації, в Церкві святий. Ті засоби, тобто Божя наука й Святі Тайни, є спроможні піднести нас з багна гріхів і лихих схильностей. Тих Тайн є усіх сім, а передусім св. Тайна Хрищення, Сповіді й Пресв. Євхарис-

стії. Тільки від нас самих залежить, чи будемо чистими й праведними, чи ні, коли рішимося уживати цих засобів спасіння. Коли однак ми відмовимося їх приймати і далі будемо жити неморальним життям як досі, тоді ми безумовно пропадемо, незважаючи на всі зусилля Божого Сина й самого Бога Отця. Дуже глибоко навчає про це св. Августин, кажучи: « Чоловіче, Господь Бог, який сотворив тебе без тебе, спасти тебе без тебе не може! » Це значить: якщо ми не бажаємо співдіяти з Божими ласками, не хочемо приймати Його засобів спасіння, тоді все даремне, ми не досягнемо мети, до якої нас Творець призначив.

Ба що більше, коли ми вже зрозуміли посланництво Христа, коли пізнали Його науку, і все, що Він зробив для нашого спасіння, а саме, щоб визволити нас від неволі гріхів, а ми вперто противимось і не приймаємось каяття, щоби ступити на дорогу, яка веде до Бога, тоді ми самі накликаємо на свою голову страшну Божу кару. Ось послухайте, що про це кажеється в листі до Євреїв: « Бо коли ми, одержавши повне пізнання правди, грішимо добровільно, то вже немає жертви за гріхи, але страшне очікування суду й палаючий вогонь помсти, який має пожерти противників » (Євр 10,26с). Ясно кажеється, що Бог зробив усе для нашого спасіння. Він поклав усі наші провини на свого Сина, щоб ми могли очиститися. Тому, коли ми не зважаючи на це все, не хочемо користати з заслуг Христа, нам не зостанеться нічого іншого як важка кара Божа. А що до цього то св. Дух знову попереджає нас словами: « Бо ми знаємо того, хто говорив: До мене належить відплата, я відплачу! » І ще: « Господь судитиме свій народ. Страшно є впасти в руки Бога живого » (Євр 10,30с). Тому розважмо добре, та й призадумаймося над Божим закликом до покаяння, щоб ми, станувши на дорогу правди й спасіння, уникнули Божої, справедливо караючої правиці.

МИЛОСЕРДНИЙ ГОСПОДЬ ЗАВЖДИ БЛИЗЬКО, ЩОБ ПОМОГТИ НАМ У БІДІ

(Двадцять дев'ята Неділя Після Зіслання Св. Духа – Лк 17,12-19)

Сьогоднішня св. Євангелія розказує нам про те, як то наш Божественний Спаситель оздоровляє десяткох прокажених. Проказа — це одна з найстрашніших хворіб, бо ціле тіло людське поволі розкладається, відпадає від костей і людина серед великих терпінь, як фізичних так і духових, помалу нидіє і врешті-решт умирає. Таких-то десять прокажених зустрів Христос Господь у дорозі до Єрусалиму. На голос їхньої просьби: « Ісусе — Наставнику, змилосердися над нами! » (Лк

17,13). Ісус не чекає, але негайно здійснює їхню просьбу словами: « Ідіть і покажіться священикам » (Лк 17,14). Бо в тих часах тільки священики мали владу вирішити що людина здорова, тобто звільнена від прокази, та й може повернутись назад до родини й до життя в спільноті, або інакше: може знову захити життям, від якого була виключена, як довго хворіла тією страшною хворобою.

Коли ми так слухаємо про те чудо й про інші чуда нашого Спасителя, нам деколи заздрісно буває, що ми не жили в часах Христа й не могли бути близько Нього, подивляти Його чуда і слухати Його Божої науки. Бо тодішнім людям було так легко прийти до Нього, просити про що-небудь, очевидно, про щось, що було конечним до життя, як у тому випадку, про здоров'я й Він негайно сповняв просьби тодішніх людей. Ми ж не маємо до кого звернутися. Дуже часто в нещастю, в біді нам важко знайти таку особу, яка б співчувала з нами, та й хотіла нам в який-небудь спосіб допомогти. Дуже часто в хворобі, незважаючи на досконалих лікарів, прегарні шпиталі, добірну обслугу і добірні ліки, нам не можна добитись оздоровлення, бо навіть найширше знання і наймодерніші заходи не можуть вилікувати з багатьох хворіб. А зате в часах Ісуса не було такої хвороби, ні такого випадку, в якому Він своїм Божим словом не міг оздоровити недужого. З цього виходить, що ми дійсно маємо рацію, коли заздримо тим людям, які жили в часах Христа. Але загляньмо до Святого Письма, щоб переконатися, чи ми дійсно можемо заздрити людям тодішніх часів? В листі до Євреїв кажеться таке: « Ісус Христос той сам учера, сьогодні й повік » (Євр 13,8). Що воно значить? Значить те, що Христос Спаситель не змінюється. Той сам Ісус Христос, який жив дві тисячі років тому, який переходив Палестинську землю, проповідував і помагав усім тим, що звертались до Нього про допомогу, живе й у наших часах. Це правда, що ми Його зараз не бачимо серед нас, як тодішні люди, бо Він тепер сидить на престолі по правиці небесного Отця. Але мимо Його чуйних ух не проходить ані один звук нашої просьби; навіть найтихіший шепіт доходить до Нього. Він бачить усе, що з нами діється й так само як тоді коли жив на землі, Він завжди готовий поспішити з помічю. Прославлений тепер Бог-Отцем, Він так само всемогутній, як був за свого туземного життя й подібно як тоді, нема нічого такого, чого Він не міг би для нас зробити. Немає такої хвороби серед нас, яка б негайно не уступила перед велінням Його Божого голосу, ані такої небезпеки чи такої біді, яким Він своєю всесильною правицею не міг би вийти з допомогою.

Коли ж воно так є, скажете, то чому Він не помагає нам у нашому горю, в нашій біді? Бо скільки то разів у недужі ми кликали до Нього серед важких болів, скільки то разів у біді, чи нещасті ми звертались

до Нього про поміч і все даремно, Він нам ніяк не поміг. Нам уже й важко вірити, що Він живий, та й що знає, як нам тут важко доводиться жити. Або може Він і не всемогутній, як про це запевняє нас святе письмо: « Наш Бог на небі, усе, що захотів, він створив » (*Лс* 115,3). Або сам Ісус запевняє нас про Божу всемогутність словами: « Ісус глянув на них пильно й каже: « У людей це неможливо, але не в Бога; у Бога бо все можливо » (*Мк* 10,27). То що ж воно таке, спитаєте здивовані, що в нашому житті ми не можемо знайти ні одного чуда, які так часто діялись у часах Спасителя. Важко, здається, відповісти нам на це питання, але відповідь напевно мусить бути, бож вона виразно виходить з запевнення Св. Письма. На багатьох місцях кажеється: « Просіть і дасться вам, шукайте й знайдете; стукайте й відчинять вам. Кожний бо, хто просить одержує; хто шукає знаходить; хто стукає, тому відчинять » (*Мт* 7,7с; *Лк* 11,9). Або на іншому місці: « І все, чого просите в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22; гл. *Мт* 18,19; *Йо* 14,13.14; 16,23). Та не лише ми нарікаємо, що Господь не вислухує нас, бо навіть у часах апостолів, тобто тоді, коли Господь творив різні чуда, були люди, які не одержували того, про що Бога просили, як це виходить зі слів св. апостола Якова: « Ви просите й не одержуєте, бо але просите, щоб розтратити те, що одержали на ваші втіхи » (*Як* 4,3). Так само й з нами; дуже часто Господь не дає нам того, про що просимо, бо ми іноді просимо про те, що не тільки не допомогло б нам досягнути нашої найважливішої мети в цьому житті, але навпаки перешкаджало б у її досягненні. Тому нічого дивного, що Господь не дає нам її, бо ми, неначе ті нерозумні діти, просимо про те, що могло б нам пошкодити.

Інші знову кажуть: То чому Господь не помагає нам у хворобі, коли ми серед великих болів просимо Його, щоб нас від них звільнив і повернув до здоров'я, як це Ісус робив у часах свого перебування тут, на землі? Відповіддю на це запитання, що це тайна Божого провидіння, яке вкладає на наші плечі оцей хрест і хоче, щоб ми його терпеливо несли, подібно як це Він сам робив, несучи свій важкий хрест на Голготу. Бо тільки в той спосіб станемо Його учнями: « Коли хтось хоче бути моїм учнем, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною » (*Мт* 16,24; *Мр* 8,34). Або, може, терпіння є справедливою карою Божою за наші гріхи, яких ми допустились у житті. Та й Господь Бог хоче нас терпінням повчити, що нам треба конечно підкоритися Його Божій волі й сповняти Його заповіді. Заповіді Божі, дані нам не тільки на те, щоб захоронити й спасти наші душі, але також і для добра нашого тіла. Й переступлення заповідей, потягає за собою відповідну кару. Тому нема чого дивуватись, коли ми не хочемо слухати Божих заповідей, мусимо зерпіти, бо з кожним гріхом є злучене терпіння, по-

дібно як кожна рожка має свої колючки. Але й у цьому випадку Господь готовий нам допомогти, як тільки побачить, що ми вже маємо научку та зрозуміли, що сповнювання Божої волі тут, на землі, має вже свою нагороду, тобто благословення Боже.

Отже не зважаючи на наш минулий досвід, нам треба бути певними, що Спаситель не тільки може, але й хоче нам допомогти. Він, тому що є правдивий Бог, мусить бути також і самою правдою й не може нас у помилку вводити своїми запевненнями й словами. Тож Він мусить додержати того, що нам обіцяв. А Він на багатьох місцях Святого Письма запевняє нас про свою поміч, коли проситимемо Його: « Направду кажу вам: Коли двоє з вас згодяться на землі просити, щоб там не було, воно буде дано їм моїм Отцем небесним » (*Мт* 18,19). « І все, що просите в ім'я моє, те вчиню, щоб Отець у Сині прославився. Вчиню, коли будь що проситимете в ім'я моє » (*Йо* 14,13с). Тут, очевидно, Спаситель ставить вимогу, яку мусимо сповнити, коли хочемо що-небудь від Нього прийняти: « Коли ж ви в мені перебуватимете й мої слова у вас перебуватимуть, — просіте тоді, чого лише забажаєте і воно здійсниться для вас » (*Йо* 15,7). Це значить, що нам треба жити таким життям, якого Він нас навчив, наслідуючи Його життя, а тоді будемо могли просити про що-небудь, і Він нам нічого не відмовить. Очевидно, треба просити з вірою: « І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22; *Мр* 11,24). А щоб підкреслити свою готовість поспішити нам із помічю, Спаситель порівнює людських батьків, що є грішними й недосконалими людьми, з безмежно досконалим Богом, кажучи: « Тож коли ви, будучи злими, вмієте давати дітям вашим добрі дари, оскільки більше Отець ваш, що на небі, дасть дари тим, які Його просять » (*Мт* 7,11). Та й у цьому випадку мусить бути певний порядок у речах, про які просимо Господа. Але коли ми будемо з'єднані з Ним, як Він цього вимагає, то й проситимемо Його про все згідно з Його волею, як цього навчив нас Христос словами: « Отець же ваш небесний знає, що вам усе це потрібне. Шукайте перше Царство Боже і його справедливість, а все те вам докладеться » (*Мт* 6,32). Це значить, нам треба перш за все просити про те, що є потрібне для спасіння нашої душі й досягнення остаточної мети, а про тілесні потреби подбає сам Господь. Бо Він краще ніж ми самі знає, чого нам потрібно.

ВДЯЧНІСТЬ ДУЖЕ ВАЖЛИВА ЛЮДСЬКА ЧЕСНОТА

(Двадцять дев'ята Неділя Після Зіслання Св. Духа – Лк 17,12-19)

В дорозі до Єрусалиму, переходячи між Самарією й Галилеєю, зустрів Ісуса десять прокажених, саме як Він входив в одне сільце. Як нам уже відомо, в тих часах на перший знак тієї страшної хвороби, прокажених негайно викидали не тільки з їхньої хати, але також з міста чи села, де вони перебували. Їм не можна було стикатися близько ні з членами родини, ні з приятелями чи знайомими; мусіли жити поза людськими оселями по печерах чи гробах. Св. Євангелія згадує, що десять прокажених стояли й здалеку кликали: « Господи Ісусе, змилосердись над нами! » (Лк 17,12). Чому, спитаєте, здалеку? Тому, що закон забороняв їм наблизитись до здорових людей, і таких людей вони вже здалеку остерігали словами: « Нечистий », щоби здорові часом через дотик не заразились тією страшною, в ті часи невиліковною, хворобою. Життя тих нещасних людей було дійсно важке. Жили вони по печерах і гробах, як ті звірята, здалеку від людей, живились відпадками, що їх люди викидали. А якщо мали добрих рідних, тоді у всьому були здані на їхню поміч. Вони були позбавлені вигід теплої хати, що захищала б їх перед холодом чи непогодою. Не могли ніяк утішатись подругами, дітьми чи рідними. Так осамітнені, приглядалися собі, як та страшна хвороба точила їхнє тіло й як воно помалу відпадало від костей. Рани не гоїлись, але щораз то більше ятрились, аж доки не знищили цілого тіла, спричиняючи повільну й дуже болючу смерть. Тому й не диво, що вони, побачивши Спасителя, про якого напевно добре знали, що в нього сила чудес лікує всяку хворобу, навипередки кликали, просячи про оздоровлення. А Ісус, як звичайно, змилосердився над ними й каже: « Йдіть і покажіться священникам » (Лк 17,14). В дорозі до святині вони побачили, що поздоровіли, тобто, що проказа зникла. Але зпоміж десятих один тільки, і то Самарянин, повернувся до Ісуса, щоб подякувати йому за оздоровлення. Інші швидко побігли до священників, щоб від них дістати potwierдження їхнього очищення і злучитися з їхніми рідними. Бачивши його самотнього й до того самарянина, що був радше ворогом жидівського народу, розчарований і засумований Ісус питає його: « Чи не десять очистилось? А де ж тих дев'ять? Не знайшовся між ними, щоб повернутись, Богові воздати хвалу ніхто інший, крім цього чужинця » (Лк 17,17с).

Слухаючи цієї події, ми певно дивуємось, як можуть бути люди такі невдячні? Як вони можуть забути, чи не пам'ятають про те, що за такі великі добродійства годиться подякувати Спасителеві. Головно

за таке оздоровлення й визволення їх з такого нещасного положення. Спаситель бо не тільки привернув їх до здоров'я, але дав їм можливість повернутися назад до суспільства, яке їх викинуло. Вернутися знову до родини, яка вже навіть утратила надію на їхнє виздоровлення й поворот до дому. Він дав їм спромогу повернутися до їхнього давнього життя, заняття, до родинного життя й жити не як ті звірята, але як розумні істоти на лоні родини. Ми маємо причину дивуватись їхній невідповідній поведінці й осуджуємо їх, що вони виявились невдячними людьми; не зуміли оцінити великого добродійства, яке зробив їм Ісус. Але коли ми так призадумаємось над нашим життям і нашою власною поведінкою, то пізнаємо, що ми не багато кращі від тих дев'ятьох. Ми також дуже часто забуваємо дякувати Спасителеві за Його безмірні дари ласк. Подумаймо лише, чи вдячні ми Богові за наше життя, і то не лише за життя тіла, але передусім за надприродне життя душі? Чи дякуємо ми Богові за те, що Він своєю життєдайною силою перевів нас з неіснування до існування? Чи вдячні ми за те, що своєю творчою силою підтримує нас кожної миті при житті й існуванні? За те, що дає нам спромогу бачити, чути, говорити, розуміти...?

Чи вдячні ми Йому за те, що Він сотворив для нас оцей прегарний всесвіт з усім тим, що нам необхідне до життя й то не якого-небудь, але вигідного життя? Чи вдячні ми Йому за наше здоров'я, за поживу, одягу пристановище, в якому живемо? Чи дякуємо ми Йому за це в наших молитвах? Чи відчуваємо потребу бути Йому вдячними за ту працю, яку ми зараз маємо, за наші родини й за дітей, якими Він нас обдарував та й за ті всі добродійства, що їх маємо від Нього з самого ж початку нашого існування? Або ми радше невдоволені з того всього, тільки тому, що сусід, який живе побіч нас, маєсья краще, тобто має гарнішу хату, новіше й дорожче авто, гарнішу домашню обстановку? Або може ми незадоволені, що ми менше заробляємо як він? Чи може тому, що наші діти не такі гарні вдалися як його, або може не такі здібні, а є лише звичайними здоровими дітьми? Дехто незадоволений з того, що не може дозволити собі піти на фєрії до яких-там виставних курортів, а то навіть за кордон, як їхній сусід дозволяє собі щороку? Чи ці всі речі спричиняють те, що ми не почуваємось до вдячності Богові за всі Його добродійства? Чи ще досі не можемо зрозуміти тієї правди, що ніхто не може бути досконало щасливий тут на землі? Та й що оте повне щастя зможемо досягнути тільки після смерті, і лише тоді, коли будемо гідними досягнути нашу мету — Бога — в Його безконечному щасті?

А тепер розгляньмо наше надприродне життя, тобто життя ласки в нашій душі. Чи ми щасливі на згадку, що наш небесний Батько хоче мати нас за своїх власних дітей, адоптує нас і робить нас братами свого

єдинородного Сина? Чи тішимося, роздумуючи над тією правдою, якою захоплюєсь св. апостол Павло, пишучи: « Сам цей Дух (Божий) свідчить разом з нашим духом, що ми діти Божі; а коли діти, то й спадкоємці Божі — співспадкоємці Христа, якщо ми з ним разом страждаємо, щоби разом з ним і прославитись » (*Рим 8,16*). Чи вдячні ми нашому небесному Отцеві зате, що Він бачивши нас у неволі гріха, визволив нас із неї та з-під влади Сатани та й що це зробив, посилаючи на землю свого єдинородного Сина, бо ми самі ніяк не могли визволитися з тієї неволі. Призадумаймося над тим таїнством, що відвічний Бог хотів, щоб Його Син став подібним до нас, прийняв нашу людську природу та щоб жив серед нас тут на землі, як найнижчий слуга, як про це свідчить сам Його Син словами: « Бо й Син Чоловічий прийшов не нате, щоб йому служили, але щоб послужити й віддати своє життя як викуп за багатьох » (*Мр 10,45*). Так, Він єдинородний Божий Син, віддав себе на розп'яття тільки на те, щоб нас визволити від прокази гріхів, які зробили нас негідними злуки з небесним Отцем, нашою остаточною метою! Наші гріхи виключили нас від злуки з Богом, подібно як та страшна хвороба — проказа виключала людей від родинного життя, від життя в спільноті. Так само наші гріхи виключили нас від щастя неба, співжиття з небесними духами — ангелами, а передусім від злуки з Богом, який самотній може наділити нас вічним щастям, задовольнити наше ніколи ненаситне серце. Дійсно багато є речей, за які ми повинні бути вдячні Богові. Та ми ніколи про це не думаємо. Ми приймаємо це все неначе б воно нам належалося, неначе б то ми мали якесь уроджене право на них.

Або подумаймо ще, чи вдячні ми Творцеві за ту Його Божу організацію, що нею є Церква свята, яка має в собі семираменне джерело спасіння — Св. Тайни Христові? Якими вона очищує, оживляє, оздоровлює, покріплює й повертає нашій душі життя? Чи ми з вдячності до Бога й за Його ласки беремо участь у Богослужбах, а передусім у тій безкровній Жертві, в якій Його Син приноситься Отцеві за наші гріхи й провини? Чи ми являємось щонеділі й свята в Його Божому домі; щоб дякувати Йому за ті всі добра? Чи оцінюємо ми належно святі Тайни як Хрищення, яким ми стаємо членами Його організації, а водночас же й членами містичного тіла Його Божого Сина? Чи дякуємо за Тайну Миропомазання, в якій Св. Дух сходить на нас і вчиняє наші тіла святиною, мешканням Пресвятої Тройці? Чи ми вдячні Спасителеві за те, що в Тайні Покаяння можемо не тільки оздоровити нашу душу, але навіть повернути їй надприродне життя, втрачене через важкий гріх, якого ми допустились? А що вже сказати про Пресвяту Тайну Євхаристії в якій Христос — Син предвічного Бога приходить

до нас під видами хліба ~~а~~ вина, щоб злучитися з нами й, у той спосіб, приготувати нас на свій другий прихід під кінець світу, на страшний суд! Коли так добре це розмірковуємо, мусимо признати, що є багато причин, задля яких ми повинні бути вдячними Богові. Але, на жаль, ми рідко коли й думаємо про це. Тому зачинаймо якнайшвидше дякувати за ті всі добродійства, щоб Ісус не сумував з нашої причини й не нарікав, що ми не знаємо, як дякувати Йому за всі добродійства, якими нас обсилав. Тому дякуймо Спасителеві, знаючи, що Його любов до нас привела нас на цей світ, удержує нас у ньому й хоче, щоб ми прийшли до Нього й злучившись з ним у небі — зажили вічним, безмежно щасливим життям.

ВУЗЬКА ЦЯ ДОРОГА, ЩО ВЕДЕ ДО НЕБА

(Тридцята Неділя після Зіслання Св. Духа – Лк 18,18-27)

Вволивши волю матерів, які просили благословення в Ісуса для їхніх дітей, Спаситель використав цю нагоду, щоб вказати людям, якими вони мусять стати, якщо бажають увійти в Царство Небесне. Звертаючись до своїх апостолів, що не допускали матерів і їхніх дітей до втомленого навчання Ісуса, та й до людей, що довкола стояли, каже Ісус: « Пустіть дітей, нехай ідуть до мене; не бороніть їм; до таких бо належить Царство Боже. Направду кажу вам: Хто не прийме Царства Божого як дитина, той не ввійде до нього » (Лк 18,16). Ця подія дала, здається, нагоду молодому й багатому юнакові завдати Спасителеві питання, яке являється без сумніву на устах багатьох людей, хоч, може не завжди на устах молоді, а саме: « Учителю добрий, що мені робити, щоб успадкувати життя вічне? » (Лк 18,18). Спитаймо так само себе: чи в нас на устах було це питання, як ми ще були молодими? Питання таке важливе, яке людям, а головню молодим, мало коли спадає на гадку, бо вони заняті питаннями про статі, про засоби проти запліднення, про зігнання плоду, не мають часу замислитися над такими серйозними і, на їхню думку, перестарілими питаннями. Вони не усвідомлюють того, що наше життя тут на землі, це не час на забави, на грішні пустощі, але радше серйозне приготування до майбутнього вічного життя. Можливо, що вони й не вірять у позагробове життя, або може собі його й не бажають, тому що не очікують нагороди за своє туземне життя, та й страхаються кари за нього?

Відповідь Спасителя проста: « Коли хочеш увійти в життя », відказує Ісус, « додержуй заповіді » (Мт 19,17). А коли той запевнив Ісуса,

що він це все робить від своєї ранньої молодості, що напевно було правдою, бо як каже св. Євангелія: « Ісус поглянувши на нього, вподобав собі його » (*Мр* 10,21) й каже: « Якщо хочеш бути досконалим, піди, продай що маєш, дай бідним, і будеш мати скарб на небі; потім приходи і йди за мною » (*Мт* 19,21; *Лк* 18,21). « Почувши це той дуже засмутився, бо був дуже багатий » (*Лк* 18,23; *Мт* 19,22). Ця подія дає нагоду Христові вказати своїм учням, яка велика небезпека криється в за великому людському прив'язанні до цих земних дібр: « Направду кажу вам: Трудно багатому увійти в небесне Царство. Іще кажу вам: Легче верблюдові пройти через вушко в голці, ніж багатому увійти в Боже Царство » (*Мт* 19,23с; *Лк* 18,24с).

Дивуватиметься напевно, чому Ісус так категорично заявляє, що багатим людям майже неможливо досягнути вічне щастя. Щоби зрозуміти глибоку правду Христових слів призадумаймося над тією правдою, що вони означають? Найперше треба вам знати, що це не легка річ бути багатим чоловіком. Що правда, деякі люди легко стають багатими успадкувавши свої маєтки від батьків або від багатих свояків. Але у їхньому випадку не легко доводиться бути багатими. Достатня людина, головню в наших часах має дуже багато зайнять та й важко мусить працювати, щоб ті багатства при собі зберегти. Завжди мусить наглядати над тим, чи в його фабриках, крамницях, чи по його хуторах, а то й кораблях усе гаразд? Чи його директори, урядовці й робітники справно виконують свої завдання, чи не обманюють його, марно розтрачуючи його майно. Він мусить уважно слідкувати за біржею, тобто ринком, і добре знати, які « стоки », « бонди » чи « шери » продавати, а які купувати, щоб не втратити великої частини майна. Бо, як ми самі вже були свідками того, останніми роками фірми з великими мільйонами втратили все на біржі, бо деякі з тих вартісних паперів так несподівано пішли в долину, що поробили мільйонерів крайніми жебраками.

Продуцент, тобто власник різних фабрик, мусить сам уважати й не здаватися надто на управителів своїх фабрик, щоб його продукти були завжди першої якості, інакше люди перестануть у нього купувати тай підуть собі до інших, тому що зараз є велике суперництво між фірмами, щоб утримати свої продукти на базарах і виробити собі добре ім'я серед покупців. Тож і не диво, що, будучи так дуже зайнятим земними добрими, багата людина не має часу зайнятися справами спасіння своєї душі. Крім того ще й оте зайняття побільшувати свої маєтки, нагромаджувати їх, змагатись із іншими людьми в тому напрямі, таке займаюче для деяких людей, таке цікаве, що вони, занурившись у них, забувають про весь світ. Вони відчують велике задоволення, бачивши, як те все росте й побільшується, а водночас же, як то з багатствами росте

їхній вплив, повага й могутність між людьми. Коли ж, як бачимо, вже тій людині, що має готові багатства, так важко зайнятися чим-небудь іншим, бо її проглинуло так дуже старання й втіха на вид своїх маєтків, то що тепер сказати про тих початківців, які щойно взялися розбудовувати свої посілости й побільшувати своє майно? Їм треба подвійно більше як тим уже загосподарованим багачам комбінувати, потрібно більше працювати, щоб не втратити, але радше збільшити свої земні добра. Крім того справи фінансові та й щастя, що йде разом з ними можна б порівняти до життя в джунґлі. У них немає жодного милосердя, ніхто нікого в них не жаліє, але кожний змагається за те, щоб побільшити своє майно й знищити, виелімінувати свого суперника. Гаслом там є: «З'їдж іншого, інакше він тебе з'їсть!» Лише люди без жодних скрупулів, лише дуже сильні й без сумління чи моралі є спроможні втриматися при існуванні. Скоро вони трохи послабнуть або перестануть бути успішними, тоді їх негайно поглинуть інші. Отже не диво, що людина праведна, яка хоче жити згідно з Божим законом, не може змагатися з тими, які не роблять собі нічого з законів Божих чи людських. Вони навіть не думають про те, що можна, а чого не можна; їм дуже легко доводиться обманювати, грабувати, красти, а то й мордувати тих, які стоять на дорозі до їхніх успіхів. Для них ціль освячує всякі, хоч би найбільш жорстокі чи найбільш погані й нелюдські засоби. Це перша причина, чому багатства є такою великою перешкодою для людини в осягненні Небесного Царства.

Другою причиною, чому багатства для багатьох є нездоланою перешкодою до осягнення вічного щастя є те, що багатства приносять з собою могутність, силу, владу, що багатії вживають часто на свою користь. Багата людина не дозволить нікому знівечити своїх плянів, головню тоді, коли йдеться про побільшення його майна чи поширення ринку збуту. Вона радше вб'є чи знищить того, хто стоїть на перешкоді в осягненні наміченої мети. Разом із багатствами на багатіїв спадає також і проклін багатьох людей, які задля них потратили свої маєтки, членів родини, а то й самі потерпіли на здоров'ї задля того нерівного змагу, щоб устоятися в суперництві та й не втратити свого майна. Це правда, справедливий Господь не дозволить ніколи, щоби зло панопило на світі безкарно й дуже часто карає тих багатіїв докорами совісти, хворобами тіла, нещастями в родині, втратою несправедливо загарбаного майна. Але що може їх найгіршого стрінати, так це те, що Господь приготував для них після їхньої смерті. Для них ще за їхнього життя, розкривається пекло своєю вогненною безоднею. Так-то могутність, що їм дає їхнє багатство, є лише прокльоном для них, а не благословенням.

Та ще одна небезпека чигає на багатіїв у їхньому туземному житті.

Багатства дають багачам змогу жити розкішним, безжурним і, очевидно, грішним життям. Багач, подібно як отой євангельський у Христовій притчі: « Про Лазаря » живе розкішним життям, дбає тільки про одне, щоб догодити всім забаганкам тіла. Уживаючи так розкішного життя, він не може звертати уваги на Божий закон, бо той забороняв би йому коїти гріхи. А таке грішне життя вже само в собі веде тільки до загибелі, до пекла. Тому й не диво, що Христос зі смутком заявляє: « Трудно багатому увійти в Царство Небесне » (*Мт* 19,23). Трудно, бо він не має часу навіть над цим призадуматися, а крім того, занурившись у ті земні, грішні розкоші й не думає про ніщо іншого й тому ніяк не може від них відірватися.

Щоб отже відвернути юнака від тієї небезпеки, Спаситель радить йому позбутись того всього, продаючи своє майно й роздаючи гроші бідним, бо в той спосіб запевнить собі небесну нагороду. Так-то, зриваючи недоладні зв'язки з майном, він найперше звільниться від бажання його побільшувати, бо вже не буде що побільшувати. Він тепер свій вільний час від зайнять, зв'язаних з мастком, зможе вживати на те, щоб краще пізнавати Бога-Творця й свої обов'язки супроти Нього, як сотворіння, і таким чином, зможе Богові краще служити. Далі, позбувшись багатства, він рівночасно позбувається тієї могутності й сили, що багатства дають, тим-то й можливості шкодити іншим людям, що суперничать з ним у набуванні тих земних дібр. Урешті ж, позбуваючись мастку, людина позбувається з ним також можливості розкішного — грішного життя. А найважливіше є те, що він продаючи свої добра й роздаючи гроші бідним і нещасним людям, набуває собі добра в Отця небесного. В цьому ж бо запевняє нас Спаситель словами: « Якщо хочеш бути досконалим, піди продай, що маєш, дай бідним і будеш мати скарб на небі » (*Мр* 10,21; *Мт* 19,21; *Лк* 18,22). А той скарб на небі є справжнім добром. Його ніхто не може втратити, ніхто його не може вкрати, ніхто й ніщо його не може знищити, цього ж бо навчав нас Христос, кажучи: « Не збирайте собі скарбів на землі, де міль і хробацтво нівечить і де злодії підкопуються й викрадають. Збирайте собі скарби на небі, де ні міль ні хробацтво не нівечить і де злодії не підкопуються й не викрадають » (*Мт* 6,19с; *Лк* 12,33).

Людина зрікаючись багатства, позбувається одночасно й того чару, який вони мають на неї. Той чар дуже небезпечний, бо він спроможний так дуже впливати на людину, що вона забуде про своє сумління, про душу та її спасіння, про моральний закон. Багатство робить з неї невільника тих земних минутих речей. Той, хто зриває недоладні зв'язки з земними добрими задля небесної нагороди, якраз ними купує собі скарб на небі. Так ото його серце і всі його бажання звертаються в напрямі

неба, як каже Ісус: « Бо де твій скарб, там буде й твоє серце » (*Мт 6,21*). Тож коли вже за нашого життя тут, на землі, ми будемо старатися про небесні скарби, то там опинимось по залишенні цієї землі. Самозрозуміло, що людині не легко позбутися своїх земних дібр, свого майна, до якого так привикла і яке запевняє їй безжурне майбутнє як довго вона живе. Все-таки ця жертва стократно оплачується, бо за ті земні добра ми набуваємо собі щось значно більше й цінніше, тобто благословення Боже. Ми купуємо собі в Нього вічну нагороду, бо цим доказуємо Йому, що задля Нього ми готові позбутись таких цінностей, якими є наше туземне добро.

БАГАТИЙ ЛЮДИНІ ВАЖКО СПАСТИСЯ

(Тридцята Неділя після Зіслання Св. Духа – *Лк 18,18-27*)

У сьогоднішній святій Євангелії Спаситель об'являє нам тверду правду, яку нам, здається, важко доводиться збагнути і на яку ми, зайняті нашими щоденними турботами, не дуже-то й звертаємо увагу. « Як тяжко тим, що мають багатства » каже Він « увійти в Царство Боже! Легше пройти верблюдові крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Царство Боже » (*Лк 18,24с*). Ця гірка правда так здивувала апостолів, що вони питають: « Хто ж тоді може спастися? » (*Лк 18,26*). Та Ісус не змінює, ані не перечить тієї правди, лише вказує на всемогутність Божу, яка навіть майже неможливі речі може здійснити: « У людей це неможливо — але не в Бога; у Бога бо все можливо » (*Мр 10,27; Лк 18,27*).

Пригадуваймось тепер над цими словами Спасителя, щоб пізнати чому такий суворий засуд Ісус виносить на багатців, чому об'являє таку страшну правду про них? Причиною цього є те, що багатчі переступають одну з найважливіших заповідей Божих, а саме заповідь любови ближнього: « Любитимеш ближнього твого, як себе самого » (*Мт 22,38; Мр 12,31; Лк 10,27*). Як знаємо зі св. Письма, Господь, сотворюючи перших людей Адама й Єву, віддав їм усі сотворіння на те, щоб ті служили їм за поживу, одіж і пристановище: « Ось я даю вам усяку траву, що розсіває насіння по всій землі, та всяке дерево, що приносить плоди з насінням: вони будуть вам за поживу » (*Бут 1,29*). « Пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається по землі » (*Бут 1,28*). Так Господь Бог дав людині усі сотворіння, щоб були йому на користь. Він же сотворив і людей, тому хоче, щоб вони жили, тим-то бажає, щоб вони мали доступ до всіх дібр земних, які є потрібні, щоб утримати їх при житті. З цього виходить, що

ті всі люди, які мають досить, а чи й надмір цих земних дібр, більше ніж їм самим до життя потрібно, не можуть ними розпоряджатись самовільно! Ні, вони, згідно з Божою волею, мають ділитись своїм добром з тими, що нічого не мають, з тими, що в біді та й потребують деяких матеріальних дібр, щоби зберегти своє життя. Тому-то Господь, наділюючи багатців своїми добрими — бо не обманюймо себе: все, що на землі чи у всесвіті, воно сотворене Богом і воно є виключно Його — вимагає від них, щоб вони користувалися Його добрими згідно з Його волею, а не їхньою власною. Очевидно, Він не силує їх до цього, але хоче, щоб вони самі добровільно рішались й зі своєї власної волі уділяли тим, що в біді, дещо із їхнього майна, щоб утримувати їх при житті. Тому й дає їм цю заповідь любови ближнього. Це значить, щоб багатчі в уживанні свого земного добра керувалися любов'ю ближнього, а мірилом тієї любови до ближнього має бути їхня власна особа.

Ті земні добра мають однак якусь дивну силу над людьми. Вони якось так їх до себе притягають, що чим більше люди набувають і мають матеріальних дібр, тим більше їх прагнуть мати. Вони бажають їх щораз то більше мати й, здається, не мають міри в тому набуванні й побільшуванні їхніх матеріальних дібр. Деякі так любуються тим своїм майном, що не бажають ділитися з іншими людьми, але відмовляють його своїм рідним, членам найближчої родини. Деякі навіть морять себе самих голодом, живуть просто у злиднях, щоб тільки не видавати грошей, не поменшувати того маєтку, який зібрали. Може й важко вам повірити, але чув я таке, що один багач так влюбився був у гроші, в нові т.зв. «ринські», яких за життя наскладав у скрині та щоб вони нікому не дісталися, перед смертю казав собі дати сметани й ті гроші разом зі сметаною з'їв, і тоді щойно спокійно помер.

Роздумуючи над цим, нам деколи й вірити не хочеться, щоб людина зробила собі бога з грошей й у той спосіб його почитала. Статистики по банках виказують тисячі ощадностей, які залишили різні люди, бо смерть не дозволила їм використати їх. Самі вони їх не вживали й не дозволили нікому їх уживати, так що тепер держава збагачується їхнім важко заробленим майном, бо в них не було серця, щоб принаймні в завіщанні залишити це майно своїм рідним, або якимсь іншим людям. Тож і не дивно, що Господь грозить страшною карою відкинення від себе, від свого щастя усім тим, які виявляються такими безсердечними, такими самолюбими, що не бажають допомогти своїм ближнім у біді. Цим вони переступають Його Божу заповідь любови ближнього.

Друга причина, чому багатства й гроші такі небезпечні, є та, що маєтки дуже часто йдуть разом з різними злочинами. Маєтки, гроші є звичайно тією причиною, яка стоїть за всякими збоченнями, злочинами,

утиском і всяким іншим злом, що його так багато в модерних спільнотах. Коли отак будемо шукати глибше, то побачимо, що в розповсюдженні різних отрут, порнографії, газардних ігор, грабежів, злодійств, прямо чи не прямо, бере участь великий «бізнес», маєтки. Спричинниками малих і великих воєн є звичайно великі виробництва воєнного матеріалу, які, накопичивши велике число всякого воєнного матеріалу, стараються це продати, тому всякими способами й штучками підбурюють народи до війни, щоб той матеріал з великим зарібком продати. А що в наслідок цього тисячі невинних людей поляже, мільйони вартісного майна пропаде, життя й спокій багатьох мільйонів людей піде з димом, це їх нічого не обходить. Вони оправдують себе тим, що особисто нікого не вбивали. Вони тільки підбурювали людей; дали їм у руки вбивче знаряддя, поводитися добре, щоб їх хтось не вбив, заасекурували своє майно і на ньому не тільки нічого не втратили, але ще й заробили. Так ото вони користуються речами, які Бог сотворив людині на пожиток, на те, щоб людей убивати, нищити, калічити, а їхнє майно пускати з димом. Це очевидно не було в задумах Божих, бо Господь сотворив усе, щоб жити, зодягати людей та й щоб вони могли собі будувати житла й так задовольняти свої життєві потреби. А багаті вживають цих Божих сотворінь на те, щоб нищити людей, їхнє майно, щоб коїти лихо й нещастя. Замість любови ближнього, якої домагається Творець, вони поширюють ненависть. Замість ділитись Божими добрими, вони поширюють обманство людей неначе якесь знаряддя, аби збільшувати свої маєтки.

Вони зайняті робленням грошей, побільшуванням свого майна, тож у них не лишається часу на щоне-будь інше. Ось що розказував один священик, даючи приклад, як далеко може посунутись неприродня жажда гроша. Одного разу, відвідуючи парафіян з нагоди благословення домів на Богоявління, запитав свого парафіянина, чому він до церкви ніколи не приходить? А той у відповідь йому таке: «Хіба не бачите, отче, що в мене часу немає, мушу рахувати гроші». Дійсно в тому моменті мав він цілу купу грошей на столі і їх рахував, складав на купи й перев'язував. Занурені так у те неморальне, злочинне життя, багаті не мають часу дбати про свої безсмертні душі. Та крім того, вони й не думають про майбутнє, вони стараються вживати оцього земного життя; якщо не віддаються розпусті чи яким іншим злим схильностям, то хотіли б принаймні повік так перекладати й рахувати свої гроші. То що ж може робити Господь як не карати таких людей, які марнують Його Божі дари, замість використовувати їх для добра загалу.

Спаситель грозить їм, кажучи, що в день стоашного суду він зверне до них ці слова: «Ідіть від мене геть, прокляті, в огонь вічний, приго-

тований дияволів і його ангелам, бо я голодував і ви не дали мені їсти; мав спрагу і ви мене не напоїли; був подорожнім і ви мене не прийняли; нагим і ви мене не зодягнули » (*Мт 25,41-43*). Він ототожнює себе з тими ближніми, яким багаті відмовили своїєї помочі, заявляючи: « Направду кажу вам, чого ви не зробили одному з моїх братів найменших — мені ви також того не зробили » (*Мт 25,45*). З другогож боку вказує богачам, як їм треба використовувати своє майно: « Придбайте собі друзів мамоною неправою, щоб коли її не стане, вас прийняли в намети вічні » (*Лк 16,9*). Це значить, уживайте майна, ділячись ним з нещасними, як довго живете, бо після смерті його з собою не заберете. Там з вами підуть тільки добрі діла, те що ви доброго зробили для інших. Тож позбуваймося тієї нездорової жадни мастку, щоб вона нас не завела до пекельного вогню. Уживаймо його, помагаючи тим, що в потребі й так спасаємо наші душі. Таке використання земних дібр є тим вушком у голці, яке допоможе багачам протиснутись до Царства Небесного.

ЧОМУ ХРИСТОС ХРИСТИВСЯ ВІД ЙОАНА В ЙОРДАНІ-РІЧЦІ? (Хрищення Христове і Богоявлення – *Мт 3,13-17*)

Сьогодні обходимо великий роковий празник, а саме Свято Богоявлення, тобто появи Бога, чи радше появи Пресвятої Тройці й об'явлення того Божого Таїнства. Пресвята Тройця об'явила себе перший раз при хрищенні Ісуса Христа — Божого Сина. Про цю появу й об'явлення Тайни Пресвятої Тройці розказує св. Письмо ось як: « Охристиншись, Ісус зараз же вийшов з води. І ось розкрилось йому небо й він побачив Духа Божого, який спускався мов голуб, і зійшов на нього. І ось голос пролунав з неба: « Це Син мій любий, що його я вподобав » (*Мт 3,16с*). Розважмо однак дещо про причину появи Пресвятої Тройці. Ісус Христос, заки ще почав свій публичний виступ як Месія, великий учитель жидівського народу, прийшов до св. Йоана Христителя, свого предтечі, який, перебуваючи в поблизу річки Йордану, проповідував покайняття всім, що хотіли його слухати; а тих, які визнавали свої прогріхи й на знак каяття й готовості повернутись з дороги гріха, христив у Йордані. Вони то, признаючи свою гріховність, входили в річку Йордан, св. Йоан поливав їхні голови водою і так він їх христив. Це хрищення не було нічим іншим, як признанням до гріхів і висловом бажання відректись гріховного життя, щоб приготуватись до приходу Месії й спасіння, що той мав зі своїм приходом принести.

Щоби знищити людські гріхи, Ісус Христос мусів їх найперше взяти

на себе, тому-то й прийшов до Йоана, щоб він Його охрестив. Очевидно, що Ісус Спаситель, Бог-чоловік, правдивий Бог не мав і не міг мати жодного гріху, тож не міг признаватись Йоановим хрищенням до гріховності. Оце хрищення мало однак бути символічним знаком солідарності Спасителя з людською гріховною природою. А щоб у нашому імені надолужити небесному Отцеві за наші прогріхи, Христос прийняв на себе всі гріхи людства, щоб пізніше, знищуючи свою людську природу на хресті, разом з нею знищити все, що було гріховного на ній як представниці гріховного людського роду. Отже Христове хрищення є не лише символом, але також правдивим прийняттям людських провин, щоб їх пізніше знищити й увільнити людство від гріховного ярма. З того часу всі, що при допомозі Тайни Хрищення єднаються з Христом, який умер на те, щоби знищити наші гріхи й воскреснути до нового життя, звільняються від гріхів, умираючи з Христом відносно гріхів. Цього навчає нас св. апостол Павло, кажучи: « Бо якщо ми з'єднані з ним подобою його смерті, то будемо й подобою воскресіння. Бо ми знаємо, що старий наш чоловік став розп'ятий з ним, щоб знищилось оце гріхове тіло, щоб нам вже більше не служити гріхові, бо хто вмер, той звільнився від гріха » (*Рим 6,5сс*). Це виходить ясно зі слів св. Павла, а саме, що в Тайні Хрищення ми вмираємо з Христом, це значить, що наша душа, сплямлена первородним гріхом і нашими особистими гріхами, вмирає в цій Тайні для гріха. Її оживляє Христос своїм славним воскресінням, тому в нашій душі вже не може бути жодного гріха. В Тайні Хрищення старий гріховний чоловік умирає для гріха, щоб відтак, прийнявши цю св. Тайну народитися новим, безгрішним, що стає дитиною Божою, спадкоємцем Його Небесного Царства. І св. Павло далі пояснює цей факт ось як: « Ми поховані з ним через хрищення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, так і ми увійшли в нове життя » (*Рим 6,4*). Те « нове життя » — це наша відроджена душа, яку привела до життя Божою освячуючою ласкою, яку ми прийняли в Тайні Хрищення. Про це душевне відродження говорить Ісус у своїй розмові з Нікодимом, пояснюючи: « Направду, направду кажу тобі: Коли хтось не вродиться з висоти, не бачити йому Божого Царства » (*Йо 3,3*). І далі поясняє, що це відродження має місце в Тайні Хрищення: « Направду направду кажу тобі: Коли хтось не вродиться з води й Духа, не зможе увійти в Царство Боже » (*Йо 3,5*).

Самозрозуміло, що св. Тайна Хрищення є одною з найбільших ласк, яку небесний Отець дав нам для спасіння наших душ. В ній ми, грішники, стаємо законними дітьми Божими, всі наші гріхи змиваються й пропадають, наче б їх ніколи й не було, і ми звільнюємось від влади диявола. Чому? Бо якраз те, що підкоряло нас його владі, що віддавало

в його руки — первородний гріх — усувається цілковито. Так як для нас хрищення є найбільшою ласкою й щастям, так Христове хрищення було найбільшим упокоренням. Він бо, будучи Богом живим, найсвятішою істотою, бере на себе не тільки нашу людську недосконалу природу у своєму воплощенні, але сходячи в води річки Йордану й приймаючи хрищення від Йоана, приймає на свою природу всі наші гріхи. Нам це важко якось унаочнити, щоб всесвятий Бог, який ненавидить одну-єдину річ — гріх, упокорюється без міри й бере ті всі наші провини на себе. Можна собі уявити обридження Христа Спасителя, коли приймав на себе всі плюгавства наші, всі образи людські, нанесені Його Божому Отцеві, всі переступи Божої волі в Його Божих Заповідях. Але задля нашого спасіння, Христос, який був послухний небесному Отцеві аж до смерти на хресті, бере тепер на себе чужі гріхи, всі гріхи людства. Св. апостол Павло засвідчує цей факт ось як: « Подобою явившись як людина, він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж — хресної » (*Фил 2,8*). Спаситель прийняв на себе наші гріхи, що є нічим іншим як бунтом людей проти Нього, — нашим відкиненням Його найвищої влади над нами. Ми допускаючись гріха, відмовляємо послуху Богові. Ми, що цілковито залежимо від Нього під кожним оглядом, явно заявляємо Йому, що не хочемо вже більш Його слухати. Кажемо, що нам наша власна воля є багато важливіша ніж Його свята воля і Його заповіді. Тож не диво, що Христос Спаситель, беручи на себе наші гріхи, самовільну й богохульну декларацію незалежності від Бога й союзу з Його відвічним ворогом дияволом, мусів безмежно терпіти. Він не тільки був упокорений тим, що прийняв до своєї Божої природи недосконалу природу людську, але в хрищенні прийняв ще до тієї природи й проголошення бунту проти своєї власної волі. Ось тут той великий парадокс! Всесвятий Бог, законодавець найвищий бере на себе природу сотворіння та з нею гріх, що є висловом спротиву, виявом бунту людини супроти свого Бога й Творця.

Тому й не диво, що милим було в очах Отця небесного це безмежне впокорення Його єдиногородного Сина. Тому й заявляє св. Павло: « Бог його вивищив і дав йому ім'я, що понад усяке ім'я, щоб перед іменем Ісуса всяке коліно приклонилось на небі, на землі й під землею, і щоб усякий язик визнав, що Ісус Христос є Господь на славу Бога Отця » (*Фил 2,9сс*). Як у нагороду за Христову смерть на хресті небесний Отець привів Його знову до життя слави в Його величньому воскресінні, і згодом, даючи Йому всяку владу над цілою вселенною: « Дана мені всяка влада на небі й на землі » (*Мт 28,18*), заявляє Спаситель апостолам перед своїм вознесінням. Так ото за Його безмежне пониження в час хрищення в річці Йордані нагороджує Ісуса небесний Отець тим, що

Пресвята Тройця появляється й заявляє, що оця людина — Христос, хоч і понижується, беручи на себе гріхи людства, як представник оцього грішного людського роду, є водночас єдинородним Сином небесного Отця. Його Він безмежно любить, та й послав Його на землю, щоби люди підкорились Йому і, підкорившись, мали життя вічне. Бо хто повірує в Нього і послухається Його, спасеться, як про це запевняє нас Христос: « Бо не послав Бог Сина в світ, щоб засудити світ, але щоб ним світ спасти. Хто вірує в нього, не буде засуджений, хто ж не вірує, — той уже засуджений, бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого (*Йо 3,17с*). Тож схилимо наші голови перед Спасителем нашим Ісусом Христом! Поклонімся Йому як нашому Творцеві не тільки нашого тілесного життя, але й нашого надприродного життя! Він бо своєю покорою й своїми страстями й смертю знищив гріх, поєднав нас з небесним Отцем і повернув нам спадковство Боже в Його небесному Царстві.

ДОРОГА ДО НЕБА – ЦЕ ДОРОГА ДОСКОНАЛОСТІ, ЧЕСНОТ (Трьох Святителів – *Мт 5,14-19*)

Церква свята обходить сьогодні празник трьох великих східних Отців а саме: Василя Великого, Григорія Богослова й Івана Золотоустого. Вони відзначалися найперше святістю життя, а відтак своїми писаннями й організаційним хистом. Св. Василій, наприклад, zorganizував монаше життя. Заки постали монастирі, ті, що хотіли посвятитися цілковито на службу Богові, йшли на пустиню й там жили так званим життям схимника. Св. Василій Великий, бачивши недоліки такого життя, перший zorganizував монастир, де ченці живуть життям відданим на службу Богові, але живуть гуртом і назвав його Чином св. Василя Великого, чи як тепер називаємо тих монахів Отцями Василями. Григорій Богослов відзначався глибоким богословським знанням, тобто знанням правд Божих, і те своє знання передав дальшим поколінням за посередництвом багатьох писань. Під кінець св. Іван Золотоустий, названий так задля своїх чудових проповідей і писань, які навіть у наших часах є насолодою читачів з огляду на глибокі думки, мистецтво вислову й доцільні порівняння, що просто, але дуже глибокоумно ви-яснюють Божі правди.

Вони, як уже згадано, стали великими Отцями передусім задля свого богобоязливого життя. Найважливішою справою в житті кожного вчителя, без огляду на те, де він учився чи студіював, є те як він знає свій предмет, інакше учні чи студенти зразу ж пізнають браки його знання й не навчаться від нього нічого, бо не будуть йому довіряти.

Багато важливішим є знання духового життя в тих людей, що вважаються за вчителів надприродного життя. Бо вони мусять не тільки знати теорію духового життя, але передусім, як його переводити в життя, тобто як тим життям у дійсності жити. Тому вони найперше мусять самі жити тим життям, а щойно тоді й інших навчати. Інакше їхнє навчання духового життя не матиме того знання достосування всіх законів й аскетичних приписів до дійсного життя, так що воно не буде досить переконливе й притягаюче. Щось подібного спостерігаємо в житті й навчанні Ісуса Христа, який не тільки навчав, але й сам жив найвищим духовим життям. Тому й не диво, що Його слухачі негайно відчували різницю між Його навчанням, і навчанням фарисеїв та книжників. Вони «дивувались Його навчанню, бо навчав він їх як повновладний, а не як книжники» (Мр 1,22). Ісус у своїх проповідях не грався словами, але навчав людей тих правд, що їх знав від Отця небесного і те, що згодом, уже як чоловік тут на землі виконував протягом усього свого життя. «Направду, направду кажу тобі: Ми говоримо про те, що знаємо, а свідчимо про те, що бачили» (Йо 3,11). Тому-то така важлива для нас річ пізнати й зглибити навчання Ісуса Христа. Кожний з нас, відповідно до свого світського знання, повинен знати також і правди віри. Ми бо вивчаємо правди про світ, щоб могли жити, і то легким, вигідним життям. Подібно також ми повинні якнайкраще вивчати правди вічні, нашої віри, щоб пізнати дороги, якими зможемо легко й безпечно дійти до спасіння. Тим більше, що майже всі ми дорослі є водночас учителями духового життя молоді й дітей. Передусім батьки навчають своїх дітей, а вчителі й духовні — учнів та студентів, а ті останні — доручених їм людей. Та навіть коли хтось із нас не належить до жодної з тих груп людей, всетаки ми мусимо навчати людей того богобоязного життя прикладом нашого життя, згідним з Божими заповідями, бо цього вимагає від нас Спаситель словами: «Так нехай світить перед людьми ваше світло, щоб вони, бачивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі» (Мт 5,16). З другого ж боку, будь-яке згіршення, що його дасть людина неосвідомленим у Христовій вірі людям, каратиме Господь важкими карами: «А хто згіршить одного з тих малих, що вірують у мене, такому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на шию й утоплено в глибинах морських... Воно й треба, щоб прийшли спокуси, однак горе тій людині, через яку згіршення приходять» (Мт 18, 6с).

Крім свого праведного життя ті Святі Отці відзначалися якоюсь чеснотою, що була їм властива. Як у кожній спільноті, так само й у Церкві святій є люди, що мають особливіші таланти й ними в особливий спосіб служать своїй Церкві. Як ми вже згадували, св. Василій

Великий перший зорганізував життя монаше, дав їм правила чернецого життя, тобто навчив, як можна жити Богові відданим життям не самотою, але в спільноті. Живучи так ті монастирі стали джерелом знання, осередком майбутніх шкіл і університетів. Працюючи важко, вони переписували Святе Писання, а то й перекладали його на знані їм мови. Переписували також літургічні книги й тим робом поширювали Богослужбу по світі. Пізніше почали писати свої власні, найперше релігійні, а згодом і філософічні та й інші наукові книги. Живучи таким спільним життям, вони не лише мали змогу розвинути релігійне життя, але також поглибити й розвинути релігійне навчання, спираючи його на їхньому глибокому знанні Св. Письма. Студіюючи їхні писання й інші, вивчали Божу науку, як ось другий святий — Григорій Богослов, який ґрунтуючись на знанні своїх попередників, розвинув науку Божу й залишив по собі багато богословських писань. Ними згодом він прислужився до виховання багатьох інших богословів і церковних письменників. Під кінець — св. Іван Золотоустий, Константинопольський Архiepіскоп, своїми пречудними проповідями й писаннями притягнув багато молодців не лише до духовного стану, але також до монашого життя. Його слова западали глибоко в серця молоді й старших людей, заохочували їх прийняти Заповіді Божі й жити згідно з ними у їхньому щоденному житті. Його повне запалу навчання й відважна поведінка відносно неморального й безбожного життя володарів спричинило його вигнання не тільки з Архiepіскопського осідку, але навіть з країни. Він однак не піддався тим випробуванням долі, але переносив усе задля Христа й задля Його Божих слів, пам'ятаючи про запевнення свого Божественного Вчителя, який казав: « Не бійтесь тих, що вбивають тіло, а потім більш нічого заподіяти не можуть. Я покажу вам, кого треба боятися; бійтесь того, що, вбивши, має владу вкинути в пекло. Так кажу вам: Того бійтесь » (*Лк 12,4с*). А при іншій нагоді додає Спаситель: « Хто, отже, буде соромитись мене й моїх слів перед цим родом перелюбним і грішним, того посоромиться й Син Чоловічий, коли прийде в славі Отця свого зі святими ангелами » (*Мр 8,38*).

Учимося, отже, від цих святих угодників церковних, як треба жити святим богоугодним життям, щоби сповняти Його святу волю і зберігати Його Божі Заповіді. Наша мати церква ставить нам перед очі тих своїх вибраних синів, щоб ми вчилися від них, як треба жити, щоб угодити Богові, нашому Творцеві й найвищому Панові. Нам треба пізнати цю важливу правду, що тільки працюючи важко над собою, подолуючи постійно день у день ворогів нашого спасіння, ми зможемо досягнути вінець слави, дійти до мети, до якої нас наш Творець призначив. Як вони боролись проти затій диявола й залишались завжди вірними навчан-

ню і Заповідям Христа і в той спосіб дійшли до мети, до Бога. В цьому бо заповняє нас Церква свята канонізуючи, тобто проголошуючи їх святыми. Так і ми дійдемо до мети, наслідуючи їхнє святе життя. Господь Бог, призначивши нас усіх до вічного щастя, хоче щоб ми його досягнули й усіма способами й засобами старається нам у тому допомогти. Тому звертаємось у наших молитвах до тих трьох великих Святителів, а передусім до їхнього Вчителя й недосяжного ідеалу духового життя — до Ісуса Христа й просім про поміч жити так як Йому подобається. Просімо Божого Сина, щоб завжди був при нас і помагав нам своїми Божими ласками, так щоб ми якнайкраще поступали в духовому житті. Наслідуймо Його Божий приклад, споглядаючи ж на тих трьох Святителів, усвідомімо собі, що коли віддамося Христові цілковито, коли віддамо себе під Його провід, тоді певно дійдемо до мети. Якщо ті три Святці могли це досягнути, хоч і були такими самими людьми як і кожний з нас, то чому ми не могли б те саме досягнути? Ми ж маємо те саме навчання, яке просвічувало їх, ті самі св. Тайни Христові, які помагали їм. Тільки рішімось і сміло ступаймо на дорогу правди, то нею дійдемо до нашої остаточної мети — до Бога.

ІСУС – ЦЕ ПРИКЛАД ВІРНОГО СПОВНЮВАННЯ БОЖОГО ЗАКОНУ (Свято Стрітіння – Принесення Ісуса до святині – Лк 2,22-32)

Строгий закон обов'язував ізраїльтян приносити первородного Сина сорок днів після його народження до святині Єрусалимської і там жертвувати його Богові. Первородні не тільки з людей, але також із кожного сотворіння чи земних плодів мали бути жертвовані Богові. А коли це були чисті сотворіння, тоді їх, як первістки, спалювано на вівтарі цілопалення; подібно робилося із плодами землі. Людських первородних також треба було жертвувати на службу в святині, так бо навчав Мойсеїв закон: « Мій бо всякий первенець; з того дня, коли я повбивав усіх первістків в єгипетській землі, я присвятив собі всіх первістків в Ізраїлі, від людини до скотини: для мене вони будуть: я Господь » (Чис 3,13). Коли ж однак батьки не хотіли віддавати його на службу Богові, що пізніше так чи так не практикувалось, бо багато було левітів, членів племені Леві, батьки мусіли викупити первородного сина, вплачуючи до скарбони святині 5 срібних сиклів, як окуп. « Усе первородне буде мені... Ти викупиш усякого первенця з синів твоїх. Не показуйся передо мною з порожніми руками » (Вих 34,19с).

Дотримуючись цього звичаю, Пречиста Діва й св. Йосиф принесли дитя Ісус до святині єрусалимської, щоб його жертвувати Богові: « Кож-

ний первородний хлопець, буде присвячений Господеві, як то написано в Господньому законі » (*Лж* 2,23). Рівночасно й мати виконувала обряд очищення, який вимагав від багатой жінки жертви ягняти, а від бідної — двох голубів або двох перепелиць: « І принести жертву, як то написано в Господньому законі: Пару горлиць або двоє голубенят » (*Лж* 2,24). Тому, що батьки Ісуса були вбогими людьми, принесли в жертву очищення двоє голубят, хоч Марія й не підпадала під закон, тому що зачала й привела на світ Спасителя в дівицтві, отже не потребувала очищення від гріху. Вона однак піддається звичаєвому законові, щоб виконати все, чого вимагав Господь від свого народу. Та й Ісус Христос, Божий єдинородний Син, також піддається тому самому законові, хоч не потребував йому підкорятися, бо то Він сам був законодавцем; а ще й тому, що хоч його викуплено п'ятьма сиклями, він все ж таки приніс себе своєму небесному Отцеві в кривавій жертві на хресті. Цього ж бо вимагав від Нього небесний Отець, щоби своєю жертвою Він відкупив людський рід від гріха й неволі Сатани.

Ця подія з життя Ісуса і Його пречистої Матері вказує, яку велику пошану вони мали супроти Божого закону. Як знаємо, Божий закон — це нічого іншого як зовнішнє проголошення Божої святої волі. Бог Творець за його допомогою об'являє, що нам треба робити, аби Йому вгодити. Як кожна розумна істота має певну мету, намічену в своїй діяльності, й відповідно до неї вона укладає засоби, щоб її досягнути, так само й Господь Бог безмежно мудра істота, маючи на меті свої задуми, установив свої закони, щоб їх досягнути. Отже, Господь, установивши свої закони, дав їх цілій вселенній і, за їхньою допомогою управляє всесвітом. Відносно мертвої природи Він установив так звані закони природні, які керують нею абсолютно, тимчасом як звірят Господь провадить до їхніх цілей за посередництвом інстинкту, якому вони підкоряються без жодного спротиву. Відносно розумних істот тими законами, які окреслюють їхню моральну поведінку, є Десять Заповідей Божих і Ради Євангельські. Тоді, коли мертва природа й усі звірята підкоряються своїм законам абсолютно, без жодного спротиву, то щодо людей Господь хоче, щоб людина, розумна істота, виконувала добровільно Його заповіді й охотно їх сповняла. А щоб людей учинити ще більше схильними до виконання свого закону або інакше кажучи, своїй Божій волі, Господь Бог узалежнює від цього досягнення нашої мети — Бога й вічного щастя в Ньому. Тому й не диво, що Ісус Христос так точно й скрупулятно виконує Божі Заповіді до найменшої подробиці. Ось наприклад, Він запевняє жидів, кажучи: « Не думайте, що я прийшов усунути закон чи пророків; я прийшов їх не усунути, а доповнити » (*Мт* 5,17). І якже високо Ісус підніс Божі Заповіді засвідчують оці

Його слова: « Направду бо кажу вам: Небо й земля перейде, а ні одна йота ні одна риса не перейде з закону, аж доки все не здійсниться » (*Мт* 5,18).

Якщо тепер будемо уважно слідкувати за життям Ісуса Христа, то пізнаємо, що навіть один раз у найменшій речі Він не провинився проти Божого Закону, проти волі Отця небесного. Тому й Він одинокий міг сказати до своїх ворогів: « Хто з вас може довести мені гріх? » (*Йо* 8,46). Такої самої вірності супроти Божого закону вимагає Спаситель від кожного з нас не тільки в сповнюванні Божих Заповідей: « Якщо хочеш увійти в життя, додержуй заповіді » (*Мт* 19,17); але також у навчанні інших про закон: « Хто отже порушить одну з оцих найменших заповідей і навчить інших так робити, той буде найменшим у Царстві Небеснім. Хто ж виконає їх і навчить, той буде великим у Царстві Небеснім » (*Мт* 5,19). Отже слухаймо уважно цих слів Спасителя й додержуймо їх у нашому житті. Вони відносяться насамперед до батьків, їм бо доручив Господь їхніх дітей не тільки щоб подбали про те все, що відноситься до їхнього туземного життя, але Він робить їх також відповідальними за їхнє вічне спасіння. Тому, батьки, будьте дуже уважними, як ви навчаєте своїх дітей Божого Закону! Вчіть їх не тільки словами, але передусім своїм власним прикладом, виконуючи якнайточніше все те, що Заповіді Божі приказують, живучи справжнім християнським, богобоязним життям. Бо не знання закону робить людей святими, але постійне й докладне виконання Божих Заповідей. Коли ми навчаємо дітей заповідей Божих і приказуємо їм виконувати їх, самі ж нашим життям цілком заперечуємо навчання закону, тоді вони не будуть шанувати їх. Чому, спитаєте? Бо скажуть: « Як можуть ті заповіді обов'язувати нас, коли наші власні батьки їм не підкоряються? » Живучи таким протизаконним-грішним життям, ми будемо постійним згіршенням для наших дітей. А, як самі знаєте, Господь Бог грозить страшними карами тим людям, які дають згіршення іншим: « Хто спокусить одного з тих малих, що вірують у мене, такому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на шию й утоплено в глибині моря. Горе світові від спокус. Воно й треба, щоб прийшли спокуси, однак горе тій людині, через яку спокуси приходять! » (*Мт* 18,6с).

Ісус підкорявся Божому закону в уся повноту. Обітницю, яку Він дав своєму Отцеві з приходом на світ, Спаситель виконав якнайвірніше і якнайдосконаліше, Він бо сказав таке: « Ти не хотів ні жертв ані приносу, але приготував мені тіло. Тоді я сказав: Ось іду, ...щоб учинити Твою волю, Боже » (*Євр* 10,5.7). Тій своїй обітниці Ісус залишив вірним усе своє життя аж до хресної смерті: « Він... принизив себе самого, прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. Подобою

явившись як людина, понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж хресної » (Флп 2,7с). Коли отже Ісус Христос, Син відвічного Бога й сам правдивий, всемогутній Бог так піддався під закон Отця свого й так докладно виконував його усе, то й ми тим більше, нікчемні сотворіння Божі, повинні досконало піддатися під провід Божих заповідей, що є зовнішнім виявом волі Бога Творця. Якщо так поводитись-мемо, будемо певні, що за вірне сповнювання його волі, Бог зуміє нас відповідно винагородити. Небесний Отець вказує, як дуже милим є йому таке досконале підкорення його волі, чи його законів, винагороджуючи свого власного Сина, як про це свідчить св. апостол Павло: « Тому то й Бог його вивищив і дав йому ім'я, що понад усяке ім'я, щоб перед іменем Ісуса приклонилось усяке коліно на небі, на землі й під землею, і щоб усякий язик визнав, що Ісус Христос є Господь на славу Бога Отця » (Фил 2,9с). Дійсно небесний Отець є дуже щедрий у своїй нагороді. Й не диво, бо його добра ніколи не зменшуються, Він може їх без ліку сотворювати й щедро кожному, що собі таку нагороду заслужив, дарувати. А остаточна нагорода, яку кожному Він обіцяє, хто вірно виконує його Божу волю тут на землі, є безконечне щастя, як про це каже св. Апостол Павло: « Те, чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що його люблять » (1 Кор 2,9).

ІСУС ХРИСТОС НАШЕ СВІТЛО, ДОРОГА Й ЖИТТЯ

(Тридцять перша Неділя після Зіслання Св. Духа – Лк 18,35-43)

Свята Євангелія розкажує нам про оздоровлення сліпого, якому Спаситель, змилосердившись над його каліцтвом, привернув зір. Нам, що бачимо, важко навіть уявити собі, що то за велике нещастя сліпота. Людина не має спромоги оглядати цей сотворений світ, що є чудом Божої сили, мудрости й краси. Не має змоги пізнати ту безліч рістні, трав, дерев, звірят, птиць і риб. Не може й зрозуміти гри прерізних відтінків барв, красу погідного неба, чи покритого легкими хмарами, або ж його грозу, коли його вкриють важкі, чорні буревійні хмари. Сліпому важко уявити собі віддаль, а тим самим не легко порушуватись без допомоги іншого, або принаймні — палиці, яка попереджає його про перешкоди, що лежать на його дорозі. Подібними до сліпця є й ті люди, що не знають нічого про красу Божого надприродного світу, тобто про Божу ласку й про Царство Боже, до якого небесний Творець нас призначив уже в первопочині нашого існування.

Щоб дійти до Нього або, іншими словами, щоб досягнути наше спасіння, ми мусимо знати дорогу до Нього, а водночас же й засоби, яких нам треба, щоб досягнути вічне спасіння. Та тому, що наш небесний Отець хоче, щоб ми до Нього дійшли, стали учасниками Його Божого життя й утішались Його відвічним, безконечним щастям, Він сам подбав про ті засоби, які нас певно до Нього ведуть. Він проклав нам дорогу до Себе в особі свого єдинородного Сина Ісуса Христа. В Ньому Бог дав нам невичерпне джерело всіх засобів, яких нам потрібно, щоб Його досягнути. Ми, які були осліплені первородним гріхом, здані на наші власні сили не були б спроможні віднайти стежку до Бога, тому Бог-Батько посилав нам цю поміч, Спасителя нашого Христа. Але хоч Христос прийшов на світ, хоч Він, Божий самотній Син навчав нас і своєю наукою вказав нам дорогу до Отця, дорогу богобоязного життя, що єдино може довести нас до спасіння, ми все-таки остаємось сліпцями, ми й далі непевні, на яку стежку стати; чи на дорогу легкого, розкішного, земного життя, яке, очевидно, повне гріхів і злих схильностей; чи може на дорогу каяття? Її вибрати закликають нас і св. Іван Христитель, і, пізніше, наш Учитель Ісус Христос, словами: « Покайтеся, бо наблизилось Царство Боже! » (*Мт* 3,2; 4,17). Та й ми, слухаючи заклик Христа і Його Предтечі, все ж таки, замість слухати Його голосу й спасатись, ступаємо на дорогу, що веде нас у протилежному напрямі, тобто до загибелі — до пекельної безодні.

Роздумуючи над цим, ми здивовані питаємо себе самих: Як це воно може бути? Ми щонеділі й свята ходимо до церкви, молимося там добру годину, а то й більше. Ми слухаємо довгих проповідей священників намагаючись, за допомогою їхнього навчання пізнати волю Божу щодо нас, тобто, як приподобатись Йому нашими добрими ділами, і, незважаючи на це все, на наші змагання, ми не поступаємо в напрямі нашого спасіння? Як же ж це може бути? Задумаймося лише, як то живуть ті люди, які щонеділі й свята йдуть до церкви й у ній моляться? Погляньте тільки в часописи й прочитайте, що статистики кажуть про життя таких людей, і то явно-славно. Вони заявляють, що в самих Сполучених Державах около дев'ять мільйонів жінок і дорослих дівчат щоденно поливають стільки пілють проти запліднення. Дев'ять мільйонів отруює себе постійно й щоденно, тільки на те, щоби нечинною зробити в собі Божу життєдайну силу, яка зроджує з них дітей, нащадків Божого Царства. А скільки-то соток тисяч матерів зганяє плід, вбиває те життя, що Бог зродив у їхньому лоні? Вони сотками тисяч убивають тих невинних, безборонних дітей, і то своїх власних, тільки тому, що їм так подобається, бо вони радше дбають про свою вигоду, розкоші, про своє грішне життя, як про те нове сотворіння Боже, що мало б вийти з них.

Навіть вовчиці не могли*б зробити цього; вони з нараженням власного життя намагаються боронити й вижити своїх молодих; а людські матері, розумні істоти, їх убивають. Вони називають їх небажаними, непростеними дітьми, неначебто діти просились на світ, а не батьки спричинювали їхню появу. А скільки-то мужчин і жінок позбавляють себе тієї життєдайної Божої сили через стерилізацію, неначе б хотіли спинити Божу життєдайну силу та Його благословення, яким наділив перше подружжя ще в раю словами: «*Будьте плідні, множіться й наповняйте землю й володійте нею...*» (*Бут 1,22*). Так, дорогі в Христі, ми далі zostались сліпими й не можемо зайти до Бога й до вічного щастя, бо цей світ з його легким, розкішним, грішним життям осліпив нас і веде до загибелі. Ми так полюбили туземні розкоші, що нам важко від них відірватись; ми задля них забули про смерть і про потойбічне життя. Ми навіть не хочемо думати, що й до нас застукає той страшний Божий післанець — смерть, і скаже нам забиратись із цього світу. Ми проганяємо від себе геть далеко думку, що нам після смерті треба буде стати перед Страшним Суддею — Христом і здати точний звіт із цілого нашого туземного життя. Ми відкидаємо від себе слова Христові, якими Він пригадує нам, що ми станемо колись перед Його грізним судівським престолом. А Він буде судити нас, а згодом винагородить або покарає, згідно з ділами, що ми їх чинили за нашого життя тут, на цьому світі.

Де ж тоді нам шукати помочі? Хто зможе спасти нас і довести до мети — до Бога? Хто відкриє нам очі, що їх осліпили гріхи, ці земні спокуси й грішне життя? Свята Євангелія вказує нам на цю особу, на Богочоловіка, Ісуса Христа, Божого єдинородного Сина. Він одинокий спроможний відкрити очі нашої душі, нашого сумління, і вказати дорогу, якою нам треба йти, щоби спастися й дійти до мети. Тому кличмо до Нього так, як кликав ерихонський сліпець: «*Ісусе, Сину Давидів, змилосердись надо мною!*» (*Лк 18,38*). Він є нашим одиноким спасінням, бо лише Він, що помер за нас, може піднести нас з гріховного багна, в якому ми потонули. Він одинокий спроможний відкрити наші очі й указати нам небезпеку, в якій ми знаходимось, і як легко можемо втратити наше спасіння.

Христос є дорога. Він може вказати нам найкращу й найбезпечнішу дорогу, яка напевно доведе нас до вічного життя і до безмежного щастя. Він вказує нам на ту дорогу, кличучи до нас: «*Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною*» (*Мт 16,24*). Так Він є нашою дорогою та й нашим провідником до вічності. Ідімо ж за Ним, бо ця дорога веде до щастя, до неба. Він бо сам каже нам: «*Входьте вузькими дверима, бо просторі двері й розлога та дорога, що веде на погибель, і багато нею ходять. Але тісні ті двері й*

вузька дорога, що веде до життя й мало таких, що її знаходять » (*Мт* 7,13с). Без сумніву, дорога хреста — це важка й вузька дорога, та й не багато людей хоче на неї вступити, бо вони воліють ступати по дорозі вигідній, легкій. По дорозі, що запевнює їм життєві розкоші, земне щастя, хоч може й грішне. Але вони про це не дуже думають, бо відганяють від себе ту гадку, що за таке « щастя » треба буде їм колись дорого платити.

Врешті, Христос є нашим життям, життям не тіла, але нашої безсмертної душі. Він є тією поживою, яка оживляє нашу душу, дає їй силу й життя, що веде її до життя вічного. Без Нього, ми не могли б нічого вчинити, так бо навчає нас Спаситель: « Я виноградина, ви гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому той приносить щедрі плоди. Без мене ж ви нічого не можете вчинити » (*Йо* 15,5). Так воно є. Ми є лише гілками на виноградині, яка утримує нас при житті й ми живемо та приносимо плоди так довго, як довго перебуваємо у злуці з ним, нашим життям. І не лише ми живемо ним тут, у туземному житті, але задля Нього можемо також робити діла, заслуговуючі життя вічне. Він є тим життям, яке пробудить і воскресить нас до того життя: « Хто їсть моє тіло й п'є мою кров, той живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня... Як мене послав живий Отець, і я живу Отцем, так і той, хто споживає мене житиме мною » (*Йо* 6,54. 57).

ДУХОВА СЛІПОТА СПРИЧИНЮЄ ВІЧНУ ЗАГИБЕЛЬ

(Тридцять перша Неділя після Зіслання Св. Духа – *Лк* 18,35-43)

Переходячи одного разу дорогою з Єрихону до Єрусалиму, зустрів Ісус на ній сліпця. Він сидів при дорозі й просив милостині. « Почувши, що народ іде мимо, він спитав, що воно могло б бути? Йому сказали, що це Ісус Назарянин проходить. Тоді він почав голосно кричати: Ісусе, Сину Давидів, змилосердись надо мною! » (*Лк* 18,36сс). Спаситель, почувши його крик про допомогу, зупинився і спитав його: « Що хочеш, щоб я тобі зробив? » — « Господи, сказав той, щоб я прозрів! » Ісус мовив до нього: « Прозри! Віра твоя спасла тебе » (*Лк* 18,41с). І справді на очах багатьох свідків сталося те чудо: « І вмить прозрів той і пішов за Ісусом, славлячи Бога » (*Лк* 18,43).

Нам важко усвідомити собі, яким нещастям є сліпота. Сліпечь не може нічого бачити; перед ним протягом усього життя стоїть Темрява, неначе якась темна непроглядна стіна; ні один промінчик світла не може її проникнути. Нам, що бачимо, навіть на гадку не спадає, що сліпці

не мають майже ніякого уявлення про зовнішній світ, яке відповідало б нашим, що все бачимо. Вони нічого не знають про барви, про гру кольорів, не можуть зрозуміти різних відтінків світла, бо в них перед очима постійна, непрониклива, крімшнтя темнота. Сліпець мало що знає про форми різних предметів, про відстань між ними. Безумовно, він розрізняє своїм змислом дотику гладкі й шорсткі поверхні, він може пізнати, що деякі з них є мя'кі, інші тверді, але це не значить, що він може збагнути красу прямих і кривих ліній. Сліпець не може пізнати краси людського лица, форм різних звірят, чи гру пестрих барв їхньої шерсти, піря чи лусок у риб. Він не має жодного уявлення про гармонійний уклад краєвидів, гір, горбів та долин. Не знає про красу синього, безкрайного океану, його бурхливих хвиль та й руху його глибоких вод. Йому невідомі ні дерева покриті квіттям на весні, чи зеленню протягом літа. Він також несвідомий різноманітності фарб дерев в осени, чи квітів, що неначе пестрий килим покривають землю. Ця вся краса чужа йому, вже не кажучи про велич царя дня — сонця у його світлі, чи князя ночі — місяця, що неначе вівчар ходить по небу, пасучи свої вівці — зорі.

Та не тільки почуття й пізнання краси є позбавлений сліпець. Він не може подивляти краси сотвореного світу, щоб з його допомогою приходити до пізнання могутности, сили, мудрости й краси Творця вселенної — Господа Бога. То правда, що цей світ є лише слідами Творця, але все-таки, до певної міри, хоч і дуже недосконало, відзеркалює безконечні щодо числа й безмірні самі в собі досконалості Божі. Проте цей всесвіт дає нам можливість подивляти, бодай здогадуватися про незрівнянну красу нествореного світу, пізнавати силу й мудрість Божу. Він не бачить перешкод, які лежать на його дорозі й тому часто об них спотикається й раниць своє тіло. І навіть більше, він несвідомий небезпек, які грозять йому в житті, тому він — нещасна особа, бо ніяк не може від них ані ухилитись, їх оминути, чи перед ними боронитись. Коли так розважимо, то мусимо признати, що життя сліпця це справді важке й небезпечне життя.

Однак тілесна сліпота — це не одинока сліпота, яка грозить життю людини, бо крім неї існує також і духова сліпота, яка є може ще гірша, значно більш небезпечна, ніж сліпота тіла. Духова чи душевна сліпота — це сліпота нашої душі, яка не хоче зрозуміти краси чеснот, ані ваги Божих заповідей і боговгодного життя. Така людина не усвідомляє в якій небезпеці вона знаходиться, бо коли б так нагло померла, втратила б навіки своє щастя в небі й прирекла б себе на вічну загибель в пекельному вогні. В такій темноті й сліпоті душевній жили погани перед приходом на світ Ісуса Христа й, до певної міри, навіть Божий вибраний

нарід — Ізраїль. У поган їхні божки були, до певної міри, наслідуванням людей з їхніми всілякими хибами, слабкостями й недомаганнями. Вони сварились, ворогували між собою, обманювали себе, жили неморальним життям. Давались перекуплювати жертвами людей, деколи навіть послуговувалися хитрими людьми; самі ж були безсилими супроти людської долі, ба навіть самі були безсилими супроти своєї власної долі. Для Жидів їхній Бог-Ягве був Богом страху, Він дав їм свій закон і вони, після його прийняття, мусіли його постійно додержувати, інакше він карав їх жорстоко й безпощадно. Та хитрі провідники й учені зуміли перекрутити Божий закон і вживати його на свою користь. Вони самі знали, як від нього викручуватись, а рівночасно застосовували до народу цілу його жорстокість, так, що люди, не знаючи його, та й заховуючи всі юридичні крючки й заковирки фарисеїв і книжників, стогнали під його тягарем. Тому й не диво, що Спаситель при багатьох нагодах вирікає важку кару на тих жидівських учителів закону: «Горе вам учителям закону, бо ви накладаєте на людей тягарі, які важко носити, самі ж до тих тягарів і пальцем не доторкнетесь» (*Лк* 11,46; *Мт* 23,4). Важким було життя жидівського народу, коли їх навчали, що Бог є Богом справедливості й помсти. Народ жив у постійному страхі неминучої кари, що, неначе чорна хмара, висіла над ним. Їх законодавці обтяжували стільки різними приписами, що вони не могли собі з ними дати ради.

Подібно було й з тими людьми, що не вірили в Христа і Його навчання. Вони відчували в своїх серцях тугу за безконечним щастям — за Богом, бо Він поклав його в їхні серця, про Нього самого однак нічого не знали. З власного досвіду знали, що ті земні, скінчені й проминаючі речі не можуть заспокоїти їхнього ненаситного серця, що бажало вічного, безмежного щастя, однак не знали як його досягнути. Смерть для них була чимсь страшним, бо вони думали, що з нею все кінчається. Тому й не диво, що вони цілою своєю істотою прилягли до туземного життя і, хоч воно їх ніяк не задовольняло, не заспокоювало їхнього бажання щастя, всетаки не знали де того щастя шукати. Серед тої духової темряви й сліпоти, стогнав цілий тодішній світ, аж доки Господь — Творець не змилосердився над людством і не послав йому світло в особі свого єдинородного Сина. «В Ньому було життя», каже Йоан Євангелист, «і життя було світлом для людей. І світло світить у пільмі й пільма його не поїняла» (*Йо* 1,4с). Ісус — правдиве Світло — прийшов на світ і відкрив очі всім — жидам і поганам та й усім, що прихильють свої серця до Його науки й готові підкоритися Його заповідям і і приписам. І про той свій закон, свої заповіді навчає Христос, що вони в відношенні до невиносимого тягару жидівського закону є легкі: «Візь-

міль ярмо моє на себе... Ярмо бо моє любе й тягар мій легкий » (*Мт* 11,29с).

Ісус став нашим світлом, яке світить у темряві й усім показує дорогу до їхньої мети, до Бога: « То було справжнє світло, яке просвітлює кожну людину » (*Йо* 1,9). Так, справді Ісус став нашим світлом, яке вказує правдиву дорогу до вічного щастя. Та Він є не тільки нашим дійсним світлом, Він є водночас і тією дорогою, що веде до вічного життя, як про це запевняє нас словами: « Я — дорога, правда й життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене » (*Йо* 14,6). Тож багато повірили Йому ступили на цю дорогу й зайшли до життя. То правда, ця дорога Христа не легка; вона важка, повна терпіння і болю, але зате доводить до щастя. Христос — це те правдиве світло, яке світить усім на дорозі до Бога; хто йде за Ним, Його дорогою, під кінець заходить до мети, яку намітив небесний Отець, тобто до злуки з Ним, нашим Богом.

Не раз трапляється нам, що турботи й злидні життя так дошкуляють нам, що вже самі не знаємо куди звертатись, у кого поміч нам шукати. Деколи пристрасті й спокуси так опановують нас, що ми не знаємо, що робити, куди ступити й як жити, бо здається нам уже не стає сили волі, щоб їм противитися. Нам виглядає, що ми вже мусимо погодитися на них, бо не бачимо жодного іншого виходу! Щож тоді нам робити, спитаєте? Робімо так, як той ерихонський сліпеч. Він почувши, що Христос проходить тією дорогою, де він сидів, почав голосно кликати: « Ісусе, Сину Давидів, змилуйся надо мною! » (*Лк* 18,38) й не перестав кликати, аж доки Христос не послухав Його голосу й не повернув йому зору. Кличмо й ми так само, кличмо безупинно, кажучи: « Спасителю, поможи мені! Вкажи дорогу, як визволитись із тенет диавольських, як мені боронитись, щоб не потрапити в гріх і Тебе не образити? Я знаю, що Ти моя єдина правда. Вірую, що Ти моє життя, тай моя дорога й лише через Тебе, тобто при Твоїй допомозі я дійду до моєї мети — Бога! Тож поможи мені, бо, як бачиш, я сам собі ніяк не можу допомогти. Мене огортає темрява, моя віра знемагається, спокуси притягають мене, мої пристрасті сприяглися проти мене й боюсь, що уляжу в тій нерівній боротьбі!

Коли Отак будемо звертатися до нашого Спасителя й так щиро та й покійно проситимемо про Його поміч, тоді Він напевно нам її не відмовить. Він своєю ласкою просвітить нашу душу. Від Його Божого світла ті сили темряви зникнуть, наші сумніви пропадуть і ми з новою енергією будемо ступати по дорозі правди й справедливості. Ми почуємо Його Божу правду, яка спомагатиме нас і провадитиме по хвилях розбурханого житейського моря, подібно як колись витягнула Апостола

Петра з хвиль розбурханого Галилейського Моря, і безпечно завела до човна. Лиш віддаймося цілком, з повним довір'ям проводові Христа, а Він напевно не залишить нас, але доведе щасливо до Бога й нашого небесного Батька.

НЕДІЛЯ ЗАКХЕЯ МИТАРЯ

(Тридцять друга Неділя після Зіслання Св. Духа – Лк 19,1-10)

Свята Євангелія розказує подію, яка трапилась коли Ісус проходив містом Єрихон. Начальник митарів на ім'я Закхей дуже бажав побачити Спасителя, славного Учителя й Чудотворця, якого деякі навіть називали Месією, на сотні літ передтим сповіщеним пророками. Незважаючи на всякі перешкоди, виставляючись на посміховище товпи народу виліз на фігове дерево, щоби краще побачити Спасителя, тому що сам був малого росту. Його задушевне бажання винагородив Ісус, бо переходячи попри те дерево, звернувся до Закхея словами: « Закхео, притьмом злізай, бо я сьогодні маю бути в твоєму домі » (Лк 19,6).

Ця подія повчає нас, що Господь Бог є завжди близько того, хто шукає Його. А знайшовши такого чоловіка, Господь має безліч засобів, щоб цю зустріч зробити як найбільше хосенною для того, хто Його шукав. Спаситель запевняє нас на багато місцях, що наше шукання за ним ніколи не буде даремне, кажучи: « Просіть і дасться вам; шукайте й знайдете; стукайте й відчинять вам. Кожний бо, хто просить, одержує; хто шукає, знаходить, і тому хто стукає, відчиняють » (Лк 11,9с; Мт 7,7с). Проте спитаймо себе, але так щиро: « Чи ми шукаємо за нашою остаточною метою, за Богом? Ми, що цікавимося і побиваємося за стільки речами малої вартості, а то дуже часто й без вартості, дійсно шукаємо за тією найважливішою річчю в нашому туземному й майбутньому — вічному житті — за Богом? Як нас учили в школі, чи може наші батьки нам про це говорили, що одинокою причиною нашого сотворення було те, щоби ми служили Богові й у той спосіб знайшли Його, тобто дійшли до Нього й злучилися із Ним. Бо якже ж інакше можна зрозуміти ті слова Катехизму, які навчають нас: « Людину сотворено на те, щоби Бога пізнала, Його полюбила, Йому служила й у той спосіб осягнула вічне щастя в небі ». Тому єдиною причиною того, що ми тут живемо на землі є, щоби шукати за Богом, намагаючись відгадати Його волю і її сповняти в туземному житті. Бо той, хто шукає Бога в своєму житті на землі, той знайде Його й остаточно злучиться з Ним після смерті в вічному щасті. З другого ж боку, той хто ніколи навіть

не силувався шукати Бога отут, на землі, той ніколи не знайде Його після смерті.

Тому шукаймо Його, бо Він уже перший почав шукати нас. Знаючи, що ми поблудили й втратили Його після первородного гріха й не будемо могли знайти дороги назад до Нього, Він у особі свого єдиного Сина зійшов на землю, став чоловіком, щоб нас знайти й вказати нам дорогу до себе, до нашої остаточної мети. Розуміючи, що ми зайняті й захоплені земними добрими й розкошами, ніколи й думати не будемо про небо й про нашого Батька, що там очікує на нас, Ісус Христос прийшов щоб навчити нас про Бога Отця, бо пізнання Бога є життям вічним, згідно зі словами Христа: « А вічне життя тому, щоб вони пізнали тебе, єдиного, правдивого Бога й того кого ти послав — Ісуса Христа » (Йо 17,3). Незважаючи на те, що ми образили Його нашими гріхами та перейшли на сторону Його відвічного ворога-диявола, Господь все-таки хоче нас мати близько себе, хоче, щоб ми злучилися з Ним і були навіки щасливі. Так, Ісус навчає нас, що Бог-Батько безмежно любить нас, і дав вислів тієї своєї Божої безмежної любови, посилаючи свого Сина на землю: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним » (Йо 3,16). І той Син Божий жертвував себе на хресті, щоби звільнити нас з-під влади диявола, з неволі гріха. Живучи тут на землі, Він зазнав усякого роду злиднів, терпінь, зневаг від самого початку аж до смерти хресної тільки задля нас, задля нашого спасіння. Будучи всемогутнім Богом, Спаситель міг був одним актом волі звільнити себе від тих усіх хрестів, терпінь чи навіть смерті. Він однак хотів перенести й зазнати на собі самому тих всіх терпінь й турбот туземного життя, що їх майже кожна людина, до певної міри, мусить переносити. Що більше, Він узяв на себе значно більше терпінь і мук, ніж хто-небудь з нас переносить, чи міг би перенести, щоб переконати нас, що Він знає про всі земні страждання, клопоти й труди. Він знає яке важке є наше туземне життя, бо сам його повністю, 33 роки переживав. Про це свідчить св. апостол Павло, кажучи: « Він, існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність з Богом, а впокорив себе самого, прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. Подобою явившись як людина, він понизив себе, ставши слухняним аж до смерті, смерті хресної » (Фил 2,6сс).

Це все довершив Христос з любови до нас. Він покинув щастя небесного Отця, зійшов на землю й узяв на себе нашу людську природу. Він безмежний Бог, обмежив себе скінченим людським тілом, лише тому, щоб уподібнитися до нас. Безмежний, всемогутній Бог приходить як немічне людське дитя на землю, щоб бути разом з нами. Він однак не задовольнявся цим упокоренням, що будучи Творцем, беручи на себе люд-

ську природу, став подібним до свого сотворіння. Сходячи до річки Йордану й приймаючи хрещення з рук свого предтечі св. Івана Христителя, Він бере на себе увесь тягар гріхів людського роду на те, щоб понести його на хрест і там умертвлюючи свою людську природу, разом з її смертю знищити всі наші гріхи. Так ото Він, умираючи за нас, переносячи на собі гнів свого Отця, звільнює нас від гріхів і від кар за них.

Та в своєму шуканні за нами, Спаситель не вдовольється тим, що стає сотворінням як ми, ані тим, що взяв на себе наші гріхи, та й умер на хресті, неначе який лиходій. Його любов до нас зневолює до ще більшого упокорення, щоб тільки zostаватись між нами й як найтісніше злучитися з нами. Так, справді безмежною є Божя любов до свого сотворіння — до людини, в Пресвятій Тайні Євхаристії всемогутній Бог стає річчю, приходить до нас укритий під видами хліба й вина, щоби прийти до нас і щоби з нами якнайтісніше злучитись. Робить Він це все, щоби бути разом з нами злученим уже тут на землі, та щоби в той спосіб допомогти нам досягнути ту мету, для якої нас сотворив. Ось власні слова нашого Спасителя: « Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. Й хліб, що його я дам, це тіло моє за життя світу » (Йо 6,5). З цього виходить, що безумовною вимогою того, щоб ми могли досягнути нашу мету — Бога й вічне щастя в Ньому, є знайти Христа Спасителя в Його найбільш упокороному виді, в виді хліба й вина, та з ним злучитися; бо така злука тут, на землі, є передумовою майбутньої злуки після нашої смерті, в небі. Тому-то й остерігає нас Христос: « Направду, направду кажу вам: Якщо не споживатимете тіла Сина Чоловічого й не питимете Його крові, не матимете життя в собі. Хто їсть моє тіло й кров мою п'є, той живе життям вічним і я воскресну його останнього дня » (Йо 6,53с). Проте досягнення життя вічного Спаситель узалежнив від нашого наближення з Ним тут, на землі, Він бо тому покинув небо й прийшов на землю, щоби злучившись з нами в цій Тайні Божої Любові, в Тайні Євхаристії, перетворити нас у себе самого і цим приготувати до свого другого приходу на землю у славі свого небесного Отця з ангелами святими. Тому-то й каже нам: « Хто споживає моє тіло й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я в ньому. Як мене послав живий Отець і як я живу Отцем, так і той хто споживає мене, житиме мною » (Йо 6,56сс).

Тож шукаймо Христа як довго живемо тут, на землі. Шукаймо Його в Його Божому слові. Шукаймо в Його Божих заповідях і радах, а передусім, шукаймо Його в пресвятій Тайні Євхаристії, де Він перебуває зі своїм тілом і кров'ю, зі своєю людською й Божою природою. Він бажає прийти до нас і з нами в одно злучитись, і цим перетворити нас

у себе самого, щоб ми жили Ним, Його Божим життям, подібно як Він сам живе життям свого небесного Отця.

ПОТРЕБА ЧЕСНОТИ ПОКОРИ

(Неділя Митаря й Фарисея – Лк 18,9-14)

Щоб навчити нас про потребу чесноти покорі, Ісус Христос розказує нам притчу про гордого фарисея й покірного митаря, які в той сам час прийшли до святині Богові молитись. Чеснота покорі незвичайно мила Богові, як про це навчає нас св. Яків апостол словами: « Бог бо гордим противиться, а покірним дає свою ласку » (Як 5,5). А щоб зрозуміти невмісність і марність гордості, розважмо найперше, чим люди гордяться.

Багато людей гордяться красою свого тіла, гарною його будовою, чи красою обличчя. Інші горді зі своїх вироблених м'язів, з позірної сили, яка з тими їхніми м'язами зв'язана. Ще інші, горді зі свого маєтку, свого багатства, бо земельні власності, чи які інші матеріальні майна, роблять на багатьох людей велике вражіння. Багато людей почувують себе вищими від інших з огляду на свою високу освіту, задля якої зазнають пошани від інших менше освічених людей, а також тому що задля того їхнього інтелектуального стану мають великий вплив на інших. Врешті й те, що деякі люди чваняться тим, що мають добре ім'я й пошану серед людей даної спільноти. Без сумніву є ще більше інших речей, що дають багатьом людям причину чванитись і гордитись тим, що мають, чи тим, що їм здається ніби вони мають. Але хай цих кілька прикладів нам вистачить, щоб, так їх переходячи, пізнати, чи хтось дійсно може бути з них гордим?

Задумаймось найперше, чи мають люди причину бути гордими з того приводу, що в них гарно збудоване тіло чи красне обличчя; або чи можуть вони хвалитися м'язами й силою свого тіла? Коли так роздумаємо над цим, то й дивно нам стане, бо якже ж хтось може гордитися тим, що остаточно не є його? Чому? Аджеж то не він зробив своє тіло таким, він із таким тілом прийшов на цей світ. То може його тілом могли б чванитись радше його батьки або, врешті-решт, Творець Господь Бог, бо це Він є первопричиною приходу на світ людини, а батьки лише є вторинною причиною, і то в залежності від Бога. Вони бо тільки співдіють з Божою життєдайною силою в приготуванні тіла дитини, для якого душу сотворює вже сам, і то виключно Бог. Тому єдино Бог може хвалитися тілом людини, що його в своїй доброті привів до існування й на-

ділив чи гарною формою, чи гарним обличчям, чи врешті й міцними м'язами. А ті люди, замість чванитись тим, що одержали від Творця, повинні бути радше вдячними Йому за ту ласку гарного, здорового й міцного тіла, бо багато людей є того всього позбавлені. Навіть ті, які постійною й усиленною вправою розвинули свої м'язи й скріпили тіло, не мають чого гордитись, бо щоб могли розвинути щось, треба його найперше мати. А вони не мали б чого розвивати, якщо Господь не був би дав їм їхнього тіла та й не підтримував їхні намагання своєю співдією, щоб його розвинути. Бо, як знаємо, без Божої співдії ми ані одного кроку не могли би зробити, ні одного руху виконати, не могли б навіть одного віддиху вловити. Отже дійсно немає чим гордіти!

Деякі люди гордяться тим, що мають різні маєтки, посілости земельні, жемчуги чи якісь інші матеріальні добра. Всі ці речі — це сотворені речі й кожний із нас знає, що ані їхній власник, ані будь-хто інший не створив їх, то значить не привів з небуття до існування, тільки єдиний Творець вселенної, Господь Бог. Тому, як ми чи хтось інший може ними гордитись, коли вони не наші, але Божі? Хтось однак може закинути, кажучи: « Вони справді мої, бо я важко працював ціле життя, щоб їх собі набути. Моєю пильністю й запопадливістю, а крім того й щастя мені сприяло, так що я остаточно доробився того всього маєтку ». Але чекай, чоловіче, не спіши так дуже в своїх твердженнях! Невже ж це ти сам себе сотворив, без Божої допомоги? Хіба ж не всемогутній своєю всесильною волею привів тебе на цей світ? А чи, може, не Він обдарив тебе здоров'ям, силами й охотою до праці? Або, може, не Він учинив так, що ти був щасливим і завжди мав працю та й ще до того таку, яка приносила тобі великі зиски? Чи, може, не Він щастив тобі, так що твоє майно побільшувалось і не маліло? А хто, як не Він давав тобі сили й подбав, щоб ти пильно працював і запопадливо складав та й не розтрачував грошей, як багато інших це роблять, напиваючись, чи розпустуючи, чи просто граючи в карти чи віддаючись іншому порокові, лихій схильності? Чия ж то заслуга, що нам вдалося заощадити гроші й надбати майно, як не Божа? Як виходить все це Він, а не ми робили! Хіба можемо назвати майно, жемчуги, гроші й інші надбання нашими, коли їх остаточно завдячуємо Богові?

Багато людей чваняться тим, що мають великий вплив на людей, що втішаються добрим ім'ям в спільноті та й що люди їх поважають. Коли хтось хвалиться своїм знанням, яке дало йому нагоду винайти різні хосенні речі для людства й задля того прославилося ім'я його між людьми. То спитаймо його, хто дав йому гнучкий і справний ум? Хто уможливив йому студії, хто роз'яснював йому ті правди, які він пізнавав і давав охоту заглиблюватись у тайни природи та й, крім того, ба-

гато щастя, щоб винайти ті речі, що стали такими корисними для спільноти? Відповідь на це проста: той самий Бог, що Його сотворив і наділив тими всіма дарами та й, крім того, цілий час опікувався ним, бо хотів, щоб через нього дійшло те знання до людей. Отже заслуга тут Божа а не вченої людини.

А й ті, що хвастаються пошаною в інших людей своїм добрим іменням серед загалу, тому що в них гарні риси характеру, успіхи, чи які там інші чесноти, також не мають причини гордіти. Бо хто зробив їх такими, що вони подобаються людям, хто дав їм їхній характер, хто влив у їхні серця чи уми любов до чеснот, бажання їх набути, хто, врешті-решт, спонукував і помагав своїми ласками, що вони остаточно їх набули? Все це вчинив Господь Бог. А крім того спитаймо, хто звернув серця людей до них, так що ті не заздрили їм і не силкувались шкодити, але радше подивляли їх і цінили їхні намагання осягати й зростати в чеснотах, як не наш Творець Господь Бог?

Та найважливіше з усього є те, що кожний з нас існує й живе тому, що Господь Бог нас сотворив, при житті вдержує й співдіє з усім, що ми робимо, говоримо, думаємо чи бажаємо. Без тієї Божої помочі ми навіть не заіснували, а без Його підтримки вже сотворені повернулися б в ніщо, як про це говорить псалом: « Усі від тебе дожидають, щоб дав їм у свій час поживу. Коли даєш їм, вони її збирають, як відчиниш руку твою, вони насичуються добрими. Коли ж відвернеш лице своє, вони тривожаться, а як забираєш у них дух, вони гинуть і повертаються в свій порох » (Пс 103,27сс). Ось, як бачите, все що маємо, походить від Господа Бога, бо то Його земля, воздух та й сонце. Його ті всі зела, трави й дерева, всі звірята, риби й птиці. До нього належить вода й усе, що нам до життя потрібне. Тож як ми можемо присвоювати собі все те, що належить до нашого Творця, а не до нас, тільки тому, що Він добрий і дає нам так щедро все те, бо нас любить і хоче тільки нашого добра? Якже хтось з нас і далі не розумів того, тоді звернімось до Нього словами св. Павла й спитаймо: « Що ти маєш, чого б не одержав? Коли ж одержав, то чому чванишся, наче б не одержав? » (1 Кор 4,7).

Але є одна річ, яку ми самі, авжеж, виключно самі можемо робити. Чи знаєте, що воно таке? Ось скажу: Ми самі можемо грішити! Так дійсно воно є, бо хоч і Господь мусить нас при існуванні вдержувати, хоч з кожним нашим рухом, словом, гадкою чи бажанням Він співдіє, щоб вони існували, то Він, всесвятий, не може грішити, але гріх ми вже робимо виключно самі. Ми самі переступаємо Божий закон, Його заповіді; так-то ми платимо Божій доброті за всі добродійства. А тому, що ми без Його співдії не можемо нічого зробити, то переступаючи Його Божий закон, змушуємо Бога самого нам помагати в ображуванні Його

самого. Єдино цим, якщо бажаємо, ми можемо похвалитися! Та ледве чи є хтось при здоровому глузді, що бажав би чванитись своїми гріхами. Тому, стаючи перед Богом у молитві, що іншого можемо Йому сказати, як не коротеньку молитву митаря: « Боже, милостив будь мені грішному! » (Лк 18,13). А за це маленьке упокорення, за це пізнання нашої нікчемности й признання нашої немочі, Господь готов ті всі діла нам віддати, нас за них винагородити, хоч вони остаточно є Його власні. Чому? Бо Він нас любить і знає, що ми самі без Нього нічого путнього не можемо зробити. Він любить у нас те пізнання нашої нікчемности й упокорення перед Ним всемогутнім і найдосконалішим Богом. Тому не диво, що Христос, закінчуючи притчу заявляє: « Кажу вам: Цей (митар) повернувся виправданий до свого дому, а не той (фарисей) (Лк 18,14). А причина цього, як повчає нас Спаситель, є в тому, що Бог противиться гордим, а ласку свою дає покірним (Як 5,5), і тому: « Кожний хто виноситься, буде принижений, а хто принижується буде вищений » (Лк 18,14).

Тож навчимося з цієї притчі покори. Її розказав Христос не тільки людям своїх часів, але всім людям усіх часів і всіх країн. Отже й нас також Спаситель тією притчею повчає, бо хоче, щоб ми були справедливими супроти себе й супроти Бога та й не приписували собі речей, які не є нашими, але — дарами нашого доброго Творця. Намагаймося подивляти Його мудрість, Його доброту, а передусім Його безмежну любов до нас, що все робить для нас, в усім нам помагає та й ще винагороджує нас за Свої власні діла.

БОЖЕ МИЛОСЕРДЯ СУПРОТИ НАС ГРІШНИХ

(Неділя Блудного Сина – Лк 15,11-32)

Притча, яку розказав Спаситель, описує безмежне милосердя Господа Бога і Його готовість негайно простити грішникові, коли той пізнавши свої провини, кається й хоче повернутися до батьківського дому.

Каже Спаситель, що один багатий чоловік мав двох синів, яким нічого не бракувало в домі свого батька. Не потребували вони працювати важко або й цілком, тому що батько, багач, мав багато слуг; не потребували нічим журитись, бо всього вдома було подостатком. Все, чого потребували, зразу ж дістали, бо добрий батько бажав їм усякого добра й тому що був заможним, міг їм усього дістати. Таке вигідне життя однак не задовольняло їх, а передусім молодшого сина; він бо хотів виволитись з-під опіки й нагляду батьківського, піти в широкий світ,

щоби там вільно без батьківського чужого ока зажити й зазнати всього, що світ кожному молодому обіцяє. Тому звертається він до батька й просить у нього частину маєтку, яка мала б припасти йому в спадку, а діставши її, продає й відходить у чужий край, щоб там зазнати всякого добра, про яке мріяв у домі батька. Маючи грошей удосталь, негайно знайшов приятелів, які своєю радою, а передусім своєю приязню, помагали йому розкішно жити й щедрою рукою пускати гроші, які йому так легко дісталися. Жив він грішно й безжурно якийсь час, як довго в нього були гроші, оточений численними приятелями й знайомими, які використовували молодого, але нерозумного юнака. Але як усе на цьому світі минає, так минулись і його гроші, а з ними зникли й усі товариші забав, які пішли шукати інших, при яких ще були гроші для розтрати. Й так зостався він сам, без грошей, без приятелів у чужому, непривітному краю.

Коли так приглянемося тому невдячному синові, зауважимо в ньому деяку схожість з нами. Ми також маємо всього подостатком на цій землі, бо про все подбав наш добрий небесний Отець. Він дозволив нам жити в тому багатому краю, де є всього удосталь. Маємо досить харчів, добірну одягу, вигідні мешкання, які не лише теплі в зимі але є охолоджувані влітку, так що ми завжди маємо приємну температуру. Щоб ми не дуже мучили наше тіло, маємо наші власні авто й досить пального, тому можемо їхати куди лише захочемо. Безумовно, нам треба працювати, деколи навіть важко, але всього 8 годин денно й то тільки 5 днів у тиждень. Якже працюємо довше, чи більше днів у тиждень, за це дістаємо значно більшу винагороду. Злишній час зужитковуємо на розвагу, на ферії, на відвідини тощо. А тепер спитаймо так себе щиро: Чи ми часто, а то й чи взагалі думаємо про те, хто нам це все так щедро дає? Чи признаємо, що тим добродієм є наш небесний Отець, який дозволяє нам жити в мирі, дає спромогу працювати й складати покупки ті гроші, за які все те, що маємо, купуємо, а решту складаємо по банках, щоб забезпечити собі безжурну майбутність? Або може ми колись думали бути вдячними та й у якийсь спосіб оказати цю вдячність Богові за те, що Він усе так улаштував, що ми можемо безжурно й розкішно жити? Чи любимо ми Бога за всі Його добродійства й ласки, як ми Він так щедро нас на кожний час обсилає, як у природному, так і в надприродному житті? Коли б ми хотіли бути справді щирими, мусіли б з засоромленням признати, що ми дуже часто невдоволені в того, що маємо, й хотіли б ще більше всього мати, ще краще жити, ніж зараз живемо. Ми заздримо іншим людям, які, на нашу думку, мають більше ніж ми, яким ще краще поводитьься, бо вони живуть у більших та й ще в вигідніших домах ніж ми, мають кращу обстановку, дорогіше авто тощо.

Так, ми дійсно, подібно як той блудний син, не задоволені нашим легким, спокійним життям. Ми бажали б собі чогось кращого, живішого й забавнішого. Проте залишаємо опіку нашого Отця, що на небі, залишаємо безпечну дорогу, яка веде до Нього, до нашої вічної мети в небі. Ми вибираємо собі іншу дорогу, вигіднішу й приємнішу, ніж та — Божа. Але вона зате — дорога гріха й доводить нас до пекельної безодні. В нашій погоні за кращими умовами життя, за грішми й багатствами, ми переступаємо заповіді Божі, ніяк не зважаємо на Його закон, бо вважаємо, що маємо право жити як нам хочеться, робити все, що тільки завгодно. Бо заповіді Божі, які забороняють нам грішити, щоб не погубити на віки наші душі, перешкоджують нам зажити правдивим, повним щастя життям. Авжеж, під тим щастям ми розуміємо земне щастя, задоволення наших низьких пристрастей, тілесних забавок. Таке життя противиться Божому закону й меті Творця, бо Він сотворив нас не для цієї землі, але для неба, не щоб ми вдовольнялись цим земним, грішним, проминаючим щастям, але щоб дійшли до Нього й злучившись з Ним, стали учасниками Його Божого життя і Його безмежного щастя. Небесний Отець зі смутком дивиться, як ми, живучи грішно, залишаємо Його — джерело життя й переходимо на сторону Його відвічного ворога — диявола; але Він не боронить нас. Він шанує нашу свободну волю і, хоч з болем серця, все-таки дозволяє нам відійти від Себе, бо хоче, щоб ми добровільно рішилися бути при Ньому. Насильно Він не хоче нас тримати, хоч і знає, що в грішному житті ми не знайдемо щастя чи вдоволення, але радше пересит, зобридження й недолю.

Господь Бог знає, в якій небезпеці ми знаходимось, коли залишаємо Його й занурюємось у тому світовому грішному житті. Знає, які нещастя ждуть на нашу душу, яка може втратити не лише своє надприродне здоров'я, але навіть може вмерти, коли допуститься важких гріхів. Все-таки Він не противиться тому, хоч ми нашими гріхами ображаємо Його, кривдимо та й чорною невдякою платимо за Його любов і за батьківську опіку. Господь дозволяє нам ображувати себе, зневажати й кривдити, а сам їде терпеливо того часу, коли ми схаменемось і зрозуміємо, що не добре робимо і врешті таки рішимося до Нього назад повернутися. Він очікує нас завжди готовий прийняти нас у свої батьківські обійми, вигоїти рани душі, що їх завдали гріхи, а то навіть повернути нашій душі життя, коли ми важкими гріхами вбили її. На найменше порушення жалю за гріхи чи на найменший доказ невдоволення з такого грішного життя, Він є негайно при нас, щоб нам допомогти. У св. Тайні Сповіді звільняє нас від усіх, навіть найважчих гріхів; без огляду кільки разів і як дуже ми Його ними ображали. Він усе про-

щас, забуває про все тільки тому, що ми вже були втрачені для Нього й знову повернулися; поблудили в нашій дорозі й знову завернули на стежку, яка веде до Нього, до нашої мети.

Подібно як той батько в притчі, Господь дає нам нову одержу ласки освячуючої, тобто ласки синівства Божого, приймає нас за своїх законних дітей і робить спадкоємцями Божого Царства. Як той батько в притчі, Господь приготує бенкет, щоб звеличити наш поворот до Нього, що ним є жертва Пресвятої Літургії, в якому живить нас Тілом і Кров'ю свого єдинородного Сина, перетворюючи нас у той спосіб і так приготує до свого другого приходу на світ, як страшний суддя у часі загального суду. За допомогою своїх святих Тайн Господь хоче приготувати нас на ту страшну хвилину, коли всі люди стануть перед Ним страшним Суддею, щоби з Його уст почути засуд, який рішатиме про цілу вічність. І тому Він робить усе, що тільки може, аби рятувати нашу душу, щоб ми станули перед Ним не як вороги, але як Його законні діти. Щоб Він не потребував прокльonom скидати нас у пекельну безодню, але ласкавими словами запросити нас до свого батьківського дому: « Прийдіть, благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство приготуване вам від сотворення світу! » (*Мт 25,34*). Тож слухаймо голосу нашого небесного Отця, який словами пророка кличе: « На моє життя, клянуся, каже Господь, я не бажаю смерті грішника, але хочу, щоб він завернув зі своєї грішної дороги й жив. Заверніть, заверніться з вашої грішної дороги! Пощо ж вам умирати, доме Ізраїля » (*Єзек 33,11*). Завернімо з дороги ріха, бо хто знає, як довго Господь дозволить нам ще жити на цій землі. Коли ми наслідували блудного сина, відкидаючи опіку небесного Отця й залишаючи Його, щоб жити грішним життям, наслідуймо Його також у Його каятті й повороті до батьківського дому. Маймо на увазі, що з кожною втраченою хвилиною наближається до нас час відходу з цього світу, а з ним також і можливість каяття — повороту до Бога. Після смерті вже буде за пізно, бо зі смертю ми неначе закамніємо в тому стані, в якому переступимо поріг життя. З кожною хвилиною ми тратимо не лише нагоду поправи, але також нагоду надбання заслуг на вічне щастя, бо лише добрі, заслуговуючі діла боронитимуть нас перед страшним суддею. Тож чим вчасніше ступимо на дорогу заповідей, тим краще запевнимо собі Боже милосердя і Його вічну заплату в Небесному Царстві.

ОСТАТОЧНЕ РІШЕННЯ ХРИСТА НА СТРАШНОМУ СУДІ

(Неділя М'ясопущна – Мт 25,31-46)

Свята Євангелія ставляє нам перед очі день страшного суду, час Божої відплати. В той нікому незнаний день, який появиться неначе злодій, у час, коли його ніхто не сподівається, прийде Христос, Син Божий у славі свого Отця, оточений янголами Божими й святими. Прийде вдруге тільки на те щоб нас усіх судити й віддати кожному з нас відповідно до наших діл, які ми виконали за нашого життя тут, на землі. Як у кожному судовому вироці, так само й тут остаточно вирішальними будуть діла, які безсумнівно вкажуть на нашу вину чи нашу заслугу. Ми не раз чули з уст Христа що є вимогою допущення до Царства Небесного: « Якщо хочеш увійти в життя », каже Спаситель до молодця, « додержуй Заповіді » (Мт 19,17). А найпершою і найважливішою заповіддю є заповідь любови Бога, а другою, яка по ній наступає, є заповідь любови ближнього: « Люби Господа Бога твого всім твоїм серцем, усією твоєю душею й всією думкою твоєю: це найбільша й найперша заповідь. А друга подібна до неї: Люби ближнього твого, як себе самого » (Мт 22,37сс). « На ці дві заповіді », запевняє нас Христос, « весь закон і пророки спираються » (Мт 22,40). Дійсно, коли так розважимо ті дві заповіді любови Бога й ближнього, то прийдемо до висновку, що вони охоплюють увесь закон Божий об'явлений і проголошений нам, що вміщається в Десяти Заповідях Божих. Бо перші три з них нормують відношення сотворіння до Творця, тобто людини до Бога, що коротко описує Заповідь любови Бога. А друга заповідь, тобто любови ближнього, містить у собі всі ті обов'язки, які нормують життя людей у спільноті, що їх Господь Бог зібрав у другій частині Декалогу, а саме, в сімох наступних Заповідях Божих.

Коли так слідкуємо за описом страшного суду, що його змальовує нам Божественний Спаситель, страшний наш Суддя в день суду, то на ньому говориться чи порушується заповіді нормуючі відношення між людьми. Тому здивовані питаємо: А де ж поділася перша й найважливіша заповідь, тобто любови Бога? Відповідь на це маємо також у словах страшного Судді Христа: « Направду кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили » (Мт 25,40). І навпаки: « Чого ви не зробили одному з Моїх братів найменших — мені також ви того не зробили » (Мт 25,45). Що ж це за вчинки, які на страшному суді рішатимуть про наше допущення до Царства Небесного, « що було приготоване нам від сотворення світу? » (Мт 25,34). Христос перелічує їх поодинокі, кажучи праведникам, що коли ми це робимо на-

шим ближнім, ми Йому самому це робимо: « Я голодував, і ви мені дали їсти; мав спрагу й ви мене напоїли; чужинцем був і ви мене прийняли в дім; нагий і ви мене зодягли; хворий і ви навідалися до мене; в тюрмі був і ви прийшли до мене » (*Мт 25,35с*). Зі слів Христа Спасителя виходить, що вчинками, які заслуговують небо є діла милосердя щодо тіла й щодо душі ближнього. Тому задумаємося уважно над тим, як нам у майбутньому поводитися, щоби згайти милосердя в очах страшного Судді й удостоїтись вічного спасіння та й уникнути вічної кари. З власного досвіду знаємо, що земні добра нерівно розподілені між людей. Без огляду на те, як вони їм дістались — чи у спадку, чи усильною й пильною працею, чи випадком, а чи й щасливим збігом обставин — нам треба мати на увазі одне, що ті земні добра не є нашою власністю, з якою можемо робити що нам завгодно! Чому? А тому, що вони є виключною власністю Бога Творця, який їх з нічого створив і єдино Він має право рішати, як їх нам треба вживати. Тому що Він сотворив усіх людей і хоче, щоб вони могли жити, хоче також, щоб вони мали все, що тільки потрібне для утримання їхнього життя. Тому й сотворив Він ці земні добра: рістню, звірята, птиці й риби для нашого вжитку, як це описує перша книга Св. Письма — Книга Буття: « І благословив їх Бог і сказав їм: Будьте плідні й множіться й наповняйте землю та підпорядковуйте її собі; пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається по землі... Ось я даю вам усяку траву, що має насіння в собі й усяке дерево, що приносить плоди з насінням: вони будуть вам на поживу » (*Бут 1,28с*). Як виходить із цих слів, все що існує на землі, Бог сотворив на прожиток всім людям без виімку.

Тому земні добра призначені до ужитку всіх, а не лише для тих, що їх мають. Він дав життя людям та й, очевидно, хоче, щоби вони жили. А що люди до життя потребують багато різних земних дібр як: харчі, напій, одяга, пристановище, опіка в хворобах, різні ліки і тим подібні речі. Тож коли уважно перейдемо те все, про що згадує Страшний Суддя на загальному суді, там знайдемо ті всі речі, якими нам треба ділитися з тими, що їх не мають, якщо бажаємо ввійти в Царство Небесне. Так ото Спаситель згадує про обов'язок нагодувати голодних, напоїти спражнених, приодіти нагих, прийняти в дім подорожніх, які не мають пристановища, де б перебути ніч або захоронитись у час негоди. Господь далі пригадує про обов'язок відвідування ближніх, коли вони попали в в'язницю й там потішити їх, а також відвідувати хворих та й, може, допомогти їм у чомусь або принаймні своїми відвідинами уприсмнити їм хвилини терпіння. З цього виходить, що нам треба ділитися тим, що маємо, з тими, що в потребі. без огляду на те, чи вони приятні нам чи

неприятні, наші свояки, чи ділком чужі люди. Вистачає, що вони люди й потребують помочі в біді, в недостатку, щоб на нас був обов'язок допомагати їм у їхніх потребах.

Кожний з нас, очевидно, буде допомагати своїм рідним, тобто членам своєї родини, своякам, приятелям, а то й добрим сусідам. Та вже коли доведеться помагати чужим, хоч вони й у великій біді, то ми не так дуже спішимось зарадити їхньому горю. Про це говорить Ісус таке: « Коли ви любите тих, що вас люблять, яка вам заслуга. Таж бо й грішники люблять тих, що їх люблять. І коли чинете добро тим, що вам чинять, яка вам заслуга? Та й грішники те саме чинять. І коли ви позичаєте тим, від кого маєте надію назад узяти, яка вам заслуга? Аджеж і грішники позичають грішникам, щоб відібрати від них рівне » (*Лк* 6,32с; див. *Мт* 5,46с). У такій любові рідних приятелів чи сусідів Ісус не бачить нічого надзвичайного, заслуговуючого на особливе признання, бо найперше зов крові зневолює людей помагати чи то батькам, дітям, чи сестрам а чи братам й іншим членам тієї самої родини. А що відноситься допомоги приятелям чи добрим сусідам, то й у цьому немає великої заслуги, бо ми робимо це з тієї причини, що як ми будемо в біді чи потребі, сподіємось, що вони поспішать нам також із помічю. Ісус домагається від нас чогось більшого, тому що погани й грішники помагають своїм рідним, своїм приятелям чи добрим сусідам. Послідовники ж Христові повинні бути готові до більшої самопожертви, тому Спаситель каже: « Ви ж любіть ворогів ваших, чиніть їм добро і позичайте, не чекаючи назад нічого, а велика буде ваша нагорода й будете синами Всевишнього, бо Він добрий для злих і невіддячних. Будьте отже милосердні, як і Отець ваш милосердний » (*Лк* 6,35; *Мт* 5,44с. 48). А прикладом такої досконалої любові й милосердя є сам Отець небесний, який не робить різниці між одними й другими, але трактує їх однаково, бо Він « велить своєму сонцю сходити на злих і на добрих і посилає дощ на праведних і неправедних » (*Мт* 5,45). У цій любові до наших ворогів і в допомозі їм у їхній біді дві речі повинні нам просвічувати, а саме: в той спосіб ми уподібнюємось найперше до нашого Небесного Отця, який є досконалий у тій любові до нас, своїх ворогів, бо стільки ж то разів ми Його ображуємо й зневажаємо нашими гріхами, а Він усе терпить, бо милосердний, і все прощає, бо любить нас своєю Божою любов'ю. А друга річ, яка також повинна стояти нам завжди перед очима є те, що Ісус ототожнює себе з нашим ближнім та що ми йому зробимо чи допоможемо, чи відмовимо нашої помочі, ми те все робимо самому Христові, який колись буде нас за це судити.

Тому, якщо вже не з любові до ворогів, як цього вимагає від нас наш Спаситель, не хочемо помагати їм у біді, то помагаймо принаймні

з любови до Ісуса Христа, який нас так безмежно полюбив, що віддав своє життя за нас. Намагаймося в тих людях, яким помагаємо, вбачати самого Господа Христа, який у їхньому імені просить у нас помочі. А якщо в нас немає навіть любови до Христа, тоді помагаймо їм з любови до нас самих, коли бажаємо досягнути вічне щастя, бо якраз така допомога ближнім без винятку буде умовою нашого прийняття в Царство Боже.

РОБИ ДОБРО ЗАДЛЯ БОГА Й ЗАДЛЯ СЕБЕ САМОГО

(Сиропусна Неділя – *Мт* 6,14-21)

Неділя Сиропусна — це друга неділя, яка приготує нас до Великого Посту. В ній свята Євангелія повчає нас про потребу добрих діл, водночас же й про те, як треба їх виконувати, щоб вони були добрими, тобто милими Богові. Отже найперше наше приготування до рокового Свята Воскресіння — це пробачення нашим ворогам. Нам треба забути про всі образи, шкоди чи кривди, які вони нам вчинили. Нам треба простити всяке зло їм, замість мститися, добро творити нашим ворогам. Як знаємо, Воскресіння Христове попередили Його терпіння і смерть на горі Голготі. А їх спричинили вороги Христові, які ненавиділи Його, заздрили Йому того великого впливу, який Він мав на людей. «Що робити нам?» радились фарисеї й первосвященики — «Силу чудес отой чоловік робить! Якщо залишимо його, то всі увірують у нього» (*Йо* 11,47с). Тож не диво, що постановили Його вбити і таким чином позбутися могутнього суперника. «Нічого ви не розумієте», сказав до них Каяфа, «то й не здогадаєтеся, що ліпше нам буде, коли один чоловік за народ помре, а не весь люд загине» (*Йо* 11,49с). Первосвященик фальшиво інтерпретував поведінку Христа, який уникав усякої політики в своїй місії. Він не хотів бути царем, ані не підбехтував людей проти римського панування, на що підступно натякає Каяфа, словами, що як всі увірують у Ісуса, тоді «нагрянуть римляни, місто наше знищать і наш народ» (*Йо* 11,48). Час святого Великого Посту, а передусім Страсного Тижня, в своїх Богослужбах нагадує ті всі терпіння нашого Спасителя, Який взяв на себе не тільки людське тіло, але з ним і всі гріхи людства і прийнявся тих страшних мук і ганебної смерті на хресті, щоб тільки спасти нас і захоронити від вічної смерті в пеклі.

Ми були Його ворогами, Бо образили Отця небесного, одночасно ж і Його самого, бо Він сказав: «Я й Отець є одно» (*Йо* 10,30). Незважаючи ж на це все, Христос жертвувався за нас — своїх ворогів, тому

що Він полюбив нас своєю Божою, безмежною любов'ю. Одного разу Ісус заявив: « Більшої любові немає від тієї, коли хто за своїх друзів віддає своє життя » (*Йо 15,13*). Виходить з Цього, що Його Божа любов мусить бути без порівняння більшою, коли Він віддає своє життя не за друзів, але за своїх ворогів, які переходять на сторону Його вічного ворога — диявола. В сьогоднішній св. Євангелії Спаситель заохочує нас наслідувати Його в тій безкорисній любові, як доказ нашої вдячності супроти Нього. Якою важливою для Нього є ця заповідь любови ближнього, яка не виключає навіть ворогів, виходить хоч би з того, що в своїй Господній молитві, Він включає прохання, яке робить наше особисте спасіння залежним від прощення нашим ворогам: « І прости нам наші провини, так як і ми прощаємо тим, що провинились супроти нас » (*Мт 6,12*). А в дальшому обговоренні того вказує, чому необхідним є прощати тим усім, що провинились супроти нас, кажучи: « Коли ви прощатимете людям їхні провини, то й Отець ваш небесний простить вам. А коли ви не будете прощати людям, то й Отець ваш небесний не простить вам ваших провин » (*Мт 6,14с*). Тож запам'ятаймо собі оцю заповідь Христову, якщо вже не задля вдячної любови до Спасителя за все Його добро, то принаймні з тієї причини, що вона дуже хосенна для нас самих. Послухаймо хоча б цього вияснення: якщо б хтось не хотів простити своїм ворогам тільки з тієї причини, що їм Господь не простить, якщо він відмовить свого прощення, то він помиляється. Бо їм вистачить нас тільки один раз попросити прощення і, без огляду на те чи ми простимо чи ні, піти до св. Сповіді, визнати той гріх, тобто, що вони нас зневажили, чи в який-небудь спосіб скривдили, обіцяти поправитися та й винагородити шкоду чи кривду, й вони вже одержать від Бога прощення. Отже всі їхні гріхи й провини будуть прощені без огляду на те, чи вони одержать прощення від нас чи ні. Бо всякий гріх, це в першу міру зневага чи образа Бога, а щойно пізніше наша кривда. Тож коли вони приймуть у сповіді прощення, все це Господь забуває. Ми ж однак, коли відмовимось простити їм їхні провини, наражуємось на гнів Божий, який заповів відмовити нам прощення наших гріхів, коли ми відмовляємось простити тим, що нас скривдили. Спаситель вимагає від нас, щоб ми постійно пращали нашим противникам, відповідаючи на запит св. Петра: « ...скільки разів маю моему братові простити, коли він згрішить проти мене? Чи маю до сімох разів прощати? Ісус промовив до нього: Не кажу тобі: До сімох разів, але — до сімдесяти раз по сім » (*Мт 18,21с*). Інакшими словами, нам треба завжди прощати, скільки разів наш ворог звернеться до нас і просить у нас прощення. Коли ж відмовляємо нашого прощення, тоді розпалюємо під собою пекельний вогонь, бо ж коли з ненавистю до нашого ворога відмовляємо Господню

молитву, ми не благословення, але Божий прокля́н накликаємо на себе. Коли молимося « І прости нам наші провини, як і ми прощаємо тим, що провинились супроти нас... » а рівночасно бажаємо помститись на нашому ворогові, ми кажемо Богові: « Господи так мстися на нас і так карай нас, як ми бажали б помститись на наших ворогах ». Тому задля нашого власного спасіння, прощаймо й забуваймо всякі кривди й провини, щоб ми також осягнули прощення в день страшного суду.

Друга річ, яка приготує нас до великого свята Воскресіння Христового — це піст. Коли ми надто догоджуємо нашому тілові, тоді воно намагається взяти верх над нашим духом і потягнути його за собою. Тому, щоб опанувати наше тіло, схильне до злого, мусимо підбити його під провід нашого ума, просвіченого вірою. Згідно з Божим задумом, людина, розумна істота, повинна керуватись розумом, утримуючи власне той лад, що його Бог Творець установив. Тож коли людина дозволить, щоб перевагу взяли пристрасті й бажання тіла, тоді вона відвертає лад, встановлений Богом і без сумніву грішить. А щоб мати контроль над тілом і його пожаданнями, мусимо його ослабити, це значить відмовити йому надмір їжі. В той спосіб ми не лише послаблюємо тіло, але водночас зміцнюємо нашу волю, нашого духа, щоб тримати в послузі наше тіло. Тому й не диво, що наша мати Церква, йдучи за прикладом самого Спасителя, який постив сорок днів і сорок ночей, установила піст тобто стриманість від деяких страв протягом Великого Посту. Тому що Воскресіння Христове, після якого Його тіло стало прославленим, тобто втратило всі земні недосконалості й одуховилось, звільнилось від усіх фізичних законів, Церква бажає, щоб ми принаймні до певної міри звільнилися від надмірного прив'язання до землі й туземних речей. Відмовляючи нашому тілові певного роду страв чи їх кількості, ми таким чином підбиваємо його під провід нашого ума. Очевидно в той спосіб ми ще не одуховимо нашого тіла в усю повноту. Це станеться щойно на страшному суді, коли наша душа злучиться вже з воскреслим тілом. Та це вже буде певного роду вдосконаленням нашої істоти, коли будемо повертатися до того стану, що його прародичі мали перед гріхом первородним.

Однак, постячи й умертвлюючи наше тіло, ми не повинні цим чванитися ані не порівнювати себе з нашими ближніми, які не постять, щоби вказати, якими то праведними й святими ми стали. Бо нашою самохвальбою ми позбавляємо себе нагороди Отця небесного, який каже: « Коли ж ви постите, не будьте сумні як лицеміри, бо вони виснажують своє обличчя, щоб було видно людям, мовляв, вони постять. Направду кажу вам: Вони вже мають свою нагороду » (*Мт 6,16*). Вони ж бо діючи заради похвали від людей, тратять нагороду від Бога. Нам

же треба це робити в тайні, бо так каже Спаситель: « Ти ж, коли постиш, намасти свою голову й обличчя своє умий, щоб не показати людям, що ти постиш, але Отцеві твоєму, що перебуває в тайні; і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі » (*Мт 6,17с*).

Останній ступінь приготування — це милостиня або добрі діла. За допомогою добрих діл ми складаємо собі скарб на небі. А це треба нам робити з оцих двох причин: найперше тому, що цього скарбу вже ніхто від нас узяти, ані його там уже ніщо знищити не може. А по-друге, як запевняє нас Спаситель, ми, думаючи про наш скарб у небі, будемо гадками при ньому, а тим самим при тому, хто зберігає нам той скарб, а саме при нашому небесному Отцеві: « Бо де твій скарб, там буде й твоє серце » (*Мт 6,21*). Тими скарбами, які маємо собі збирати в небі, є добрі діла, тобто тілесні й духові діла милосердя. Довершуючи їх, а саме помагаючи нашим ближнім тут, на землі, ми складаємо собі скарби на небі. Роблячи добро їм, ми неначе робимо його самому Спасителеві, який ототожнює себе з нашими ближніми, як це станеться на страшному суді: « Тоді скаже тим, що праворуч нього: Прийдіть, благословенні мого Отця, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу й ви мене напоїли; чужинцем був, і ви мене прийняли; нагим був, і ви мене одягли; хворий, і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене... » (*Мт 25,34-36*). А далі поясняє, чому воно саме так, що наші добрі діла зроблені нашим ближнім, ми Йому самому робимо: « Направду кажу вам: Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших, ви мені зробили » (*Мт 25,40*). Тож запишім собі гаразд у нашій пам'яті оцю правду: що-небудь ми доброго робимо нашому ближньому, ми це робимо самому Спасителеві. Не забуваймо також, що як ми кривдимо нашого ближнього, ми кривдимо й ненавидимо самого Божого Сина. Отже задля нашого вічного щастя прощаймо й забуваймо всі кривди нашим ворогам. Помагаймо їм скільки в наших силах, бо таким чином складаємо собі незнищимі скарби добрих діл у небі, які відчинять нам колись у майбутньому двері до Царства Божого й до вічного щастя в Бозі.

СВЯТО БЛАГОВІЩЕННЯ ПРЕЧИСТІЙ ДІВИ МАРІЇ (*Лк 1,26-38*)

Благовіщення — це один з найбільших празників, присвячений почитанню Пречистої Діви, Божої Матері. Його обходимо якраз сьогодні, тож добре було б пригадати над його значенням і чому Церква свята його установила. Празник Благовіщення приводить нам на

гадку час, у якому Господь Бог постановив послати на землю свого Єдинородного Сина, щоб Той звершив діло спасіння людського роду. Щоб здійснити обітницю, яку дав Бог Отець нашим прародичам у раю, треба було знайти жінку, гідну тієї великої чести й того високого завдання — бути матір'ю Божого Сина. Якже Господь вибрав таку жінку, що мала стати тією посудиною, тобто мала помістити в своєму лоні Божого Сина. Тому не диво, що вона мусіла бути вільною не лише від своїх особистих гріхів, але також і від первородного гріха, щоб диявол ніколи не мав навіть найменшої влади над нею. Бож вона, разом зі своїм Божим Сином, мала тріюмфувати над Сатаною і над його царством, тому не могла ніколи бути під його владою, ні в своєму зачатті, ні в приході на світ, ані будь-коли в своєму житті. Небесний Отець вибрав таку жінку, і нею стала Пречиста Діва Марія. Вона то вже в своєму зачатті була звільнена від первородного гріха, задля заслуг свого Божого Сина, так що на неї ніколи не впала навіть тінь гріха — й тільки тому вона могла бути гідною стати Його Матір'ю.

Коли вже наблизився час приходу на світ єдинородного Божого Сина, « Бог, що багаторазово й багатьма способами говорив колись до наших батьків через пророків, за останніх же цих днів заговорив до нас через Сина, якого зробив спадкоємцем усього й яким віки сотворив. Він — відблиск Його слави, образ Його істоти... » (Єр 1,1сс). Небесний Отець вислав свого посланця до вибраної Діви, щоб вона згодилася прийняти оцю велику гідність тобто — стати Матір'ю Божого Сина. Посланець застав її в домі, затоплена, правдоподібно, в молитві, в якій вона як і кожний правдивий член народу Ізрайльського, просила Бога про зіслання Месії — Спасителя світу. Він то, появившись, каже: « Не бійсь Маріє! Бо ти знайшла ласку в Бога. Ось зачнеш у лоні й вродиш сина й даси йому ім'я Ісус. Він буде великий і Сином Всевишнього назветься. І Господь Бог дасть йому престол Давида, його батька, й він царюватиме над домом Якова повіки й царюванню його не буде кінця » (Лк 1,30-33). Найбільшу гідність, якою Бог може наділити сотворіння людське чи найвищого ангела, Господь надав смиренній діві, що жила в Назареті й була заручена з Йосифом, звичайним столярем. Подумаймо лише, що діялось у серці тієї покірної діви, коли вона почула привітання Божого ангела, який запевнив її, що відвічний Бог хоче, щоб вона стала матір'ю Його єдиного Сина? Цілими сторіччями жидівський нарід очікував Месії, ціла вселенна, підкорена дияволу первородним гріхом, очікувала спасіння, що Він мав принести. А тепер Він мав прийти, а її вибрано, щоб стала Його матір'ю, щоб Його привела на світ. Несказанна радість сповнила її, що спасіння є вже так близько; водночас же й страх охопив її, що це вона вбога, незнана діва має стати Його

матір'ю. Той страх, що сповняє всяке сотворіння тоді, коли воно відчуває близькість Творця, мусів проїняти й серце Пречистої. І все ж таки вона свідомо всього, покійно питає про вияснення, як воно станеться, бо вона обітувала довічну чистоту?

Звертаючись до ангела, вона каже: « Як же воно станеться, коли я не знаю мужа? » (*Лк 1,34*). Вона ж бо обітувала повсякчасну чистоту й, довідавшись, що її призначенням є стати матір'ю Божого Сина, питає, як це можливо, щоб вона, додержуючи свого обіту, стала одночасно матір'ю? Або інакшими словами, що їй треба робити, щоб виконати волю Отця небесного? Вона готова на все, аби лише сповнити якнайдоконаліше волю Бога. Скільки-то ми, вже старші люди, могли б навчитись від тієї молоденької, бо зaledви тринадцятилітньої дівчини? Вона цілком не думав про себе саму, про свою надзвичайну гідність чи щастя; всі її гадки є при Бозі, щоб пізнати, що Він бажає собі від неї і як вона має сповнити Його святу волю? Коли б ми так у нашому житті намагалися наслідувати її! Коли б то ми, принаймні час від часу задумувалися над тим, чого від нас Господь Бог хоче, тоді напевно ми не грішили б так легко. Ми ледве чи важилися б противитись всемогутньому Богові, « який може погубити душу й тіло в пеклі » (*Мт 10,28*). Справді, ми два рази подумали б, заки рішилися б переступити заповідь Божу, знаючи, яка страшна кара жде того, хто поважився б це зробити. Було б добре послухати час від часу голосу Спасителя і запитати Творця, чого Він від нас вимагає? І як маємо сповняти Його святу волю? Наш клопіт у тому, що ми надто зайняті туземними справами, забавами. Тому нам не стає часу зайнятися справами душі, що, врешті-решт, є найважливішою справою, бо вона є метою нашого туземного існування.

Гляньмо на Пречисту, як вона поводитьсь! Діставши від ангела запевнення, що вона, зберігаючи дівицтво, стане Матір'ю Божою, « Дух Святий — каже ангел — зійде на тебе й сила Всевишнього осінить тебе, тому й святе, що народиться, назветься Син Божий » (*Лк 1,35*). Вона ж відповідає покійно: « Ось я слугиня Господня, нехай станеться зо мною, по твоєму слову » (*Лк 1,38*). Вона віддається цілковито до послуг Бога Творця й уповає на Нього. Тож учімось від неї того беззастережного довір'я до Бога й повної самовідданості Його волі. Зараз ми маємо стільки доказів на Божу опіку, чого Пречиста не мала, коли здавалась на волю свого Творця, і все ж таки вона з довір'ям дитини віддалась Його провидінню. Також у нашому житті настануть моменти великої ваги, а чи повні болю терпіння, серед яких нам треба буде мати таке сліпе довір'я до Бога. Не вагаймось уповати на Нього так беззастережно, як це робила Божа Мати. Як бачимо, Господь надгородив її повне довір'я тим, що зробив її Матір'ю свого Сина, Царицею небес.

Вона, подібно як дитя, не питає як її батьки захоронять її перед ворогами, вигодують і виведуть у люди, бо вона любить Бога й довіряє Йому. З досвіду людей, та й може з нашого власного досвіду, ми переконались про безмежну любов Бога Отця до кожного з нас і про Його всемогутню опіку. Чому ж тоді ми не маємо того дитячого довір'я до Нього? Чому не маємо любови, якою ми бажали б виявити Йому вдячність за те все, що Він для нас зробив, робить і в майбутньому хоче робити, а саме: хоче ділитися з нами своїм Божим життям і хоче, щоб ми втішались Його Божим щастям. Тож наслідуймо Пречисту і намагаймося, подібно як вона з дитячим довір'ям прямувати до Нього — до нашої мети. Пречисту просімо, щоб нам у цьому помагала своїми молитвами й заступництвом у свого Божого Сина.

ЖИТТЯ ЛЮДИНИ – ЦЕ СЛУЖБА БОГОВІ ТВОРЦЕВІ

(Перша Неділя Святого Великого Посту – *Йо* 1,43-51)

Свята Євангелія приводить нас сьогодні до Христа — Божого Сина як Він на порозі свого публичного життя покликає своїх майбутніх Апостолів. Вони були звичайними, простими людьми, переважно рибалками, які від часу їхнього покликання мали перебувати стало в Його товаристві, слухати Його навчання й обсервуючи Його життя, приготуватися до їхнього майбутнього завдання ловців людей. Коли так глядімо як Спаситель на всякі лади покликає різних людей, мусимо подивляти Його Божий розум, який знає прерізні способи приєднувати собі людей і спонукувати їх, щоби полишивши все пішли за Ним. Дорога, яку Він вибрав для своїх апостолів була нелегка, навпаки, вона була повна невгод, умертвління й терпінь. Вони мусіли покидати свої зайняття, родини, навіть свій рідний край і йти в далекі чужі сторони, щоб там голосити слово Боже і цим виконати доручення свого Вчителя. Він бо, полишаючи цю землю, дав їм оце завдання, кажучи: « Ідіть отже й робіть учнями всі народи: християни їх у ім'я Отця й Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав » (*Мт* 28,19с).

Так ото Ісус Христос звертається до кожного з нас і кличе, щоб ми помагали Йому виконати діло, на яке послав на землю Його небесний Отець. Як знаємо, Христос Господь прийшов на цей світ на те, щоб послужити людям і тією своєю службою спасти їх від гріха й влади диявола: « Син Чоловічий прийшов не нате, щоб йому служили, але послужити й дати життя своє на викуп за многих » (*Мт* 20,28). Коли ж

Він сам так вірно служив людям, Він вислужив собі право вимагати й від нас подібного служіння. Тому — то й каже: « Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною » (*Мт* 16,24; *Мр* 8,34). А хто не хоче того зробити, той негідний бути учнем Спасителя: « Хто не бере свого хреста й не йде слідом за мною, той недостойний мене » (*Мт* 10,38). Інакшими словами; кожний з нас, що хоче досягнути мету свого існування на землі, тобто вічне спасіння в небі, мусить стати учнем Христовим. А щоб ним стати, мусить йти слідом за Ісусом, а саме жити так, як Він жив і так допомагати Йому звершити те діло, на яке послав Христа Його небесний Отець.

Його діло є водночас і нашим ділом, а виконуватимемо його тим, що поширюватимемо Його Божу науку серед людей. І то не лише самими словами, але, подібно як і сам Спаситель, головню нашими добрими ділами. Бо хоч слова й переконують та й пояснюють науку Христову, то все-таки діла, тобто приклад потягає людей і вони наслідуючи наше богобоязливе життя, спасатимуть свої безсмертні душі. Вже в самому навчанні Христа криється спасіння, чи пак, життя вічне, як про це говорить сам Ісус: « А вічне життя в тому, щоб вони пізнали тебе єдиного, правдивого Бога й того, що його ти послав — Ісуса Христа » (*Йо* 17,3). Здивуєтесь певно, кажучи: « Звідкіля ми знаємо, що Христос покликає нас, щоб ми були Його апостолами й навчали інших Його Божої науки? » Вже саме становище декого з нас того вимагає, щоб навчати інших. Ось так наприклад, батьки є в першу міру такими вчителями й апостолами Христа відносно їхніх дітей. Їхнім обов'язком є не лише приводити дітей на цей світ, не лиш подбати про потреби їхнього тіла, але передусім подбати про те, що для них є найважливішим, тобто про спасіння їхніх душ. Батьки бо мають за обов'язок довести своїх дітей до їхньої остаточної мети, тобто до вічного спасіння — до Бога й до безмежного щастя в Ньому. Тому їхнім першим обов'язком є повчити своїх дітей про існування Творця всесенної — Господа Бога. Вже від ранньої молодости їхнім обов'язком є вщепити в серця своїх дітей пошану й любов до Творця, який не лише привів їх до існування, в тому існуванні підтримує, співдіє з кожним їхнім рухом, словом, гадкою й бажанням, але, крім того, подбав про все те, що їм до туземного життя потрібне. Батьки повинні вбачати в собі представників самого Творця, який при їхній допомозі дбає про їхніх дітей, та й їх стараннями провадить до остаточної мети. Тими словами, що їх звернув до Апостолів, Спаситель звертається й до батьків, кажучи: « Невчайте їх берегти все, що я вам заповідав » (*Мт* 28,20).

З цих слів Христа виходить, яка велика й важка відповідальність лежить на батьках навчити своїх дітей правд Божих та вщепити в їхні

серця пошану й любов до Божих заповідей, що є для нас Божих сотворінь, об'явленням волі нашого Богґа-Отця. А передусім тому що від додержування Божих заповідей залежить наше вічне спасіння, тобто досягнення нашого вічного щастя, до якого нас Господь Бог у своїй доброті вже при нашому сотворенні призначив. Ісус Христос виразно говорить про це словами: « Коли хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт* 19,17). Тому й не диво, що першим обов'язком батьків є навчити своїх дітей тих правд, які забезпечуть їм життя вічне, тобто безмежне щастя в небі. На жаль, однак батьки наших часів за велику вагу прив'язують до земних наук, та й до туземного життя, начебто поза ним не було іншого, багато важливішого життя, тобто життя після смерті. Вони стараються дбати виключно про потреби тіла й потреби ума дитини, забуваючи майже цілком про найважливіші потреби, про потреби душ їхніх дітей. Вони повинні пам'ятати на ті слова Христа Господа, якими Він звертається до нас усіх, кажучи: « Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занапастить свою душу. Або що може людина дати в заміну за свою душу? » (*Мт* 16,26). Пам'ятайте батьки що з того, якби ви вашій дитині тут за життя, як то кажуть « і неба прихилили », а не навчили її того що найважливіше для неї, а саме як спасати свою безсмертну душу. Що їй з того, якби вона й царювала над цілою вселенною не лише тих кілька мізерних літ, але навіть і мільйони літ, коли після смерті вона, задля вашого нерозуму мусіла б каятись цілу вічність у пекельному вогні! Подумайте лише: та сама дитина, яку ви так дуже любили, про яку ви так за її туземного життя дбали, мала б так марно пропадати в тому місці страшних кар! Тож стараймось найперше навчити наших дітей того, що для них найважливіше й найпотрібніше. Бо коли ми це зробили, тоді ми виконали б наш обов'язок супроти Бога, водночас же й наш обов'язок супроти наших власних дітей, бо запевнимо їм не лише щасливе життя на землі, але також після смерті в небі.

Та самі слова, як я вже згадав, ще не вистачають. Щоб дійсно повчити дітей про їхній обов'язок супроти Творця, треба їм ще ділом показати, як це треба виконувати. Це значить власним життям, нашим прикладом треба вчити їх як належить шанувати й виконувати Божі заповіді. Тому що діти вже з природи наслідують тих, кого вони люблять, їм буде легко навчитись від нас богобоязливого життя. То й не диво, чому Господь Творець вщепив у дітей таку велику любов до їхніх батьків, не диво чому наділив їх неначе інстинктом наслідувати своїх батьків, та й ним неначе приневолює їх ставати такими, як їхні батьки. Й тому така велика відповідальність лежить на батьках: учити дітей добра, послуху й пошани супроти Божого закону, що є висловом волі Творця. Вже наш поет каже: « Раз добром налите серце в вік

не прохолоне ». Тому стараймось тим добром наповнити добре настроєні серця наших дітей, щоб вони дійсно сповнились добром любов'ю до Бога Творця й пошаною до Його святої волі. З другого боку, батьки мусять бути особливо уважними на те, щоб не дати навіть найменшого згіршення своїм дітям. Ось послухайте, як той добрий і лагідний Учитель, Ісус Христос, грозить страшними карами тому, хто дає згіршення головно малим, невинним дітям: « А хто згіршить одного з тих малих, що вірують і мене, такому було б краще, якби млинове жорно повішено йому на ший і утоплено в морській глибині. Горе світові від згіршення. Воно й треба, щоб прийшли спокуси, однак горе людині через яку спокуси приходять » (*Мт 18,6с*). Тому виконуймо наш святий обов'язок супроти наших дітей! Навчаймо їх добра, любови Бога й ближнього, щоби словом і добрим прикладом наставляти їх на дорогу праву, яка доведе їх до їхньої мети, до Бога й до безмежного щастя в злуці з Ним.

ПРОЩЕННЯ ГРІХІВ

(Друга Неділя Святого Великого Посту – *Мр 2,1-12*)

Свята Євангелія розповідає нам сьогодні про те, як добрі приятелі принесли на ношах паралітика, певне їхнього сусіда або приятеля до того дому, де Спаситель навчав людей, сподіючись, що той добрий і милосердний учитель зглянеться над терплячим приятелем і приверне йому здоров'я. Видячи з одного боку глибоку віру тих чотирьох мужів, а з другого недолю й терпіння паралітика, що багато літ отак непорушливо лежав, Ісус оздоровляє його чудесним способом. Та заки Ісус привернув паралітикові владу над тілом, каже до нього: « Сину, відпускаються тобі твої гріхи! » (*Мр 2,5*). Почувши ці слова Спасителя, деякі з книжників почали виявляти незадоволення, думаючи собі: « Як може він так говорити? Він богохулить! Бо хто може відпускати гріхи крім одного лише Бога? » (*Мр 2,7*). Думаючи так вони дійсно мали рацію. Чому? Бож це самозрозуміле! Гріх це нічого іншого як образа безмежного Божого маєстату; бо він — це переступлення Божої заповіді, легковаження Його святої волі, яку Божа заповідь людям об'являє. Інакшими словами: це вчинок або залишення діла, слова, гадки, чи бажання, що спротивляється волі всемогутнього Творця. Це образа Його Істоти й тому ніхто не може простити цю образу, як тільки ображена особа, тобто єдино Бог, якого нашими гріхами й проступками ображаємо. Тут застосуємо те саме правило, що його дотримуємо в нашому щоденному житті. Наприклад, як хтось когось образив, то тільки ображена особа може

простити зневагу й ніхто інший не має права того робити, хіба що він одержить те право від зневаженої особи.

Тому то, думаючи так юдеї й книжники мали рацію, що єдино Бог може прощати гріхи, бо вони є образою Його Божої особи. Їхньою помилкою, однак, було те, що вони не хотіли далше слідкувати за словами Христа, який допомагав їм прийти до висновку відносно Своєї власної особи, а саме, що Він є Богом, тією особою, яку ображено гріхами й тому Він має право прощати гріхи бо вони є образою Його Божого маєстату, хоч Він тимчасово не об'являє його людям, скриваючи це під людською природою. Те своє право прощати гріхи, тобто свій Божий маєстат, Він доказує чудесним оздоровленням паралітика. Як знаємо, чудо не вчинок понад, поза чи навіть проти законів природи. Тобто звершити його може тільки Творець природи, тому що Він, створюючи все, разом із природою, створив ті закони й тому має силу їх змінити, чи в своєму діянні не в'язатися ними. Це Він робить, очевидно в надзвичайних випадках, полишаючи природу й її закони звичайному ходові. А робить чудо лише тоді, коли цього вимагає якесь незвичайне моральне добро, як ось у нашому випадку, щоб добро зробити паралітикові, водночас же, щоб об'явити себе як Месію, Божого посланця, а то й самого Бога. Тому звертаючись до юдеїв та книжників, які не були задоволені, з питанням «Що легше є сказати паралітикові: Прощаються тобі твої гріхи, чи сказати: Встань візьми твоє ліжко й ходи?» (Мр 2,9). Очевидно, обидві ці речі є неможливими для звичайної людини, бо найперше вона не є ображена гріхами, а по-друге вона не є творцем природи, отже не може чуд творити. Але, з другого боку, ці дві речі є легко звершити Богові. Найперше тому, що то наші гріхи Його ображують і єдино Він може їх прощати. А по-друге, тому що лише Він є творцем природи й її законів, то єдино Він може робити те, що тільки хоче й не потребує ними в'язатись. Тому тепер Він уживає того чудесного оздоровлення як доказу своєї Божої особи, кажучи: «Та щоб ви знали, що Син Чоловічий має владу на землі відпускати гріхи, каже розслабленому: Кажу тобі: Встань візьми твоє ліжко й іди до свого дому!» (Мр 2,10с). Підкоряючись велінню Христа, паралітик устає цілковито оздоровлений, бере килим чи мату, на якій лежав, і відходить додому на очах здивованої юрми. Ось такими способами Спаситель намагався переконати співгородян своїх, що Він є тим давно обіцяним Месією і, якщо вони бажають спастися, мусять прийняти Його навчання, підкоритися Його заповідям. А що вони не прийняли й не піддалися Його законові, тому на них прийшов Божий суд, як про те говорить Христос: «Хто вірує в Нього не буде засуджений, хто ж не вірує, — той уже засуджений бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого» (Йо 3,18). Ісус

подає водночас причину їхнього засудження такими словами: « Якби я не прийшов і не говорив до них, гріха не мали б вони... Був би я не вчинив серед них діл, що їх ніхто інший не вчинив, — гріха не мали б вони. А так ось бачили й зненавиділи: і мене й мого Отця. Але щоб здійснилось слово, яке в їхньому законі записано: Зненавиділи вони мене без причини » (Йо 15,22. 24с).

Але тепер виникає питання: Яким правом священники мають владу відпускати людські гріхи, коли вони не Бог, який єдино має цю владу? Це питання спадає на гадку деяким людям, яким Церква свята доручає принаймні раз у рік висповідатися і коло Великодня запричащатися. Питають вони: Хто й коли дав цю владу священникам прощати гріхи, тобто в імені Бога заявляти їм, що їхні гріхи відпущені й що вони оправдані перед їхнім Творцем, якого своїми гріхами образили? Відповідь на це питання дає той сам Божественний Спаситель, який у сьогоднішній події дає доказ юдеям, що Він будучи Богом, має владу відпускати гріхи й має силу творити чуда. Коли ж Христос є Бог живий, то Він не тільки що сам може відпускати, прощати наші гріхи, але може дати цю владу кому тільки захоче, щоб та особа в Його імені відпускала гріхи. Подібно як і в нашому щоденному житті; кожна ображена людина може або сама безпосередньо одержати сатисфакцію — перепросьбу, або може когось уповноважити її одержати й у її імені пробачити нанесену зневагу. Саме те й зробив наш Господь Ісус, коли негайно після свого воскресіння явився апостолам. « Ісус, став посередині й каже їм: "Мир вам!" Як мене послав Отець, так я посилаю вас ». Це промовивши, дихнув на них і каже їм: « Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте — затриматься » (Йо 20,21сс). Спаситель, отже дає їм ту саму місію, яку Він як Бого-Чоловік одержав від небесного Отця. А щоб вони могли її успішно виконувати, дає їм також і повновласті, без яких вони не могли бути успішними. Одною з них, і то найважливішою, було в Його імені, в імені правдивого живого Бога прощати гріхи людські й так успішно, як це Він сам робив. А це означає ось що: їх цілковито змивати з душі. Очевидно, це все робить Його Божя ласка, все-таки цю ласку до душі вводить видимий знак Тайни Сповіді, тобто слова священника: « Я владою Його (Бога) мені даною прощаю з звільняю тебе від усіх твоїх гріхів: в ім'я Отця і Сина і Святого Духа. Амінь ». Проказуючи ці таїнственні слова, священник звершує знак Тайни Покаяння, а Христос посилає свою освячуючу ласку до душі каятника; вона очищує її від усіх плям гріховних вчиняє її законною дитиною небесного Отця, спадкоємцею Його Божого Царства.

Ось чому Церква свята закликає нас до приймання Тайни Покаян-

ня і чому раз у рік під важким гріхом доручає своїм вірним сповідатися, бо цим вони звільнюють свої душі від тієї страшної зарази, якою є важкий гріх. Цими словами надав Спаситель своїм апостолам, а після них усім їхнім наступникам, владу прощати й відпускати гріхи людські в імені Пресвятої Тройці й цим приготувати їх до свого майбутнього приходу на страшному суді. Ця влада звільняє душі каянників від їхніх гріхів, робить їх законними дітьми Божими й тим самим відкриває перед ними, первородним гріхом замкнені брами Царства Небесного. Це велика ласка, яку заслужив пам Спаситель своїми страстями й смертю на хресті. Він бо знав добре, що хоч ми й звільнимся від первородного гріха в св. Тайні Хрищення, то наша первородним гріхом звихнена природа, схильна до злого й незважаючи на наші найкращі бажання і намагання, попадає назад у гріховне багно. І якби Він не був дав людям такої влади, багато з них пропало б, бо тільки Він Божий Син безгрішний, а ми всі як родились у гріхах, так і ціле життя валяємося в них! Так бо каже псалмоспівець Давид: « Я ж у беззаконні народився й у грісі зачала мене мати моя » (*Пс* 50,7). Тому для рятування душ Спаситель дав цю владу не лише своїм апостолам, але й усім тим правно покликаним їхнім наступникам, бо завжди будуть люди, які потребуватимуть Божого спасіння. Очевидно, щоб досягнути прощення гріхів, каянник мусить сповнити вимоги Христом означені, тобто: він мусить визнати свої гріхи перед представником Христа — священиком, мусить жаліти за те, що їх допустився й мусить зробити щиру й серйозну постанову їх у майбутньому не чинити. Щойно під такими умовами священик може промовити ті таїнственні слова, спроваджуючи Божу освячуючу ласку в душу каянника. Він тут не діє своєю силою, але силою самого Христа Господа, який послуговується ним наче своїм знаряддям. І в цьому випадку священик є знаряддям Божої безмежної любови до своїх сотворінь і Його Божого милосердя до них.

ДОРОГА ХРЕСТА – ЦЕ ДОРОГА ЖИТТЯ (Третя Неділя Святого Великого Посту – *Мр* 8,34-39)

Коли так Спаситель наш Ісус Христос навчав своїх учнів й апостолів про те, що Йому в недалекому майбутньому має трапитися, тобто про ті страшні муки, що ждуть на Нього, та про ганебну смерть на хресті: « Тоді Петро взявши його набік, заходився йому докоряти. Він же обернувшись і глянувши на своїх учнів, скартав Петра й сказав: « Геть від мене сатано! Бо гадаєш не про те, що Боже, лише про те, що люд-

ське » (*Мр* 8,32с). Ця велика любов св. Петра до Спасителя спонукала його намовляти Христа Господа, щоб той не наражувався на такі страшні страждання й ганебну смерть хресну. Очевидно, св. Петро як і інші апостоли, не знали в тому часі абсолютної потреби страждань Христових і його смерті, й тому по-людськи думали. Для них, як і для багатьох християн нашого часу, найбільшим нещастям, яке може на людину впасти на землі — це терпіння. У Бога, однак, інакші гадки, як про це говорить Святий Дух устами пророка Ісаї: « Думки бо мої — не ваші думки й дороги ваші не мої дороги, — слово Господнє » (*Іс* 55,8). У Бога якраз навпаки, а саме: дорога до спасіння веде крізь терпіння. Тому кличе Христос до всіх, що бажають стати його учнями, щоб ішли за Ним, несучи свої хрести, щоб терпіли, як і Він за час свого життя на землі: « Коли хтось хоче йти за мною, хай зречеться себе самого, візьме на себе свій хрест і йде слідом за мною. Бо хто хоче спасти своє життя, той погубить його, а хто погубить своє життя задля мене й Євангелії, той спасе його » (*Мр* 8,34с).

Призадумаймось трохи над цими, на перший погляд твердими словами Христа. Коли дивитись на Христа Спасителя, надзвичайного Учителя й Чудотворця, то напевно багато людей бажали б стати його учнями. Бажали б бути в його товаристві, слухати його чудових слів, бути свідками преславних чуд, і собі, щоб стати учасниками його слави. Їм бажалося б стати учасниками не тільки його науки, але передусім прийняти силу його чудес, а може й забезпечити собі якесь визначне місце в його Царстві, яке, на їхню гадку, Він мав оснувати на землі. Так то думали навіть його найближчі учні й апостоли Яків і Йоан, які бажали виєднати собі в нього найпочесніші місця: по правиці й лівиці Учителя: « Підійшла до нього мати Заведеевих синів зі своїми синами й вклонилась, щоб його про щось просити: « Скажи, щоб оці два сини мої сиділи в твоєму Царстві — один праворуч, другий ліворуч тебе » (*Мт* 20,20с). Щоб справити їхні помилкові уявлення про його Царство, Христос повчає їх про те, що це значить бути його учнем. Він найперше вказує, що земна слава й становище дуже коротко тривалі. Вони проминають і зникають неначе та роса з появою сходячого сонця. Та й Він сам прийшов на цей світ не на те, щоб царювати, але щоб служити й серед терпінь віддати життя за спасіння людей. « Так само й Син Чоловічий прийшов не нате, щоб йому служили, але послужити й дати життя своє на викуп за багатьох » (*Мт* 20,28). Тому-то Христос почав « навчати їх, що Синови Чоловічому треба багато страждати, відцураються від нього старші, первосвященники й книжники, його убють, але по трьох днях він воскресне » (*Мр* 8,31).

З цього виходить, що всі ті, що сподіються одержати визначні ста-

новища в Його Царстві, дуже скоро заведуться, коли побачать тих самих людей, які перед кількома роками намагалися проголосити Його царем, будуть кричати перед Пилатом: « Не маємо царя, тільки кесаря! » (Йо 19,15). Тоді всі люди, навіть Його найближчі учні й апостоли втечуть зі страху перед смертю, за винятком двох св. Петра й Йоана, а Він сам зостанеться. Начальники й старшина народу передадуть Його римському намісникові, а той під їхнім натиском, зі страху перед імператором засудить Його на хресну смерть. Незважаючи на те, що Його послідовники побачать Його скатованого, завінчаного терневим вінцем, висячого безсило на хресті, вони відбудуть це важке випробування, тимбільше, що побачать його негайно після воскресіння прославленого, живучого вже неземським, але потойбічним життям, що вже не підпадає законам землі. Тому коли вони дійсно бажають стати учнями й слугами Христа Господа, мусять бути готові на таку саму долю, як Його, бо: « Не є учень понад учителя, ані невільник понад свого пана. Досить для учня коли стане як його вчитель, а слуга, як його пан » (Мт 10, 24с). Так ото Христос уже приготував своїх учнів й апостолів до тієї твердої дійсності, що це означає бути Його учнем, чи пак, йти слідом за Ним. На багатьох місцях Ісус говорить своїм учням ясно, яка їх доля чекає, коли вони підуть за Ним: « Згадайте слово, що його я вам сказав: Невільник не більший від пана свого. Переслідували мене — переслідуватимуть і вас » (Йо 15,20).

Причиною, чому їм треба вибирати дорогу, якою Він сам ішов, є досягнення мети їхнього існування. Бо тільки ця дорога — терпіння й хрестів — веде до їхньої остаточної мети до злуки з Богом і до щастя в Його Небесному Царстві. Декому з нас може дивно: Чому таку важку долю вибрав Спаситель для своїх вірних? Відповіддю на це є, що немає якоїсь іншої такої рівно певної й безпечної дороги, як дорога хреста. Якщо б така існувала, тоді напевно Христос Спаситель, який задля нас зійшов з небес і віддав своє життя для нашого спасіння, був би нам її показав. Але такої дороги немає, тому Він сам, хоч безгрішний, бо предвічний Бог, що воплотився, вибрав цю дорогу й її перейшов аж до Голготи, на якій розп'ятий помер. Так само й нам треба померти тілом, щоб увійти в життя. Коли ж однак хтось, боячись тієї дороги хреста, шукатиме якоїсь іншої вигіднішої дороги, то він однаково муситиме вмерти; але крім смерті тіла, він ще занапастить і свою душу, а з нею втратить і своє небесне спадкоємство. Це об'являє нам сама Божя Мудрість, наш Христос Спаситель цими словами: « Бо хто хоче спасти своє життя, той його погубить; а хто погубить своє життя задля мене й Євангелії, той його спасе » (Мр 8,35). Це означає, що коли хтось намагається урятувати своє земне життя, й відречеться Ісуса та Його заповідей, той не

тільки що втратить своє земне життя — бо кожна людина мусить колись умерти —, але вона переступаючи Його заповідь і цим вирікаючись Його, втратить і своє майбутнє життя, життя вічне в небі. Так бо казатиме до тих, які Його виреклися на землі, майбутній страшний Суддя-Христос: « Кажу вам: Кожен, хто визнає мене перед людьми, і Син Чоловічий визнає такого перед ангелами Божими. Хтож відречеться мене перед людьми, того й я відречуся перед ангелами Божими » (Лк 12, 8с).

З цього виходить, що для нас немає іншого вибору як іти за Христом і ступати на цю важку дорогу хресну, якою Він сам за свого туземного життя прямував. Якщо ми бажаємо з Ним колись царювати в Його Небесному Царстві, ми мусимо, так само як і Він, терпіти в цьому житті. Подібно як і Він терпів задля нас, щоб нас визволити від гріхів і від неволі диявола. Невже це не є славна дорога: йти за нашим Спасителем і Богом? Чи не є то царське життя — жити так як жив цар-царів Христос? Призадумаймось над цим: Він з любови до нас грішних залишив небо, щастя свого Отця, ба навіть і нашу людську природу, в яку « одягнувся », щоб стати нам подібним. Зазнавши терпінь й ганебної смерти на хресті Ісус не здобув для себе нічого, тільки все для нас, звільняючи нас від наших гріхів і від влади диявола, та й відкриваючи нам двері Царства Небесного. Чому ж тоді ми не могли б зробити щось для Нього, щоб виявити Йому нашу вдячність, нашу любов? А йдучи слідом за Ним та вибираючи дорогу, якою Він сам у земному житті прямував, ми виявляємо Йому це все. Та все-таки, йдучи слідом за Ісусом хресною дорогою й переносячи це все з любови до Христа, ми не є такими безкорисливими як Він був. Бо ми знаємо, що, йдучи за Ним і переносячи труди й терпіння, спасаємо наші душі й заслуговуємо собі вічну нагороду в небі. Христос вчинив усе для нас безкорисно: Він терпів за нас, за своїх ворогів, бо коли чинимо гріхи, ми переходимо на сторону Його ворога — диявола. То коли ми бажаємо йти за Ісусом і терпіти з любови до Нього, маємо без сумніву найкращий і найвищий мотив; бо цим ми виявляємо любов нашому Богові й Творцеві а водночас прямуємо до нашої остаточної мети, що буде також нашою найбільшою нагородою. Тож ми повинні радо йти за Христом, будучи свідомі того, що коли це робимо задля Нього, то остаточно робимо задля нашої власної користи, бо цим ми заслуговуємо собі в Нього щастя небесне. Якже будемо йти слідом за Ним, то Його осягнемо, а з Ним осягнемо й наше безмежне щастя.

Ступаймо, отже, відважно й без страху на цю дорогу, якою іде перед нами й показує нам шлях сам Бого-Чоловік. Очевидно, що вона важка й трудна, вона повна терпіння й самовідречення, але від неї за-

лежить наше спасіння. Це правда, що на тій дорозі зустрінемо багато людей, які будуть сміятись і кепкувати собі з нас; але були люди, що сміялись і кепкували собі з Христа Господа, що навіть не давали Йому спокійно умерти, але ще й там богохулили. Він однак це все перетерпів, тому що від цього залежало наше спасіння. То чому ми не можемо перенести все те, коли йдеться про наше власне, особисте спасіння? Він не стидався, що його зарахували до розбійників і злодіїв, що вмер розп'ятий між двома розбійниками, щоб нам допомогти. То чому нам треба стидатися, коли ми наслідуємо Його, тим більше, що від цього визнання Його нашим паном залежить спасіння нашої душі? Адже ж Він говорить ясно: « Хто, отже, посоромиться мене й моїх слів перед оцим родом перелюбним і грішним, того посоромиться й Син Чоловічий, коли прийде в славі Отця свого зі святими ангелами » (*Мр* 8,38). Тому визнаймо себе учнями й послідовниками Христовими, щоб виявитися гідними Його. А зате Спаситель визнає нас, коли як страшний Суддя прийде на землю, щоб видати свій вирок на всіх людей.

ВЕЛИКОДНІЙ ОБОВ'ЯЗОК ОБОВ'ЯЗОК ВЕЛИКОДНЬОНІ СПОВІДІ

(Четверта Неділя Святого Великого Посту – *Мр* 9,17-31)

Свята Євангелія розповідає нам про біснуватого хлопчину, якого милосердний Спаситель оздоровив, проганяючи диявола. В часах Христа Спасителя, диявол мав владу над людьми, яку собі здобув, спокусивши нашого прародича Адама до гріха первородного. Не диво тоді, що, маючи цю владу, він уживав її в той спосіб, що опановував тіла деяких людей і орудував ними по своїй волі. Тим первородним гріхом він відвернув людство від Бога і з них, дітей Божих, він зробив дітей Божого гніву. Люди втратили ласку синівства Божого, втратили спадкоємство царства небесного, що їм ласка освячуюча забезпечувала, так що вже зі своїм приходом на цей світ вони були невільниками князя темряви. А він, користаючи з цього, як уже сказано, входив у них, замешкував у їхніх тілах і господарив як у себе вдома. Ставши в той спосіб паном тіла людини, він намагався навести на неї смерть, кидаючи її в вогонь чи в воду, щоб таким чином заволодіти її душею й забрати її до місця вічної муки. Так було також із тим біснуватим хлопчиною, якого батько, звертаючись до Христа Спасителя, каже: « Господи, змилуйся над моїм сином, бо він причинний і тяжко нездужає: часто кидається в вогонь, часто й у воду » (*Мт* 17,14).

Але прийшов на світ Спаситель наш Христос. Він то появився між нами, щоб звільнити нас від влади диявола й неволі гріха. Від часу Його спасенної смерті, влада диявола пропала. Тож і не диво, що він тепер уже не може, як це робив раніш замешкувати тіл хрищених людей. Він однаково ще й тепер спроможний спокушати нас до гріху, та й ті, що слухають його спокус і добровільно допускаються смертельних гріхів, самі віддаються в його руки. Тож коли хтось сподіє важкий гріх, диявол входить у його душу і перебуває в ній, подібно як колись перебував у тілах біснуватих та й володів неподільно. Тому однак, що він уже не може силувати людей, як робив передше, то тепер силкується їх зводити до гріхів і так їх у тих гріхах замотує, що вони самі собі не здають справи з того як далеко відходять від Бога й тонуть у багні гріховному. Чим більше вони грішать, тим більше люблять той свій стан, і так чимраз то дальше відходять від Бога й від свого спасіння. І хоч Господь старається рятувати їх і видістати з тенет диявольських, то коли вони не бажають співділати з Його ласкою, Він не може їм ніяк допомогти. Не даром — то сказав св. Августин: « Чоловіче, Бог, який сотворив тебе без тебе, спасти тебе без тебе не може. » Це значить, що навіть всемогутній Творець ніяк не може довести людину до спасіння, коли вона не хоче співдіяти з Його ласками. І хоча Бог своїми ласками вказує людині її гріховний стан та й небезпеку, на яку вона, тонучи в гріхах і не бажаючи поправитись, наражується, то коли людина, не хоче послухати й завернути зі своєї дороги, Господь не дає допомоги. Він що правда, не хоче карати людини вічною карою, як про те запевняє сам: « Клянусь моїм життям », слово Господнє, « я не бажаю смерті грішника, але бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки й жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (Єзек 33,11). Але коли людина зостається нерозкаяною, тоді сама себе запроторює в пекло.

Тому-то й Церква Свята, яку Христос оснував на те, щоб продовжала Його діло спасіння й доводила нас до нашої мети до неба, закликає нас до каяття. Передусім у часі Великого Посту, в часі приготування до великого празника Воскресіння Христового, вона спонукує нас до сповіді, тобто каже нам призадуматися над станом нашої душі, зрозуміти ту небезпеку, яка нам грозить, якщо б ми так без розкаяння померли й радить, а то й приказує під важким гріхом, іти до св. сповіді. Хоч може нам і незручно, хоч і наша гордість стримує нас від каяття, від покірного пізнання наших провин, слабкостей, наших гріхів, Церква, як та добра мати, не дає нам спокою. Вона при допомозі своїх слуг священиків вказує нам дорогу правди, наслідування Христа. Подібно як колись св. Йоан Христитель голосив: « Готуйте путь Господню, ви-

рівнюйте його стежки » (Лк 3,4). Вона приказує своїм вірним принаймні раз у рік, головню в часі Великого Посту, висповідатися та прийняти Тіло й Кров Господню, тобто запричащатися. Тому що наближається празник Воскресіння нашого Господа й Бога Ісуса Христа, Церква хоче, щоб ми зустрічали його з воскреслими, тобто до нового життя відродженими душами. Хоче, щоб ми очистили їх від усіх плям гріховних, так щоб могли без стыду й боязні вийти назустріч воскреслому Христові. Вона кличе безустанку, а коли грішник не хоче слухати, тоді грозить страшною карою Творця, тобто виключенням від Його любови й вічним відкиненням. Від себе вона також додає погрозу, а саме важкого гріха за непослухання її приказу. Отже, як бачимо, милосердя Боже робить усе можливе, щоб спасти грішника. Він спонукує його внутрішньо докорами совісті й зовнішньо голосом своєї Церкви, щоб не наче присилувати його до поправи життя, до очищення душі від гріхів. Бо щоб людина могла досягнути мету, до якої її Творець призначив, тобто життя вічне, вона мусить каятись своїх гріхів, визнати їх перед Божим слугою-священиком і в той спосіб із Божого ворога стати знову Його приятелем — Його учнем. Церква свята вказує на те, що в св. Тайні Сповіді той сам Христос Спаситель, який прогнав біса з причинного хлопчини, проганяє його словами священика також із наших душ. На звук слів розрешення « і я владою Його мені даною звільняю й розрішаю тебе від усіх твоїх гріхів » Христос сам, бо в цьому випадку Він послугується священиком як своїм знаряддям, проганяє з душі людини диявола, вливає в неї свою освячуючу ласку, яка очищує душу від усякої нечистоти гріховної і знову робить її дитиною Божою. Таким чином душа людини стає гідним місцем, у якому перебуває пресвята Тройця і перебуває так довго, як довго людина зостається в ласці Божій. Так бо запевняє нас наш Спаситель: « Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме й полюбить його мій Отець, і ми прийдемо до нього й у ньому зкладемо житло » (Йо 14,23).

Церква свята, що є нашою доброю матір'ю, знає в якій великій небезпеці ми знаходимось, коли живемо з гріхами смертельними на нашій душі. Найперше тому, що душа сплямлена гріхом важким, не може ніяк увійти до Царства Небесного. А тому, що після смерті є вже неможливо покаятись за гріхи й одержати прощення від Бога, то для такої гріхом важким сплямленої душі не зостається нічого іншого як зануритись у страшний пекельний вогні. Чому воно так спитаєте? А тому, що час нашої проби кінчається з нашим життям тут, на землі. Тому як довго ми при житті ми можемо каятись наших гріхів, можемо просити Отця небесного прощення. І якщо ми Його щиро просимо й жалуємо, що нашими гріхами нашого Бога образили й обіцяємо по-

праву, а ще до того, згідно з Його волею, визнаємо ті гріхи перед Його представником-священиком, тоді ми одержуємо повне прощення всіх наших гріхів. Після смерти вже такого прощення досягнути не можемо, тому що після смерти наша душа неначе кам'яніє й у такому стані, в якому вона зійшла з цього світу, вже зостається навіки. Вона вже ніяк не може жалувати за свої гріхи, не може досягнути прощення, для неї вже не має жодного рятунку. А тому що кожний гріх важкий є образою безмежного Божого маєстату, він потягає за собою також і безмежну кару, як надолуження Богові за цю переважку образу. А що безконечної кари немає, бо вона є сотворінням, тоді вона мусить бути безконечною принаймні щодо свого тривання, отже є вічною карою в пеклі. Там душі грішників будуть вічно каратись і тими своїми терпіннями платити, чи пак, надолужувати Божій справедливості за всі свої прогріхи, тобто переступлення святої Божої волі.

З цього виходить, що нам треба підкорятися велінню Церкви святої, бо вона не тільки заступниця Христова тут на землі, але вона також наша провідниця на дорозі до неба. Господь не тільки дав їй право навчати нас своїх Божих правд, але й показувати дорогу своїми святими заповідями; також дав їй силу оживляти нас святими Тайнами. Тому-то й кличе нас вона, головню під час оцього Великого Посту, і заохочує вживати її засобів освячення — Святих Тайн. Ніхто з нас не знає, коли страшний Суддя прийде, так бо остерігає нас Христос: « Чувайте отже, бо не знаєте, якого дня Господь ваш прийде » (*Мт* 24,42); або на іншому місці ще виразніше: « Чувайте отже, бо не знаєте ні дня ні години » (*Мт* 25,13). Кожної хвилини дня й ночі може той страшний післанець Господній — смерть прийти до нас і покликати нас перед Божий суддівський престол. А там після смерти вже не буде Божого милосердя для тих, що перейшли з цього світу неприготованими, тобто без « весільної одежі » — ласки Божої освячуючої. До таких Він скаже, як про це згадає в притчі про страшний суд: « Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й ангелам його! » (*Мт* 25, 41).

Тож підкорімся велінню Церкви та сповняймо наш Великодній Обов'язок, який полягає в відбутті великодньої сповіді та прийнятті Св. Причастя. Бо як св. Сповідь є доконечною, щоб очистити наші душі від гріхів, а передусім гріхів важких, смертельних, так св. Причастя є тією доконечною Божою поживою, яка має утримувати нас при житті ласки. Так бо заявляє наш Господь Христос: « Той хто споживає мене, житиме мною. Це є хліб, що зійшов з неба... хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме » (*Йо* 6,57). « Хто їсть моє тіло й кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня » (*Йо* 6,54). Хто

ж знехтує цими словами* Христа й не послухає Його запросин, той не матиме життя надприроднього, а тим самим буде осудженим у день Його другого приходу. « Направду, направду кажу вам: Якщо не споживатимете тіла Сина Чоловічого й не питимете Його крові, не матимете життя в собі » (*Йо* 6,53). Тому слухаймо Христа Господа й приступаймо до трапези Господньої, щоб ми мали Його життя тут, на землі, і з цим надприроднім життям, тобто з ласкою Божою освячуючою, зійшли з цього світу й прийняли в спадщину Царство Боже.

ЧОМУ ЛЮДИ НЕВДОВОЛЕНІ СВОЇМ ЖИТТЯМ?

(П'ята Неділя св. Великого Посту – *Мр* 10,33-45)

Яків і Йоан, два брати Заведесві й двоюрідні брати Христа Господа, і Його апостоли, є предметом сьогоднішньої св. Євангелії. Уповаючи на своє близьке споріднення з Ісусом, старались вони одержати від Нього перші місця в Його Царстві, чи як вони казали: « Зволь нам..., щоб ми сиділи: один праворуч, другий ліворуч від тебе в твоїй славі » (*Мр* 10,37). Коли задумаємось так над їхнім проханням, прийдемо до висновку, що тут також зустрічаємось із двома людьми, які були незадоволені зі свого становища, зі свого способу життя й тому намагалися його змінити. Вони бажали підшукати собі краще, більш підхоже, корисніше й славніше становище ніж те, що його мали. Якщо думаємо про те й порівнюємо їх з собою, то мусимо сказати, що ми трохи подібні до них. Ми також дуже часто є незадоволені з нашого життя, з нашого дому, авта, з меблів; а то й із нашого мужа, жінки чи з дітей. В таких випадках ми звичайно порівнюємо себе з тими людьми, які мають більше майна ніж ми, або живуть виставніше як ми. Та й тоді питаємо себе: Чому їм так добре, а нам так зле? Чому їм не треба працювати так важко як нам? Як то вони можуть брати цілий місяць ферій річно й їхати не тільки по віддалених місцевостях Сполучених Штатів Америки, але також до Європи, чи до інших частин світу. Так ми міркуємо собі, звідкіля в них таке щастя, що можуть дозволити собі на « Кедилек » чи « Континентал » кожного року, а ми мусимо їхати старим, уживаним « Фордом » чи « Шевролетом », та й на нього ми мусіли працювати кілька літ, заки спромоглись його купити.

Інакшими словами, ми незадоволені з того, що маємо й хотіли б радше мати те що має наш сусід, очевидно, багатший і щасливіший як ми, це значить такий, що має великий, виставний дім, авто, а то й два найдорожчої марки, та й становище якогось визначного політика, або

принаймні директора банку. Таке міркуючи, ми забуваємо про ту важливу правду, що немає в світі цілком щасливої людини. Чому? Бо оці земні добра, хоч би не знали скільки їх ми надбали, не можуть задоволити нашого ненаситного серця. Згадаймо слова св. Августина, який досадно висказує оцю правду словами: « Ти сотворив мене для себе й неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі, о Боже! » Й так воно дійсно є. Господь Бог сотворив нас для себе й тому ми прямуємо до Нього, ми нудьгуємо без Нього та протягом нашого туземного життя; ми тяготимо до Нього, бо Він є нашою остаточною метою й нашою вічною нагородою. Вже в моменті нашого зачаття Він поклав у наше серце шукання за Ним, за вічним, безмежним щастям. Тому нічого дивного, що оці земні, скінчені речі й добра ніяк не можуть задоволити нашого серця. Навіть якби ми прийняли те, а воно неможливе, тобто, що існує щось на землі, що могло б дати нам безмежне щастя, наприклад посідання цілої вселенної, то й у цьому випадку сама гадка, що нам треба буде вмерти й це все, ці радощі покинути, зіпсувала б нам усі радощі — все щастя. Ця самотня гадка була б тією краплиною полину спроможною зіпсувати навіть найкраще вино.

Та в цьому випадку ми взяли нереальний приклад. Бо як уже раніш ми згадали, всі земні речі — це не лише проминаючі, але також дуже обмежені речі, тому не можуть задоволити нашого серця, яке бажає безмежного й вічного добра. А туземні добра, тому що обмежені й проминаючі, не можуть зробити людину повністю щасливою, так що в дійсності немає людини цілком щасливої тут, на землі. Ось наприклад наш сусід, якого щастю й поведженню ми заздримо, якого багатство чи становище ми раді б мати, не має напевно тих дібр, які в нас є і яких ми не доцінюємо. В нього може бути якась важка хвороба, хоч і нам невидна, та всеж таки вона в'ялить його; а він є за гордий, щоб признатись до того, що терпить. Або, може, він набув свої мастки якимсь нечесним способом і тепер живе в постійному страсі, що це все вийде на яв та й він не лише втратить усе те, що нечесно надбав, але ще й запропорять його у в'язницю, де він мусітиме каратись довгі роки й перед стидом, що його ждатиме, коли вийде з в'язниці й знову покажеться людям на очі! Або, може, в нього немає щастя в родині, бо діти не є здорові, недорозвинені, або характером непідходячі й тому весь час пекло панує в його хаті. Так то кожний має свої клопоти. Тому люди є незадоволені та й самі не знають, чого бажають. Вони незадоволені тим, що мають і хотіли б мати те, що бачать в іншого, міркуючи, що його добра чи здоров'я, чи що небудь іншого зробить їх щасливими. Тому, звертаючись до двох братів Заведеїв, каже Ісус: « Ви самі не знаєте, про що просите! » (*Мр* 10,38). Так само й ми не знаємо, чого шукаємо,

коли силкуємось досягнути щастя тут, на землі — бо щастя, тобто повного й дійсного щастя тут немає. Воно жде на нас після смерті в другому світі. Наше земне життя — це тільки мандрівка, прямування до мети — до Бога, до злуки з Ним, бо тільки в Ньому людина може знайти повне щастя. Тож перестаньмо бажати собі оцих земних проминаючих дібр, перестаньмо шукати тільки за ними й накопичувати їх, бо вони нас не задовольять.

Ось послушайте, що говорить про ці земні речі Христос Спаситель: « Не збирайте собі скарбів на землі, де міль і хробацтво нівечить, і де злодії підкопують і викрадають. Але збирайте собі скарби на небі, де ні міль, ані хробацтво не нівечить і де злодії не підкопують і не викрадають » (*Мт 6,19с*). Ідучи за порадою Христа, тобто не дбаючи про туземні багатства, але про добрі діла, ми досягнемо дві речі: найперше зрозумівши, що повного щастя на землі нам не досягнути, перестанемо старатись про ті земські скарби й надмірно напружувати наші сили, щоб їх досягнути. Крім того, зазнавши втрати, не будемо за ними занадто побиватись і боліти. А здругого боку, творячи добро й збираючи собі добрі діла в Бога, ми поволі будемо переноситися гадкою до Бога, до того скарбу добрих діл, що собі в Нього складаємо, тим-то й не будемо так дуже відчувати злиднів оцієї долини сліз. Бо нам серед найбільшої біди й болю буде просвічувати гадка, що це життя коротке, воно незабаром скінчиться й ми перейдемо в світ вічного, неугасного сонця, в країну повного спокою й безмежного щастя. Якже таке будемо міркувати то й ця гадка, яка нам тут, на землі, не дає спокою й гірким полином наповняє кожну хвилину щастя, тобто гадка про смерть, перестане бути страшною. Але, навпаки, смерть стане нашою подругою, бо вона визволить нас від усіх терпінь оцього життя й приведе до місця вічного щастя. Тож і не диво чому каже нам Христос під кінець тієї поради збирати собі скарби на небі, де вони є певні й де їх ми ніколи втратити не можемо: « Бо де твій скарб, там буде й твоє серце » (*Мт 6,21*). Про цю правду ми вже знаємо з нашого власного досвіду. Бо якщо в нас є якась люба річ, то ми нею любуємось цілий час, а як утратимо її, то ми нещасні. Так само, як будемо мати наш скарб у Бога в небі, будемо часто серцем при ньому й, утішаючись ним, забудемо про всяку недолу й лихо, що їх доводиться нам переживати.

А як досягнути той скарб на небі, каже нам Христос Господь таке: « Якщо хочеш увійти в життя, додержуй заповіді » (*Мт 19,17*). Чому? Бо вони об'являють нам волю нашого Творця, який вимагає від нас, щоб ми Його слухали і цим заслужили собі в Нього вічне щастя. Господь Бог, який сотворив нас із надміру любови і який нас так безмежно любить, що не відмовився навіть віддати свого самотнього Сина на смерть,

щоб нас рятувати, хоче, щоб ми також виявили Йому нашу людську любов. А тому, що тієї нашої любові Йому ніяким іншим способом виявити не можемо, як тільки виконанням Його Божої волі, тому й Христос, єдинородний Божий Син каже нам: « Якщо любите ви мене, то зберігайте мої заповіді » (*Йо* 14,15). А в нагороду за нашу любов, сам Бог прийде до нас: « Коли хтось мене любить », каже Христос, « то й слово моє берегтиме й полюбить його мій Отець, і ми прийдемо до нього й у ньому закладемо житло » (*Йо* 14,23). Ось як щедро винагороджує Бог тих, що Його люблять! Він не жде, аж доки вони після смерті зможуть прийти до Нього, Він сам сходить до них, до їхніх душ і живе в них, приготавляючи їх цим способом і запевнюючи їм їхнє щастя. Тож слухаймо поради нашого Спасителя, збираймо собі скарби добрих діл на небі. А робимо це, коли зберігаємо Божі заповіді, виконуючи цим Його Божу волю. Тим способом не лише словами, але також ділами творимо те, про що просимо в Господній молитві: « Нехай святиться ім'я твоє. Нехай прийде Царство твоє, нехай буде воля твоя, як на небі так і на землі » (*Мт* 6,9с).

ЯК ЗДОБУТИ ЦАРСТВО НЕБЕСНЕ?

(Квітна Неділя – *Йо* 12,1-18)

Славний в'їзд Христа Спасителя в Єрусалим був одною з найщасливіших хвилин у Його житті на землі. Протягом цілого свого туземного життя Ісус укривав свій Божий маєстат, не вимагав ніколи й від нікого почитання, яке належало Йому як єдинородному Синові відвічного Отця. Однак перед своїми страстями й ганебною смертю на хресті Він постановив об'явити юдеям, і також цілому світові свою силу, яку має над усяким сотворінням, включно людей. Він хотів у той спосіб переконати жидівську старшину, книжників і фарисеїв, що тих терпінь і смерті приймає добровільно й ніхто не може змусити Його робити те, чого Він не хоче. Інакшими словами, доказує своїм противникам, що Він дійсно є правдивим Богом, всемогутньою істотою, яка не підкорюється нікому, але, навпаки, все що існує й що живе, мусить підкорятися Йому. Так бо запевняє своїх слухачів: « За те Отець мене й любить, бо я кладу моє життя, щоб його знову взяти. Ніхто його в мене не забирає, бо я сам від себе кладу його. Владу бо маю його покласти, і маю владу його назад забрати » (*Йо* 10,17с). Як знаємо зі святої Євангелії, жидівська старшина заборонила Йому показуватись до Єрусалиму й грозила, що Його вб'є, якщо Він не послухає. Та Ісус не звертає жод-

ної уваги на їхні заборони, в'їздить торжественно в столицю Ізраїля, а мешканці Єрусалиму виходять Йому назустріч, стелять під ноги осли, на якому Спаситель сидить, свої одежі, галузки пальм серед окликів радості й співу: «Осанна! Блаженний Той, хто приходить у ім'я Господнє, Цар Ізраїля» (*Йо* 12,13). Так то народ ізраїльський вітає Христа як Месію, як того, що Його пророки сповістили перед багатьма сторіччями. Хоч народ і не здавав собі справи з того, що робить, тобто що віддає належну шану Божому маєстатові в особі Христа, все — таки він робив це, бо якась надприродня сила казала йому це робити. Цю правду показують самі апостоли, коли роздумують над Його в'їздом у Єрусалим, але вже після Його славного воскресіння й вознесення на небо. Так — то говорили вони між собою, що записав улюблений учень Христа св. Йоан — євангелист: «Не збагнули того спершу його учні, але коли Ісус прославився, згадали вони, що то було написано про нього й що то з ним таке вчинено» (*Йо* 12,16).

Ці величні привітання народу й вигуки на славу Христа вказують на те, що Христос Спаситель є царем, а Його царством є Церква свята. Але хоч Ісус оснував її тут, на землі, на цьому світі, вона все — таки не є з цього світу. Про це вже сам Христос згадує перед Пилатом, коли той запитав Його чи Він є царем. Ісус у відповідь йому заявляє: «Ти кажеш, що я цар!» (*Йо* 18,37). Але «Царство моє не від цього світу. — Було б моє царство від цього світу, то сторожа моя була б воювала, щоб мене не видали юдеям. Але не звідсіля моє царство» (*Йо* 18,36). Це значить, що хоч Він оснував Церкву тут, бо на землі є люди, які одинокі з поміж Його тілесних сотворінь можуть до тієї організації Христової належати, все — таки вона має на завдання не земні добра, ані землю саму, але завданням її є довести своїх членів до їхньої остаточної мети, тобто до Бога Отця й до злуки з Ним у вічному щасті. Цієї мети однак вони не можуть досягнути, як довго застаються в живих, бо вона жде на них щойно після смерті — в небі. Рівночасно вказуючи своїм членам на їхню потойбічну мету і щастя, вона навчає їх про марноту туземних речей і каже їм їх вирікатись, щоб могли досягнути неперемінуючі, вічні речі, які їм обіцяв Бог після смерті, коли вони дійдуть до Нього. Тому й закликає їх позбуватись земних речей, щоби в той спосіб набути собі речі, які чекають на них після смерті, словами: «Не бійсь маленьке стадо, бо подобалось вашому Отцеві дати вам Царство. Продайте ваше майно й давайте милостиню. Зробіть собі гамани, що не старіються, невичерпний скарб на небі, де злодій приступу не має, ні міль не точить. Бо де скарб ваш, там буде й серце ваше» (*Лк* 12,32сс). Так то заохочує наш Спаситель своїх учнів і послідовників, щоб вони не прив'язувались до земних дібр, але радше ділились ними з тими,

що в біді й потребі. Бо коли так робитимуть, то будуть готувати собі скарби на небі, яких у них ніхто не вкраде, ані знищити не зможе.

І дійсно так воно є. Тих дібр чи скарбів на небі ані вогонь, ані землетрус, ні повінь не можуть знищити, бо вони нематеріальні. А крім того, вони в такому місці, куди всі оті стихії земні не доходять і тому вже ніякої шкоди вчинити не можуть. І ті власне добра на небі є спроможні допомогти нам в досягненні нашої мети, тобто злуки з Богом. Ті наші скарби на небі безпечні від усяких злодіїв, які туди ніяк дістатись не можуть, а отже й украсти їх неспроможні. А крім того їх для нас заховує й стереже сам всемогутній Господь Бог, так що як собі скарби на небі зберемо, то можемо бути певними, що їх вже ніколи повік не втратимо. А ті скарби на небі собі збираємо, коли робимо добродійство, тобто коли чинимо добрі діла милосердя, як щодо тіла, так і щодо душі нашого ближнього. Тільки ті діла милосердя мають вартість в очах Божественного Судді й тільки вони є спроможні оборонити нас на страшному суді та й відчинити нам двері до Царства Небесного. Такий бо засуд видає Христос — страшний Суддя: « Прийдіть, благословенні мого Отця, візьміть у спадщину Царство, приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу й ви дали мені пити; чужинцем був і ви мене прийняли; нагим і ви мене одягли; хворим, і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене » (*Мт* 25,34сс). І для вияснення додає Христос — Страшний Суддя таке: « Направду кажу вам, що — небудь ви зробили одному з моїх найменших братів, це ви мені зробили » (*Мт* 25,40). Отже як бачимо, Спаситель наводить всі ці діла милосердя супроти нашого ближнього, як такі, що заслуговують нам у Бога вічну нагороду.

Чому так багато залежить від цих діл милосердя? — спитаєте. Треба нам знати ту правду, що Господь Бог, який сотворив людей і хоче, щоб вони жили тут на землі, сотворив також і всі земні добра. Тому єдиному Він є абсолютним паном тих усіх дібр і лише Він може ними розпоряджатись по своїй уподобі, й ніхто інший. Він же призначив ті земні добра, щоб вони були на поживу й на вжиток усім людям та й не лише їм, але й усім живим сотворінням. Тому все, що живе, а передусім люди мають однакове право до тих земних дібр. Тому то й ті, що мають їх більше, ніж самі потребують, мають важкий обов'язок ділитись ними з тими людьми, які є позбавлені тих дібр і тому можуть без них загинути. Отже Господь Бог, тому що ті добра є нерівно поділені між людей, накладає важкий обов'язок на тих, що мають їх за багато, щоб вони ділилися з тими, що в потребі, що в біді. Бо даючи їм більше майна, дає рівночасно з ним і заповідь любови ближнього, кажучи: « Любитимеш ближнього твого, як себе самого » (*Мт* 22,39; *Мр* 12,31; *Лк* 10,27). А за цю лю-

бов ближнього ділами нашими, тобто, вділяючи їм допомогу, якої вони потребують, Господь готовий платити найбільшою ціною, тобто — нагородою вічного спокою й вічного щастя в своєму Царстві. Тож слухаймо закону нашого царя й Бога! Підкоряймося Його заповіді, а передусім Його заповіді любови ближнього. Він бо зробив її своєю новою заповіддю: « Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я вас полюбив, так любіте й ви один одного! З того пізнають усі, що ви мої учні, коли взаємну любов будете мати! » (Йо 13,34). А як дуже Він нас полюбив, маємо на це найкращий доказ — хрест святий і наш Господь розп'ятий на ньому за наші гріхи. Він карається й умирає на ньому за нас, за своїх ворогів. Ми нашими гріхами ображаємо Його і Його Небесного Отця. Він все ж таки жертвує себе за нас. Тож коли наша любов має хоч трохи наслідувати Його Божу, безмежну любов, ми також повинні взаємно любитися, пам'ятаючи про те, що ми брати й сестри в Христі. Чому? Тому що нас сотворив один і той сам Бог-Отець. Він зробив нас своїми законними дітьми в купілі Тайни Хрищення; на нас зсилає свого Св. Духа в Тайні Миропомазання, а в Тайні Євхаристії сходить до нас Його Божий Єдинородний Син, щоб злучитися з нами й замешкати в нашій душі. Тому пам'ятаймо про це, помагаймо собі взаємно, як про це згадує св. апостол Павло: « Носіте тягарі один одного й тим робом виконаєте закон Христа » (Гал 6,2).

ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТА – ПЕРЕМОГА НАД ГРІХОМ І ДИЯВОЛОМ (Воскресіння Господа Нашого Ісуса Христа – Йо 1,1-12)

« Христос устав із мертвих, смертю Він подолав смерть і тим, що були в гробах, дав життя! » радісно співає Церква Христова оцю пісню перемоги Христа над дияволом і гріхом; перемоги світла над тьмою, правди над ложжю. Тож і не диво, що Свято Воскресіння — це одне з найбільших і найважливіших свят, що його обходимо так торжественно сьогодні, серед гомону дзвонів і співу вірних. Від сьогодні аж до Вознесіння Христового Церква не перестав співати цю пісню свого Бога-Героя, начебто хотіла вбити глибоко в пам'ять своїх вірних не тільки те діло відкуплення, що його Він довершив, але також вказати на того, хто його довершив, тобто, що це не звичайна людина, але сам Бог, бо Він подолав того досі непереможного ворога кожної живучої людини, а саме — смерть. Він так дивно й чудесно її переміг; бо своєю власною смертю Він знишив жало смерті й разом із нею того, хто мав владу над смертю — диявола. Так бо говорить про Христа в листі до Євреїв: « То й Він

подібно участь у тому брав, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерти, тобто диявола й визволити тих, що їх страх смерти все життя тримав у рабстві» (*Євр* 2,14с).

Таїнство Воскресіння Христового об'являє нам маленький промінь Божої всемогутньої сили, яка може привести до перемоги навіть з найбільшого впокорення. Диявол думав, що як приб'є Христа до хреста, як умертвить Його, то нанесе удару не тільки Йому самому, але також і Його науці й усім Його учням і послідовникам. Подібно й слуги диявола, що поселились у старших народу, у фарисеях і книжниках і підбурювали їх, щоб убили Христа, вважали, що з Його смертю все скінчиться; але дуже на цьому ошукались. Здійснивши свій плян, тобто побачивши Христа всячого безсило на хресті, були цілком певні, що вже позбулись Його і Його організації — Церкви святої, що дозволили собі покепкувати з Ісуса, кажучи: «Коли ти Син Божий, зійди з хреста!» (*Мт* 27,40). Споглядаючи на Нього й бачивши безсилля вмираючого Христа та й, правдоподібно, вже близьку Його смерть, зі сміхом пропонують Йому таке: «Коли він цар Ізраїля: нехай тепер зійде з хреста й ми увіруємо в нього. Він покладався на Бога, нехайже Бог визволить його нині, якщо він його любить. Сам бо казав Я — Син Божий» (*Мт* 27,42с). До останньої хвилини вороги Христа були певні своїєї перемоги і повної поразки Христа, водночас же й Його Церкви і Його учнів, і поклонників. І в тій годині найбільшого свого впокорення, найбільшого людського безсилля, Христос доказав своїм розпинателям і цілому світові правдивість своїх слів, що їх звернув був до свого апостола св. Павла: «Досить тобі моєї благодаті (ласки), бо моя сила виявляється в безсиллі» (2 *Кор* 12,9). Не було кращого знаку безсилля Сина Чоловічого — Месії, як у моменті Його смерти на хресті, опущеного всіма учнями, за виїмком св. Йоана, Божої Матері й Марії Магдалини. Але якраз у тому безсиллі, у знищенні Його людської природи — Божа всемогутність нищила гріх, перемагала всяку силу диявольську й відчиняла людському роду брами до неба.

Так то в хвилині смерті Ісус Христос досягнув дві перемоги: найперше над могутнім паном цього світу — дияволом, який держав у своїй неволі людство, підкоривши його своїй владі гріхом первородним. Здавалось неможливим звільнити людський рід від тієї гріховної каторги, від влади диявола. Чому? Бо треба було влити життя в мертві душі людські, які умертвив гріх первородний, а також їхні особисті гріхи. Однак те, що було неможливим для людини, те своєю смертю досягнув наш Спаситель Христос Бог, як про це запевняє нас словами: «У людей це неможливо, але не в Бога; у Бога бо все можливо» (*Мр* 10,27; *Мт* 19,26; *Лк* 18,27). Отже Христос у хвилині своєї смерти знищив усі гріхи

людства, які був узяв на себе ступаючи в ріку Йордан і приймаючи хрищення від Йоана. Знищивши свою людську природу, яка мала на собі гріхи людства, знищив разом із нею і весь тягар наших гріхів. За гордість Адама, що бажав стати рівним Богові і переступив у раї Божу заповідь, Христос надолужив небесному Отцеві найглибшим упокоренням. Взявши на себе гріхи людські, Він, неначе слабосильне сотворіння, вмирає як той злочинець ганебною і святим Письмом проклятою смертю на хресті: «Повішений на дереві — то прокляття Боже» (*Втор* 21,23). Проклятий усякий, хто повис на дереві» (*Гал* 3,13). Однак те прокляття стало спасінням людського роду, а це безмірне впокорення Сина Божого стало Його найбільшим вивищенням. Упокорився Христос, щоб надолужити Отцеві за непослух Адама; Він став послухним, щоб заплатити за непослух першого чоловіка: «Подобою явившись як людина, він понизив себе, ставши послухним аж до смерти, смерти ж — хресної» (*Флп* 2,8). І якраз тим своїм пониженням і беззастережним послухом заплатив Христос за непослух людей, який стягнув на них гріх, а з гріхом смерть: «Тим-то як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, а з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили» (*Рм* 5,12). Як задля непослуху одного чоловіка Адама прийшов гріх на всіх людей і з гріхом смерть, так задля послуху Бого-Чоловіка прийшла перемога над гріхом і над його наслідком — смертю. «Бо коли через гріх одного чоловіка смерть царювала задля одного, то тим більше ті, що щедро одержують ласку й дар оправдання, царюватимуть у житті через одного Ісуса Христа» (*Рм* 5,17). З хреста Христового спливають на нас ласки надприродного життя, бо Він своєю смертю подолав смерть і смертю своєю спричинив наше життя. Тому нам треба радіти разом з усією Церквою Христовою з перемоги, що її осягнув наш Спаситель над дияволом, водночас же й тому, що тією перемогою Він увільнив нас від тої неволі, в яку запроторив увесь людський рід наш прародич Адам, своїм первородним гріхом. Радіймо й величаймо воскреслого Христа, який своєю смертю подолав не лише гріх, але із ним і кару за гріх — смерть.

Визволяючи нас від гріха й привертаючи нашим душам надприродну освячуючу ласку й гідність адоптованих дітей Божих, Він водночас наділює й наші тіла новим життям. Бо як Спаситель привернув до життя своє тіло, так само приверне життя й нам усім, що вмеремо разом з Ним у св. Тайні Хрищення, тобто умеремо для гріха. Так бо навчає нас св. Павло: «Ми похоронені з ним через хрищення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, й ми теж жили новим життям» (*Рм* 6,4). Тому й Церква свята каже нам співати гімн воскреслого Господа: «Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав

і тим, що в гробах, життя дарував ». Як після воскресіння Христа смерть уже не має більше влади над Його прославленим тілом, так само й ми, коли Спаситель приверне нас до життя звільнимось повік від влади смерти. Вона вже не буде могла умертвити нашого тіла, бо воно житиме не в часі, у цьому мінливому світі, але в вічності, де вже не має минулого, ні майбутнього, але всетриваюча незмінна сучасність. Здобувши перемогу над дияволом, Христос подолав того, який мав владу смерти, й тією смертю тримав у страхі весь людський рід: « щоб смертю знищити того, хто мав владу смерти, тобто диявола й визволити тих, що їх страх смерти все життя держав у рабстві » (*Євр 2,14с*). Тож радіймо всі й веселімось із-за воскресіння Христа Господа, бо своєю смертю Він звільнив нас від влади диявола й з неволі гріха, і разом з цим від тієї страшної й грізної кожній людині — смерти. Та це не значить, що Христос уже зробив нас безсмертними й нам не треба вже вмирати. Ні цього так не треба розуміти, бо всі ми мусимо вмерти, однаке смерть уже не буде навіки. Смерть вже не буде панувати над нами, вона буде лише тими дверми чи брамою, яка введе нас до вічного, безмежно щасливого життя. Так — то смерть Христа стала джерелом нашого життя! Та й ми всі, що умremo в Христі для гріха, також воскресемо з Ним до нового життя, як про це Він заповнив нас словами: « Хто своє життя зберігає, той його погубить; а хто погубить своє життя задля мене, той його знайде » (*Мт 19,39*). Чи як це висказує св. Марко: « Бо хто хоче своє життя спасти, той його погубить; а хто погубить своє життя задля мене й Євангелії, той його спасе » (*Мр 8,35*). Тож цей могутній гимн « Христос Воскрес » нехай лине піснею повсюди. Нехай з гомоном великодніх дзвонів лине далеко — далеко на наші рідні землі, де наш християнський народ не має змоги так торжественно як ми тут обходити празник перемоги Христа над злом і неправдою. Нехай випрошує в Бога всемогутнього ласки перемоги й для нашого українського народу, щоб і для нього під кінець прийшло визволення з неволі червоного диявола і засяло сонце свободи як релігійної так і народної! Христос Воскрес!

ЯКОСТІ ЧЕСНОТИ ВІРИ (Неділя Св. Томи – *Йо* 20,19-31)

Бажаючи навчити нас про необхідність віри, тобто про потребу вірити Богові без огляду на труднощі розуміння деяких правд Божих, Спаситель дає нам приклад свого учня й апостола — невірною Томи. Його не було з апостолами, коли Христос появився їм по своєму воскрес-

сінні та й коли ті розкажували йому, що бачили Господа воскреслого й живого, він у відповідь сказав їм: « Якщо не побачу на його руках знаків від цвяхів і не вкладу свого пальця в місце, де були цвяхи, а руки мої не вкладу в його бік — не повірю » (*Йо 20,25*). Було це невідповідне, майже богохульне бажання, бо людина домогалась від Бога самого доказу Його воскресіння, або інакшими словами — доказу на Його Божество. Ісус однак сповняє бажання свого невіруючого апостола, очевидно, не лише задля нього самого, але також задля нас самих, тобто задля багатьох недовірків у наших часах. Він дає нагоду св. апостолові Томі доторкально, як то кажуть переконатись, що це Він той сам, який був розп'ятий і вмер на хресті, тепер являється серед них живий і прославлений. Появляючись серед апостолів, подібно як і перший раз: « І входить Ісус — а двері були зачинені! — стає посередині та й промовляє: « Мир вам! А тоді каже Томі: Подай сюди свій палець і глянь на мої руки. Й простягни твою руку й вложи її в мій бік. Та й не будь невіруючий, — а віруючий! » (*Йо 20,27*). Засоромлений св. Тома, стидуючись свого недовір'я, не хоче доторкатись ран Христових і кличе повний захоплення й радости: « Господь мій і Бог мій! » (*Йо 20,28*). На власні очі побачивши Христа живим, він зрозумів те, про що хотів повчити їх Ісус будучи з ними, а саме про ту правду, що Він є правдивий, всемогутній Бог. Тому тепер, повний радости, визнає її голосно без жодного вагання. Ісус однак, до певної міри пригашує його радість і захоплення словами: « Тому, що ти побачив мене, то віруєш. Щасливі ті, які не бачивши, повірували » (*Йо 20,29*).

З цих слів Спасителя виходить, що всі ми, що ніколи не бачили Ісуса Христа, ані не були свідками Його славних чуд — доказів на Його Божество, і все ж таки повірили, що Він є всемогутній Бог, повинні бути щасливі. Очевидно, якщо ми віримо, що віра є до спасіння безумовно потрібна й якщо ту віру в Христа Господа маємо, бо ця віра в Нього, в Його Божество, спасе нас. Так бо навчає нас Спаситель: « Хто вірує в нього (Ісуса Сина Божого), не буде засуджений, хто ж не вірує, — той уже засуджений, бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого » (*Йо 3,18*). Як знаємо, правди Божі сприймаємо тільки вірою; їх не можемо доказати, бо вони не є прямим предметом нашого пізнання. Ба що більше, вірою сприймаємо навіть такі правди, яких ми не розуміємо й ніколи не зрозуміємо, тобто таїнства віри. Всі правди віри об'являє нам Бог і їх подав нам до вірування Його єдинородний Син-Ісус Христос. Вони ж дійшли до нас за посередництвом святого Письма, що його передали нам натхнені автори. Крім того, сказати б мертвого об'явлення, тобто, що не говорить до нас особисто, але є передане в св. Письмі, ми маємо ще й живе об'явлення, тобто навчання Церкви святої, яка,

подібно як і св. Письмо, має печать непомильності. Бо так каже Христос до своїх апостолів, висилаючи їх на всесвітню місію: «І сказав їм: Ідїть же по всьому світу й проповідуйте Євангелію всякому сотворінню. Хто увірує й охреститься, той буде спасений; а хто не увірує, той буде осуджений» (*Мр* 16,15с). Говориться тут про доконечність вірувати словам апостолів, подібно як треба вірувати Христові — Божому Синові, бо за недовір'я в обох випадках чекає людей подібна кара, тобто осудження. Церква Христова, заступниця Спасителя тут на землі, тобто всі слуги Церкви, священники, єпископи й святіший Отець мають від Христа цю місію, голосити по всім усядам науку Христову. Й цю їхню науку всі мусять сприймати вірою, очевидно, коли вони навчають згідно з навчанням Церкви, так само, як люди в часах Спасителя сприймали її з уст Божого Сина. Коли ж вони цього не бажають зробити, тоді жде їх така сама кара осудження, як за відкинення слів Христа. Бо апостоли та їхні наступники в навчальному служінні Церкви, одержали таку саму місію від Христа, як Він від свого небесного Отця. «Ісус каже їм: "Мир вам!" Як мене послав Отець, так я посилаю вас» (*Йо* 20,21). «Хто вас приймає, той мене приймає; а хто мене приймає, той приймає того, хто мене послав» (*Мт* 10,40).

Як виходить зі слів самого Божого Сина, немає для нас іншої можливості осягнути спасіння як повірувати словам посланців Христових й охреститися; бо хто не повірує й не охреститься, не може бути спасеним. Пізнання об'явлених правд Божих є можливим тільки за допомогою віри й немає іншої дороги дійти до їхнього пізнання. В цих правдах криється наше спасіння, чи пак, життя вічне. Так бо каже Христос: «А вічне життя в тому, щоб вони пізнали тебе, єдиного, правдивого Бога й того, кого ти послав — Ісуса Христа» (*Йо* 17,3). А самота дорога до пізнання тих двох потрібних до життя вічного правд є віра в них, тому що їх Господь об'явив і передає їх нам за посередництвом своїх посланців — священників, та й що вони передають нам їх непомильно. Про цю непомильність своїх посланців апостолів і їх наступників-священників запевняє нас Ісус Христос найперше тим, що посилав їх так само як Його послав небесний Отець, надаючи їм той сам авторитет, що й він мав: «Як мене послав Отець, так я посилаю вас» (*Йо* 20, 21). А далі додає: «Хто вас слухає, мене слухає; а хто гордує вами, мною гордує; а хто гордує мною, гордує тим, хто мене послав» (*Лк* 10,16). Ось вам і ясний доказ, чому нам треба підкорятися словам настоятелів церковних, бо вони наступники св. апостолів і навчають нас об'явлених правд Божих з таким самим авторитетом, що його мав сам Син Божий. Це все однак за тією умовою, що вони навчають нас згідно з нав-

чанням вселенської Церкви, тобто згідно з навчанням заступника Христового на землі — святого Отця.

Тому що ті правди є такими необхідними для нашого спасіння, що без їх пізнання його не можемо досягнути, ми повинні їх прийняти й вірувати в них як тільки змога найміцніше. Це значить, що ми повинні жертвувати в їхній обороні навіть і наше життя, коли в цьому була б потреба. Так бо попереджає нас Спаситель: «Хто б соромився мене та моєї науки, того й Син Чоловічий буде соромитись, коли прийде в своїй славі й у славі Отця й святих ангелів» (*Лк* 9,26; *Мт* 10,23; *Мр* 8,38). Виходить із того, що коли хочемо спастися, мусимо кріпко, всіми силами держатися віри, бо від неї залежить наше спасіння.

Віра наша крім того мусить бути загальна, тобто повна. Ми не можемо приймати деякі правди Божі, що нам подобаються, а відкидати інші, тому, що нам здається, ніби вони неправдиві, чи тому, що ми їх не розуміємо. Деякі люди наших часів вважають, що в них є така можливість вибору. Але так не є. Ми мусимо прийняти всі правди Божі без винятку й повірити в них, бо коли відкидаємо одну, хоч би, на нашу думку, не знать як незначну, ми не віримо цілком. Пояснимо це. Ми приймаємо правди Божі об'явлені задля авторитету Бога, який нам їх об'являє й заявляє, що вони є правдиві та й домагається, щоб ми їх прийняли задля Його Божого авторитету. Він бо всевідучий — тож не може помилитись; і всесвятий — тож не може говорити неправди й нас вводити в помилку. А тепер, коли хто — небудь відмовляється прийняти за правду навіть одну з найменших об'явлених правд, він відкидає її незважаючи на авторитет Бога, який запевняє нас про її правдивість і вимагає, щоб ми її прийняли, якщо бажаємо спастися. Тож і не диво, що відкидаючи авторитет Бога, він насправді не вірить, бо відкидає всяку основу віри. Тому й не диво, що про такого Христос говорить таке: «Хто вірує в нього (в Христа), не буде засуджений, хто ж не вірує, той уже засуджений, бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого» (*Йо* 3,18).

Під кінець віра наша має бути жива, бо нам треба не лише сприймати вірою ті Божі об'явлені правди, але мусимо зробити їх нашими провідниками в житті. Ті об'явлені Божі правди, це не якісь теоретичні спекуляції чи міркування, але практичні, життєві правди. Вони навчають нас передусім, як вести християнське боговгодне життя, щоб сповнити Його волю і таким чином досягнути мету, для якої Він нас сотворив. Очевидно, вони розказують нам про Бога в Тройці єдиного, щоб нас повчити, хто Він такий, від якого ми вийшли й до якого прямуємо. Кажуть нам, що Він є початком і метою всього, що існує. Він — наш Творець, що привів нас на цей світ, але водночас Він наша остаточна

мета, до якої мусимо безустанку прямувати, якщо бажаємо досягнути те щастя до якого прагне наше ненаситне серце. Ті правди навчають нас і про ласки, первень надприродного життя нашої душі, щоб у той спосіб підкреслити потребу їхнього посідання, якщо бажаємо зберегти наші душі при житті. Вони далі вказують нам Святі Тайни, що є неначе потоками, якими ринуть у наші душі ласки Христові й тому нам треба їх якнайчастіше приймати, щоб надбати собі якнайбільше тих ласк. Бо тільки за їх допомогою зможемо зберегти наші душі в Божій любові й у синівстві Божому. Під кінець правди Божі ставлять нам перед очі Божі Заповіді, що є нашими показниками на дорозі до Бога — до вічного життя. Вони ніколи не заведуть нас, коли їх додержуватимемо й прямувати туди, куди вони нам показують. Отже, як бачимо, ті правди Божі, хоч і як високі, проте вони насамперед практичні. Вони, крім того, що поясняють нам глибокі правди Божі, також навчають нас, як нам треба жити, щоб того нашого Бога — Батька досягнути і з Ним злучитись у вічному щасті.

ПРАЦЯ НЕ ПОНИЖУЄ АЛЕ УШЛЯХОТНЮЄ ЛЮДИНУ

(Неділя Мироносиць – Мр 15,42; 16,8)

Побачивши, що Спаситель уже вмер на хресті й бажаючи Його гідно похоронити, Йосиф з Ариматеї пішов до намісника римського Пилата й виклопотав у нього дозвіл зняти тіло Христове з хреста й похоронити в гробі, що його видовбав у скелі для себе самого. Тому що вже наближався вечір, а з ним і свято Пасхи, Йосиф і жінки не мали вже часу намастити тіла Господнього ароматами, тобто пахучими олійками, як це було в звичаю в євреїв. Тож жінки запам'ятали собі місце, де похоронено Ісуса нате, щоб після Пасхи, тобто в неділю рано, прийти до гробу й, намастивши тіло Спасителя олійками, віддати Йому оцю останню прислугу, сповняючи законом приписані звичаї. В цьому випадку маємо дуже гарний приклад, як люди без жодної суперечки поділили між себе завдання гідно похоронити їхнього Спасителя. Йосиф з Ариматеї, тому що був визначною особою, членом найвищого ізраїльського суду, званого Сенгедріон, узяв на себе обов'язок виклопотати в намісника дозвіл зняти тіло з хреста й похоронити. Жінки ж взяли на себе те завдання, яким правдоподібно займалися, віддаючи цю прислугу своїм своякам, тобто намастити ароматами тіло, обвити льняними полотнами й у той спосіб приготувати до похоронів. Тож вони пішли до міста, щоб ще пе-

ред Пасхою дістати олійків і запашного зілля, потрібних для бальзамування тіла померлого Ісуса.

Ніхто з них не спорив, чия праця важливіша чи почесніша, але кожен з них виконував ту працю, до якої надавався, бажаючи цим показати свою вдячність великому Вчителеві й Чудотворцеві, який певно й для них не раз добро вчинив, у дечому поміг. Кожен з них служив і виконував те, що міг якнайкраще, щасливий, що міг, віддати якусь прислугу померлому вже Добродієві. На жаль, сучасні люди не поводяться так як ті учні Христа. Тепер ніхто не хоче служити, але всі бажали б хіба що панувати. Вони думають, що праця, чи яка-небудь служба є для них невідповідна, понижує їх, бо вимагає від них, щоб віддавали свої услуги комусь іншому. Вони думають, що то понижає їх, коли вони не панують, не наказують, але мусять підкорятися, мусять слухати. Вони радше бажали б помінятися своїми місцями й зайняти становища властителів, директорів, щоб іншим приказувати, що ті мають робити, і таким чином стати визначними могутніми особами. І то не лише робітники й бідні люди, не лише члени прерізних меншин тут, у Сполучених Штатах, але останньо вже навіть і жінки нарікають, що мужчини своєю системою тримають їх у неволі; ставляють їх на другорядні становища, а то й роблять їх своїми невільницями. Отже, кажуть вони, тепер уже настав час, щоб усі ті нерівності вирівняти й усі минулі кривди направити. Нам кажуть, треба визволитися з — під кормиги мужчин.

Гляньмо тепер, що каже Христос про служіння, чи воно є чимсь понижуючим для мужчини або для жінки? «Син Чоловічий», каже Божий Син про себе, «не прийшов, щоб йому служили, але послужити й життя своє віддати на викуп за багатьох» (*Мт 20,28*). Він, Син предвічного Отця, всемогутній Бог, Господь вселенної приходить на цю землю. Він бере на себе тіло свого сотворіння, щоб тому сотворінню послужити. Він приходить до нас, щоб виконати найважчу службу, а саме, щоб жертвувати своє життя за нас, щоб нас визволити від влади диявола та з неволі гріхів. Тож коли Творець вселенної, Син Божий, не вважає служіння принизливим, навіть хоч воно є службою Його власному сотворінню, і то грішному, яке збунтувалось проти Нього, переступаючи Божий закон, то що ми маємо тут до говорення? Коли Він служіння людям не вважає принизливим для свого Божого маєстату, то як ми можемо думати, що яка — небудь служба нашому ближньому, хоч — би в нашому понятті найнижча, може нас понизити? Під цим оглядом Ісус звертає увагу своїм апостолам й учням, а через них також і кожному з нас, хто в Його Царстві може бути найвищим і найважливішим? Так бо Він каже: «Ви знаєте, що князі народів панують над ними, а вельможі угнітають їх. Не так має бути між вами. Але як хтось хотів

би бути в вас великий, нехай буде вам слугою. А хто б хотів у вас бути перший, нехай стане за невільника (раба)» (*Мт* 20,27). Повідомляє Спаситель апостолів, а також нас, що в Його Царстві, як і тут за нашого життя на землі немає становища безділля, яке давало б право й авторитет людям послуговуватись іншими людьми для нашого вжитку й їм розказувати й давати зайняття як нам подобається.

Так воно не є, каже Христос, бо в Його Царстві чим вище й визначніше становище, тим більше обов'язків воно накладає на того, що їх приймається. Не люди йому мають служити, але навпаки, його обов'язком є служити людям, дбати про них, ними опікуватись, їм у потребі помагати й захоронювати в випадку нещастя чи небезпеки. Чим більший авторитет у спільноті хтось має, тим більша його відповідальність, тим важча його служба. Але щоб їх цього своїм власним прикладом навчити, Він перед Тайною Вечерею наливає води в посудину, опоясується рушником і починає вмивати ноги своїм учням. А треба нам знати, що оця послуга вважалась у жидів найнижчою, і навіть ганьблячою, так що невільники ізраїльського походження були звільненими від неї й ніхто не смів примушувати їх до того, без порушення Мойсеевого закону. Коли ж св. Петро, побачив, що понижується його Вчитель, не хоче дати йому обмити своїх ніг. Тоді каже йому Спаситель: « Коли я тебе не вмю, то не матимеш частки зі мною » (*Йо* 13,8). А тоді, вже обмивши ноги апостолів, звертається до них Христос і каже: « Чи знаєте, що я зробив вам? Ви звете мене Учителем і Господом, і правильно говорите, бо я ним є. Тож коли я, Господь і Вчитель умив вам ноги, — то й ви повинні обмивати ноги один одному. Приклад я вам дав, щоб і ви так робили, як оце я вам учинив. Направду, направду кажу вам: Слуга не більший за свого пана, а посланий не більший за того, хто його послав » (*Йо* 13,12-16).

Така, отже, є оцінка служіння, що її нам подає сам Божий Син, наш Творець й абсолютний пан цілої вселенної. Та Він не лише таке голосить про служіння людям, але сам переводить його в життя. Він служить нам, своїм грішним сотворінням до самого краю, бо віддає своє життя за нас, щоб нам повернути спасіння; щоб відчинити нам, первородним гріхом замкнені брами Царства Небесного. Вмивання ніг апостольських, це лише один ступінь пониження Божого Сина, яким немає кінця. Він не тільки обмиває бруд, який приляг до їхніх ніг, порох землі, який остаточно не є жодним моральним злом. Він бере на себе наші гріхи, найбільші й найгірші бруди моральні, які лише можуть існувати; Він не обмиває їх водою, але бере на своє Боже тіло, на людську природу й несе їх аж на гору Голготу, щоб там, прибивши його до хреста й усмертивши на ньому, разом зі своїм тілом знищити

ті наші гріховні бруди. Туди поніс Він усі наші гріховні проступки, а передусім гордість, яка звела нашого прародича до гріха й нас усіх позбавила раю й небесного щастя. Отим своїм прикладом Христос бажає потягнути нас за собою, бо так закликає нас Його апостол св. Павло, кажучи: « Плекайте ті самі думки в собі, які були й у Христі Ісусі. Він будучи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність з Богом, але применшив себе самого, прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. А явившись подобою як людина, він ще понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж — хресної » (*Флп* 2,5-8). За гордість Адама, Він понизив себе безмірно, бо будучи Богом Творцем, став людиною — сотворінням. Але й тим ще не задоволься, бо вже як людина ще понизився, прийнявши найбільш принизливої смерти — бо смерти хресної, яка вважалася в євреїв прокляттям Божим: Христос викупив нас від прокляття закону, ставши за нас прокляттям, бо написано: « Проклят усякий, хто повис на дереві » (*Гал* 3,13; *Втор* 21,23).

Отже, з цього виходить, що служіння нашому ближньому не може бути понижаючим, але навпаки, воно мусить бути чимсь найбільш почесним і дуже цінним. Яку — небудь службу призначив нам Господь у нашому туземному житті, ми повинні її високо цінити й бути щасливими, що можемо в який-небудь спосіб бути помічними нашим ближнім. А головню кожна служба, яка помагає нашим ближнім в осягненні вічного спасіння, повинна бути нам дорогою, бо служивши отак ближнім, ми уподібнюємося до нашого Спасителя, який у тій службі віддав усе, що тільки мав, тобто своє власне життя. Далі коли служимо нашим ближнім, ми служимо нашому Богові, бо Спаситель не раз ототожнює себе з нашими ближніми, повчаючи: « Направду, кажу вам, що ви зробили одному з моїх братів найменших, — це ви мені зробили » (*Мт* 25,40). Пам'ятаймо, що перед Божим безмежним маєстатом ми всі рівні, бо ми Його сотворіння водночас же і законні діти. Тож не глядімо, яку низьку послугу нам треба виконувати, але стараймося про те, щоб ми її якнайкраще виконали. Бо треба нам знати, що не багато папів, царів, чи визначних учених осягнули вінець слави, тобто стали святими. Проте мільйони й мільйони бідних, нещасних, покривджених, простих людей дійшли до святости. Так ото сам Бог повчає нас, хто Йому подобається і кого Він доводить до Себе, до злуки з Собою.

ПОТРЕБА НЕСХИТНОЇ ВІРИ ДО ОСЯГНЕННЯ СПАСІННЯ

(Неділя Жінок Мироносиць – Мр 15,42; 16,8)

В неділю рано-вранці маленький гурток побожних жінок спішив до гробу Спасителя, щоб намастити пахучими олійками Його мертве тіло і цим виконати похоронний звичай, що Його приписував закон. Вони бажали, до певної міри, сплатити Христові борг вдячності за ті всі добродійства, що Він їм вчинив своїми навчаннями, та й своїми чужими, якими, милосердячись над ними чи над їхніми рідними, привертая їм здоров'я, а то й навіть життя. Очевидно, вони ще не розуміли, ані навіть не могли збагнути тієї великої прислуги, що її нам зробив Христос своєю спасенною смертю. Вони тоді ще не знали, що нею Він знищив диявола й гріх, що нею Він подолав смерть та й відчинив нам брами до неба, до вічного щастя. Вони не звертають уваги на небезпеку, на яку наражувалися збоку жовнівців, що стояли біля гробу Христового. Не боялися вони ненависти й переслідування старшини народу, бо вони вважали своїм святим обов'язком віддати останню прислугу померлому Христові, якої не могли негайно виконати після Його смерти, тому що наставало свято Пасхи того вечора.

Ми ж, християни й католики, майже дві тисячі років пізніше, по смерті Спасителя, знаємо дуже добре про безмежну вагу жертвенної смерті Христа Господа, з яким настроєнням серця зустрічаємо цю хвилю? Він зломив силу диявола, відняв у нього владу над світом, збував Його царство, а на його місці оснував своє Царство Боже. Звільнив нас із неволі гріха, замкнувши пекельну безодню перед тими, що бажають послідувати за Ним, виконуючи Його Божі заповіді. Христос відчинив їм первородним гріхом замкнені брами Царства Небесного, даючи нагоду всім нам відзискати не тільки здоров'я але навіть і життя нашої безсмертної душі; бо своєю кривавою жертвою Він здобув для нас утрачене синівство Боже. Якщо б ми, однак, нашими власними гріхами знову втратили життя душі, Він оснував тут, на землі, свою організацію — Церкву Святу й у ній залишив усі засоби спасіння, тобто очищення душі від усяких гріхів. Ті засоби — це Тайни Святі, що не наче сім потоків, якими пливають до нашої душі води Божих ласк, обмиваючи душі людські від усякого гріховного бруду, очищуючи їх і лікуючи від усяких ран, завданих нашими проступками. Вони не тільки лікують і очищують наші душі, але й оживляють їх, даючи силу далі крокувати дорогою спасіння йдучи за нашим провідником Христом Ісусом.

Як, отже, ми виявляємо нашу вдячність Богові й Його Синові за

ті всі ласки, якими Він так щедро обдаровує нас у кожній хвилині нашого життя? Чи ми дійсно дякуємо Йому за ті засоби спасіння, чи може ми ще нарікаємо, тому що Церква силує нас їх уживати, а ми радше воліли б валятися в гріхах і догоджувати пожаданням нашого тіла? Невже ж мало є людей, які навіть раз у рік не бажають приступати до святих тайн, відмовляються зачерпнути з тих джерел освячення душ, бо вони краще почувають себе занурені в гріхах. Щось подібно як деякі люди, які воліють стару, драну й забруджену одежину, ніж гарну нову й чисту! Та може ми до таких людей не належимо, може ми справді оцінюємо те, що зробив і далі робить Спаситель для нашого добра, нашого освячення! Тому щоб дійсно могли оцінити те все, що для нас зробив Спаситель, та щоб ужити це для нашого спасіння — мусимо мати сильну віру. Як собі пригадуємо зі святого Письма, Ісус домагається від кожного, хто звертається до Нього про поміч у нещасті чи біді, сильної віри в Себе, в Його силу, що Він може це чудо зробити. Тому й кожний з нас мусить мати цю віру, якщо бажає спастися! Чому? — спитаєте, бо такої віри як доконечної вимоги домагається Спаситель, щоб подати нам помічну руку в досягненні вічного щастя. Коли так глянемо на цю нашу землю, то що побачимо на ній? Великий упадок морального і взагалі суспільного життя. Між людьми немає взаємної любови; кожний дбає тільки про себе. Всякими способами старається нагартати собі як найбільше земного добра, очевидно притому кривдячи інших. Чому воно так? Бо між людьми немає віри! Якби в них була сильна віра в Бога Творця і найвищого Законодавця, тоді вони б не переступали Його Божих заповідей; вони не посміли б противитися волі Того, в якого всемогутній правиці доля кожної людини. Віруючи в одного справедливого Бога, вони б не посміли виступати проти Нього, зневажувати Його, бо вони знали б, що наражуються на покарання тієї всемогутньої Істоти. Господь, як Творець вселенної, дав кожному сотворінню свої закони згідно з якими вона має розвиватися й удосконалюватися. Тож коли хтось не хоче дотримуватися тих Божих правил життя, то сам собі шкодить, тільки нищить те чудо Божої всемогутності — свою людську природу. Він не лиш не наближається до своєї призначеної мети, але навпаки, відходить від неї на манівці й радше наближається до своєї заглади в пекельній безодні.

Коли дивимосся на цей світ бачимо, що зло поширюється щораз то більше. Люди зневажають Божий Закон, не звертають уваги на жодний авторитет, а злочини й упадок моралі поступає щораз дальше, головню серед молоді, яка, здається, стала носієм усякого безправ'я. Вона з запалом гідним вищих ідеалів поширює ті злочинні ідеї і, здається, не має жодного стриму тому злу. Щоб доказати, що це не якісь вигадки,

дам вам приклад. Кілька літ тому, один із провідників С.Д.С., добре знааний з судової розправи в Шікаго, як один з тієї « сімки », що підбурювала молодих проти поліції, Рубин на ім'я, мав реферат для молодих студентів філософії й богословії в Католицькому Університеті в Вашингтоні. Та й він таке розказував католицькій молоді в університеті, який оснували католики й утримують його з датків церковних. Найперше казав їм, що немає Бога, а релігію, тобто віру в Нього вигадали священики. Найбільшими ворогами майбутнього щасливого життя казав він — є Церква, зосібна католицька Церква. Говорення про життя після смерті, після нього це байки, бо щасливе, життя райське може бути вже тут, на землі, подібно як це вже досягнуто в комуністичних країнах. Але щоб досягнути це щастя, треба найперше, заявив він, повбивати батьків, бо вони не люблять поступу, але сприяють давньому ладові. Зрештою вони вже молодим людям непотрібні. Радив студентам робити що тільки їм подобається, заживати різні отрути, бо вони просвічують людський ум. Немає жодних моральних законів; найперший закон, який на його думку обов'язує це жити й уживати цього життя як змога найбільше. Тому треба найперше повалити цей державний устрій за допомогою революції, бо тільки таким чином буде можна завести рай у Сполучених Штатах. Та це все небелиці, що він там лепетав. Цікавою й застрашаючою є реакція молоді на його реферат. Свідок того присутній на тому рефераті побачив, як молодь захоплювалася таким рефератом і дала йому так зване « стендінг овейшин », тобто встала з місць і плескала йому. Та сама молодь, яка студіює в католицькій інституції, плескала тому, що топтав ногами не тільки церковні, моральні закони, але також усякі людські природні закони. Ось як далеко зайшла злочинність між нашою молоддю, яка має стати майбутнім нашого народу. Тож коли хочемо дякувати Христові за Його ласки берімось учити нашу молодь Його заповідей і Його правд, бо цим спасемо не тільки наших дітей і внуків, але також сповнимо наш святий обов'язок тай спасемо наші душі.

ТІСНЕ ВЗАЄМОВІДНОШЕННЯ МІЖ ЛЮДСЬКИМ ТІЛОМ І ДУШЕЮ (Неділя Паралітика – Йо 5,1-15)

Наближалось свято Пасхи, яким ізраїльтяни обходили пам'ять визволення з Єгипетської Неволі. Тож Ісус Христос, як кожний побожний ізраїльтянин, вибрався з апостолами до Єрусалиму, щоб там це рокове свято обходити, це значить, споживати ягня жертвоване в Єру-

салимській святині. Щоб відсвяткувати свято з усіма приписаними обрядами, Спаситель вибрався вчасніше і, як звичайно, переводив свої дні в святині, де навчав людей, які гуртами збирались довкола Нього. Там, у Єрусалимі, близько святині був ставок, що звався Ветезда. Там було сім притворів, тобто обширних приміщень, які були виповнені різними хворими людьми. Чому? Тому, що це була чудесна купіль, а саме раз у рік ангел зіступав до неї й порушував її воду: «і хто перший поринав по тому, як вода заколочувалася, то одужував, хоч яка б там була його хвороба» (Йо 5,4). Та коли Спаситель одного дня проходив тими притворами попри чудесну купіль, зауважив там паралітика, який 38 літ лежав там безпомічний. Знаючи про це, Спаситель змилосердився над ним і питає: «Бажаєш одужати?» (Йо 5,6). А той нещасний каже в відповідь Ісусові: «Не маю нікого Господи, хто б мене, коли ото вода зрушиться спустив у купіль, бо ось тільки я прийду, а вже інший передомною поринає» (Йо 5,7). Ісус же йому в відповідь каже: «Устань візьми своє ліжко й іди» (Йо 5,8). На звук всемогутнього слова Спасителя паралітик негайно подужав і пішов додому. Якийсь час пізніше Ісус зустрів у його знову в святині й, наблизившись до нього, сказав: «Оце ти видужав, тож не гріши більше, щоб щось гіршого тобі не сталося» (Йо 5, 14).

Ця подія в житті Ісуса вказує на те, що існує певне взаємовідношення між людським тілом і душею. Це значить, що недуга душі може деколи спричинити й недугу тіла. З навчання Церкви святої знаємо, що Господь Бог є справедливий суддя, який за добро надгороджує, а за зло карає. Зі святого Письма Старого Заповіту довідуємося про перші часи існування людей; а відтак з історії ізраїльського народу пізнаємо, що Господь Бог карав людей негайно після того як вони переступили Його Божий закон. Так сталося з Адамом і Євою після первородного гріха; подібно Господь покарав і Каїна за вбивство його брата Авеля. Пізніше покарав людей потопом за їхні гріхи, а Содом і Гомору знищив сірчаним вогнем. В історії ізраїльського народу зустрічаємо безперервну чергу кар, які наступають незмінно за їхніми гріхами. До цього вони так привикли, що наприклад, апостоли Христові, побачивши чоловіка сліпого від уродження питають Спасителя: «Учителю хто згрішив? Він — чи його батьки, що сліпим він уродився?» (Йо 9,2). Господь Бог є незмінний. Він завжди той самий, тому коли тепер людей відразу ж після гріхів не карає, то це не значить, що Він про них не знає або що є безрадний і не може вже їх покарати. Ні, Він завжди зостається той самий всемогутній Творець. Якщо Він зразу не карає, то значить що Він терпеливо жде на нашу смерть, щоб тоді вже нас покарати. Тимчасом за нашого життя Він дає нам нагоду покаятися, поправитися. А

коли ми цього не робимо і далі живемо в гріхах, то тим більшу кару стягаємо на себе. Однак уже й тепер деякі гріхи потягають за собою різні, на нашу думку природні кари, хоч вони остаточно є карою Творця природи, тобто Господа Бога. Ось наприклад, візьмим під увагу гріхи проти шостої заповіді Божої, яких наслідком є ті всі різноманітні венеричні хвороби, які не лише карають самого грішника, але мстяться в прерізний спосіб на його потомстві. Всі ці хвороби є нічим іншим як караючою Божою волею, яка каже нам: « Не чужолож! » (*Вих* 20,14). Або пригадуваймося ще й над тими всіма пілюлями проти запліднення. Скільки то подружжя вони роз'єднали, та скільки життя людського вони змарнували? Почекаймо ще отак кілька літ та й побачимо, скільки то лиха ті всі зігнанні плоду нанесуть на ціле суспільство тут, Сполучених Штатах. Не кажучи вже про те, що вже самі ті вбивства ненароджених дітей є доказом звірства, яке поширилось між людьми! Навіть звірюка того не може вдіяти, бо навіть вовчиця, чи лвиця боронить своїх молодих, а людська мати так без серця, без милосердя позбавляється своєї ненародженої ще дитини. Господь Бог, який прокляв Каїна, кажучи: « Що ти вчинив? Ось голос крові брата твого кличе до мене з землі. Тепер же ти проклятий від землі, яка відкрила свої уста, щоб прийняти кров брата твого з твоєї руки » (*Бут* 4,10с), цілком певно прокляне також усі ті матері, які так жорстоко вбивають своїх безпомічних дітей.

Вже в поганських часах грижа совісті була загальною карою за сподіяні гріхи. Погани гадали, що той голос совісті це « богині помсти », які день і ніч ціле життя переслідують тих, що скоїли злочин. І в наших часах є приклади, що злочинці, гнані й переслідувані своєю совістю самі добровільно віддавались у руки справедливості, бо казали, що воліють яку — небудь кару, щоб тільки звільнитись від тих постійних докорів сумління. Та крім того є ще й інші терпіння, які Господь посилає на нас, хоч і не на те, щоб нас карати, але як ліки, щоби нас захоронити перед майбутніми переступленнями Його Божих заповідей. Як знаємо, Господь віддав людям усі сотворіння на землі, тобто розслини, дерева, звірята, риби й птиці, щоб були нам до ужитку. Кожне сотворіння призначене служити людині, а водночас призначене пригадувати їй на Творця, і також на наші обов'язки і мету, тобто на злуку з Творцем у небесному щасті. Щоб нас захоронити перед за великим прив'язанням до тих земних речей Господь злучив з кожним зловжиттям сотвореними речами певного роду безпосередню кару. Ось наприклад, коли хтось за багато їсть, його безпосередньою карою є недомагання шлунка, болі голови й інші терпіння. Або пригадайте собі, які то клопоти має людина, коли позволить собі випити за багато алкогольних напоїв. Скільки болю їй доведеться перенести через її неро-

зум і неповздержність? Так, це дійсна правда, що хвороба душі, гріх, потягає за собою також недугу й біль тіла, бо ці дві нерозлучні частини нашої людської істоти тісно злучені з собою, так що коли одна з них хворіє, хворіє також і інша. Тож коли ми хочемо зберегти здоров'я нашого тіла, намагаймося рівночасно уникати всяких проступків, це значить, намагаймося жити боговгодним життям.

Розуміється, додержування заповідей Божих ще не запевнює нам беззастережно здорове й сильне тіло. Отже нам не треба думати, що як живемо по Божому нам уже не буде потрібно ні лікарів ні ліків, все — таки захоронить нас від тих хворіб, які є злучені з зловжиттям цих земних речей. Та тому, що наше життя на землі є пробою, за допомогою якої ми маємо вислужити й заслужити в Бога вічне щастя. Тому й нам треба жити згідно з волею Отця небесного. Нам бо треба зрозуміти, що Бог-Творець дав нам свої заповіді не нате, щоб нас мучити чи щоб нас зробити манекінами без волі, але тільки на те, щоб допомогти нам розвинути як найкраще наші тілесні й душевні сили. Він бо хоче, щоб ми, як до цього завзиває нас наш Христос Спаситель, були досконалими: «Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний є досконалий» (Мт 5,48). Про одне нам треба пам'ятати, а саме: уникати всього, що є проти Божого закону, тобто проти волі Бога-Творця, бо Спаситель остерігає кожного з нас словами, які звертає до оздоровленого паралітика: «Оце ти видужав, — тож не гріши більше, щоб щось гірше тобі не сталося» (Йо 5,14).

ВЛАСТИВЕ ПОЧИТАННЯ БОГА – В ДУСІ Й ПРАВДІ

(Неділя жінки Самаритянки – Йо 4,5-42)

У поворотній дорозі з Єрусалиму до Галилеї Спаситель проходить через Самарію і зупинився втоплений виснажливою дорогою при криниці Якова, що була близько самарійського міста Сихар. Він зостався там сам відпочивати, а своїх апостолів послав до міста, щоб вони там купили дещо їжі на дорогу. Як Він так відпочивав при криниці, вийшла з міста жінка Самарянка, щоб набрати собі води. Ісус, втомлений довгою виснажливою дорогою під гарячим палестинським сонцем, звернувся до неї з проханням, щоб вона дала Йому напитись води. Його прохання здивувало Самарянку, бо вона пізнала в Ісусі — жидовина; а жиди ворогували завзято з самарянами ще з того часу, як вони повернулися з неволі Вавилонської. Самаряни бо не були чистими євреями, але мішаниною тих євреїв, що зісталися в Палестині з давніми мешкан-

цями тієї землі. Згідно з законом Мойсеевим, як на це натякає Спаситель, євреї мали обов'язок любити тільки своїх земляків, а ненавидіти всіх інших. « Ви чули як було сказано: Люби ближнього свого й ненавидь свого ворога » (*Мт* 5,43). Тож звертається вона до Нього: « Ти юдеї а просиш у мене жінки самарянки напиться? Не мають бо зносин юдеї з самарянами » (*Йо* 4,9). Та Ісус, який навчав своїх апостолів любити ворогів: « Я вам кажу: любіть ворогів ваших і моліться за тих, що вас переслідують... » (*Мт* 5,44) не зважає на її відмову, а лучить своє прохання з уділюванням води живої, що є в Його владі: « Якби ти знала про дар Божий, і хто є той, що каже тобі: Дай мені напиться, то просила б сама в нього, а він дав би тобі води живої » (*Йо* 4,10). Тією живою водою, яка повік гасить спрагу людини і стає в ній джерелом води, що пливе в життя вічне, є Його Божо наука. Вона бо навчає правдивих почитателів Бога як треба Богові служити в душі й правді » (*Йо* 4,23). До часу Христа Спасителя були три місця, на яких почиталося могутнього Єгови. Одне місце почитання це була святиня єрусалимська, бо сам Бог повчив царя Давида, як має виглядати храм; а його син Соломон збудував той величавий храм у Єрусалимі. Лише ізраїльтянам дозволялося приносити в ньому свої жертви, всі інші народи були виключені. А тому, що вони не дозволяли самарянам там почитати Бога, то вони приносили жертви в Бетелі і в Гаді, де збудували жертovníки на вершках гір.

З приходом Ісуса Христа, Божого Сина, став чинним Новий Заповіт, а з ним давні місця богочитання були знесені й нові установлені, як про це говориться в листі до Євреїв: « Коли каже новий (Завіт), то об'являє перший старим. А що передавнене й застаріле — те близьке знищення » (*Євр* 8,13). Тому — то й запевняє Ісус самарянку: « Та надійде час, ба вже й тепер він є, що справжні поклонники кланятимуться Отцеві в душі й правді. Бо таких поклонників шукає собі Отець. Бог — Дух. Ті що Йому поклоняються, повинні в душі й правді поклонятись » (*Йо* 4,23с). Найдосконаліша релігія тих часів була релігія ізраїльська, але й вона ще не була досконалою, бо дуже зовнішньою, змисловою. Вони почитали Бога жертвами кривавими й безкровними, що їх приносили щодня вранці й увечорі в святині. Ці приноси зі звірят і земних плодів були тільки символами. Ними вони заявляли своє переконання, що Бог Творець і Властитель всесенної має право вимагати від них зречення деякої їхньої власности, а саме: волів, ягнят, голубів, муки, олії чи навіть грошей, як знак їхнього підкорення Йому. Тими жертвами ізраїльтяни признавали владу Бога над собою і те, що вони піддаються Його законові. Ті приноси однак виробляли в народі мильне переконання, що коли вони принесли жертви Богові, то вже сповнили

все зі свого боку й були оправдані перед Богом. Так думав і фарисей у притці про Митаря й Фарисея (Лк 18,1-14): « Фарисей ставши, молився так у собі: Боже дякую тобі, що я не такий, як інші... Пощу двічі на тиждень, з усіх моїх прибутків даю десятину... » (Лк 18,11с). Те саме було й з іншими символічними обмиваннями й очищуванням рук, тіла чи всякого домашнього посуду. Та вони лише очищували по-левітському, це значить: так очищений жидовин міг являтися в святині перед Богом, приносити Йому жертви й молитися, вони однак не були спроможні очищувати душі від гріхів. Тому й не диво, що Господь побачивши, що жида не розуміють завдання жертв, впроваджених законом, каже: « Коли б то вже хтось з вас зачинив двері, щоб вам на моїм жертovníку не палити марно вогню! Не до вподоби ви мені стали, говорить Господь сил, і не милі мені приноси з ваших рук. Бо від сходу сонця аж до його заходу велике мос ім'я між народами й на кожному місці приноситься моєму імені кадило й жертва чиста » (Мал 1,10с). Цими словами Господь відкидає всі жертви й приноси звірят і плодів, тому що вони були неспроможні освячувати душі людські. Він прийняв лише одну криваву жертву, тобто жертву свого єдинородного Сина на хресті та й ті всі жертви безкровні, що їх Церква свята приносить Йому по цілому світі від сходу сонця до заходу. Бо в них Його єдиний Син приноситься ввесь час небесному Отцеві, виседнюючи в Нього прощення наших гріхів і всіх тих ласк, яких нам потрібно до осягнення вічного спасіння.

Це розумів Спаситель, коли говорив самарянці про те, що Його правдиві шанувальники почитатимуть Отця в душі й правді (див. Йо 4,23). Давні жертви були неспроможні спасти людей, бо не могли звільнити чи очистити їхніх душ від гріха первородного й від їхніх особистих гріхів. Про те говориться в листі до Євреїв: « Закон бо, мавши лише тінь майбутніх благ, а не самий образ речей, ніколи не може тими самими жертвами, які приносяться щороку, повсякчасно зробити досконалими тих, які приступають до Бога. Чи ж їх не перестали б приносити, коли б ті, що служать, очистившись раз назавжди, не мали більше ніякої свідомості гріхів? Власне навпаки: ними нагадуються щороку гріхи, бо неможливо, щоб кров волів та козлів усунула гріхи » (Євр 10,1-4). Жертви й обмивання матеріальні торкалися тільки з зовні їхніх тіл й, очевидно, не могли очищати їхніх душ. Тільки одна жертва Христова, яка продістається до нутра людини, може очистити її душу від усякої нечистоти повсякденних і важких гріхів. З того виходить, що лише таку успішну жертву треба приносити, інші ж нічого не варті, бо в нічому не допомагають. Таку справжню жертву приніс Ісус Христос, як про це говориться в листі до Євреїв: « Христос же, з'явившись як архирей майбутніх благ... не з кров'ю козлів та телят, але з власною кро-

в'ю, — увійшов раз назавжди у святиню і знайшов вічне відкуплення. Бо коли кров козлів і биків та попіл з телиці, як покропить нечистих, освячує, даючи їм чистоту тіла, то скільки більше кров Христа, — який Духом вічним приніс себе самому Богові непорочним, — очистить наше сумління від мертвих діл, на служіння Богові живому! » (Євр 9,11-14). Своєю самотньою жертвою Христос знищив гріх і відкупив усіх людей, як про те звітує той сам лист: « Тепер же Він (Христос) раз назавжди з'явився при кінці віків, щоб знищити гріх своєю жертвою. І як призначено людям раз умерти, потім же суд, так і Христос лише один раз мав себе принести, щоб узяти на себе гріхи багатьох... » (Євр 9,26сс). Христос своєю кривавою жертвою задосить учинив повністю за гріхи людства, а нам залишив безкровну жертву. Про неї то говорить Господь, устами пророка Малахії, прорікаючи, що в майбутньому по цілому світі принеситимуть Йому люди таку жертву успішну, а нею є Божественна Літургія. В ній єдинородний Син Божий, найвища істота, правдивий Бог приноситься в жертву небесному Отцеві безкровним способом. Ця жертва є повторенням тієї кривавої жертви на хресті, яку Він приніс самотній раз на горі Голготі. Вона бо є духовим почитанням Бога, тому й торкається нашої душі й нашої совісті, очищуючи ту духову частину людини й учиняючи її дитиною Божою і спадкоємцем Небесного Царства. Але й жертва сама по собі не помагає, бо щоб ми могли очистити наші душі, мусимо співдіяти з Божою ласкою. Ті ласки, що їх виеднав нам Спаситель на хресті й ті що ми приймаємо в Його безкровній жертві Літургії, дають нам лише нагоду очищення, вони самі не очищують. Вони лише помагають нам у тому ділі, коли ми виконаємо необхідні умови, щоб прийняти очищення душі. Цього ж бо вимагає від нас Христос, кажучи: « Хто їсть моє тіло й п'є мою кров, той житиме життям вічним, і я воскресу його останнього дня » (Йо 6,54). Самозрозуміло, що не можна приступати до всесвятої трапези Господньої без відповідного приготування, бо ж остерігає нас апостол народів св. Павло: « Хай, отже, кожний випробовує себе самого й тоді їсть цей хліб і п'є цю чашу. Бо той хто їсть і п'є, не розрізняючи тіла Господнього, суд собі їсть і п'є » (1 Кор 11,28). Отже до прийняття Тіла й Крови Господньої нам треба приготуватись у Тайні Покаяння. Щойно після того, як очистимо в ній душу від гріхів, можемо приступати до прийняття пресвятої Євхаристії.

Другим способом правдивого богочитання в душі й правді є той, що його нагадує Спаситель апостолам: « Їжа моя, каже до них Ісус, чинити волю того, хто мене послав і довершити його діло » (Йо 4,34). Обов'язком кожної людини на землі є сповняти волю Отця небесного. А Його волею є спасти душі всіх людей, тобто привести їх до Нього в

такому самому стані, в якому вони вийшли з Його Божих рук в акті сотворення. І то від нас вимагає Господь, щоб ми найперше спасали наші власні душі, а далше також, щоб ми помагали й іншим людям спастися. Так бо ми молимося до Нього, проказуючи Молитву Господню: « Нехай буде воля Твоя, як на небі так і на землі » (*Мт* 6,10). Це значить, ми просимо Всевишнього, щоб людям поміг так точно й досконало сповняти Його волю, як її сповняють ангели й святі в небі.

ГОСПОДЬ БОГ ТВОРЕЦЬ І ОХОРОНА ЖИТТЯ (Неділя Сліповродженого – *Йо* 9,1-38)

Свята Євангелія представляє нам сьогодні Ісуса, як Він повертає зір сліпому від уродження. Це без сумніву велике чудо й Ісус уживає при цьому невідповідного засобу, тобто болота. Та робить Він це тому, щоб нам вказати, що Він навіть такими невідповідними засобами може зробити все, що тільки захоче, бо то не вони, але Його Божя сила діє через них. Коли б ми так лише відкрили наші очі й глянули довкола себе, ми б побачили ту Божу силу, яка оточує своєю опікою кожне, навіть найменше й найбільш непомітне сотворіння. В цьому діянні, Він осягає те що Господь мав на меті його сотворюючи. Але ми, подібно як той нещасний сліпий від уродження, замкнули наші очі й не можемо з цієї причини побачити тих усіх чудес, що їх довершує Господь у природі, а то й у нас самих.

Розважмо так лише над весною, над тією порою року, яку ми вже стільки разів бачили в нашому житті. Довга холодна зима нагадує нам собою смерть; бо ціла природа завмирає, засипає довгим зимовим сном і не показує жодної ознаки життя. Але по ній наступає весна й ціла замерла на перший погляд природа знову пробуджується й повертається до життя. Зелена травичка пробивається крізь легеньку поволоку таючого снігу й наставляє своє стебло до весняного сонця, наче б хотіла погрітись трохи після того зимового холоду. Деякі дерева розвивають свої пуп'янки й на світі появляються жовто-зелені листки, які з часом переходять у темно зелену барву. Інші дерева квітчаються найперше весняним квітом, а щойно тоді, неначе для охорони квітів, покриваються зеленим листям. Що це за сила, спитаємо, силує те маленьке насіння трави, зел, кущів чи дерев сходити, рости й приносити на світ свої питомі овочі? Тією силою є всеіснуюча сила життя, та сама, яка на початку сотворення світу силувала землю видати з себе всі трави, рослини, кущі й дерева, як про те розказується в книзі Буття: « І сказав Бог:

Нехай земля виростить рослини; траву, що розсіває насіння й овочеві дерева, що родять плоди з насінням, за їхнім родом на землі. Й так сталося. І вивела земля зі себе рослини: траву, що розсіває насіння за своїм родом, і дерева, що родять плоди з насінням у них, за їхніх родом » (*Бут* 1,11с). Так воно є: джерелом усякого життя є Бог Творець, Він бо є тією живучою силою-побудником, що приводить усе з неіснування до буття.

Той сам всемогутній Господь, джерело життя, вкладає в маленьку клітину звіряти, риби, птиці чи людини силу, яка дозволяє їй розвинути у тіло того сотворіння, і то не яке-будь, але в живе тіло. Той сам Творець дає сотворінням змогу продовжувати життя за посередництвом своїх нащадків, а під кінець як ота сила, яку Він на певний час доручив сотворінню, вичерпується, Творець зсилає на неї сон — смерть. І той сон у всякої живої істоти є остаточний, у людини однак він є лише тимчасовий, бо по якомусь часі Творець обіцяє повернути людей назад до життя, щоб поставити їх перед своїм справедливим судом; і винадгородити або покарати, залежно від їхніх діл. « Він пошле своїх ангелів із сурмою дуже голосною й ті зберуть вибраних його з чотирьох вітрів, від одного аж до другого кінця неба » (*Мт* 24,31). Ця життєдайна сила, це не якась цезнана чи нерозумна сила, як машина чи компютер, але це наш небесний Отець, джерело всякого життя, який своєю життєдайною силою все до життя приводить у тому житті вдержує й дбає про все, що до збереження того життя є доконечним. Якже під кінець людина, яка також, як усе інше, одержала своє життя від Бога-джерела життя, втомлена туземною мандрівкою, подібно як і ціла природа з приходом зими покладеться до довгого смертного сну, тоді Він забирає її до себе й дає їй вічний, нічим не закаламучений спокій. Отже ніхто інший, як лише Бог єдиною є тим, хто дає життя усякому сотворінню й усе при житті вдержує. Він єдиний вщеплює в кожне своє сотворіння життєву силу, силу для розвитку й плодовитости та й у той спосіб веде все до мети, яку кожному сотворінню призначив. Якже ж Бог є тією єдиною істотою, яка все приводить до життя, в тому житті удержує й дає те все, що кожному сотворінню до збереження життя є потрібне, тож ніхто інший, але єдиною Він має право до життя й смерті своїх сотворінь. Як читаємо в св. Письмі, Бог уже від самого початку рішив, яку мету Він призначив кожному сотворінню. Він хоче, щоб рослини, куші й дерева, звірята, птиці й риби жили, розвивались і множились на те, щоб ними найвище сотворіння тут, на землі, людина, користувалась. Так бо сказав Бог: « Сотворімо людину на наш образ і подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над усіма дикими звірами й над усіма плазунами, що повзають по

землі... Й сказав Бог: Ось я даю вам усяку траву, що розсіває насіння по всій землі, та всяке дерево, що приносить плоди з насінням: вони будуть вам за поживу » (*Бут 1,26.28с*). Всі ці сотворіння сотворені для нас, щоб ми уживали їх за поживу, одєжу, житло; тому що Бог сотворив нас, хоче щоб ми жили на землі й осягнули мету, до якої нас призначив — Себе Самого!

Очевидно, що мета наша інакша від мети всіх інших земних сотворінь. Їхнім призначенням є служити нам — людям. А людська мета найвища, бо нею є підкоритися Творцеві й служити Йому за цього життя на те, щоб у Нього заслужити собі щастя вічне, яке полягає в злуці з Ним — джерелом життя, на участництві в Його Божому житті й у Його відвічному, безмежному щасті. Тому — то й влади над людським життям не має ніхто, тільки один-єдиний Господь Бог. Ніхто не може робити собі претензій до її життя чи смерти, тільки той, Хто дав йому це життя. Господь Бог започаткував життя людини, її при тому житті удержує й Він єдиний має право спричинити кінець її життю. Вся ота балаканина, що мама або лікар, або вони обоє мають право рішати, чи ненароджене дитя повинно, а чи треба його позбутися, є посяганням людини на найвищу владу над життям, яку має єдино Творець. Тож, коли людина поважиться посягати на авторитет самого Бога над людським життям, тоді те саме прокляття Боже, яке Він кинув на Каїна, спочине на спричинниках смерти невинної, ненародженої дитини. Закон Божий є виразний, що його Бог уже давно проголосив: « Не вбивай! » (*Бут 20,13*). І коли вже на самому початку Каїн переступив його, вбиваючи свого брата Авеля, Бог негайно карає його, звертається до нього: « А Господь промовив: Що ти вчинив? Ось голос крові брата твого кличе до мене з землі. Тепер же проклятий ти від землі, що відкрила свої уста, щоб прийняти кров брата твого з твоєї руки! » (*Бут 4,10с*). Страшний Божий проклін досягне кожного, хто посміє посягати на життя людське своїми руками. Тож подумаймо тепер про ті мільйони невинних дітей, які втратили своє життя ще в лоні своїх матерів. Цілком певно Господь не дозволить людям безкарно ломити свого Божого закону в такій переважливій справі. Він не буде безчинно споглядати на ті тисячі вбивств невинних дітей, яких їхні власні матері тратять кожного дня, бо вони кажуть: « Ті діти ще небажані... ». Хай же ті злочинні матері не думають, що їм нічого не станеться тільки тому, що після зігнання плоду вони здорові й нічого їм не бракує. Це правда, що за кожний важкий гріх жде людей вічна кара після смерти, але їх Господь буде карати ще тут за життя, щоб з них зробити страшний приклад на осто-рогу іншим. Уже тепер є багато таких матерів по шпиталях умово хворих, куди їх завела справедлива Божя кара. Бо Господь є не тільки

найвищим Законодателем, але Він є також і захисником свого закону! Каже бо мудрість Божа в листі до Римлян: « Мені належить помста, я відплачу », говорить Господь » (*Рм 12,19*). А помста Божа страшна, як про це говориться в листі до Євреїв: « До мене належить відплата, і ще: « Господь судитиме свій народ. Страшно впасти в руки Бога живого! » (*Євр 10,30с*). Та сама всемогутня сила Божа, яка оживляє все, що живе на землі, звернеться проти переступників Його Божого закону на те, щоб завдати їм якнайбільший біль тому, що вони не послушали Його слів у такій важливій справі як життя Його вибраного сотворіння — людини. Він бо тому дав виразний закон, кажучи: « Не вбивай! »

ІСУС ВОЗНІСЯ НА НЕБО, ЩОБ НАМ ПРИГОТОВИТИ МІСЦЕ

(Вознесіння Господнє – *Лк 24,36-53*)

Вознесіння Господнє можна сказати є третім славним моментом в житті нашого Спасителя, що було повне терпіння, упокорення й болю. Першою щасливою хвилиною було Переображення, другою Його славне Воскресіння, а третьою є сьогоднішній празник Вознесіння. Уставши славно з мертвих і перемігши диявола й гріх, Ісус Христос досягнув мету задля якої прийшов на цей світ. Він оснував своє Царство на землі — Церкву святу й вибрав учнів і апостолів, яких завданням було продовжати Його діло на цьому світі, а саме вести людей до їхнього спасіння. В своїй Церкві Христос залишив засоби освячення людських душ, Тайни святі й тепер, довершивши діло, задля якого послав Його Отець, міг уже як переможець відійти до Нього. Так бо каже Спаситель: « Я тебе прославив на землі, виконавши те діло, яке ти дав мені до виконання. Тепер же прослав мене Отче, у себе славою тією, яку я мав у тебе, перед тим як постав світ » (*Йо 17,4с*). Спаситель міг тепер повернутися до небесного Отця, щоб як переможець над духом темряви й гріхом, дістати нагороду, тобто ту славу, яку мав як Бог ще перед сотворенням світу. Й ту славу, яку мала Христова Божа природа, тепер прийняла також і Його людська природа, бо, як кажеться в листі до Євреїв, « Він же, принісши лиш одну жертву за гріхи, засів незавжди по правиці Бога, чекаючи далі, поки Його вороги не будуть покладені, як підніжок, йому під ноги » (*Євр 10,12с*).

На Христові сповнилися тепер слова, що про них говорить апостол Павло: « Він існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність з Богом, але применшив себе самого, прийнявши вид слуги, ставши подібним до людини. Подобою явившись як людина, він понизив

себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж хресної. Тому й Бог його вивищив й дав йому ім'я, що понад усяке ім'я, щоб перед іменем Ісуса всяко коліно приклонилося на небі й на землі й під землею, і щоб усякий язик визнав, що Ісус Христос є Господь на славу Бога Отця » (Флп 2,6-11). Таким чином Ісус Христос як чоловік одержав владу над цілою вселенною, до неба включно, як про це сам Спаситель згадує апостолам перед своїм відходом з цієї землі: « Дана мені всяка влада на небі й на землі » (Мт 28,18).

Знаючи, що хвилина Його відходу на небо вже наближається, Ісус узяв своїх учнів до Оливного саду, куди Він дуже часто з ними заходив, щоби з цього місця відійти до Отця небесного. Він говорив ще з кожним з них, дав їм відповідні вказівки й поучення; для кожного мав слова розради й потіхи, а тоді відступивши від них, підніс свої руки й почав їх благословити. « А як він благословляв їх, віддалився від них і почав взноситись на небо » (Лк 24,51). І ось, як Він прийшов на цей світ, незнаний нікому тільки кільком вибраним, так тепер і залишає цю землю в прияві лише кількох своїх близьких апостолів. Вони бачили Його після воскресіння, бо перебував з ними около 40 днів, були свідками, що Він дійсно своєю власною силою устав із мертвих і тепер живе новим життям; вільним від усякого знищення, болю, від усякого підкорення законам природи, так що це було для них правдивим доказом Його Божої природи. Бо лише одинокий Бог може віддати своє життя й може його назад узяти, як про це Ісус сам сказав: « Зате й любить мене мій Отець, бо я кладу своє життя, щоб його знову взяти. Ніхто його в мене не забирає, бо я сам кладу його. Владу бо маю його покласти й маю владу його назад забрати » (Йо 10,17).

Вид Спасителя, що підноситься на небо, був такий чудовий, такий повний слави й величі, що апостоли стояли довший час на тому самому місці й споглядали на небо, хоч Ісус уже давно зник був з овиду. « І як вони дивились пильно на небо, коли він відходив, два мужі стали коло них у білій одежі й сказали: Мужі галилейські! Чого стоїте, дивлячись на небо? Оцей Ісус, який від вас був узятий на небо, так само прийде, як його ви бачили відходячого на небо » (Діян 1,10с). І дивне диво трапилось. Хоч Ісус залишив їх самих на землі, хоч вони не мали якогось особливого запевнення про Його опіку, все — таки вони не були сумні, якась радість виповняла їхні серця. І як запевняє св. Євангелія: « Вони ж поклонившись йому, повернулися з радістю великою в Єрусалим » (Лк 24,52). Останні слова повчання й потіхи, якими звертався до них їхній Учитель і Спаситель спричинили те, що вознесіння Його стало для них чимсь радісним і потішаючим.

Що це таке було в словах Спасителя, що так потішало їх всіх і спов-

няло радістю? Найперше причина, чому Він відійшов від них на небо. Казав бо їм Христос: «Хай не тривожиться ваше серце! Віруйте в Бога й у мене віруйте. В домі Отця мого багато жител. Коли б не так, то я сказав би вам; іду бо приготувати вам місце. Й коли відійду і вам місце приготую, то повернусь і вас до себе візьму, щоб і ви були там де я» (Йо 14,1-3). І вони вірили, що Спаситель не дасть їм довго на себе ждати, але поверне до них, щоб забрати їх зі собою й відплатити їм стократно за їхню вірну службу в Його Божому винограднику. Ця гадка повинна бути й для нас повна потіхи й розради, що туземне життя й для нас скінчиться й до нас може незабаром прийде Спаситель, щоб забрати й нас і завести до того місця радості й щастя, що його приготував нам після свого вознесіння на небо. В своїй молитві перед страстями й смертю на хресті Спаситель молить Отця небесного, щоб дав кожному з нас, які повірують у Нього задля проповіді Його післанців, місце в небі, там само де й Він перебуває: «Отче! Хочу, щоб ті, яких ти мені передав, перебували там де й я, щоб і вони були зі мною й бачили мою славу, яку ти мені дав, бо ти полюбив мене ще перед заснуванням світу, щоб любов, якою ти мене полюбив, в них перебувала, а я в них» (Йо 17,24. 26). Одинокий Син всемогутнього Отця молить, щоб Той дозволив нам бути разом з Ним, Його єдинородним Сином. Він молиться, щоб ми зоставалися з Ним назавжди в небі та й щоб ми участкували не тільки в Його славі, але також у любові Бога Отця до Сина.

Другою причиною радості апостолів, що полишали місце розлуки зі своїм Учителем Ісусом, була обітниця, що Він пошле їм іншого Утішителя — Духа Правди: «Якщо ви любите мене, то мої заповіді берегтимете. І я проситиму Отця й Він дасть вам іншого Утішителя, щоб з вами був повіки, Духа істини, якого світ не може сприйняти, бо не бачить його й не знає. Ви ж його знаєте; бо він перебуває з вами й у вас буде» (Йо 14,15-17). Отже Ісус Христос не лише запевняє їх про місце в небі разом з Ним у славі Отця небесного, але також під час їхнього перебування на землі обіцяє післати їм Третю Особу Божу — Святого Духа, який перебуватиме з ними. Він то буде в них присутний освячуючи їхні душі. Він роз'яснить — просвітить їхній розум, щоб пізнали правди Божі й у них утвердились. Він влиє в їхні серця відвагу, так що вони будуть спроможні боронити правд Божих і свідкувати про науку Христа навіть з нараженням свого життя; і якщо в цьому буде потреба, то вони пожертвують і туземне життя за Христа й за віру. Роздумуючи над цими словами потіхи Христа, зверненими до Апостолів, ми не раз питаємо себе: Чому до вас Він не звертає тих слів? Та коли послухаємо цих слів Ісуса «Не полишу вас сиротами, я прийду до вас. Ще трохи й світ вже мене не побачить. Ви ж мене побачите, бо я живу й ви жити

будете » (*Йо* 14,18), пізнаємо, що Він звертає їх не тільки до апостолів, виключно, але до всіх нас, які повірили в Нього задля їхньої проповіді й також стали Його учнями. Отже ми, подібно як апостоли, повинні радіти, що Христос не відійшов від нас навіки, але на коротенький час нашого туземного життя й при нашому відході з цього світу Він знову прийде до нас, щоб забрати нас до своєї слави, де б ми разом з Ним жили в вічному щасті. Там, у небі, зараз Христос приготував нам всім такі радощі й таке щастя, яких « око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що його люблять » (*1 Кор* 2,9). Тому жиймо по-божому, виконуймо заповіді Божі, бо це одинока умова, яку нам треба сповнити, щоб дістатись до неба: « Якщо хочеш увійти в життя, додержуй Заповіді » (*Мт* 19,17), каже Спаситель.

ПІЗНАННЯ ДВОХ ОСНОВНИХ ПРАВД Є НЕОБХІДНИМ ДО СПАСІННЯ (Неділя Святих Отців – *Йо* 17,1-26)

У своїй священничій молитві Ісус Христос з'ясовує, що є необхідним до осягнення життя вічного, тобто, що вже є тим вічним життям, кажучи: « А життя вічне в тому, щоб вони пізнали тебе єдиного правдивого Бога й того кого ти послав, Ісуса Христа » (*Йо* 17,3). Це значить, що наше вічне спасіння полягає в пізнанні цих двох основних правд, а саме: перша правда є та, що існує один, єдиний правдивий Бог і Творець, наш Отець небесний. В другій книзі св. Письма, — книзі Виходу, Господь Бог Творець, як уведення до свого Закону — Десяти Заповідей, каже таке: « Я Господь Бог твій, що вивів тебе з землі Єгипетської, з дому неволі. Нехай не буде в тебе інших богів, крім мене » (*Вих* 20,2с). Кожний монарх представляє себе в уведенні до закону, що його дає своїм підвладним. Тим своїм представленням від одночасно вказує їм на своє право, яке дає йому владу встановляти закони, що мають обов'язувати в країні, якою він володіє. Господь Бог, як Творець всесенної, як найвищий пан життя й смерті всього, що за Його волею існує, також представляє себе людям, щоб вони знали, на якій підставі Він надає їм свій закон і чому вони мусять Йому підкорятися. Підставою й основою Його права видавати закон є те, що єдино Він є творцем усього, що існує. Своєю всемогутньою волею, Він усе, що живе й існує, привів з небуття до життя — існування, тому має право надавати їм правила життя. Подібно й людина, яку Він сотворив і яка в усьому залежна від Нього, мусять підкоритися Його волі, що її виразив у своїх заповідях. Господь

Бог, подібно як і кожний будівничий чи винахідник, будуючи що — небудь, призначає цю річ до наміченої цілі. Так само сотворюючи людину, Господь мав на меті те завдання, яке Він бажає, щоб людина виконала. А що метою кожної людини є Господь Бог — Творець, тобто злука з Ним й учасництво в Його житті й щасті, людина мусить про ту мету знати; також про дорогу, якою треба йти і про засоби, які можуть бути помічними в досягненні тієї мети. Тому найперше треба людині пізнати мету, за якої вона має в туземному житті змагатися, тобто пізнати Бога Творця, який водночас є нашим Небесним Батьком.

Пригадуваймось тепер, як то люди дбають про досягнення того пізнання — своєї остаточної мети, тобто про пізнання Бога, що повинно бути для них найважливішою справою. Бо від пізнання їхньої мети залежить також її досягнення. Якщо так подумаємо про це, то мусимо щиро сказати, що мало хто цікавиться пізнанням свого Творця. Люди цікавляться всіма речами, тільки не тією найважливішою справою, від якої залежатиме їхнє вічне щастя, або вічна недоля, тобто Богом. Учені поступають наперед у різних галузях наук, як у медицині, техніці, хемії. В усіх ділянках знання зауважується поступ і то великий. Ось, наприклад, люди вже причадили на місяць, оглядали його й перебували на ньому, забрали на землю різні пробки піску, каміння, щоб їх тут студіювати щодо їхніх складових частин й років існування. Післали вже свої ракети на Венеру, Марса тощо. Пускаючись отак у простори, вони відкривають різні правди, що раніш були їм недоступні. Але про Творця всесенної, в якому є скриті всі правди від сотворення світу, вони не дбають, не бажають Його пізнати. Це правда, всяке знання, всякі відкриття чи винаходи є дуже важливими для нашого життя, тим — то людина повинна студіювати цей світ, що крутом неї, бо ті винаходи, що вона поробить, можуть улегшити її майбутнє життя чи й вилікувати від багатьох хвороб, на яких вона ліку зараз не знає. Але пізнання Бога й знання про Нього є багато важливіше, бо від них залежить не оце наше дочасне, коротеньке життя, але ціла вічність. Ось подумаймо, Господь Бог помагає нам у тому пізнанні Його — нашої первопринципи й перводжерела всякого як матеріяльного так й духового життя. Він послав на землю свого єдинородного Сина, щоб повчив людей про Нього і, як твердить Христос, Він це й робив: « Я об'явив твоє ім'я людям, яких ти мені від світу передав... Нині вони збагнули, що все тобою дане мені від тебе; слова бо, тобою мені дані, я їм дав і вони прийняли їх і справді збагнули, що від тебе я вийшов, й увірували, що ти мене послав » (Йо 17,6сс). Та люди не дбають про те, щоб пізнати цю правду про Бога, щоб навчитися Його доріг, заповідей та щоб йти ними аж до мети — вічного щастя в Бозі. Дійсно воно правда, люди цікав-

ляться всім, а саме: грішми, природою, що їх оточує, статтю, розводами, зігнанням плоду, приверненням миру на світі й вони роблять це все в ім'я поступу. Ми стараємося про поступ, щоб його досягнути й зробити наше життя приємнішим, нашу працю легшою, щоб могли довше спочивати й утішатися життям. Для нас має значення чисте повітря, чиста вода й пожива, але, з другого боку ми не дбаємо про те, щоб наша душа була чиста, вільна від плям гріховних, та й стала любовою нашому Богові й Творцеві, хоч це є найважливішою, якщо не єдиною справою нашого існування на землі. Якже ми так думаємо про те, дуже часто й самі дивуємось пощо нас Господь держить на землі, пощо такий добрий і милосердний для нас, коли ми аж ніяк про Нього не дбаємо? Дійсно нам самим дивно, чому Господь такий терпеливий з нами, що стільки разів ображаємо Його нашими гріхами й уперто противимось Його Божій волі? Чому Він не покарає нас важко, щоб ми отак стали прикладом усім тим, що ще не зовсім зіпсовані, та щоб той приклад, відстрашив їх від такого грішного життя, яким ми живемо!

Причину тієї Божої безмежної терпеливості відкриває нам Спаситель у другій правді, яку ми повинні глибоко записати собі в нашому серці, щоб, пригадуючи її собі часто, ми могли спасти наші душі. Каже бо наш Божественний Спаситель таке: « Так бо полюбив Бог світ, що й сина свого єдинородного віддав, щоб кожний, хто вірує в нього не погиб, але мав життя вічне » (Йо 3,16). З цього виходить, що ми повинні намагатися пізнати все, що торкається життя нашого Спасителя, тобто пізнати весь лад спасіння, це значить те все, що Господь Бог зробив і цілий час робить нате, щоб зберігати наші душі від гріхів і таким чином довести їх до мети — до Себе Самого й до вічного щастя з Ним у небі. Щодо цієї правди, то Господь Бог навчає нас найперше, скільки то коштувало Йому, щоб наші душі визволити з ярма гріха та з неволі диявола. Спасіння наших душ вимагало смерті хресної Його єдиного Сина, бо тільки смерть Бого-чоловіка могла порвати всі ті кайдани, в які закував нас первородний гріх і всі наші особисті гріхи. Лише муки й смерть Божого Сина були спроможні надолужити небесному Отцеві за всі ті образи, які наносимо Йому переступленням Його заповідей, спротивом Його Божій волі. Про це так висказується верховний апостол Христовий, св. Петро: « Знайте, що не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого суєтного життя, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти » (1 *Петр* 1,18с). Та й друга правда є не менш важлива для спасіння наших душ, а саме та, яку проповідує другий верховний апостол св. Павло, кажучи: « Ми проповідуємо Христа розп'ятого: ганьбу для юдеїв і глу-

лоту для поган, а для тих, що покликані, юдеїв чи греків — Христа, Божу могутність і Божу мудрість » (1 Кор 1,23с).

У наших часах також багато людей уважає науку Христову глупотою, нерозумом. Вони підшукали собі багато інших релігій і філософій, які сприяють їхнім пристрастям та й ведуть їх до нових і гірших проступків. Вони так застрягли в своєму грішному житті, що й не уявляють собі іншого побожного життя, тому що воно сприяє їхнім пристрастям і тому що, до певної міри, запевнює їм проминаюче щастя. Та вони забувають про слова нашого Спасителя, який кличе: « Яка бо користь людині, хоч би вона увесь світ здобула, а занапастила свою душу. Що бо людина може дати взамін за свою душу? » (Мр 8,36с). Ну й що ж їм прийде з того, якби вони ціле своє життя жили в розкошах і щасті? Що з того, якби вони жили тисячі й тисячі років і дійсно мали за власність увесь світ, коли після смерті, після туземного розкішного життя жде вічна пекельна мука? Ми ж, що є вірними учнями Христа, віримо Його словам. Ми знаємо, що хоч Спаситель і відкупив нас, Він все — таки ще не поставив нас у небі. Він лише відчинив нам брами до Небесного Царства. Щоб до нього дістатись нам, треба співдіяти з Божими ласками. Нам треба, як Він сам каже, брати наш хрест на плечі й іти за Ним. Це правда, що мудрагелі сміяться з тих, що слухають заповідей Христа, але як каже св. Павло: « Бо нібито немудре Боже — мудріше від людської мудрости, і немічне Боже міцніше від людської сили... Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих і безсиле світу, щоб засоромити сильних » (1 Кор 1,25.27). І тому Христос Спаситель став нам мудрістю від Бога й оправданням, освяченням і відкупленням, щоб було як написано: « Хто хвалиться, нехай у Господі хвалиться » (1 Кор 1,30).

НАУКА ХРИСТОВА ЗАПЕВНЯЄ ВІРУЮЧОМУ ЖИТТЯ ВІЧНЕ

(Зіслання Святого Духа – Йо 7,37-52)

Свята Євангелія приводить нас сьогодні до Христа Спасителя, який на свято Шатер, що його ізраїльтяни святкували на згадку свого побуту на Синайській пустині, обходили врочисто в Єрусалимській святині. Оточений гущею прочан, що прибули на це свято до Єрусалиму, Спаситель розказує їм про живу воду, яку Він обіцяє дати тим, що вірують у Нього: « Останнього ж дня великого свята стояв Ісус і закликав на весь голос: Коли хтось спраглий, нехай прийде до мене й п'є. Хто вірує в мене, як каже Писання, то ріки води живучої потечуть із його нутра! Так то Він говорив про Духа, що його мали прийняти ті,

які увірували в нього» (Йо 7,37-39). Що ж це за вода, яку Спаситель обіцяє уділити тим, що вірують у Нього й до Нього прийдуть? Коли ми пригадаємо собі розмову Ісуса з Самаритянкою, якій Він також обіцяв дати воду живу, то під нею Спаситель розумів свою Божу науку, яка просвічує людський розум, спрямовує людину на дорогу правди, тобто на дорогу Божих заповідей, і цим допомагає людині досягнути її мету, тобто Бога Творця й вічне щастя в Ньому. Ця Божя наука Христа є такою важливою й такою потрібною для кожної людини, що все інше в порівнянні з нею — це ніщо. Ісус Христос сам описує цінності Своєї науки в своїй розмові з Мартою, сестрою Лазаря, якого Він воскресив з мертвих. Вона то, бажаючи прийняти гідно Його, що загостив до них, клопоталася дуже, щоб той обід був гідним такого великого гостя. Під час коли вона була так зайнята всіма приготуваннями, її сестра Марія сіла собі в ноги Ісуса й слухала Його навчання. Бачивши, що її сестра бездільно сидить собі в ногах Ісуса, як про це розказує св. Євангеліст Лука: «Марта ж клопоталась усякою прислугою. Наблизившись, каже: Господи чи Тобі байдуже, що сестра моя лишила мене саму служити? Скажи їй, щоб мені допомогла. Озвався Господь до неї кажучи: Марто, Марто ти побивавшся й клопочешся про багато, одного ж потрібно. Марія, вибрала кращу частку, що не відніметься від неї» (Лк 10,40-42). Що ж такого робила Марія, що було багато важливіше ніж те, що робила її сестра Марта, яка тільки старалась прийняти якнайкраще того великого гостя-Христа Господа? Св. Євангеліє розказує ось що: «Марія, сівши в ноги Господа, слухала його слова» (Лк 10,39). Виходить з цього, що наука Христова, це найважливіша річ у світі, єдино необхідна для людей на землі, тому що єдино вона забезпечує нам вічно щасливу майбутність після нашої смерті.

Про що Христос навчає нас у своїх проповідях, спитаєте? Найперше вказує нам на наше високе достоїнство, бо наш початок у руках Бога Творця. «І сказав Бог: Зробімо людину на наш образ і подобу» (Бут 1,26). У той спосіб Святе Письмо виключає всяке споріднення людини з нижчими сотворіннями тут на землі, тобто зі звірятами. Бо є в людині щось, що робить її подібною до самого Творця до Бога, який є безмежним, найдосконалішим Духом. Подібно й людська душа є чистим, хоч і недосконалим духом і, тим самим не підлягає знищенню, але житиме повіки. Вона бо бере участь в Божому відвічному дусі, який завжди був, завжди є й завжди буде. Бог бо сам дає дефініцію своїй Божій істоті, кажучи: «Я є той хто є! (Я Суций)» (Вих 3,13), вказуючи цим, що Він є саме й відвічне життя, само від себе, отже й джерело усякого життя й існування, що у вселенній існує. Господь Бог Творець, не тільки сотворив людину в особливий спосіб, але їй, неначе цареві землі,

Він підкорив усе сотворіння земне словами: Будьте плідні, множіться й наповняйте землю та й підпорядкуйте її собі; пануйте над рибою морською, над птаством небесним і над усяким звірем, що рухається по землі » (*Бут* 1,28). Так то Господь не тільки зробив людину царем землі, але ще прийняв її за свою закону дитину й хоче її мати з собою в небі, щоб вона мала участь в Його Божому житті та й утішалась Його безмежним, вічним щастям.

Якже людина позбавила себе того щастя, до якого небесний Отець її призначив, переступивши Божу заповідь у раї, то Господь незважаючи на це, не відкинув її навіки від себе. Він що правда покарав її віднявши в неї всі ті привілеї, які не належали до її природи, тобто безсмертя, захорону від хворіб, від старості й втоми. Господь прогнав людей з раю, що був неначе садом розкоші, в якому перший чоловік із своєю жінкою та пізніше ж із своїми нащадками, мав безжурно проживати, аж доки Бог-Батько, неначе в сні, не покличе його до Себе. Все-таки Він не покинув людини не поталу диявола та його власних розбурханих пристрастей та покус оцього грішного світу. Але вже, кидаючи на неї проклін за непослух, обіцяє послати на землю свого єдинородного Сина, якого завданням було відкупити людину, дати їй помічну руку в боротьбі за спасіння. Так бо каже Бог до диявола, який, прийнявши вигляд гадюки, спокусив Єву, а через неї й Адама до гріху: « Я покладу ворожнечу між тобою й жінкою, між потомством твоїм і потомством її. Він розчавить тобі голову, а ти будеш наставати на його п'яту » (*Бут* 3,15). Як заповів, так і послав Господь свого єдиного Сина на землю. Він бо безмежно полюбив своє сотворіння — людину: « Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним » (*Йо* 3,16). Отже, з цього виходить, що наука Христова повинна мати безмежну вартість для кожного з нас. Чому? Бо коли ми її приймемо, коли повіруємо в неї й житимемо так, як вона нас навчає, тоді зовсім певно досягнемо вічне щастя. Бо метою приходу на світ Христа було, якраз те спасіння, те щастя небесне принести, його нам заслужити та вказати дорогу, як його досягнути. Каже бо Дух святий устами свого апостола Йоана: « Бо не послав Бог Сина в світ, щоб світ засудити, але щоб ним світ спасти » (*Йо* 3,17). Тому від нас вимагає Христос одного, а саме: щоб ми прийняли Його науку, щоб повірили в неї та щоб ішли тією дорогою до спасіння, яку вона нам вказує. Так бо попереджає нас наш Спаситель: « Хто вірує в нього (в Ісуса Христа), не буде засуджений, хто ж не вірує, той уже засуджений, бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого » (*Йо* 3,18).

Як же ж ми об'являємо нашу віру в Христове навчання і як вказуємо на те, що піддаємось Його науці? Це робимо тоді, коли переко-

нані в Його Божому Синівстві й післанництві, зі сильною вірою прий-
маємо всі ті правди, які Він нам об'явив, а які подає нам до вірування
й поясняє Його заступника на землі — Церква Свята. Крім того, щоб
ця віра не була лише голословна, нам треба вводити її в життя, тобто
жити з віри, бо тільки таке життя може довести нас до нашої мети. Так
бо каже Христос: « Коли хочеш увійти в життя, додержуй заповіді »
(*Мт* 19,17). Саме запевнювання, що ми віримо, не вистачає, як заяв-
ляє Христос Господь: « Не кожний, хто промовляє до мене: Господи,
Господи! — увійде в Царство Небесне, лише той, хто чинить волю Отця
мого, що на небі » (*Мт* 7,21). Цілим нашим життям, згідним з заповід-
дями Божими, мусимо засвідчити нашу віру. Чому, спитаєте? Бо захо-
вуючи Його Божі заповіді, або йнакшими словами, сповняючи Його
святую волю, яку ті саме заповіді нам об'являють, ми заявляємо нашу
пошану й послух Йому, нашому найвищому панові й нашому творцеві.
Ба що більше підкоренням нашим Його святій заповіді ми заявляємо
також і нашу любов до Нього, нашого небесного Отця. Тому що ми не
можемо принести Богові в дарі нічого, бо ж остаточно ми нічого вла-
сного не маємо, тому що все, що існує Бог Творець сотворив з нічого
й усе неподільно й повністю є Його власністю. Одиноке, що ми можемо
від себе Йому жертвувати — це наша воля, яку Він хоче, щоб ми добро-
вільно віддали Йому підкоренням під Його заповіді. Це правда, що й
наша воля є остаточно Його, бо сотворюючи нас, Він її нам також дав.
Але її дав нам Він на повну власність, і вже не хоче нам її насильно від-
бирати, не хоче змушувати нас, щоб ми Йому служили. Він бажає, щоб
ми добровільно рішилися на цю службу, як уже не з любови до Нього,
нашого найбільшого добродія, чи з вдячності за те, що Він зробив і
робить для нас, то принаймні щоб ми служили Йому тому, бажаючи
тією службою заслужити собі в Нього наше власне вічне щастя.

З другого ж боку, піддаючись заповідям Божим і віддаючись на
службу Йому, не тільки нашому найкращому панові, але водночас на-
шому небесному Отцеві, ми не зможемо опертись тій Божій любові й
мимоволі мусимо полюбити Його. Тому й не диво, що Христос зверта-
ється до нас такими словами: « Якщо ви любите мене, берегтимете мої
заповіді » (*Йо* 14,15). Ця доброта Божа і Його заповіді, які мають на
меті, тільки наше добро, повний розвиток наших людських снаг, тобто
сил нашого тіла й душі. Вона спонукує нас до любови Бога, тому вже
й саме виконання заповідей чи Богом об'явленої волі є ознакою нашої
любови до Нього: « Той у кого мої заповіді », каже Христос, « і хто їх
береже, той мене любить » (*Йо* 14,21). За таку любов на ділі, тобто не
голословну, але доказану ділами, згідними з Божою волею, Христос
обіцяє нагороду. Каже бо так: « Хто ж мене любить, того полюбить мій

Отець, того й я полюблю й йому об'явлю себе » (*Йо* 14,21). Та не саме об'явлення Божого Сина буде нагородою такої людини. Бог об'явившись йому замешкає в ньому у пресвятій Трійці. Про це свідчать слова Божого, Єдинородного Сина: « Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме й полюбить його мій Отець і ми прийдемо до нього й у ньому закладемо житло » (*Йо* 14,23). Якже Бог перебуватиме в нас за туземного життя, то ми без сумніву досягнемо те щастя, до якого Він нас призначив. Так ото бачимо, якою важливою є наука Христова. Це вона об'являє нам Бога й побуджує до підкорення Його Божим заповідям. З послуху заповідям родиться в нас любов до Бога, нашого всемогутнього Творця, а з любов'ю приходять і наближення до Божої істоти. Небесний Отець надгороджує своє сотворіння тим, що замешкує в ньому й сам уже провадить його до остаточної мети, тобто до Себе Самого!

ЖИТТЯ ХРИСТІЯНИНА – ЦЕ БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОМ
(Неділя Всіх Святих – Перша після Зіслання Св. Духа
Мт 10,32-37; 19,27-30)

Як виходить із сьогоднішньої святої Євангелії, згідно з навчанням Христа Спасителя, життя правдивого християнина, тобто дійсного учня Христового — це постійна боротьба проти зла, проти гріха. Так бо каже Він: « Не думайте, що я прийшов принести мир на землю. Не мир прийшов я принести на землю, але меч » (*Мт* 10,34). Коли так перенесемось у часи, в яких жив наш Спаситель Христос, у яких Він навчав і творив чуда, то мусимо признати, що це були дійсно невідрадні часи. З-поміж усіх людей єдино євреї вірили в одного правдивого Бога. Але й вони, під проводом фарисеїв і книжників, звихнули здорову Божу науку, щоб вона служила їхньому, а не боговгодному життю. Ісус Христос дуже часто вказує на розбіжність навчання ізраїльських учителів з Його Божою наукою. Він — Божа Мудрість — називає їх сліпими провідниками сліпих, які своєю ложною наукою зводять народ на манівці, тому й не диво, що заведуть його на погибель. « Лишіть їх » (фарисеїв), каже Христос, « це сліпі проводарі сліпих! Коли ж сліпий веде сліпого, обидва впадуть у яму » (*Мт* 15,14). Як ми це знаємо з історії ізраїльського народу, їхні провідники дійсно довели народ до моральної й політичної руїни. Інші народи блудили ще гірше, бо вони навіть не знали правдивого Бога. Вони на протязі багатьох років цілком забули про Нього; замість Нього вони поклонялись Його сотворінням, силам природи: сонцю, місяцю, зорям, воді, вогневі й вітрові. Ба навіть із сотво-

рінь вони робили собі божків і почитали биків, левів, а то й людей, що володіли над ними. Очевидно, що маючи таких « богів » їхня мораль була цілковито звихнена. Всі вони дбали тільки про одне, а саме, щоб уживати туземного життя наскільки можливо, без огляду на те, кого скривдили чи вбили, кого ошукали чи знищили. Та й не диво, бо їхні божки, в яких вірили і яким жертви зі звірят, а то й з людей приносили, згідно з їхньою мітологією, жили таким самим розгнужданим життям як і вони.

Та пощо вертатися дві тисячі років назад. Гляньмо на наш нинішній світ. Мораль така сама, а то до певної міри ще й нижча, ще більше злочинна. Багато людей дотримується тепер цієї засади: « Чоловіче, уживай життя скільки можеш, бо після смерти немає нічого! » На основі такої філософії вони вживають усіх засобів, які є для їхньої диспозиції, щоб туземне життя зробити якнайбільше розкішним, якнайкраще задоволити всі свої пристрасті й низькі пожадання. Вони вживають різних наркотиків, вони ж бо приносять їм певного роду вдовolenня. Для них подружжя й родина, це вже перестарілі речі. Тож вони пропагують статеву сваволю й на чесноту чистоти не тільки не звертають уваги, або радше її висміюють, так що деякі ще до ґрунту не зіпсовані молоді люди стидаються, що вони шанують ще цю чесноту. Не диво, чому так поширилися в останніх часах брехня, обман, наркотики, венеричні хвороби, розводи, зігнання плodu, бо єдиною журбою тих модерних людей є в усю повноту мати особисте задоволення, без огляду на права чи обов'язки супроти ближнього.

Як у своєму часі Христос, так і в наших часах Церква Свята проголошує невпинну боротьбу проти такої звироднілої моралі, бо вона приводить усіх, що її практикують, до відкритої пекельної пропасти. Тому що побіч добрих людей живуть і лихі люди, Ісус проголошує розділ між тими двома родами. А він настане навіть у родинах між найближчими членами тієї самої родини: « Я прийшов », каже Ісус, « порізнити чоловіка з його батьком, дочку з її матір'ю, невістку з її свекрухою. І ворогами чоловіка будуть його домашні » (*Мт 10,35с*). Згідно зі словами Ісуса немає для людини можливості вибору, коли йдеться про спасіння її душі. Навіть такі тісні родинні зв'язки не можуть бути оправданням для людини, коли вона бажає спасти свою душу. Їй доконечно треба відректися цього зіпсованого світу й стати на прю зі злом — з гріхом. Батьки мусять виректися своїх дітей, а діти батьків, брати сестер, а сестри братів, коли йдеться про осягнення вічного щастя. Ісус висловлюється про те цілком виразно такими словами: « Хто любить батька або матір більше ніж мене, той недостойний мене. І хто любить сина або дочку більше ніж мене, той недостойний мене. Хто не бере свого хреста й не йде слідом за мною, той недостойний мене » (*Мт 10,37*). З

цього виходить, що Спаситель не лишає нам ніякої можливості вибору, так що ми мусимо в усякому випадку вибрати Христа, коли хочемо спаситися й не запропастити нашої душі. Бо це річ неможлива служити двом панам, слова Ісуса Христа: « Ніхто не може двом панам служити, бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або триматиметься одного, а другого знехтує » (*Мт* 6,24). І далше каже Він: « Хто не зі мною, той проти мене й хто зі мною не збирає, той розсипає » (*Лк* 11,23). Ось нам « віз і певіз »! Під цим оглядом немає двох можливостей. Чому? Треба нам знати, що Господь Бог ненавидить одну-єдину річ на світі, тобто гріх, бо гріх є образою Божого Маєстату Отця, а також і образою Його єдинородного Сина. Та й Ісус тому прийшов на цей світ, щоб знищити гріх і його спричинника — диявола. Тому той, хто не хоче цілковито відректися гріха, не може бути учнем Христа; допускаючись гріха, він може бути тільки ворогом Христовим і приятелем диявола.

Щоб нам допомогти в тому виборі між Ним і гріхом — чи грішним світом, Ісус Христос об'являє, що станеться з тими людьми, які рішаться іти за світовими розкошами й забаганками та й відречуться Його і Його науки й заповідей: « Кажу вам: Кожен, хто визнає мене перед людьми, і Син чоловічий визнає такого перед ангелами Божими. Хто ж мене відречеться, того й я відречуся перед ангелами Божими » (*Лк* 12,8с). На страшному суді буде остаточна відплата всім тим, які вибрали цей грішний світ і його розкоші та й покинули Христа Господа. Зате, що вони перейшли на бік Його відвічного ворога диявола, Христос відкине їх навіки від свого Божого лиця у вогонь пекельний, як про це говорить Він в описі страшного суду: « Тоді скаже тим, що ліворуч: Ідіть від мене геть, прокляті в вогонь вічний, приготований дияволові й його ангелам » (*Мт* 25,41). Тому що вони добровільно вибрали спосіб життя противний Божій волі, жили грішно не зважаючи на осто-роги Христа, не зостається для них нічого іншого як вічна мука в пеклі. Так — то грішники будуть платити справедливості Божій за свої гріхи, за нехтування Божих заповідей, за всі ті образи, що їх завдають безмежному Божому маєстатові своїми проступками. З другого ж боку всі ті, які протягом туземного життя зоставались вірними Богові й сповняли Його святу волю, приймуть нагороду за свою вірну службу Богові! На запит св. Петра « Ось ми покинули все й пішли за тобою; що будемо за те мати? » Ісус відповів їм: « Направду кажу вам: Ви, що пішли за мною: як новий світ настане, коли Син Чоловічий засяде на престолі своєї слави, сидітимете й ви на дванадцятьох престолах, щоб судити дванадцять поколінь Ізраїля. І кожний, хто задля імени мого покине дім, братів, сестер, батька, матір, жінку, дітей, поля, в сто раз більше одержить і життя вічне матиме в спадщину » (*Мт* 19,27сс). Якже

Господь наш Ісус запевняє нас так наполегливо про безконечну нагороду для кожного, хто Йому в туземному житті служив, можемо бути певними, що всемогутність Творця зуміє винагородити без міри кожного, хто рішився служити Йому тут на землі.

ІСУС ХРИСТОС КЛИЧЕ ВСІХ НА СВОЮ СЛУЖБУ (Друга Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 4,18-23*)

Сьогоднішня свята Євангелія представляє нам Христа Господа як Він кличе своїх учнів й апостолів, щоб вони віддалися цілковито Йому на службу. Ця служба має два головні обов'язки, а саме: першим обов'язком є служити Богові Творцеві, що є обов'язком кожного сотворіння. А другий обов'язок — це служба людям або, як свята Євангелія каже — ближнім. Цю подвійну службу виконував Христос ціле своє життя на землі. Про свою службу небесному Отцеві розказує Господь устами свого слуги Давида: « Ти не хотів ні жертв, ані приносу, але приготував мені тіло. Ти не вполював собі ні всепалень, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: Ось іду... щоб учинити волю твою » (*Пс 40,6сс; Євр 10,5сс*). І справді Ісус Христос узявши на себе цей обов'язок « учинити волю Бог-Отця », ціле своє життя залишився вірним тому зобов'язанню, як про це згадує св. Павло, словами: « Він існуючи в Божій природі, не вважав за здобич свою рівність з Богом, але применшив себе, прийнявши вигляд слуги, ставши подібним до людини. Подобою, явившись як людина, він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти смерти ж хресної » (*Флп 2,6с*). Друга служба, яку взяв на себе Христос була служити людям, як про це Він сам говорить: « Син Чоловічий прийшов не нате, щоб Йому служили, але щоб послужити й дати життя своє на викуп за багатьох » (*Мт 20,28*). Подібно й кожний з нас є покликаний до такої самої, подвійної служби, і то в першій мірі — служби Богові, до якої кожне сотворіння покликане. І вона є першим і найважливішим обов'язком кожної, навіть найменшої речі, а передусім людини. Каже бо найперша й найважливіша заповідь: « Любитимеш Господа Бога твого, всім серцем твоїм і всією душею твоєю й всією силою твоєю » (*Втор 6,5*; див. *Мт 22,37*; *Мр 12,30*; *Лк 10,27*). Тому що кожне сотворіння має від Бога Творця свій початок; тому що Він усе при житті й існуванні удержує, з кожним проявом життя живих сотворінь співдіє та про прожиток усякого живого кожної миті дбає, то це річ самозрозуміла, що взаїмну за цю всесторонню опіку й підтримку кожне сотворіння повинно до Нього тяготіти. З цієї причини теж розумне сотворін-

ня, тобто людина, зазнає найбільше тієї Божої опіки й тому що вона може її зрозуміти, повинна тим більше Господа любити. Крім того людина є самотнім розумним представником усього видимого світу, вона повинна в особливий спосіб цю любов до Бога висказувати й назовні виявляти. Біда в тому, що людина того Бога свого Творця не бачить. Щоб цьому запобігти та щоб допомогти людині в якийсь спосіб на ділі виявити свою любов до Нього, Господь Бог ототожнює себе з нашим ближнім. І нам велить Він, щоб того ближнього любити й йому виявляти вдячність, яка від нас належить Богові. Очевидно, Йому, нашому Творцеві виявляємо нашу любов тим, що сповняємо Його Божі заповіді, в яких Він об'явив нам свою святую волю. Якже так поглянемо на ті Його заповіді, то зауважимо, що сім з них нормують якраз наше відношення до ближніх. А те відношення Господь зібрав в одній коротенькій заповіді любови, яка іде безпосередньо після тієї найпершої й найважливішої любови Бога, як це коротенько з'ясовує Божий Син словами: « А друга подібна до неї: Люби ближнього твого, як себе самого » (Мт 22,39). Це й ота подвійна служба, до якої Спаситель покликає нас, щоб ми її виконували і таким чином спасали наші душі.

Подібні гасла зустрічаємо всюди серед людей. Багато різних держав, партій, організацій, товариств проголошують те саме, кажучи, що вони мають єдину мету, самотнє завдання, а саме поліпшувати долю людей, допомагати їм в досягненні як уже не повного щастя, то принаймні якнайбільшого щастя у сповненні їхніх бажань. Однак не завжди їхні гасла ототожнюються з дійсністю. Бо в ім'я отих високих ідей та й ідеалів, тобто добробуту народу та звільнення його з-під капіталістичної корми, комуністи досі вбили на Україні майже 21 і 1/2 мільйона людей: деяких голодом, інших важкими працями на Сибірі, де життя є багато гірше ніж сама смерть; інших розстрілами масовими чи багатьма іншими вишуканими способами усунули з цього світу. В ім'я загального добра ще й досі по цілому світі ведуться війни, революції й повстання, в яких тисячі, а то й мільйони жертв гинуть і то тих самих людей, задля яких ті війни ведуться, тобто, щоб поліпшити їхню долю й визволити від того лиха, в якому вони живуть. Задля тієї самої свободи й задля добра народу багато партій і організацій улаштовують протестні походи, демонстрації й вони в наслідок мають знову жертви з тих самих людей, задля яких вони демонструють. Дальшим результатом є знищення людського майна, щоб його набути, ті прості, нещасні, важко працюючі люди горювали від ранку до ночі, а зараз вони це все втратили з причини тих нібито мирних демонстрацій і походів улаштованих, щоб їх захищати й добути їм кращу долю. В обороні людських прав і кращої долі визвольники й бойовики підкладають бомби, палять бу-

динки разом з людьми, спричинюють повстання й революції, які не доводять до нічого, тільки поширюють знищення людського майна й ненависть серед людей. І все це робиться в ім'я свободи, оборони людських прав і покращання умов життя. З результатів тієї боротьби приходимо до висновку, що ті всі піднеслі гасла й чини не можуть спасти людства, але, навпаки, замість свободи приносять ще гіршу долю; замість покращання долі, ще гірший гніт, замість спасіння — знищення людського життя і майна. Тому — то Господь наш Ісус Христос, дійсний Володар вселенної й Спаситель людського роду, кличе нас усіх іти за Ним у Його намаганні спасти людство.

Однак Він кличе нас не спасати тіла, але душі людей. Тіла людські не є такі дуже цінні, вони бо природно знищимі й мають служити нам тут певний час протягом нашої земної мандрівки. Нашим головним завданням є спасати наші душі й душі наших ближніх. Про наші тіла подбає вже сам Господь Бог, як у цьому запевняє нас Ісус Христос словами: « Отож не турбуйтеся, кажучи: Що будемо їсти, що пити й у що зодягнемось? Про те все побиваються погани. Отець же ваш небесний знає, що вам усе це потрібне. Шукайте перше Царство Боже і його справедливості, а все те вам докладеться » (*Мт* 6,31с). З цього виходить, що не є нашим обов'язком подбати про те, щоб усі люди мали все те, що їм до земного життя потрібне. Про це все дбає сам Божий Творець, який будучи всемогутнім може легко подбати про ті всі речі, які їм до утримання земного життя потрібні. Не журімося як ті матері тут, Сполучених Штатах, які вбивають своїх ще ненароджених дітей, боячись, що їм не стане їжі з причини перелюднення землі. Пам'ятаймо про те, що Господь, який дає дітей, подбає також і про харчі, про що також говорить наш Спаситель: « Не турбуйтеся вашим життям, що вам їсти; ні тілом вашим, у що одягнутись. Хіба життя не більш їжі, а тіло — не більш одягу? » (*Мт* 6,25). Це значить, що Господь Бог, який дає нам щось багато вартіснішого, тобто наше життя й наше тіло; подбає також про те, що є менше вартісним, тобто про їжу й про одягу. Так воно й є. Господь Бог, це всемогутня Істота; для Нього немає нічого неможливого й тому Він може робити все, що тільки захоче! Цього навчає нас виразно Ісус словами: « У людей це неможливо, — але не в Бога; у Бога бо все можливо » (*Мр* 10,27; *Мт* 19,26; *Лк* 18,27). Або як це висловлює псалмопівець: « Наш Бог на небі, усе що захотів, те сотворив » (*Пс* 115,3). Тому не журімося так дуже земними справами, але « шукаймо перше Царство Боже й його справедливості... » (*Мт* 6,33). А Господь Бог вже сам подбає про решту!

Намагаймося служити Богові з цілого нашого серця, душі й з усіх наших сил, бо це метою нашого туземного життя. Стараймося сповняти

Його святу волю, як про те молимося у Господній Молитві: « Нехай буде воля твоя як на небі, так і на землі » (*Мт* 6,10). Виконуймо заповіді Божі, бо ними наш небесний Отець об'являє нам свою волю. Заохочуймо й членів нашої родини, наших приятелів, сусідів і всіх людей, щоб усі дотримувалися тих правил життя, які дав нам наш Творець, бо додержуючи їх, ми спасаємо наші душі й помагаємо собі взаємно у досягненні нашої мети, Бога й вічного щастя у злуці з Ним. До цього часто завзиває нас Ісус Христос, кажучи: « Як хочеш увійти в життя, додержуй заповіді » (*Мт* 19,17). А Господь запевняє нас у цьому словами: « Якщо ти додержуєш заповіді й виконаєш вірно справедливість, вони спасуть тебе » (*Сирах* 15,16). Тому коли ми слухатимемо голосу Христа, виконуючи Його святі заповіді й помагаючи нашим ближнім у їхньому виконуванні, тоді спасемось самі й поможемо нашим ближнім досягнути їхнє спасіння. За таку вірну службу Христові ми удостоїмось такого запрошення на страшному суді: « Прийдіть, благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу » (*Мт* 25,34).

ПРЕСВЯТА ЄВХАРИСТІЯ – ТАЙНА МИРУ

(Свято Пресвятої Євхаристії – *Йо* 6,48-54)

Ми всі знаємо, що Пресвята Євхаристія — це Тіло й Кров Господа нашого Ісуса Христа під видами хліба й вина. В ній Спаситель приходить до нас, тобто до наших душ, і приносить з собою Божий, небесний мир. Ісус Христос, цар миру, з якого приходом на цю землю вже ангели співали: « Слава Богові на висотах, на землі мир між людьми доброї волі » (*Лк* 2,14). Приходить Він до нас із тим самим миром, про який запевняв нас, відходячи з цього світу: « Мир залишаю вам, мій мир даю вам; не так як світ дає, я даю вам його » (*Йо* 14,27). На чому полягає той мир, що його дає нам Ісус Христос? Коли прислухаємося співові ангелів, що появились з приходом на світ Божого Сина, пізнаємо, що мир Божий перебуває серед людей доброї волі. Це значить, що Його мир спочиває на людях, які живуть у ласці Божій, у приязні зі своїм Творцем і Богом. Те поняття миру є згідне з Христом і Його наукою. Ми твердимо, що Він прийшов на цей світ, щоб принести мир людям, значить, примирити їх з їхнім Творцем. Вирівняти ту прірву, яка виникла між Богом і Його сотворінням після первородного гріха, після чого людина підпала владі неспокійного злого духа й тим самим утратила той мир, який дає їй спокій совісті й те переконання, що вона живе

в згоді зі своїм Творцем, який є рівночасно метою її життя. Тому-то Христос прийшов на землю, появився між нами, щоб нам принести мир та й назавжди усунути неспокій, який засіяв у нашій душі Його відвічний ворог диявол. Задля того миру Він не лише взяв на себе людську природу, але прийняв на себе тягар наших гріхів, прийнявся терпінь і навіть ганебної смерті на хресті, аби лише повернути мир нашій душі.

Щоб його для нас досягнути, Спаситель прийшов на землю не на те, щоб ми Йому служили, але щоб нам послужити, як про те Він сам запевняє нас словами: «Син Чоловічий прийшов не на те, щоб Йому служили, але послужити й дати життя своє на викуп за багатьох» (*Мт* 20,28). Своєю смертю Він вислужив нам мир і волю, тобто нашій душі, очистивши її від плям гріха купіллю своєї пресвятої Крови, що стікала з ран Його Божого тіла. Своєю жертвою Він надолужив справедливості Божій і таким чином отворив нам гріхом замкнені брами до Царства Небесного. Тому й кажемо, що той мир може існувати тільки між людьми доброї волі, тобто між такими, які люблять Бога й шанують Його святу волю. Лише такі люди, звільнившись з неволі гріха й володіння диявола і ставши дітьми Божими приймають той мир — спокій Христовий. Той мир дістається їм, коли вони сповняють головні ті дві заповіді любови, які нормують відношення людини до її Творця й людей між собою, а саме: «Люби Господа Бога твого всім твоїм серцем, усією твоєю душею й усією твоєю думкою: це найперша й найбільша заповідь. А друга подібна до неї: Люби ближнього твого, як себе самого» (*Мт* 22,37-39). Цю першу любов — до Бога людина виявляє тоді, коли зберігає Божі заповіді, так бо навчає Христос: «Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете» (*Йо* 14,15). Або на іншому місці висловлює цю правду ось як: «Той у кого мої заповіді й хто їх береже, той мене любить» (*Йо* 14,21). Тому й не диво, що Ісус настоює на те, щоб ми виконували заповіді Його Отця небесного, бо вони приносять нам мир Божий, дають нам запевнення, що ми самі нележимо до Нього та й з тим ту певність, що Він нас любить і що прийме нас до свого Царства. Ба що більше, та любов до Бога, що має вислів у виконуванні Його святої волі, вже тут, за нашого земного життя, приносить нам Боже Царство, бо Його Цар приходить до нас, до наших душ, згідно з запевненням Христа Спасителя: «Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме й полюбить Його мій Отець, і ми прийдемо до нього й у ньому закладемо житло» (*Йо* 14,23).

Але миру Божого досягнути не можемо, коли в нас немає миру — згоди з нашим ближнім. І тому Господь так дуже настоює на додержуванні тієї другої, не менш важливої заповіді любови ближнього: «Любитимеш ближнього твого, як себе самого» (*Мт* 22,39). Ісус Христос

дуже часто звертає увагу своїм апостолам і слухачам, щоб вони любилися взаємно й цю взаємну братську любов Він робить ознакою належності до своїх учнів: « Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного. Як я полюбив вас, так любіте й ви один одного! З того пізнають усі, що ви мої учні, коли взаємну любов будете мати » (*Йо* 13,34с). Так ото в цих двох заповідях любови міститься істота життя християнина — учня Спасителя. Ці дві заповіді можуть запевнити нас і цілий світ про сталий і не закаламучений спокій, що теж і його причину, тобто любов, приніс нам на землю зі своїм приходом — Цар миру Христос. Він заслужив нам той мир у небесного Отця своєю кривавою жертвою на хресті, що є висловом найбільшої любови, з одного боку до Бога Отця, а з другого боку до Його сотворінь — людей. Він запевняє нас, що немає більшої любови від тієї, яку хтось виявляє, віддаючи своє власне життя задля улюбленої особи: « Ніхто не спроможен любити більше, ніж той, хто за своїх друзів віддає своє життя » (*Йо* 15,13). І ту любов, що є наслідуванням Його Божої любови до нас, сотворінь, Христос бажає, щоб ми мали між собою: « Як я полюбив вас, так ви любіть один одного » (*Йо* 13,34).

Ця любов до наших ближніх є водночас й ознакою нашої любови до Бога, як на це вказує нам Ісус у своєму описі страшного суду й осуді страшного Судді: « Тоді скаже цар тим, що праворуч нього: Прийдіть, благословенні мого Отця, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував і ви дали мені їсти; мав спрагу й ви мене напоїли; чужинцем був і ви мене прийняли; нагий і ви мене одягли; хворий і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене » (*Мт* 25,34-38). А на запит, коли вони це все зробили, відкаже їм Цар: « Направду кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили » (*Мт* 25,40). Цю правду поясняє далі св. Йоан євангелист такими словами: « Коли хтось каже: "Я люблю Бога", а ненавидить свого брата, той брехун. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить. І таку ми заповідь одержали від нього: Хто любить Бога той нехай любить і брата свого » (1 *Йо* 4,20с). Тому любимо Бога не голословно, але на ділі, тобто сповняючи Його волю, що її нам об'явив у своїх заповідях. Виконуймо зокрема ту заповідь, що її дав нам Божий Єдинородний Син полюбивши наших ближніх, як себе самих. А тоді мир Божий, що його Спаситель приніс нам з неба, завжди залишатиметься між нами. Ми тоді будемо законними дітьми Божими й любов Божа перебуватиме в нас у наших душах. Ми будемо приймати Сина відвічного Творця до наших сердець у св. Тайні Євхаристії тож Він, цар миру, царюватиме в нас повіки. А Його пресвята Тайна Євхаристії стане нам поживою

миру, в якій Син всесильного Бога Отця, Цар миру й саможертвенна любов Бога Отця, Його єдиний Син буде в нас завдатком майбутнього, вічного щастя. Він житиме в наших душах і перетворюватиме нас у себе самого, приготавляючи нас цим до майбутньої злуки з нашою метою — Богом і в тим безмежним щастям, що його Він обіцяв усім тим, які Його люблять.

ЛЮБОВ – ЦЕ ДАР БОЖИЙ, ДАНИЙ ЛЮДЯМ

(Свято Христа – Чоловіколюбця – *Йо* 3,13-17)

Свята Євангелія розкажує сьогодні про любов небесного Отця й Його єдинородного Сина до людського роду такими словами: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, але жив життям вічним » (*Йо* 3,16). Слово « любов » вживають люди дуже часто в своїх розмовах; його поміщують також у різних своїх гаслах; воно однак є одним з найбільш незрозумілих і найбільш фальшиво інтерпретованих слів. Багато людей під словом « любов » розуміє статеve задоволення партнерів тієї тілесної любови. Воно однак не є любов'ю, але звичайним самолюбним задоволенням пристрастей тіла чи статевого прагнення. Така то любов є правдоподібно висловом тваринного інстинкту на збереження даного роду, але її не можна називати любов'ю гідною людей — Божих, розумних сотворінь. В інших людей ця любов виступає у розумінню прагнення деяких показати себе, зробити собі розголос і цим досягнути провід у якомусь товаристві, організації, а то й у народі. Цю любов поширюють, чи радше багато говорять про неї всі ті, що кандидують на різні становища в спільноті, чи то в селі, місті, повіті, а чи й у державі. В своїх промовах вони проголошують себе любителами всіх громадян, що для себе особисто нічого не бажають, а бажають єдино добра спільноти чи народу й тому саме кандидують на дане становище. Вони обіцяють своїм однодумцям усякі « грушки на вербі », бо те, що вони обіцяють зробити, переходить не тільки їхні, але всякі людські сили й спромоги, щоб спонукати виборців до голосовання на них. Вони обіцяють це все, тільки на те, щоб відвернути виборців від інших кандидатів і прихилити до себе, хоч самі ніяк не вірять у те, що обіцяють. Вони брешуть на всі заставки, щоб тільки одержати ту посаду, про яку стараються.

Проте така любов — це не любов, але звичайний егоїзм, ошуканство як кандидатів на певні становища, так і всіх тих, що їх попирають і всіма силами стараються дістати для них становище чи посаду, споді-

наючися з цього своїх власних користей. Так-то говорили про себе й пропагували себе комуністи, заки захопили владу в свої руки. Вони проголосили себе спасителями й покровителями «гнаних і голодних», тобто всіх покривджених, використовуваних капіталістами, й обіцяли їм рай на землі. Згідно з їхніми словами, вони боролись за добро й за щастя пролетаріату, тобто найбідніших, що нічого іншого не мали тільки багато дітей, яких не могли вижити. Вони вбивали й різними способами нищили своїх противників в ім'я поліпшення умов до життя найбільш убогих мас народу. Вони казали, що стараються та ще й досі стараються, щоб створити рай для всіх убогих, голодних і поневолених мас. Згідно з їхніми словами, найбільшим їхнім бажанням і одиноким ціллю було ущасливити убогий і голодний народ. Проте наслідком захоплення влади в руки стало найгірше й найбільш жорстоке використання тих самих убогих мас, яких вони прийшли спасати.

Але що значить «любов» у навчанні Христа Господа? Любити, згідно зі словами Христа, значить бажати добра улюбленій особі; та й не тільки бажати, але також старатися подбати про все, чого їй потрібно, щоб вона почувала себе щасливою, вдоволеною. Такою то є любов Бога-Отця і Його єдинородного Сина Ісуса Христа, бо так навчає нас Ісус Христос устами свого улюбленого апостола Йоана: «Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього на загинув, а жив життям вічним» (Йо 3,16). І якраз Ісус Христос своїм власним життям, страстями й смертю на хресті доказує на ділі, що воно значить любити. Його Божя любов нічого для себе не бажає, нічого від людей не хоче, але все, що тільки робить — це робить для людей, для їхнього добра. Знаючи, що людина скоївши первородний гріх, утратила для себе й для цілого людського роду вічне щастя в небі й прирекла себе на вічну муку в пеклі, Христос жертвує себе самого, віддає своє життя на те, щоб рятувати наше. Бог Отець не жаліє свого єдинородного Сина, але посилає Його на страшні муки й ганебну смерть на хресті, щоб рятувати своє сотворіння, яке відмовилось слухати Його Божої волі й перейшло на сторону Його відвічного ворога — диявола. Оце й правдива любов, як у цьому запевняє нас Ісус, кажучи: «Ніхто не спороможен любити більше ніж тоді, коли він за своїх друзів віддає своє життя» (Йо 15,13). Але в цьому випадку в Христа є ще більша любов, бо вмираючи на хресті, Він віддав своє життя не за друзів, але за ворогів свого Отця й своїх власних, бо ми люди стали Його ворогами, тоді коли переступили Його святу заповідь, коли спротивились Його Божій волі.

Щоби краще пізнати, що це є християнська любов, послухаймо як її характеризує апостол народів св. Павло. Він каже: «Любов довго-

миру, в якій Син всесильного Бога Отця, Цар миру й саможертвенна любов Бога Отця, Його єдиний Син буде в нас завдатком майбутнього, вічного щастя. Він житиме в наших душах і перетворюватиме нас у себе самого, приготавляючи нас цим до майбутньої злуки з нашою метою — Богом і з тим безмежним щастям, що його Він обіцяв усім тим, які Його люблять.

ЛЮБОВ – ЦЕ ДАР БОЖИЙ, ДАНИЙ ЛЮДЯМ

(Свято Христа – Чоловіколюбця – *Йо 3,13-17*)

Свята Євангелія розказує сьогодні про любов небесного Отця й Його єдинородного Сина до людського роду такими словами: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, але жив життям вічним » (*Йо 3,16*). Слово « любов » вживають люди дуже часто в своїх розмовах; його поміщують також у різних своїх гаслах; воно однак є одним з найбільш незрозумілих і найбільш фальшиво інтерпретованих слів. Багато людей під словом « любов » розуміє статеve задоволення партнерів тієї тілесної любови. Воно однак не є любов'ю, але звичайним самолюбним задоволенням пристрастей тіла чи статевого прагнення. Така то любов є правдоподібно висловом тваринного інстинкту на збереження даного роду, але її не можна називати любов'ю гідною людей — Божих, розумних сотворінь. В інших людей ця любов виступає у розумінню прагнення деяких показати себе, зробити собі розголос і цим досягнути провід у якомусь товаристві, організації, а то й у народі. Цю любов поширюють, чи радше багато говорять про неї всі ті, що кандидують на різні становища в спільноті, чи то в селі, місті, повіті, а чи й у державі. В своїх промовах вони проголошують себе любителами всіх громадян, що для себе особисто нічого не бажають, а бажають єдино добра спільноти чи народу й тому саме кандидують на дане становище. Вони обіцяють своїм однодумцям усякі « грушки на вербі », бо те, що вони обіцяють зробити, переходить не тільки їхні, але всякі людські сили й спромоги, щоб спонукати виборців до голосування на них. Вони обіцяють це все, тільки на те, щоб відвернути виборців від інших кандидатів і прихилити до себе, хоч самі ніяк не вірять у те, що обіцяють. Вони брешуть на всі заставки, щоб тільки одержати ту посаду, про яку стараються.

Проте така любов — це не любов, але звичайний егоїзм, ошуканство як кандидатів на певні становища, так і всіх тих, що їх попирають і всіма силами стараються дістати для них становище чи посаду, споді-

наючися з цього своїх власних користей. Так-то говорили про себе й пропагували себе комуністи, заки захопили владу в свої руки. Вони проголосили себе спасителями й покровителями «гнаних і голодних», тобто всіх покривджених, використовуваних капіталістами, й обіцяли їм рай на землі. Згідно з їхніми словами, вони боролись за добро й за щастя пролетаріату, тобто найбідніших, що нічого іншого не мали тільки багато дітей, яких не могли вижити. Вони вбивали й різними способами нищили своїх противників в ім'я поліпшення умов до життя найбільш убогих мас народу. Вони казали, що стараються та ще й досі стараються, щоб створити рай для всіх убогих, голодних і поневолених мас. Згідно з їхніми словами, найбільшим їхнім бажанням і одиноким ціллю було ущасливити убогий і голодний народ. Проте наслідком захоплення влади в руки стало найгірше й найбільш жорстоке використання тих самих убогих мас, яких вони прийшли спасати.

Але що значить «любов» у навчанні Христа Господа? Любити, згідно зі словами Христа, значить бажати добра улюбленій особі; та й не тільки бажати, але також старатися подбати про все, чого їй потрібно, щоб вона почувала себе щасливою, вдоволеною. Такою то є любов Бога-Отця і Його єдинородного Сина Ісуса Христа, бо так навчає нас Ісус Христос устами свого улюбленого апостола Йоана: «Так бо Бог полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього на загинув, а жив життям вічним» (Йо 3,16). І якраз Ісус Христос своїм власним життям, страстями й смертю на хресті доказує на ділі, що воно значить любити. Його Божя любов нічого для себе не бажає, нічого від людей не хоче, але все, що тільки робить — це робить для людей, для їхнього добра. Знаючи, що людина скоївши первородний гріх, утратила для себе й для цілого людського роду вічне щастя в небі й прирекла себе на вічну муку в пеклі, Христос жертвує себе самого, віддає своє життя на те, щоб рятувати наше. Бог Отець не жаліє свого єдинородного Сина, але посилає Його на страшні муки й ганебну смерть на хресті, щоб рятувати своє сотворіння, яке відмовилось слухати Його Божої волі й перейшло на сторону Його відвічного ворога — диявола. Оце й правдива любов, як у цьому запевняє нас Ісус, кажучи: «Ніхто не спороможен любити більше ніж тоді, коли він за своїх друзів віддає своє життя» (Йо 15,13). Але в цьому випадку в Христа є ще більша любов, бо вмираючи на хресті, Він віддав своє життя не за друзів, але за ворогів свого Отця й своїх власних, бо ми люди стали Його ворогами, тоді коли переступили Його святу заповідь, коли спротивились Його Божій волі.

Щоби краще пізнати, що це є християнська любов, послухаймо як її характеризує апостол народів св. Павло. Він каже: «Любов довго-

терпелива, любов — лагідна, вона не заздрить, любов не чваниться, не надимається, не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла; не радіє, коли хтось чинить кривду, радіє правдою; все зносить, в усе вірить, усього надіється, все перетерпить » (1 Кор 13, 4-7). Така то є любов Бога-Отця й Його Сина Ісуса Христа. Божа любов є терпелива. Подумаймо лише про ті мільйони й мільйони гріхів, що їх люди сподіюють кожної хвилини дня й ночі, ображуючи ними безмежний Божий маєстат. Він однак наш Господь, Творець вселенної, переносить терпеливо всі ті зневаги, хоча б негайно міг розчавити нас, наче ту докучливу блоху чи муху. Він однак того не робить, але терпеливо жде на те, щоб ми схаменулись, покаялись і назад повернули до Нього. Так бо Він кличе до нас устами свого пророки Єзекіїла: « Життям моїм клянусь — слово Господа Бога, — я не бажаю смерті грішника; бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив. Відверніться, відверніться від вашої лихого поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (Єзек 33,11). Божа любов не заздрить, не чваниться й не надимається. Це правда, що Він не має чого нам заздрити, будучи Творцем вселенної, всемогутнім Богом, найбільш досконалою Істотою, а ми лише немічні й нужденні та грішні Його сотворіння. Хоч ми такі бідні й нікчемні, Він все-таки не погорджує нами, але старається всіма способами притягнути нас до Себе. Він уживає всіх засобів, що їх нам тут заслужив і в Церкві святій залишив Його єдинородний Син на те, щоб нас освятити, своїми ласками очистити з гріхів і привести до Себе, до злуки з Собою й до того безмежного щастя, що така злука з Ним приносить. Він не шукає свого й не поривається до гніву, хоч і міг би, коли бачить, як ми нікчемні сотворіння нехтуємо Його святою волею, переступаючи Його Божі заповіді, які Він нам у своїй доброті з любови до нас дав, щоб нам допомогти, тобто, щоб безпечно довести нас до Себе.

Він, який нас не тільки з нічого сотворив, у тому нашому існуванні на кожную хвилину підтримує та співдіє з кожним нашим ділом, словом, гадкою й бажанням, не противиться нам навіть тоді, коли ми неначе змушуємо Його помагати нам Його ображувати. Хоч ми такі грішні й валяємось у наших гріхах, Він все-таки любить нас і намагається ті наші грішні діла вернути нам на добро. Божа любов не шукає себе, але старається тільки про добро свого сотворіння. Це бачимо хоч би з того, що замість карати нас за наші гріхи й проступки, Він посилав свого Сина, на Нього вкладає ввесь тягар наших гріхів, каже Йому терпіти, вмирати ганебною смертю на хресті, щоб нас визволити від них і від кари, яка згідно зі справедливістю, повинна спасти на нас. Божа любов не ненавидить нас, але навпаки, чим більше ми грішимо, тим більше милосердиться над нами й старається нам помагати, тобто привести

до каяття, до поправи нашого життя й до вічного щастя. Він не гордує нами, але навпаки, з любови до нас прийняв людську природу, щоб бути нам у всьому подібним. І став « у всьому подібним до братів, щоб стати милосердним та вірним архiereєм у справах Божих на спокутування гріхів народу » (Євр 2,17). Він, сама святість, освячуючи нас, не соромиться називати нас братами, коли каже: « Я звіщу ім'я твоє моїм братам, хвалитиму тебе серед громади ». І ще: « Ось я і діти, що їх дав мені Бог » (Євр 2,11-13). Така то є Божя любов, що часом хоч і карає, то робить не тому, щоб нас мучити, але щоб оздоровити від страшної прокази гріховної. Часом посиляє нещастя, щоб нас захоронити перед нерозважним кроком, який міг би навіки відвернути нас від Його любови й від нашої остаточної мети, тобто від злуки з Ним, нашим щастям. Дійсно Господь Бог безмежно любить нас грішних людей, а доказ цього маємо на розп'ятті. Божя любов до нас коштувала Богу Отцеві великої ціни, бо віддання Його власного Сина на муки й ганебну смерть. Коштувала багато і Його Божому Синові, бо Він за нас життя своє віддав, пролляв до останньої краплини свою Божу кров, щоб нас усіх у ній обмити від плям гріхів.

ВАРТІСТЬ БОГОБОЯЗЛИВОГО ЖИТТЯ

(Третя Неділя після Зіслання Святого Духа – Мт 6,22-33)

Ісус Христос у своєму навчанні не раз указує на вартість людської безсмертної душі, яка безмірно перевищує вартість нашого людського тіла. Тож самозрозуміло кожна людина повинна прийти з цього до висновку, що з куди більшою дбайливістю вона повинна займатись тими речами, які відносяться до її духового життя, тобто до життя і здоров'я душі, що на ціле небо перевищує здоров'я чи життя тіла. Та живучи на землі, ми значно більше зайняті речами, що відносяться до тіла, тому що ми змислові сотворіння й зараз живемо у змисловому світі, значить, що його можемо бачити, чути, доторкатися тощо. Щодня ми зустрічаємося з речами, які нам потрібні, щоб продовжати наше туземне життя. З другого ж боку, світ духовий, надприродний, що відноситься до нашої душі, та й ті речі, що їй потрібні, тому що не підпадають під наші змисли, ми дуже легко переочуємо й недобачуємо. Та й нема чому дивуватись, бо ми так дуже занурилися у ті земні речі, так ними перейнялися, що й часу в нас немає, щоб думати про речі надприродні, про речі небесні й духові, хоча Творець призначив нас до того життя надприродного, тобто до злуки з нашою первопричиною й на-

шою остаточною метою — з небесним Отцем. Тож не диво, чому Ісус Христос, який прийшов на цю землю не лише, щоб звільнити нас з неволі гріха й визволити з — під влади диявола, але також повчити нас про надприродне життя, намагається звернути нашу увагу на речі надприродні — духові, тобто на життя нашої душі й її стремління до Бога.

З навчання катехизму довідуємося, що наша душа живе своїм особливим життям. Та й на оце життя нашої душі настане багато ворогів, і то таких могутніх, що не лише можуть нашу душу зранити, а то й її вбити, тобто відняти в неї надприродне життя. А тому, що це надприродне життя нашої душі має для кожного з нас безмежну вартість, бо від нього залежить наше вічне спасіння й щастя в небі, Ісус Христос каже нам: « Не бійтесь тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтесь радше того, хто може погубити душу й тіло в пеклі » (*Мт* 10, 28). Цими словами Ісус вказує нам, що наше тіло є знищимо. Його дав нам Творець тільки на час нашої туземної мандрівки, щоб воно помагало нашій душі зібрати потрібні заслуги, які дадуть нам можливість успадкувати Царство Небесне й вічне щастя в злуці з Богом. Тому коли якась небезпека грозить нашому тілові в виконуванні його обов'язку супроти Бога чи нашого ближнього, нам не треба звертати на неї за великої уваги. Нам тоді треба далі робити те, що є в нашому обов'язку, значить без огляду на небезпеку маємо зберігати Божі заповіді, сповняти Його святую волю. Причиною цього є те, що наше тіло мусить однаково умерти. Але коли ми втратимо наше життя, виконавши наш обов'язок супроти Бога чи супроти нашого ближнього, тоді ми хоч і втратимо туземне життя, за нього здобудемо вічне, небесне. Коли ж однак хтось буде так дуже цінити своє земне життя, що, аби його зберегти, готовий переступити Божу заповідь, тоді він утратить обидва. Бо туземне життя утратить тоді, коли йому доведеться вмирати. А переступивши заповідь Божу в важливій справі, втратить і життя душі, з ним же й вічне щастя в небі. Тут також Христос остерігає нас бути уважними в нашому виборі, кажучи: « Хто хоче життя своє спасти, той його погубить, а хто погубить своє життя задля мене, той його знайде » (*Мт* 16,25; *Мр* 8,35; *Лк* 9,24). Це значить, коли хтось із-за боязні втрати туземного життя сподіє гріх, щоб його рятувати, то він без огляду на це не зможе його зберегти. Бо кожний, хто прийшов на цей світ мусить раніш чи пізніш, умерти; а різниця кількох літ, не грає аж такої великої ролі супроти вічності. А той, хто задля Божої Заповіді пожертвує своє життя, нічого не втратить. Чому? Бо він однаково мусить умерти, а так умираючи в обороні Божих заповідей, тобто сповняючи святую Божу волю, здобуває собі вічне, безмежно щасливе життя в Бозі.

Марноту цього земного життя Ісус підкреслює, порівнюючи його

з вічним життям в небі. Дивлячись, як люди запопадливо стараються надбати собі якнайбільше матеріальних речей, Він звертає їхню увагу на маловартність усього, що земне й тому не можна його проміняти за вічне щастя. Каже бо так: « Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занепасть свою душу? Або що може людина дати взаміну за свою душу? » (*Мт* 16,26). Ця правда наочна. Бо що людині прийде з того, якщо б вона здобула всю вселенну й при тому втратила те, що в неї найважливіше, тобто свою безсмертну душу? Вона мусітиме колись умерти, хоча б жила не той коротенький час людського життя, але й мільйони літ. Смерть мусить прийти до неї остаточно, й тоді перед нею відкриється вічне, ніколи не проминаюче життя? Що зробить тоді, коли за це земне грішне життя доведеться їй платити вічною невисказано болючою мукою в пеклі?

Проте, знаючи цю важливу правду, нам треба влаштувати наше земне життя відповідно до неї, бо каже Христос: « Ніхто не може двом панам служити: бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або триматиметься одного, а того знехтує » (*Мт* 6,24). Це значить, ми ніяк не зможемо досягнути одних двох речей, тобто, ми не можемо зазнати земних грішних розкошей і згодом, після смерті, досягнути Бога. Перша бо річ виключає другу, тобто грішне життя виключає злуку з нашою метою. Бо гріх важкий, хоч би один-єдиний, позбавляє ласки Божої освячуючої, без якої не можна дійти до Бога. Тому-то хто наважується важко грішити, перестає бути дитиною Божою, спадкоємцем неба й стає Божим ворогом і приятелем диявола. Переступивши заповідь Божу в важливій справі, він переходить на сторону диявола й стає противником Бога. Ми є свободні вибрати одну з двох доріг життя, але вибираючи, мусимо усвідомити собі, що з її вибором ми також беремо на себе всі наслідки, які вона з собою приносить. Тож коли рішаємося ступити на дорогу гріха, мусимо бути готовими й на ті всі терпіння, що їх має для грішників вогнем зяюча пекельна безодня. А коли рішаємося ступити на терням покриту стежку Христа й коли ми готові брати на себе наші хрести, тоді, разом з тим повним недолі земним життям, вибираємо собі й щасливу вічність у злуці з небесним Отцем.

Хтось однак мігби закинути таке: « Ба, коли я не буду дбати про оці речі, потрібні для туземного життя, то хто мені їх дасть? Потреби мого тіла змушують мене займатись земними проминаючими речами, бо без них я не можу вдержатися при житті! » Відповідь на це питання дає нам сам Син Божий словами: « Не турбуйтеся, кажучи: Що будемо їсти, що будемо пити й у що зодягнемось? Про все те побиваються погани. Отець же ваш небесний знає, що вам усе це потрібне. Шукайте перше Царство Боже та його справедливість, а все те вам докладеться »

(Мт 6,31). Чи не є оця гадка повна потіхи й запевнення, що нам нічого ніколи не забракне, коли всемогутній Творець неба й землі дбатиме про наші земні потреби? Той, хто дбає про безліч птиць небесних, про кожну тварину, що заселює оцю землю й кожне сотворіння, що живе в глибинах морських, в ріках і озерах, напевно не забуде й про свої вибрані сотворіння — про людей. Коли Він живить і зодягає безліч дерев, рослин і трав, напевно постарасться, щоб і ми мали в що зодягнутись. Лише нам треба мати віру в Нього, всю нашу надію покласти на Нього, а тоді напевно нам нічого не буде бракувати. Він, Всемогутній може навіть найбільше ало повернути нам на добро. Коли, отже, будемо підкорятись Його Божим заповідям, то не лише пройдемо в щасті й добрі туземне життя, але й після нього досягнемо безмежне щастя, що його приготував Господь тим, які Його люблять і підкоряються Йому. Так бо запевняє нас про це апостол народів, св. Павло: « Те чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що його люблять » (1 Кор 2,9).

ДВА ВЕЛИКІ АПОСТОЛИ ХРИСТОВІ

(Свято верховних Апостолів Петра й Павла – Мт 16,13-19)

Церква відзначає сьогодні торжественно свято двох великих, верховних апостолів — Петра і Павла. Перший з них — це голова Церкви, заступник Христа Господа на землі, а другий — один з найбільших церковних проповідників і мислителів, який подорожував по цілому тоді знаному світі, щоб придбати учнів Христові. Св. апостол Петро був одним з перших, що їх покликав Христос. Бо негайно після того як св. апостол Андрій та Йоан рішилися піти за Христом, св. Андрій привів до Спасителя свого молодшого брата Симона, якому Христос змінив ім'я на Петро — скеля, із тою зміною ж імені вказав на те, що його жде якийсь особливий обов'язок у Божому Царстві, а саме: очолювати ту організацію, яку Він оснував тут на землі — Церкву Святу. Тій своїй організації Божественний Спаситель залишив усі засоби, якими люди можуть освячувати й спасати свої душі, тобто святі Тайни. Вони стали потоками, якими попливли до людських душ пребагаті ласки Божі, що їх заслужив нам Христос своїми страстями й смертю на хресті. Божі слуги, апостоли та, після них священики стали тим знаряддям Христовим, за допомогою якого Він далі живе серед людей, навчає їх своєї Божої науки й освячує своїми святими тайнами.

Пригляньмося, кого вибрав Господь Ісус на це діло: продовжу-

вати спасіння тут, на землі? Цікаво нам буде розважити, чому Христос вибрав якраз св. Петра на таке високе становище? Що Він бачив у ньому? Бо св. Петро не відзначався якимись надзвичайними прикметами, якимись чеснотами. Він був звичайною людиною, може надто квапливою в своїх рішеннях. Як бачимо, він часом, не довго думаючи, бере на себе обов'язок, що йому не під силу. Незважаючи ж на гіркий досвід, не зневірюється, але далі змагається. Найбільшою його чеснотою була велика любов до Вчителя — до Ісуса Христа. Вона в нього була така міцна, що спонукувала його до таких діл, які дуже часто переростали його людські сили. Й ця якраз, до певної міри, сліпа, чи радше жертвенна, великодушна любов Христа, любов, яка не зважає на перешкоди, але старається на всякі лади віддати себе улюбленому Спасителеві, спричинила те, що Христос Господь вибрав його на голову, на заступника свого на землі. Бо хоч св. Петро приймався трудів понад свої сили, то все-таки, уповаючи на допомогу всемогутнього Бога, осягав те, до чого зобов'язувався.

Другого апостола, св. Павла, Христос покликав уже після свого воскресіння й вознесіння на небо, чудесним способом. Той був завзятим однодумцем фарисеїв, тим — то й ненавидів християн і навчання Христа-Господа. Вже як юнак він пильнував одеж тих, які каменували першого мученика Христового св. диякона Стефана. Перед своїм покликанням св. Павло, тоді ще Савло з відділом жовнірів був у дорозі до Дамаску, де, як довідався, була громада християн. Він удався туди, щоб їх усіх заарештувати, привести перед найвищий трибунал — Синедріон, а тоді серед мук убити. Просвічений ласкою Христа Господа, він змінився цілковито й із завзятого ворога християн, став не тільки визнацем Спасителя, але й найбільш невтомним апостолом, який повсюду голосив науку й поширював Царство Боже на землі — Церкву святу. Хвилина найбільшого впокорення Христа Ісуса, тобто Його смерть на хресті, стала головним предметом проповіді апостола, бо він бажав цим вказати християнам на причину приходу на світ Божого Сина й у який спосіб Спаситель відкупив людство. Так — то він навчає про Ісуса: « Коли юдеї вимагають знаків, а греки шукають мудрости, — ми проповідуємо Христа рози'ятого: ганьбу для юдеїв а глупоту для поган, але для тих що покликані, юдеїв чи греків — Христа Божу силу й Божу мудрість » (1 Кор 1,22сс). Тому й не диво, що євреї ненавиділи Павла, бо він посмів проповідувати Христа — Месію, але не такого як вони очікували, тобто могутнього царя чи полководця, що знищить їхніх ворогів, відбудує ізраїльську державу й приверне її до давньої могутності. Вони ніяк не хотіли повірити, що той давно сповіщений Месія вже був появився серед них, приніс їм волю, хоч і не від римлян, але

від гріха й диявола. Вони ж відкинули Його й убили ганебною смертю на хресті. З тієї причини вони переслідували Апостола народів. Він однак приймав всі ті терпіння як ласку від Бога, що дозволив йому терпіти і цим уподібнитись Спасителеві в терпінні й пониженні.

Церква свята приводить нам перед очі сьогодні тих двох великих святих, що стали могутніми її колонами, щоб показати нам, що в своїх початках і вони також були звичайними, грішними людьми. Вони му-сіли звести важку боротьбу з собою, хоч не завжди змогли устоятись на дорозі добра й не раз упадали під гріхами. Ось наприклад видимий голова Церкви іноді сумнівався в Христа, ба навіть, проти своїх запевнень вірності, що ніколи Його не залишить — вирікся Його тричі, підтверджуючи присягою, що Його не знає. Святий Павло, як уже згадано, був ворогом Христа й Його учнів, та й не абияким, але запеклим ворогом, який ходив повсюду, вишукував християн, ув'язнював їх і передавав суддям — Синедріонові, щоб їх там судили й карали смертю. Однак незважаючи на їхні людські немочі, коли Христос уже покликав їх на своїх учнів і апостолів, а ще до того покріпив своєю Божою ласкою, з якою вони, очевидно, співпрацювали, стали великими святими й одержали від Нього вінець слави в нагороду. Про цю нагороду, яка жде кожного, хто всеціло віддався на службу Богові, запевняє нас Апостол народів ось якими словами: « Боровся я доброю борнею, біг закінчив — віру зберіг. Тепер же приготований мені вінок справедливості, що його дасть мені того дня Господь, справедливий суддя; та не лише мені, але й усім тим, що з любов'ю ждали на його появу » (2 Тим 4,7с). Тому, розваживши життя тих двох великих угодників й апостолів Господніх, намагаймося й ми наслідувати їхнє життя. Найперше ж відвернімо нашу любов від самих лише земних речей і звернімо її на Господа Бога й на Його єдинородного Сина, тому що така любов Бога зробить нас Його улюбленими дітьми й Він з особливим уподобанням гляне на нас та й нагородить нас за це безмірно. Так бо запевняє нас про те Христос Спаситель: « Той, у кого мої заповіді й хто їх береже, той мене любить. Хто ж мене любить, того полюбить мій Отець й я того полюблю й об'явлюсь йому сам. Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме й полюбить його мій Отець і ми прийдемо до нього й у ньому закладемо житло » (Йо 14,21.23).

З прикладу цих двох великих апостолів Христових виходить ясно, що відвічний Господь не тільки відповідає своєю Божою любов'ю на нашу людську обмежену любов, але що приходить до нашої душі й від того часу пресвята Тройця живе в ній. Живучи в ній, триєдиний Бог перетворює нас, приготавляючи до остаточної злуки з Собою в Царстві Небеснім. Життя двох верховних апостолів є для нас одночасно дока-

зом, чого може досягнути ласка Божа з людьми, які з нею співдіють. Вона може людину з ворога Божого перетворити в Його найбільшого поклонника й слугу; з грішника може зробити найбільш умертвленого й святого чоловіка. Бо Господь це не лише Творець і Пан всесенної, Він є водночас і Царем людських душ і сердець, особливо ж тоді, коли вони віддадуться Його проводові й сповнятимуть Його волю. Тому коли ми дійсно щиро полюбимо Бога й підкоримось Його святому занові, нічого вже не стоятиме на перешкоді в осягненні святости. Нам не треба журитись тим, що ми грішні, що ми так часто впадаємо під напором спокус. Господь Бог вибирає якраз немічних, грішних людей, бо саме на них найкраще й найяскравіше виявляється Його Божя всемогутність, яка не потребує людини, ані людського зусилля до осягнення великих діл. Так бо звертається Христос до св. апостола Павла, який просив, щоб Він відняв у нього жало, яке перешкаджає йому на дорозі до Нього: «Він однак сказав мені: Досить тобі моєї ласки, сила бо моя виявляється в безсиллі» (2 Кор 12,9).

ЧЕСНОТА ВІРИ Є ДО СПАСІННЯ КОНЕЧНО ПОТРІБНА

(Четверта Неділя після Зіслання Святого Духа – Мт 7,5-12)

Як ми чули, Христос Спаситель хвалить римського сотника за його віру в Себе, а саме, що йому не треба аж приходити до хворих і їх особисто доторкатись, бо Він може це все на віддаль зробити, тобто їх оздоровити. Порівнюючи себе до Христа, а підлеглих йому жовнірів до всього сотвореного, він вірить, що Христос може звеліти й негайно осягне те, чого тільки захоче. Коли б ми бажали знати, що це є віра й що значить вірити, нам лише треба заглянути в катехизм і там знайдемо таку дефініцію віри: «Вірити», навчає катехизм, «значить приймати за правду все те, що Господь Бог об'явив і наша Церква подає нам до вірування, задля авторитету Бога, який ті правди нам об'являє». Як у нашому щоденному житті ми пізнаємо багато речей за допомогою віри й не потребуємо до всього нашим власним досвідом і нашим розумом доходити, так само про багато речей, що відносяться до нашої душі й до життя ласки ми дізнаємось за допомогою віри. Незважаючи на це, що ми є спроможні дійти до пізнання прерізних природних правд завдяки нашому розумові й нашому досвідові, все-таки ми набуваємо їх, або сказавши, набуваємо більшість тих правд за допомогою віри. Ми засвоюємо собі їх довіряючи нашим батькам, учителям чи, врешті-решт авторам різних підручників і книжок, що розказують нам і повчають

нас про них. Щоб ми могли прожити на землі нам потрібно знати багато життєвих правд. Але тому, що наше земне життя коротке, якщо б ми бажали дійти до тих правд нашим власним досвідом чи розумом, то ми ледво чи могли б утриматися при житті. Тому й не диво, що вже від самого початку батьки навчали своїх дітей, як пробиватись крізь життя, а пізніше закладали різні школи, в яких багато вчителів і вчених людей подавали дітям і молодим людям всі ті правди, які мали б бути їм допоміжними в пізнішому житті. Учні ж і студенти, сприймаючи ті правди, до яких учені з важким трудом доходили, майже без жодного труду пізнають, щоб могли вигідно жити.

Але в справах душі й у ділі спасіння, віра, чи сприймання правд задля авторитету Бога, є куди більш потрібне і важливе. Коли необхідну кількість правд до природного життя, ми не були б спроможні самі своїм розумом і досвідом здобути без прийняття їх вірою від тих людей, що їх пізнали, то тим більше ми ніяким способом не дійшли б до пізнання правд необхідних до нашого спасіння. Найперше, ті правди надприродні, що торкаються духовного життя нашої душі, не підпадають під змисли. Їх нашим досвідом ми ніяк не могли б собі здобути, бо те все, що ми з досвіду пізнаємо, дістається до нашого розуму за допомогою наших зовнішніх змислів. Правди ж, що відносяться до надприродного життя душі, не можна ані побачити, ані почути, ані їх доторкнутись. Тому, якщо б Господь Бог їх нам не об'явив, ми ніколи й не знали б про їхнє існування. Інші знову правди, так звані містерії — таїнства, — тайни такі глибокі, так дуже перевищують спромоги нашого розуму, що навіть і по об'явленні ми не можемо їх ніяк зрозуміти. Такими правдами є правда про Пресвяту Тройцю, про Божє провидіння й тому подібні. Отже ті об'явлені правди людина ніяк не пізнала б, якщо б не прийняла їх вірою в Бога, якщо б не прийняла тих засобів, якими Бог їх об'явив, і то людям, через яких Господь об'являє нам ті правди. А тому, що ті правди є людині необхідні, то вона мусить їх знати; якщо бажає досягнути спасіння, вона мусить у них обов'язково повірити.

Найважливішими правдами, що їх людина мусить прийняти вірою, щоб могла спастися — це правди про Бога Творця, справедливого суддю й законодавця; про відношення сотворіння до його Творця, про призначення людини, і як вона це призначення оминула, тому що переступила Божу заповідь, — первородний гріх. Крім того є ще багато інших правд, які охоплюють цілий комплекс правд, що відносяться до Божого задуму спасти людей і, незважаючи на їхні гріхи, таки довести до Себе. Про ці всі правди згадує Ісус Христос у своїй священничій молитві на Тайній Вечері, зводячи їх до двох головних. словами: « А життя вічне

в тому, щоб вони пізнали тебе, єдиного правдивого Бога й того, кого ти послав — Ісуса Христа » (*Йо* 17,3). Ті правди повчають нас про нашого Творця — Бога, який є водночас нашим небесним Отцем, від якого людина залежить не лише в своєму приході на цей світ, у своєму туземному житті й у кожному ділі, слові, гадці й бажанні, але також у меті свого існування. Бо Господь Бог, сотворивши людину, призначив її до злуки з Собою, тому що хотів поділитися з нею своїм життям і своїм Божим, безмежним щастям. Пізнавши своє відношення да Бога-Творця, людина розуміє, чому вона мусить прямувати до Бога. Бо тільки в Ньому зможе досягнути те щастя за яким тужить її ненаситне серце. В тих правдах людина знаходить також і дорогу до свого спасіння, тобто Божі заповіді, в яких Творець об'явив свою святую волю. Якщо людина хоче дійти до мети, до Творця, вона мусить цю волю Божу сповняти, зберігаючи заповіді Божі. Так, бо каже Христос: « Коли хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт* 19,17). Виконувати їх — це єдина умова, що її Господь ставляє нам, якщо бажаємо увійти в Його Небесне Царство й зажити безмежно-щасливим життям у злуці з нашим Творцем — що є водночас і нашою остаточною метою.

Другий комплекс правд, від яких залежить досягнення вічного спасіння зв'язаний з Ісусом Христом, що є осередком цілого Божого задуму спасіння. Бог Отець зіслав свого єдинородного Сина на землю, щоб Він спас людство. Але ті лише спасуться, які повірують у Нього; хто ж не схоче повірити, той загине. Ісус так поясняє цю правду: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише ним — світ спасти. Хто вірує в нього, не буде засуджений, хто ж не вірує, — той уже засуджений, бо не увірував в ім'я Єдинородного Сина Божого » (*Йо* 3,16сс). Причина того є оця: Своєю наукою, терпіннями й жертвенною смертю на хресті Ісус ще не поставив нас у небі, Він лише дав нам можливість його досягнути. Без Його смерті доступ до неба був би нам замкнений повіки, тому що ми залишені самим собі, не могли ніяк звільнитися від первородного гріха, від наших особистих гріхів, тобто не могли ніяк очистити нашу душу й заслужити собі ласку синівства Божого — так звану ласку освячуючу. Крім того, обтяжені нашими гріхами, ми не могли виконати добрих діл, а тим самим не могли заслужити собі небесну нагороду. Але тому, що Христос умер за нас, виєднав нам у свого Отця ласки, що їх уділяє нам у Святих Тайнах. Ми приймаючи їх, можемо найперше звільнитися від оков гріхів та й, очистивши від них нашу душу можемо виконувати добрі діла й ними заслужити собі Боже Царство.

Але, щоб ми могли приймати Христові тайни, Божі засоби спасін-

ня, мусимо найперше вірити в Того, хто нам їх заслужив, тобто в Ісуса Христа, небесним Отцем посланого єдинородного Сина, й стати членами Його організації на землі, тобто Церкви Христової. Тому Ісус поси-
лаючи їх у світ узалежнює наше спасіння від віри в свою науку й від
членства в Його організації — Церкві. Так бо звертається Він до апо-
столів: « І сказав їм: Ідіть же по всьому світу й проповідуйте Єванге-
лію всякому сотворінню. Хто ввірує й охреститься, той буде спасений;
а хто не ввірує той буде осуджений » (*Мр 16,15с*). Тепер уже розумі-
ємо, чому чеснота віри є такою необхідною для спасіння, що без неї ми
Його ніяк не зможемо досягнути. Тому віруймо всіма силами в ті правди,
що їх нам приніс зі своїм приходом Божий Син на землю. Пристаньмо
до них цілим серцем і будьмо готовими пожертвувати все, аби тільки
зберегти віру, подібно як і св. апостол Павло, що так говорить про себе:
« Я боровся доброю борнею, біг скінчив — віру зберіг » (*2 Тим 4,7*).
Борімося і ми також так само проти всіх перешкод, тобто покус і грі-
хів, біжімо дорогою Божих заповідей аж до кінця нашого життя, збе-
рігаймо віру в Бога і Його єдинородного Сина й тоді будемо могли ра-
зом з апостолом народів сказати: « Тепер же приготований мені вінок
справедливості, що його дасть мені того дня Господь, справедливий
суддя » (*2 Тим 4,8*). Бо на страшному суді почуємо від Судді — Ісуса
Христа, оці потішаючі слова: « Гаразд, слуго добрий і вірний!... Увій-
ди в радість Господа твого » (*Мт 25,21.23*).

ДУША З ГРІХОМ ВАЖКИМ, НЕНАЧЕ ОПУТАНА БІСОМ

(П'ята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 8,28-9,1*)

Коли Ісус Христос входив у місто Гераза, зустріли Його два біснубаті. Випадок опанування бісом у часах перед Христом і в часі Його перебування на землі не був рідким явищем, бо Христос ще не був від-
купив рід людський своєю хресною смертю й не знищив був ще сили
пекельного царства. Тих двох людей були під повною владою диявола
й мусіли робити, що він їм приказував. З тієї причини були вони не-
безпечні не лише для себе самих, але також для людей, що мешкали
в тій околиці. Так бо розказує про них св. Марко: « Днями й ночами
завжди перебував він по гробах, кричав і товк себе камінням » (*Мр 5,5*);
а св. євангелист Матей додає: « зустріли Його (Ісуса) два біснубаті, що
вийшли з гробів, але такі люті, що ніхто не міг перейти тією дорогою »
(*Мт 8,28*). Подібно як ті біснубаті, так і люди в стані гріха важкого,
є небезпечними для себе самих і для інших людей в їх середовищі. Най-

перше вони самі знаходяться в небезпеці, бо стан душі з гріхом важким, це постійне відвернення від Бога Творця й остаточної мети кожного розумного сотворіння. Вони вже не є дітьми Божими, не прямують уже більше до Нього, своєї мети, але стали ворогами Божими й прямують у протилежному Богові напрямі, тобто до диявола, якого невірниками вони стали сподіюючи гріх важкий. Станувши на сторону диявола й залишаючись у стані важкого гріха, вони самі добровільно виключають себе від щастя небесного й засуджують на вічну муку в пеклі. Подібно як тих біснுவатих, що силувані бісом гонили по пустині й побивали себе камінням, грішників наших часів диявол кусить і зводить до щораз то більших гріхів, аж доки їх цілковито в них не замотає, так що вони вже ніяк не можуть себе з того упадку піднести.

Це наочно виходить, коли призадумаємось над станом людей, які віддалися якійсь ваді. Ось візьмімо, наприклад, пияка, чи того, що приймає наркотики, чужоложника, чи вбивцю. Психіатри твердять, що це хворі люди й, до певної міри, вони такими є. Зачалось хворобою їхніх душ, внаслідок того й їхні тіла захворіли. Коли якась вада вже цілковито опанує людину, їй уже дуже важко визволитися з тієї лихої схильності. Все — таки, коли грішник намагається дійсно позбутися своєї вади та співдіє з ласкою Божою, Господь допоможе йому знову повернутися до Себе, тобто на дорогу спасіння. Позбутися біса в часах Христа Господа було дуже легко, бо в Нього була сила проганяти нечистих духів і причинні люди негайно ставали здоровими. Тож коли мешканці міста Герази прийшли до Ісуса, побачили тих двох біснуватих уже цілковито здоровими, як вони сиділи у стіп Ісуса й слухали Його навчання: « Приходять вони до Ісуса й бачать біснуватого; що сидить одягнений при здоровому глузді — той що мав у собі легіон, і полякались » (Мр 5,15). У наших часах є вже багато важче оздоровити таких людей, тобто грішників. Але не тому, що може Христос уже не допомагає, або що в Нього вже не має сили оздоровити сучасних людей. Причина того є радше по боці людей, тобто грішників, це значить, дуже важко переконати їх, що вони хворі й знаходяться в постійній небезпеці попасти в пекельну пропасть. Тому що стан їхньої душі не завжди впливає на стан їхнього тіла, їм здається, що їм не треба каяття й тому не завертають з дороги гріха, що веде до загибелі.

Та пощо нам дивитися на інших? Погляньмо радше на себе самих. Чи ми бува скаржилися іншим, чи може журилися, коли ми робили який гріх? Очевидно, ми може й журились, але журою нашою було те, чи хтось нас не бачив, як ми той гріх чинили. Нам було моторошно, що та особа може дізнатись, яке зло ми вчинили й покликати поліцію,

що може нас зловити й покарати. Та ледве, чи журились тим, що переступили Божий закон та й не боялись того, що всемогутній Творець нас бачив, як ми грішили й може нас багато болючіше покарати, ніж яка-небудь людська влада. Ми здається, повністю не усвідомляємо того, що воно значить вічна кара пекла і Його ніколи не вгасаючий вогонь, та й кара, яка ніколи не устає, але триває безупину, і то цілу вічність. Вже в листі до Євреїв Дух Святий звертає нам увагу, на яку велику небезпеку ми наражуємося, коли ображаємо безконечний мавстат Божий: «Важко є», кажеється в листі, «попасти в руки Бога живого!» (Євр 10,31). Важко воно бо від Божої кари вже немає відклику, немає жодної оборони, бо тут всемогутній Бог є суддею й месником свого закону. Важко є ще й тому, що Бог може багато дошкульніше покарати ніж хтонебудь, та й що вже немає визволення від Його кари. Від людської кари ми тимчасово можемо якось визволитись, а то й втекти, а то принаймні смерть може нас від терпіння звільнити. Від кари Божої вже ніхто ані ніщо грішника не звільнить, так бо навчас нас Христос: «Мирися з твоїм противником швидко, коли ти ще в дорозі, щоб противник часом не віддав тебе судді, а суддя возьному, щоб тебе не вкинули в темницю. Направду кажу тобі: Не вийдеш звідти, доки не запла тиш останнього шага» (Мт 5,25).

Цими словами Ісус закликає нас, щоб ми помирилися з Богом ще в туземному житті, тобто ще доки живемо. Бо як довго в нас ще є життя, так довго ми можемо каятись, можемо просити в Бога прощення, можемо вживати Його засобів спасіння — Святих Тайн; а Він милосердний простить нам наші проступки. Він же сам запевняє нас, і то під клятвою: «Життям моїм клянусь, — слово Господа Бога, — я не бажаю смерті грішника, але бажаю, щоб він завернув зі своєї грішної дороги й жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля?» (Єзек 33,11). Час нашої проби триває так довго, як довго ми живемо. Як довго душа зостається в нашому тілі. Але коли той час проби закінчиться, як тільки смерть застукає до наших дверей, як тільки розлучить нашу душу від тіла, тоді вже не буде часу жалувати за гріхи, не буде вже можливості каяття. В хвилину смерті тобто в хвилину розлуки душі від тіла наша душа неначе каменіє й у такому стані в якому зійшла з цього світу, зостається по віки. Тому коли вона розлучилась з тілом, будучи в стані ласки Божої, такою зостанеться й далі й одідичить у нагороду вічне щастя небесне. Але коли душа зійде з цього світу з важким гріхом, коли її туземна проба закінчиться невдачею, тоді перед нею [відкривається грізне майбутнє. У час страшного суду вона почує з уст Христа Господа — Страшного Судді такі страшні слова: «Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний,

приготований дияволів і ангелам його » (*Мт 25,41*). Тому маймо перед очима образ страшного Судді, а в ушах наших нехай лунають Його грізні слова, тоді будемо берегтися гріхів; а коли ми мали нещастя Його образити, тоді якнайшвидше будемо намагатись помиритися з Ним, як довго ми ще в дорозі, а то після смерті буде вже за пізно.

СВЯТА ТАЙНА СПОВІДІ – ДАР БОЖОЇ ЛЮБОВИ І БОЖОГО МИЛОСЕРДЯ

(Шоста Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 9,1-8*)

Проповідуючи одного разу в домі, оточений натовпом людей, так що нікому не можна було протиснутись до хати, Ісус побачив перед собою паралітика, якого друзі його спустили крізь розібрану стелю перед Спасителя. Вони побачивши, що їм буде неможливо дістатись до середини крізь двері, вилізли на крівлю дому, розібрали її й спустили недужого друга в тій надії, що Христос змилюється над ним і оздоровить його. Стан того паралітика символізує стан нашої душі з гріхом важким. Як нам відомо з навчання Церкви святої, наш Творець Господь Бог вже на початку сотворення світу мав на гадці ділитись з людьми своїм Божим життям, яким Він сам живе, й безмежним щастям, що ним від віків втішається. Але те життя й щастя досягнемо лише за тією умовою, що повернемося до Нього такими, якими ми від Нього вийшли, тобто в стані ласки освячуючої, як діти Божі. Душа в стані ласки освячуючої може виконувати діла заслуговуючі на небо й, таким чином заслужити в Бога вічне щастя. Зате душа грішника, який вчинив хоч би один важкий гріх, є вже мертва, непорушна, щось подібно як паралітик. Як він уже не може порушуватись, не може сам собі дати ради, так що його треба обертати, годувати, возити як немовля, так само й душа грішника сама собі ніяк ради не може дати. Вона віддана на ласку й неласку диявола, який використовує її стан тільки нате, щоб її чимраз то більше замотати в гріхи й урешті цілком певно погубити.

Душа грішника не тільки не може виконати діл заслуговуючих на небо, але й узагалі ніяких надприродно добрих діл не може зробити. Чому, спитаєте? Бо вона перестала бути дитиною Божою й стала Його ворогом, тому що стала по боці відвічного Божого ворога — диявола. Та й хоч би навіть вона в якийсь неможливий до подумання спосіб звершила геройське діло, то воно не мало б значення перед Богом, бо вона мертва в Його очах, вона Йому немила. Стан душі в грісі важкому — це неначе постійна смерть, а й майбутнє перед нею, неначе страшний, кош-

марний сон, бо тільки вічна пекельна кара стоїть перед нею, від якої вона сама не може звільнитись. Ісус Христос так описує майбутнє душі з гріхом важким. Він, страшний Суддя, такими словами звернеться до всіх грішників у той грізний день страшного загального суду: « Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й його ангелам! » (*Мт* 25,41). А описуючи страждання грішників, каже: « І підуть вони на вічну кару... » (*Мт* 25,46) « А сини царства будуть кинені геть у темряву кромішню, де буде плач і скрегіт зубів » (*Мт* 8,21; 13,42.50; 22,13; *Лк* 13,23).

Ось яке майбутнє жде кожного чоловіка, що вчинив хочби один важкий гріх, якщо б Господь не був змилосердився й не послав свого єдинородного Сина, Спасителя світу. Він то своїми стражданнями й хресною смертю виснавив нам чудесні ліки, які оздоровлюють зранену гріхом душу, а то й повертають її до життя, коли гріх важкий позбавив її того життя ласки — синівства Божого. Ця ласка Христова обмиває душу від усяких гріхів, повертає їй синівство Боже й дає змогу далі заслуговувати собі в Бога вічну нагороду в небі, виконуючи заслугуючі на небесну нагороду діла. В сьогоднішній святій Євангелії показує нам Христос Спаситель, як легко Йому повернути душі до життя, подібно як повернути паралітикові змогу порушуватися. Та заки Христос повернув здоров'я безвладним членам тіла паралітика, Він каже до нього: « Бодрись, сину, відпускаються тобі твої гріхи » (*Мт* 9,2). Цими словами Ісус повертає життя завмерлій душі паралітика, що його відняли в неї гріхи важкі. Ці слова Спасителя спричинили обурення серед фарисеїв, бо так вони думали в своїх серцях: « Цей чоловік богохулить! Хто ж бо може відпускати гріхи, крім одного Бога? » (*Лк* 5,21). Так думаючи, вони дійсно мали рацію, лише вони дійшли до фальшивого висновку. Не хотіли бо далі слідкувати за доказами Христа, тобто, що Він сам є Богом і з тієї причини має право й силу прощати гріхи людські. Тому в своїй доброті Ісус хоче спрямувати їх на добру дорогу, виявляючи їхні гадки, яких також ніхто інший крім Бога не міг знати, й допомагаючи своїми доводами для їхнього вірного висновку. Звертаючись до них, Він каже: « Чого ви думаєте лукаве в ваших серцях? Що легше сказати: Відпускаються твої гріхи, — чи сказати: Встань і ходи! » (*Мт* 9,4с). Кожний з нас знає, що обидві речі, тобто повернення здоров'я безвладним членам тіла й повернення надприродного життя душі з гріхом важким, є однаково неможливим для звичайної людини. Але, з другого боку, той хто чудом в одну мить може повернути здоров'я тілу чи володіння безвладними членами, той може так само одним словом звільнити душу від гріхів. Чому питаєте? Бо обидві ці речі довершує одна й та сама всемогутня сила несотвореної

Істоти, тобто Господа Бога. А тому, що Він сам є Бог, Ісус Христос, що звершує оздоровлення паралітика, вказує на те, що Він є правдивий Бог, і тому має право й владу відпускати гріхи. Тому й каже: «Та щоб ви знали, що Син Чоловічий має владу на землі відпускати гріхи», каже розслабленому: «Встань візьми твої ноші й іди до свого дому. Той устав і пішов до свого дому» (*Мт 9,6с*). Цим своїм чудом, яке є ділом Божим, тому що є поза, понад чи проти законів природи, вказує Христос, що Він — дійсно Бог живий, тобто творець природи, тим-то й не потребує в'язатися законами природи.

Коли ми так прислухуємось цій події, то подивляємо Спасителя радше задля Його чудесного привернення здоров'я тілу розслабленого, ніж задля оживлення Його гріхом умертвленої душі. Хоч чудо воскресення душі є значно більше ніж чудо оздоровлення тіла. Це, здається, є також причиною того факту, що ми ще й досі не доцінюємо чудес, що їх Христос робить у сповідальниці, коли за посередництвом своїх слуг священників привертає здоров'я, а то й життя душам людським. Коли говорити з людьми, то вони дуже часто негативно висловлюються про св. Тайну Сповіді, хоч вона є одним з найбільших дарів Господа Бога для людства. Деякі навіть духовні, тобто священники, вважають, що її треба скасувати, або заступити якоюсь загальною сповіддю, де люди самі перед Богом визнавали б гріхи та приймали б отак спільно розрешення від священника. Забувають вони, що Тайна Сповіді є неначе Божий суд над грішником, у якому той сам себе оскаржує перед Божим представником — священником, упокорює себе перед Богом, і задля того впокорення, задля щирого жалю й бажання поправи одержує від самого Бога прощення своїх гріхів, подібно як той покірний митар у притчі «Про Митаря й Фарисея». Деколи доводиться почути з уст людей такі нерозумні слова: «Великодні свята — це дуже гарні свята, але оця шептанина мене зі світу гонить!» Так виразилась одна жінка, говорячи про заповідь Церкви щодо обов'язку Великодньої Сповіді. Нерозумна вона бо не знає, що без тієї Святої Тайни, яку Ісус установив негайно після свого воскресіння словами «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте, задержаться» (*Йо 20,22с*), людям було б майже неможливо досягнути прощення гріхів, тим — то й досягнути вічне щастя в небі.

Ми ж однак розуміємо, яким великим добром є оця Тайна Христова, тому повинні її дуже високо цінити. А найкраще цінитимемо її, коли будемо приступати до неї й гідно її приймати, знаючи, що вона є знаменитим засобом у боротьбі проти тієї страшної зарази душі, проти гріха. А тому, що ми дуже схильні до гріхів, та й дуже часто ображуємо ними нашого Творця, а отже наражуємося на Його гнів, ми так само часто

повинні користати з тієї Тайни примирення, перепрошення розгніваного Творця. Та й не лиш ми самі повинні з неї користати, але також повинні поучувати наших ближніх, яка вона цінна й якими успішними ліками є вона проти гріхів. Бо вона не тільки обмиває душу з усякого гріховного бруду, але також дає їй силу боротись успішно проти покус і стримуватися від дальших образ Господа Бога.

СУМЛІННЯ – БОЖИЙ ПРОВІДНИК НА ДОРОЗІ ДО НЬОГО

(Сьома Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт* 9,27-35)

На дорозі до Капернауму зустріли Ісуса два сліпці й ішли за Ним, кличучи: «Змилосердись над нами Сину Давидів!» (*Мт* 9,27). Тому що сліпота це дуже важкий хрест, особливо сліпота від уродження, ті два сліпці були дійсно гідні милосердя. Ми, що маємо здорові очі, не можемо навіть уявити собі того страждання, що його переносять сліпці. Все їхнє життя проходить у темряві, якої не розяснює навіть найменший промінчик сонця. Темрява — це, за словами самого Христа Господа, є одною з кар пекла, що вічно мучитиме грішників. Так бо каже Спаситель: «а сини Царства будуть вкинені у темряву кромішню, де буде плач і скрегіт зубів» (*Мт* 8,12). Призадумаймось на одну мить над терпіннями сліпої людини. Вона охоплена темрявою усе своє життя, і навіть не має уявлення, що це є світло чи сонце. Вона не знає краси місячної літньої ночі, ні небозводу засіяного безліччю мерехтливих зірок. Сліпа людина не може собі уявити, що це є барва та колір, що це є гра прерізних барв та їхніх відтінків. Їй чужими є віддаль, яку розуміє кожний зрячий чоловік, або краса різних предметів, рослин, квітів чи звірят, птаства чи риб. Тому що небозвід, зорі, місяць чи сонце є поза спромогою його сприймання, він про них навіть уявлення не може мати.

Сліпий чоловік це дійсно нещасна істота, бо він не може пізнати й оцінити краси довколишнього світу. Йому неznані обличчя його батьків чи рідних, приятелів чи сусідів. Для нього люди чи предмети це лише сума сприймань його дотику, тобто шорстких чи гладких площин, гостро-гранних чи округлих, теплих чи холодних; а ті не можуть віддати йому краси предметів тварин чи людей. Сліпий чоловік не може легко й без труду порушуватись, тому що йому невидні ті всі перешкоди, які стоять на його дорозі; тому й не диво, що він дуже легко може спотикнувшись на них зранити себе, а то й навіть забитись. Так то дійсно правда; сліпий чоловік — це нещасна істота, яка потребує помічі, піклування добрих людей, щоб могли жити в цьому світі.

З другого ж боку, щасливими є ті люди, яких Господь обдарував здоровими очима, добрим зміслом зору. Їм бо є доступною краса, могутність і велич цього зовнішнього світу, що до певної міри відзеркалює безмежну красу, всемогутність Творця й виявляє людям незглибиму мудрість Божої Істоти, яка з нічого той пречудний світ привела до існування, до життя. Господь обдарував нас зором, щоб ми могли подивляти діло Його Божих рук — оцей видимий всесвіт і, за його допомогою доходити до пізнання Творця всього, що існує, тобто до пізнання Його, нашого Бога й нашого небесного Отця. Але поза цим видимим, пречудним світом існує ще невидимий, духовний світ, а його дає нам Господь пізнати за посередництвом очей нашої душі, що ним є наше сумління. Як очі тіла допомагають нам пізнати красу світу зміслового, так і сумління допомагає нам пізнавати красу чеснот, добрих діл, тобто надприродний, духовний світ. Воно дає нам змогу бачити дорогу, яка веде до Бога, до нашої остаточної мети, водночас же вказує на перешкоди, які доводиться нам на тій дорозі до Бога зустрічати. Наше сумління, порівнюючи Божі заповіді й нашу поведінку супроти Бога, негайно повідомляє нас, чи ми поводимось як повинні, чи може прогрішуємось й отак сходимо на манівці. Бо Господь Бог дав нам свої заповіді на те, щоб нас провадили упевнено й безпечно до Нього. Подібно й Церква свята, Божа заступниця тут, на землі, дає нам свої приписи, тобто церковні заповіді, а крім того Христові поради й ними також помагає нам триматися властивої дороги й уникати всіх стежок, які нас від Бога відводять. Щось подібно, як наші очі тіла вміють читати дороговкази і завдяки їм непомилково прямувати до місця, яке ми собі намітили; так само й наша совість уміє читати ті дороговкази Божі й церковні й за їхньою допомогою дійти до нашої остаточної мети — до Бога.

Так воно є, наша совість чи сумління є нашим провідником, що його нам Господь Творець призначив у нашій туземній мандрівці й коли ми беззастережно віддамося її прововоді, ми напевно не поблудимо, але дійдемо до Бога й нашого вічного щастя. Крім того наша совість знає різні перешкоди, які стоять на нашій дорозі. Вона з попереднього досвіду знає також, як їх уникати і як із покус робити засоби набування більших заслуг перед Господом. Перед спокусами вона звичайно остерегає нас, вказуючи, яким лихом для людини може стати гріх, а передусім гріх важкий. Повчає, що ті розкоші, які нам спокуси обіцяють, звичайно не сповняються, а навіть коли їх доведеться нам зазнати, то вони ніяк не оплачуються, бо за них зараз же треба дуже дорого платити. Найперше тому, що рівночасно з тією капиною розкоші чи щастя, що його спокуса нам обіцяє, Господь зв'язує цілий ряд терпінь, тобто неспокою, страху, відрази й болю. Досвідчена переживаннями наша со-

вість, пригадує нам, скільки то разів спокуси нам обіцяли щастя й ніколи до того щастя не довели. Та й замість нього ми почувались ще більше нащасливими, бо не тільки не зазнали вдоволення, але ще й, крім того, мусіли терпіти докори сумління, неспокій, обридження. Ба що більше, совість приводить нас на гадку те, що станеться після смерті, яка може до нас прийти кожної хвилини й покликати перед Божий страшний суд. Представляє нам яскраво нашу безпорадність, коли б ми так з гріхами важкими явились перед нашим страшним Суддею й не мали нічого на нашу оборону. Пригадує страшний сором, який буде палити нас тоді, коли так з гріхами стоятимемо на посміховище світу, а вже що найгірше, коли доведеться нам почути грізні слова Бога судді — « Ідіть від мене геть прокляті в вогонь вічний приготований дияволові й його ангелам » (*Мт 25,41*). Яка невисказана мука ждатиме того, хто попадеться в ту пекельну безодню!

Коли так розважимо наше сумління, той Божий дар і провідника людини в її туземному житті, мусимо мимоволі подивляти Бога за те, тобто за Його дбайливість і за постійну й всебічну опіку над нами, своїми сотворіннями. Знаючи яким важливим провідником нашого життя є сумління, ми повинні його цінити й уважати, щоб те сумління було чутливим, тобто уважним, спостерігаючим усякі відхилення від Божого закону. Як ми намагаємось захоронювати очі нашого тіла перед усім, що могло б їм пошкодити; як ми вживаємо різних ліків, щоб їх оздоровити, та й різnorodних засобів, щоб ми могли краще бачити; так само ми повинні дбати й про очі нашої душі, про сумління. Подібно як очі тіла, так і сумління підпадає різним хворобам. Наприклад, коли людина довший час грішить, тоді її сумління перестає бути ніжним і стає нечутливим, і тоді воно вже не повідомляє нас про небезпеки спокус. Важкі гріхи воно вважає легкими, а на повсякденні навіть не звертає уваги. Тоді така людина, зведена своїм власним сумлінням, провідником на дорозі до Бога, блудить і сходить на манівці. Чим більше вона грішить, тим більше віддаляється від мети й попадає в щораз гірші гріхи. З ними водночас же й сумління дедалі більше занемагає, так що перестає бути благословенням Божим, а стається радше прокляттям. Чому? Бо людина далі вважає своє сумління за доброго провідника, а воно вже давно перестало ним бути й ніяк не визнається на Божих дороговказях і дедалі більше блудить. Наша людська природа, звихнена первородним гріхом, схильна до злого й тому, що гріх приносить їй деяку розкіш, вона, очевидно сподіює його щораз то частіше. А тому, що широка чи лінива совість її не стримує, не звертає уваги на небезпеки тієї грішної дороги, людина віддається гріхам. Повторюючи певні гріхи частіше, в ній вироблюється схильність, а тоді доводиться лю-

дині щораз то важче завернути з дороги зла. Лиха схильність, опанувавши людину вже не дозволяє визволитись і треба дійсно надзвичайної ласки Божої й великого зусилля людини, щоб лихої схильності позбутись і знову стати на дорогу праву й нею прямувати до Господа Бога.

Що ж нам робити в такому випадку, спитаєте? Одинокі спасіння наше — в Христі Ісусі. Він же прийшов на цей світ, щоб нас усіх спасти, як це заявляє сам: « Бо не послав Бог у світ Сина, світ засудити, але щоб ним світ спасти » (*Йо* 3,17). Тож звернімо до Нього наші очі й наші серця й кличмо до Нього, подібно як ті два капернаумські сліпці: « Зми-лосердись над нами, Сину Давидів! » (*Мт* 9,27); або як св. Петро, потопавши в розбурханому озері: « Господи, спаси нас! » (*Мт* 14,30). А Спаситель буде при нас негайно, подібно як зразу ж Він наблизився до св. Петра й видобув його з розбурханих хвиль, і завів до корабля. Він приверне нам утрачений зір душі наше сумління, і воно стане знову провідником, на якого можна буде покладатися безпечно. Він підведе нас з багна гріхів і поставить на дорогу праву, й допоможе нею йти. А з Ним, при нашому боці, ми вже будемо цілком безпечні — ніщо й ніхто вже не зможе нас звести на манівці. Ніхто вже не зможе нас обманути, бо Він наш Бог і Спаситель буде нам помагати й нас вести дорогою життя. Та й ми зможемо з псалмоспівцем сказати: « Навіть якби ходив я долиною темряви, не боятимуся лиха, бо ти зі мною. Жезл твій і палиця твоя підтримують мене » (*Пс* 22,4).

ДІЙСНА ПРИСУТНІСТЬ ІСУСА ХРИСТА В СВ. ТАЙНІ ЄВХАРИСТІЇ

(Восьма Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт* 14,14-22)

Чудесним помноженням п'яти хлібів і двох риб приготував Ісус людей до установа Пресв. Тайни Євхаристії. Тим своїм чудом Спаситель вказує на те, що Він, як Бог, може творити чуда в природі й вона слухає Його, бо Він — її Творець і найвищий Пан. Зв'язок, який існує між чудесним помноженням хлібів і Пресвятою Євхаристією підкреслює сам спосіб діяння Спасителя в обох випадках. Свята Євангелія каже так: Ісус « узяв п'ять хлібів і дві риби, підвів очі до неба, поблагословив і розламав ті хліби, і дав учням... » (*Мт* 14,19). Майже ідентичними словами вводить св. Матей установа Пресвятої Євхаристії. Він каже: « Ісус узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням кажучи: « Беріть, їжте: це моє тіло ». Потім узяв чашу, воздав хвалу і подав їм кажучи: Пийте з неї всі, бо це кров моя Нового Завіту, яка за багатьох пролива-

ється на відпущення гріхів » (*Мт* 26,26с). Після першого благословення хліб почав негайно помножуватись у руках Спасителя, так що вистачав, щоб нагодувати п'ять тисяч мужчин, крім жінок і дітей. У другому випадку, той хліб і вино перемінились у тіло й кров Господню. З того часу почалась нова присутність Христова на землі, так звана Євхаристійна. Й це Ісус мав на думці, коли казав апостолам: « Не полишу вас сиротами; я прийду до вас » (*Йо* 14,18). Він, хоч і відійшов до свого Отця після воскресіння й вознесіння, все-таки знайшов спосіб, щоб залишатись отут з нами повсякчасно, аж до свого другого приходу, як страшний Суддя. Так то Христос дотримує свого слова, що його дав своїм апостолам: « Отож я з вами по всі дні, аж до кінця віку » (*Мт* 28,20). Це було Його наміром, а саме: залишатись назавжди, як довго вони перебуватимуть на землі. Він бо « полюбивши своїх, що були в світі, до краю їх полюбив » (*Йо* 13,1) і власне задля тієї своєї безмежної любови до людського роду хотів з ними залишатись тут, на землі, так довго, аж доки не злучиться з ними в Царстві Небеснім.

Після освячення Ісус Христос є дійсно присутній під видами хліба й вина — із своїм тілом і душею й зі своєю Божою й людською природою. Тому — то й перед святим причастям священник попереджає вірних, кажучи: « Будьмо уважні, святе святим! » Тим способом Церква свята за допомогою своїх слуг священників слідує за св. апостолом Павлом, який звертав увагу християнам своїх часів, словами: « Тому, хто буде їсти хліб або пити чашу Господню недостойно, буде винний за тіло й кров Господню. Хай отже кожний випробовує (провірює) себе самого й тоді їсть хліб цей і п'є цю чашу. Бо той, хто їсть і п'є, не розрізняючи тіла Господнього, суд собі їсть і п'є » (*1 Кор* 11,27с). Тож відповідальний є кожний, хто приходить до « трапези Господньої » — тобто до св. Причастя — прослідити свою совість, щоб у нього не було важкого гріху на душі. Бо душа з гріхом важким, стала домівкою злого духа; а там де перебуває Сатана, не може бути рівночасно й наш Спаситель Ісус Христос. А хто приймає Пресвяту Євхаристію з таким станом душі, безмежно ображує свого Творця й Спасителя.

Хтось однак міг би сказати: « Я безсумнівно вірю, що коли на тайній вечері Ісус Христос показав над хлібом і вином ті слова освячення, дари перемінились у тіло й кров Господню, тому що Він всемогутній Бог, і все що Він велить — стається. Але звідкіля ми знаємо, що те саме діється й під час Божественної Літургії, коли священник проголошує ці таїнственні слова? Що те саме чудо стається, свідчать нам слова Божественного Спасителя, який по словах освячення, тобто коли перемінив хліб і вино в своє тіло й кров, звертаючись до апостолів, каже: « Робіть це на мою згадку » (*Лк* 22,19). Тобто, робіть те саме, що я власне

перед хвилиною зробив; інакшими словами: подібно як я, освячуйте хліб і вино й переміняйте їх у моє тіло й у мою кров! Запевнення щодо цього висновку маємо в св. апостола Павла: «Це моє тіло, що за вас дається. Ця чаша Новий Завіт у моєй крові. Робіть це кожний раз, коли будете пити, на мій спомин. Бо кожного разу як їсте хліб цей і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню, аж доки він не прийде» (1 Кор 11, 25с). Смерть Господню звіщається освяченням осіб хліба й вина, бо подібно як у нашому житті, коли відділимо кров від тіла, наступає смерть людини, так само й у Божественній Літургії слова освячення відділяють тіло від крові, і жертвують Богові Отцеві Його єдиного Сина, переісточенням хліба й вина в тіло й кров Христову. Божественна Літургія це нічого іншого як безкровне повторення кривавої жертви Ісуса Христа на горі Голготі. Доручаючи своїм апостолам приношення Безкровної жертви — Літургії, Ісус Христос дає їм владу й силу робити це для спасіння людського роду. А тому що й після смерті апостолів, люди далі живуть і далі потребують спасіння та й усіх засобів, які це спасіння їм можуть запевнити; тож і наступники апостолів, священики, єпископи й святіший отець мають право й обов'язок приносити Бог-Отцеві Безкровну жертву-Йому на славу, а людям на спасіння.

А тепер призадумаймося над тим, як нам треба поводитися в церкві й з яким настроєм душі приступати до Св. Причастя? З дійсної присутності Христа Спасителя в Тайні Євхаристії виходить найперше той факт, що Він, тобто Син вічного Бога-Отця, сам всемогутній Бог, скривається на наших престолах під видами хліба й вина. Там, на престолах, є завжди присутній той сам всесильний Творець, який перед віками одним своїм словом всемогутнім привів до існування з небуття усю вселенну. Там також є той сам лагідний і покірний Учитель з Назарету, який проходив Палестинську землю, навчав людей, творячи добро, оздоровляючи й освячуючи людей, які повірували в Нього; той сам що терпів страшні муки й нарешті вмер ганебною смертю на хресті, щоб нас спасти від диявола й визволити з неволі гріха. Там також є присутній той сам Ісус Христос, який під кінець світу прийде знову на цю землю в славі свого Отця оточений янголами й святими. Він, однак, уже не буде тим милосердним і люблячим Учителем, не буде вже терплячим Спасителем, який себе жертвує, але грізним Суддею, який приходить щоб одержати звіт від нас з усього нашого життя та згідно з нашими ділами судити нас. Тоді вже не буде більше ні милосердя, ні прощення, а лише страшна Божя справедливість буде рішати про нашу долю на цілу вічність. А після цього рішення наша доля припечататиметься повік; ніщо вже більше не зміниться, але триватиме без кінця. І щасливі будуть ті, яких Його Божий справедливий суд оправдає й поставить

по правиці. Бо вони **почують** слова повні любови й ласки: « Прийдіть благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, приготоване вам від сотворення світу » (*Мт 25,34*). А навіки нещасними будуть ті, що **почують** з уст судді оці слова: « Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволові й його ангелам » (*Мт 25,41*).

Гадка про те, що зараз отут у церкві серед нас живе наш майбутній Суддя, який споглядає на нас з кивота й знає про все, що діється в нашому серці, може наповняє нас страхом, свідомих того якими грішними ми є. Але з другого боку може наповняти нас і надією, що як довго ми тут, на землі, все ще можемо спастися, можемо прихилити собі милосердного Спасителя, коли матимемо щирий жаль у нашому серці й будемо готовими змінити спосіб нашого життя. Думаймо над тим, пощо ми прийшли до церкви? Чи не щоб прославити нашого Творця й перепросити Його за всі наші гріхи й проступки? Крім того ця гадка, що серед нас живе всемогутній Бог і Творець, люблячий Спаситель, повинна наповняти наші серця спокоєм, бо коли Він є з нами, нам нічого злого статися не може. Він так близько біля нас. Він той милосердний і люблячий Господь, який за нас віддав своє життя на хресті не дозволить, щоб нам щось злого приключилося. Він тепер, живучи серед нас, чує наші молитви, знає наші потреби і завжди готовий допомогти. Він не лише готовий, але також може нам допомогти, бо Він всемогутній і все, що тільки захоче, може зробити. Як про те запевняє нас, кажучи: « У людей це неможливо, та не в Бога; у Бога бо все можливо » (*Мр 10,27; Мт 19,26; Лк 18,27*).

НАШЕ ЖИТТЯ ОСНОВУЄТЬСЯ НА ВІРІ В БОГА

(Дев'ята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 14,22-34*)

Свята Євангелія представляє нам Ісуса Христа, як Він іде по бурханих хвилях Генезаретського озера. Його учні, яких буря була захопила посеред озера й грозила затопленням, побачивши Його, що йшов по воді наче по суші, налякалися, бо думали, що це привид якийсь або дух. Їм навіть на гадку не спало, що це міг бути їхній Учитель, який стільки чудес зробив на їхніх очах. Побачивши їхній перестрах, спричинений своєю появою й їхнє клопітливє положення серед тієї грізної бурі, Ісус намагається упокоїти їх словами: « Бодріться, це я, не бійтеся! » (*Мт 14,27*). А тому що вони ще ніколи чогось подібного не бачили й все ще сумнівались, чи то вони все бачать на яву й чи то дійсно Спаситель, який іде в їхньому напрямі, св. Петро домагається доказу

від Христа, кажучи: « Господи, коли це ти, повели мені підійти водою до тебе! » (*Мт 14,28*). Йдучи назустріч його бажанню й бажаючи водно-раз запевнити своїх апостолів, що це дійсно Він сам, і таким чином їх успокоїти, Христос каже добродушно: « Підійди! » Спонуканий заспокоючими словами й усмішкою Спасителя, св. Петро, може навіть і не усвідомлюючи собі того, що робить негайно вийшов із човна на воду й дивне диво, почав іти по воді наче по суші. Але коли глянув на бурю, що неначе налітали на нього й на вітер, який шарпав його одержу, опам'ятався і зрозумівши що зробив, налякався. Й у ту саму мить, коли страх огорнув його, « почав потопати й крикнув: Господи рятуй мене! » (*Мт 14,30*), « Ісус же притягнув руку, вхопив його й сказав до нього: Маловіре, чого ти сумнівався? » (*Мт 14,31*).

Ця подія з життя нашого Спасителя має повчити нас, що нам нічого боятись, коли ми віримо в Бога й покладаємо нашу надію на Його всемогутню поміч. Здається немає такої людини, яка б у своєму житті не мала нагоди переконатись, що Господь Бог є близько неї й у біді в небезпеці, готовий їй допомогти, хоч би не знав що там їй грозило. Каже наша пословиця: « Де потреба найбільша, там поміч Божа найближча! » Нам лише треба мати в серці велике довір'я й уповання на Господа, а Він за них винадгородить нас своєю допомогою. Люди, які пережили світові війни, або жовніри, що брали участь у Корейській, а останньо в В'єтнамській війні й zostались живими, могли б без сумніву багато розказати, як то не раз Господь чудесним способом рятував їх від біди й небезпек. Багато їхніх приятелів і товаришів по зброї вмирали на їхніх очах, а їм і волосина з голови не спала, хоч і були близько себе. То що ж спасло їх, спитаєте? Ми, що віримо в всемогутнього Бога, скажемо: це божя всемогутня рука рятувала їх від неминучої смерті в тих війнах, які мали мільйони людських жертв. Для прикладу скажу вам подію, що її переказав один австрійський священик, парох маленького тирольського сільця в горах Альпах. Він розповів таку дивну пригоду, що йому трапилося в тому сільці. В ньому на схилі височенної гори жила в маленькій хатині стара жінка. Її хатка, неначе те ластів'яче гніздо приліпилася до схилу гори самотня, без жодного захисту, бо довкола неї не було ані деревини. А мала вона дивний звичай, розказував далі парох: « Приходила щороку до нього й давала йому на Службу Божу до Всемогутньої Божої Правиці ». Дивне то було намірення й тому парох собі його так живо пригадував. Одного разу під час дуже сніжної зими, казав він далі, коли ляміни, цілі сніжні гори зсуваються додолу, стояв він з кількома людьми й дивився на ту хатину оточену з усіх боків снігами, що наче потопає в них. Аж несподівано, ні звідси ні звідти, побачили вони, як із вершка гори почали сунути височенні

вали снігу й якраз на оту хатину. Здавалось, що вони порвуть її й проглинуть у собі, так що й сліду по ній не зостанеться. Але ось на їхнє здивування, ті сніжні маси розділюються надвоє перед тією хатиною і з страшним грюкотом зсуваються вділ, пориваючи з собою, неначе сірники, столітні дерева-ялиці й велитенське каміння, навіть не торкаючись хатини. Щойно тоді я зрозумів, сказав парох, намірення тієї старенької жінки, що молилась і давала на Божественну Літургію до всемогутньої Божої Правиці. І та правиця якраз у тій хвилині зберегла її хатину й її саму від загибелі.

Але пощо нам шукати аж так далеко, коли напевно ми самі мали не раз нагоду переконатися про ділання тієї всемогутньої Божої правиці, що її відчули, на собі самих або на когось з наших рідних чи свояків. Може іноді здавалось нам або котромусь з наших рідних, що вже немає жодного рятунку й доведеться загинати, але згодом усе щасливо закінчилося. Тому в таких важких хвилинах пам'ятаймо звертатись до нашого всемогутнього Господа Творця й благати Його про поміч. Нам треба мати сильне переконання, що Він це та єдина Істота, яка може нам у всякій біді допомогти. Чому? Найперше тому, що Він всемогутній і може поспішити нам з допомогою, бо для Нього немає нічого неможливого. Як же сам Ісус Христос каже: «Неможливо в людей, але не в Бога, бо в Бога все можливо» (*Мр* 10,27; *Мт* 19,26; *Лк* 18,27). Він може зробити все, що тільки захоче, як на це вказує псалом: «Бог наш на небі, все що захотів, він сотворив» (*Пс* 113,3). Та Він не лише може, Він також хоче нам допомогти, бо Він любить нас своєю безмежною, Божою любов'ю. І тому нас, як дітей своїх, запевняє словами: «Направду кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця, він дасть вам у моє ім'я... Просіте ж — і одержите, щоб радощів ваших було вщерть» (*Йо* 16,23). Або при іншій нагоді: «Просіть і дасться вам, шукайте й знайдете; стукайте й відчинять вам. Кожний бо хто просить одержусь; хто шукає, знаходить; хто стукає тому відчиняють» (*Мт* 7,7с; *Лк* 11,9; *Мр* 11,24). Чи мігби хто ясніше й досадніше висловити готовість й охоту поспішити нам із допомогою, як Ісус Христос повищими словами? А якщо, не зважаючи на це ми ще сумніваємось у Божу готовість нам допомогти в нещасті й біді, то гляньмо на хрест святий і на Того, хто на нього розп'ятий! Подумаймо лише, коли небесний Отець не пожалів віддати за нас, для нашого спасіння, свого єдиного Сина, коли послав Його на такі страшні муки й ганебну смерть на хресті, то хіба зможе Він відмовити нам чого-небудь, коли з довір'ям і здачею на Його волю проситимемо Його? Так бо запевняє нас Спаситель: «І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите» (*Мт* 21,22).

Крім того, Господу Богу, ніщо не коштує, хоч би й цілий світ Він

хотів нам подарувати. Ми самі дуже часто відмовляємо дечого нашим дітям чи приятелям, тому що ми до певної міри скупі й жаліємо розлучатися з нашими речами чи грішним. Думаю, що навіть ми самі були б щедрішими, якщо б ця щедрість нам нічого не коштувала й якщо б ми на тому нічого не тратили. Та єдино Господь Бог є тією Істотою, яка хоч би й цілу вселенну комусь подарувала, нічого на тому не тратить, бо своєю всемогутністю може нові світи — вселенні привести до існування. Тож уже й під тим оглядом Він може все для нас зробити. Він єдина Істота, в якій на устах немає того слова « я не можу » чи « це понад мої сили! » Бо як ми вже згадували, Бог усе може, у Нього все є можливе. Це є дійсна правда, що на шляху Божого діяння немає жодної перешкоди; вони все зникають, коли Господь хоче що-небудь зробити чи що-небудь досягнути. « Що-небудь Він захотів, сотворив », каже Псалом 113,3. Тому нам треба сильно вірити в нашого небесного Отця й до Нього звертатись у час потреби. Не покладаймося на німечних людей, бо вони не можуть, а дуже часто не хочуть нам допомогти. Покладаймо нашу надію радше на всемогутнього Бога, нашого Творця й небесного Отця. Бо Він може й хоче нам допомогти, очевидно за тією умовою, що ми будемо звертатися до Нього з сильною вірою в серці, так бо навчає нас Христос Спаситель: « Якщо ти можеш вірити, бо все можливе тому, хто вірує » (*Мр* 9,22). Або при іншій нагоді: « Про що-небудь проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22).

ХРИСТОС ДОКАЗУЄ СВОЄ БОЖЕСТВО АПОСТОЛАМ

(Переображення Христові – *Мт* 17,1-9)

Щоби приготувати своїх учнів до важких часів, які мали прийти на них, та щоб оживити й зміцнити їхню віру в тих часах, коли вони побачать Його побитого й безсило вмираючого на хресті, Ісус постановив об'явити їм своє божество. Хоч і Його апостоли бачили немало чудес, що їх Він учинив на їхніх очах, все-таки, знаючи людську природу, Ісус розумів, що коли вони побачать Його знеславленого і вмираючого, забудуть все й зневіряться в Нього. Що це дійсно так було б сталося, пізнаємо з розмови двох учнів Спасителя, які після Його смерті на хресті втікали з Єрусалиму в Емаус. Вони щоправда признавали, що Христос був великим пророком й учителем, але не хотіли повірити в Його воскресіння, тобто не хотіли повірити, що Він не звичайна людина, але Бого-чоловік. Тому й не диво, що їм належалася догана, яку їм дав Ісус Христос, коли по дорозі до Емаус пристав до них, кажучи: « О безумні й

повільні серцем у вірі суцроти всього, що були пророки сповістили. Хіба не треба було Христові так страждати й увійти в свою славу?» І, почавши від Мойсея й від усіх пророків, він поясняв їм те, що в усьому Писанні відносилось до нього » (Лк 24,25с).

Щоб цьому запобігти, Ісус Христос забирає з собою трьох найвірніших апостолів, тобто Петра, Якова й Іоана, на верх гори Тавор і там відкриває перед ними крайчик своєї Божої слави, переображуючись перед ними. Цю подію так описує св. євангелист Матей: « І переобразився перед ними: обличчя його засіяло наче сонце, а одежа забілілась наче світло. І ось з'явилися їм Мойсей та Ілля і розмовляли з ним » (Мт 17,20с). Спаситель, який усе своє життя скривав славу, яка належала Йому як Божому Синові, тепер відхилив перед трьома її крайчик таємниці, щоб скріпити в них віру в Його Божество. Й пригадка цієї слави Його мала бути їм підтримкою в час найбільшого упокорення, а zarazом мала статися піддержкою для інших апостолів, яким ті три мали про те розказати й цим допомогти в час проби. Об'являючи їм, що Він є дійсним Богом живим і Богом живих, Спаситель дозволяє щоб появились з Ним два найбільші пророки Старого Заповіту, тобто Мойсей та Ілля, які являються живими й розмовляють з Ним про Його майбутні муки й смерть. Так то Христос, приводячи зі собою тих велитнів Старого Заповіту, що вже сотні літ тому померли, вказує, що Він сам мусить бути всемогутнім Богом, коли ті люди живуть. В той спосіб Ісус підтверджує ще й іншу правду, яку оспорювали Садукеї, а саме, що є життя після смерті, бо те життя дарує їм Він-Бог, що є джерелом усякого життя. Так бо вияснив Ісус справу посмертного життя Садукеям: « А щодо воскресення мертвих, то хіба ви не читали слова Божого, яке вам каже: Я — Бог Авраама, Бог Ісаака й Бог Якова! Бог не мертвих, але живих! » (Мт 22,31с). Так-то ті мужі свідкували Христові, що Він є правдивим Богом, самим життям, бо задля Нього й задля Його життєдайної сили й вони самі живуть.

Ще й інший доказ Божества був даний здивованим апостолам. Побачивши Спасителя прославленого, вони були такі захоплені, сповнені таким незвичайним щастям, що забули про все, про увесь світ довкола них, навіть про себе самих, про свої потреби. Одного тільки вони собі бажали, а саме: зоставатись у прияві Христа й втішатись тим щастям, яке від Нього на них спливало. А ми знаємо з навчання Церкви святої, що призначенням кожної людини є повернутись назад до Творця й злучитись з Ним. Бог бо сам призначив її, щоб вона після своєї туземної мандрівки повернулася до Нього й злучившись з Ним, брала участь у Його Божому житті й утішалась Його безмежним щастям. Тому-то й людина ніяк не знаходить спокою, ні щастя тут, на землі, бо ці земні

добра й туземне щастя не може задоволити її туги за безконечною добро-
тою й за безмежним щастям, що ним є оглядання Бога — відвічного
добра й любов Його безконечно досконалої Істоти. Тут якраз у моменті
переображення Господнього, людина мала нагоду зустрітись зі славою
людської природи Христа Господа й ця слава вже наповнила їх таким
щастям, що вони вже забули про недолю землі, про всі турботи, про
свої зайняття, приятелів, родини й бажали вже назавжди зі Спасите-
лем перебувати, щоб не втратити того щастя, якого зазнавали. Хоч це
не було ще видіння самого Божества, але тільки прославленої природи
Христа, бо видіння Його Божества, було б спричинило їхню смерть з
надміру щастя, як про те згадує Господь Бог, коли Мойсей просив по-
глянути на Боже лице: « Лиця ж мого тобі бачити не можна, бо людина
не може бачити мене й жити » (*Вих* 33,20). Те незвичайне щастя, що його
відчували апостоли, висловлює св. Петро так: « Господи, добре нам тут
бути! Як хочеш, поставлю тут три намети: один для тебе, один для Мой-
сея й один для Іллі » (*Мт* 17,4). Тим посмаком майбутнього щастя Хри-
стос скріпив їхню віру, яку хоч на одну мить притьмарили Його тер-
піння й смерть, але все-таки не знищили, бо апостоли, після хвиливого
замішання зараз же прийшли до себе й, утверджені в вірі, завзято, з
нараженням свого життя ширили правду про Божество Христа й про
Його Божу науку.

Після того наступив ще й третій доказ Божества Христа. Як ба-
чимо, Спаситель є вичерпним у своїх доказах, не залишає нічого не ска-
заним чи недоказаним. Він бо хотів ті докази мати не лише для своїх
апостолів, але також для всіх нас, що повірують у Нього задля їхнього
слова. Тож, як тільки св. Петро проказав ті слова захоплення й щастя,
« Він говорив іще, аж ось ясна хмара огорнула їх і з хмари стався чути
голос: « Це — мій Син улюблений, що Його я вподобав: його слухайте! »
(*Мт* 17,5). Приява ясної хмари пригадала апостолам місця св. Письма,
де говориться про знак появи Бога Творця у ясній хмарі за дня й у ви-
гляді вогню вночі й вони налякалися. Вони зрозуміли, що перебува-
ють у присутності всемогутнього Бога — Ягве, який « ішов перед ними
(ізраїльським народом) вдень хмаровим стовпом, щоб проводити їх у
дорозі, а вночі вогненним стовпом, щоб їм присвічувати » (*Вих* 13,21).
А коли ще почули голос Бога-Отця з тієї хмари: « Почувши це, учні
впали обличчям до землі й дуже налякалися » (*Мт* 17,6). Кожне бо сотво-
ріння, а передусім розумне, тобто людина, буде боятися, ставучи віч-
на-віч перед своїм Творцем і страшним Суддею. Тому повірмо тим до-
казам Христа й, разом з апостолами й апостолом Томою, скажимо Йому:
« Господь мій і Бог мій! » (*Йо* 20,28). Така віра в Христа Господа є не-
обхідна до спасіння, бо каже Христос у своїй священничій молитві: « А

життя вічне в тому, щоб вони пізнали тебе єдиного, правдивого Бога та й того, кого ти послав, Ісуса Христа » (Йо 17,3). А тому, що до того пізнання доходимо вірою, нам треба вірити, бо за словами Христа: « Хто ввірує в нього (Ісуса Христа) не буде засуджений, хто ж не ввірує, той уже засуджений, бо не увірував у ім'я Єдинородного Сина Божого » (Йо 3,18).

ЧЕСНОТА І ЩАСТЯ – ЛИХА СХИЛЬНІСТЬ І НЕЩАСТЯ

(Десята Неділя після Зіслання Святого Духа – Мт 17,14-23)

Образ, що його Церква приводить нам сьогодні перед очі, є цілком протилежним до того, що його мали ми минулої неділі, тобто в свято Господнього Переображення. Славний італійський мистець Рафаель намалював образ, якого мозаїкова копія знаходиться в церкві Св. Петра в Римі. На ньому зобразив він переображеного Ісуса Христа в товаристві Мойсея й Іллі. Вся постать прославленого Спасителя відбиває Його силу й Божий маєстат. Захоплені обличчя Його апостолів відзеркалюють щастя й радість, що ними вони були пройняті, споглядаючи на прославленого Ісуса. Вся горішня частина образу надихана спокоєм, радістю й якимсь неземним щастям. В долішній частині образу маляр представив молодого хлопчину опутаного бісом, біля нього його нещасного батька, який старається про поміч у апостолів Христових. Люди, що там під горою ждали на прихід Христа, з відrazою відвертали свої лиця від викривленого обличчя хлопчини. Цей образ італійського маляря може послужити прикладом чесноти, яка приносить зі собою щастя людини, що її осягнула. Чеснотою обдарена людина буде щасливою навіть серед злиднів і нещасної долі. Але цей образ може бути також і прикладом, яке нещастя й недолю приносить зі собою лиха схильність, яка, неначе та чорна олов'яна хмара покриває собою навіть найменший промінчик щастя й долі.

Останньої проповіді, з нагоди переображення Господнього ми чули як апостоли звертались до Ісуса з проханням, кажучи: « Учителю, добре нам тут бути! Зробімо ж три намети: тобі один, один Мойсєєві й один Іллі » (Мр 9,5). Ці їхні слова, може пригадують нам прегарний сон, якого ми не бажали ніяк утратити й у сні боялись, що хтось може нас розбудити й позбавити того чудового сонного видіння. Так само й апостоли намагались за всяку ціну якнайдовше зберегти в собі видіння прославленого Христа Господа. А щоб з'єднати ще й Спасителя, вони задумували навіть побудувати три намети, щоб їм було вигідно зостава-

тись там на верху гори з ними, не думаючи навіть про вигоду для себе самих. Для них щастям і радіщами було вже й саме видіння, яке заступало їм усе інше, таке потрібне для підтримання життя, як ось: харчі, чи житло. Вдоволення й щастя, що спливали на спостолів з видіння прославленого Христа унаочнює нам красу чесноти й щастя тієї людини, яка її має. Це означає, що людина, яка досягнула високий ступінь якої-небудь чесноти є задоволеною, відчувається щасливою й свідомою того, що вона на правій дорозі до своєї мети — до Бога.

Чеснота в першу міру є віддзеркаленням одної з незліченних досконалостей Божих. І вже задля цього вона є гідна подиву, бо є чимсь гарним і гідним поважання. Як Божі досконалості мають певне відношення до нас — Божих сотворінь, так само й чесноти приносять зі собою добро супроти кожного, до кого вони відносяться. Візьмімо під увагу декілька прикладів. Ось скажимо, любов. Скільки то дітей користує з тієї жертвенної любови татері? Хто зможе зміряти цю материнську любов, з якою вона піклується своїми дітьми від немовлят, протягом їхнього дозрівання й аж доки не дійдуть до зрілості. Вона утримує їх при житті в їхньому дитинстві й без неї діти не могли б зберегти своє життя. Бо хто б їх годував і напував, хто б купав їх, огрівав і давав їм вигоду, потрібну для них у тому ніжному часі росту? Їхня безпека залежить цілковито від материнської опіки, яка знає як їх потішити, заспокоїти, оздоровляти та й захороняти від усяких небезпек чи недостач, які в житті вони зустрічають. Або розгляньмо ще й іншу таку чесноту, як ось милосердя, і той факт, скільки то людей потребує милосердя інших? Скільки то людей померло б з голоду чи холоду, зі спраги чи з браку пристановища, якби людське милосердя не опікувалось ними. Те милосердя людське побудувало багато шкіл, шпиталів, харитативних інституцій та й їх утримує для добра вбогих, немічних і хворих. Вони існують завдяки добрим милосердним людям, які пожертвували свої гроші чи услуги для добра інших. Це є краса чесноти, яка до певної міри віддзеркалює Божу досконалість з якою Він дбає про нас, свої сотворіння.

А тепер погляньмо на нижню частину Рафаєлевого образу «Переображення» на ту в якій бісом опутаний хлопчина символізує лиху схильність. Його обличчя викривлене, все його тіло трясеться в конвульсіях, очі червоні начебто в людини, що гарячкує. Він кидається ніби риба виїнята з води, точить піну як скажений собака. Вид його страшний і відразливий. Нещасний хлопчина є смутком і розпачем для батьків. Тому й батько побачивши повертаючого з таворської гори Спасителя, підбігає до Нього, паде на коліна й благає, навколішках просить: «Якщо можеш, допоможи нам, змилосердившись над ним!» (*Мр*

8,22). Ось бачите самі яким страшним є гріх важкий, а передусім повторений частіше, що перемінюється в лиху схильність. Як чеснота ушляхетнює й удосконалює людину, вчиняючи її загальною любленою, так гріх а з ним лиха схильність робить її гидкою, ненависною всім, що в який-небудь спосіб наближаються до неї. Така людина не лише противна іншим людям, але й небезпечна, бо може й їх заразити їддю гріха. Незважаючи на те, що гріх важкий, а передусім лиха схильність убиває душу грішника, позбавляючи її Божої ласки; він також є шкідливим, а то й смертельною небезпекою для його тіла. Він спрямовує людину до самогубства, до знищення її здоров'я а то й життя, водночас же зводить до тієї страшної безодні пекельного вогню, що жде на кожного непоправного грішника. І здається, що вже немає виходу, немає рятунку для такої людини, подібно як той нещасний батько ні в кого не міг знайти рятунку, навіть у Христових апостолів. Вони послані Ісусом на самотійну проповідь, оздоровляли людей, навіть і бісів проганяли, як про це згадується в св. Євангелії: « Повернулись сімдесят два з радістю, кажучи: « Господи, навіть біси нам повинуються задля імени твого » (Лк 10,17), нічого не могли зробити в цьому випадку.

Можливо, що й ми колись знайдемося у подібному положенні, стараючись допомогти якомусь нещасному в його боротьбі проти лихої схильності й доходячи до висновку, що ми безсилі й супроти неї нічого зробити не можемо, передусім тоді, коли вона триває уже довший час. Хоч як ми намагаємось пояснити йому й вказати на шкоди, що їх завдає йому самому, тобто його здоров'ю ота лиха схильність, хоч і вказуємо як цим він засоромлює й знеславлює свою рідню, ми нічого вчинити не можемо. Він ніяк не хоче нас розуміти, він не любить того, що ми втручаємось у його справи й бажає собі, щоб ми полишили його в спокою. В таких випадках поміч мусить прийти з неба, від Господа Бога, бо єдино Він може змінити серце людини, тобто його зцілити й наставити на праву дорогу. Тому не зневірюємось ніколи й у таких безнадійних випадках, прибігаймо в наших молитвах до Спасителя — до того всемогутнього Цілителя людських душ. Пам'ятаймо завжди, що в Ньому маємо певного допоміжника й завжди готового, як у наших власних прикростях, так і в потребах людей, яким бажаємо, але не можемо допомогти. Тому просімо Його завжди, щоб нам помагав у нещастях, у біді, в потребах. А Він напевно допоможе, бо ж Він обіцяв нам свою поміч, кажучи: « На правду кажу вам про щонебудь проситимете мого Отця в ім'я моє — одержите... Просіть і дасться вам... » (Йо 16,23). Очевидно, що звертаючись про таку допомогу, ми мусимо бути пройняті сильною вірою, що Він хоче й може нам це зробити. Просьба з таким настроєнням душі завжди має свій успіх, як це запевняє Ісус батька причинного хлопчи-

ни: « Ісус каже йому: Якщо можеш повірити, бо все можливе тому, хто вірує » (*Мр* 9,23).

**« І ПРОСТИ НАМ НАШІ ПРОВИНИ, ЯК І МИ ПРОЩАЄМО
НАШИМ ВИНУВАТЦЯМ »**

(Одинадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт* 18,23-35)

В притчі, яку Христос Спаситель розказує нам сьогодні, поучує нас, що доконечним є прощати всі зневаги, кривди й терпіння, що їх нам нанесли наші вороги й неприятели. Христова наука — це наука прощення, любови ближніх, а то й ворогів; навчання яке вимагає ви-розуміння, милосердя й допомоги нашим ближнім у біді. Тому що ми всі сотворіння того самого Бога — Творця, ба що більше, тому що Він робить нас своїми законними дітьми, виходить, що ми є собі братами й сестрами в Христі. Св. Апостол Павло виразно поясняє це в своєму листі до Римлян, кажучи: « Усі бо ті, що їх провадить Дух Божий — вони сини Божі. Ви бо не прийняли духа рабства... але прийняли дух усиновлення, яким кличемо: « Авва! » — Отче! Сам цей Дух свідчить разом із нашим духом, що ми — діти Божі... » (*Рм* 8,15). Якже ми всі діти Божі, то ми повинні взаємно любитися, подібно як діти тієї самої родини любляться взаємно. Коли ж ми належимо до великої родини — людського роду, що її покликав до життя Творець, а крім того підніс до гідності дітей Божих, ми повинні любитися взаємно й собі взаємно помагати. Не диво, чому Христос стільки разів нагадає це своїм учням і апостолам. Ба навіть цю взаємну братню любов робить своєю особлив-шою заповіддю і знаком приналежності до своїх учнів: « Нову запо-відь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я полюбив вас, так і ви любіте один одного! З того пізнають усі, що ви мої учні, коли любов взаємну будете мати » (*Йо* 13,34).

Якже ми всі є дітьми одного й того самого Бога, брати й сестри, то ми повинні тією братньою любов'ю обнімати всіх, кожного члена великої людської родини. З цього виходить, що ми не можемо нікого виключати з нашої любови, навіть наших найбільших ворогів. Всі бо ми діти того самого небесного Отця, за нас усіх однаково Спаситель наш Ісус Христос пролляв свою пресвяту Кров. І якраз тією взаємною братньою любов'ю різниться Новий Заповіт Христовий, від Старого Заповіту, що його встановив був Бог з Мойсеєм. В ньому вимагалось любити тільки ізраїльтян, членів вибраного народу, виключаючи всіх, що до того вибраного народу не належали: « Ви чули, що було сказано:

Люби ближнього свого й ненавидь свого ворога. А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас; таким чином станете синами вашого Отця, що на небі, який велить своєму сонцю сходити на злих і добрих і посилає дощ на праведних і неправедних » (*Мт 5,43сс*).

Притча про Немилосердного Слугу, що її в сьгоднішній Євангелії розказав нам Ісус Христос, вказує нам, якими нерозумними й невдячними сотворіннями ми є, коли відказуємось прощати нашим ворогам і починаємо мститись на них. Без сумніву, що люди живучи на оцій землі й будучи так дуже залежними від себе дуже часто мають різні непорозуміння, незгоди, а то й борню. З них звичайно виникають образи, кривди, що їх вони собі взаємно завдають. Однак ті кривди й зневаги, хоча б не знали які важкі й серйозні вони були, не є нічим у порівнанні з образами й кривдами, що їх у нашому житті завдаємо нашому Творцеві й Богові. Вони різняться найперше маєстатом особи ображеної — тобто Господа Бога. Немає сумніву, що наші гріхи, які є образою Божого безмежного маєстату, й самі стають безмежними. Це означає, що вони знаходяться поза обсягом людської спромоги Богові за них надолужити, щось на подобу того величезного боргу немилосердного слуги, який виносив приблизно \$ 24,000.000. Подібно як той, так само й ми ніяк не були б у спроможі за них надолужити, тому згідно з Божою справедливістю, мусіли б повік каратися в пекельному вогні. Бог Батько однак є милосердний, як у цьому запевняє нас словами свого пророка Єзекиїла: « Моїм життям клянуся, слово Господа Бога, я не хочу смерті грішника, але хочу, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (*Єзек 33,11*). Задля своєї Божої любови й милосердя до грішного людського роду Він послав на землю свого єдинородного Сина, щоб Той терпів, та й своїми стражданнями й хресною смертю відкупив людство від гріхів; звільнив від диявольської неволі. А подарувавши нам ті гріхи й зробивши нас знову своїми законними дітьми, Він вимагає, щоб і ми також наслідували Його й прощали нашим ворогам. Це не є якась надзвичайна вимога до людей, які будучи дітьми нашого небесного Отця, а тим самим братами й сестрами, повинні взаємно любитися і, річ самозрозуміла прощати собі взаємно кривди й образи. Що таке прощення є безумовне, виходить хоч би з того, що Христос не лише велить нам прощати нашим ворогам, але навіть у своїй Господній Молитві включив таке прощення: « І прости нам наші провини, як і ми прощаємо нашим винуватцям! » (*Мт 6,12*). З цих слів Христа ясно виходить, що прощення наших гріхів залежить від нашого прощення тим, які прогрішилися супроти нас.

Тому послухаймо повеління нашого Спасителя, одночасно ж і Його

небесного Отця, а саме: прощаймо і милосердімось над тими, що нас образили чи скривдили в який-небудь спосіб. Нам добре відомо, яким необхідним для нас є прощення наших гріхів, бо від нього залежить наше вічне спасіння або вічна погибель. Ісус Христос змальовує нам досадно, що може зустрінути нас, коли ми не схочемо простити наших кривд нашим ворогам. Засуд вирікає цар у притчі Спасителя, Він, звертаючись до немилосердного слуги, каже: «Слugo лукавий! Я простив тобі весь борг той, бо ти мене благав. Чи не слід було й тобі змилосердитись над твоїм товаришем, як я змилосердився над тобою? І розгнівавшись його пан, передав його катам, аж поки йому не поверне всього боргу. Оттак і мій Отець Небесний буде чинити вам, якщо кожний з вас не прощатиме братові своєму з серця свого» (*Мт 18,32сс*). Так воно й буде: Господь не матиме для нас милосердя, коли ми не будемо милосердитись над нашими ворогами. Допустившись гріха, ми стали ворогами Господа Бога, але Він все-таки милосердиться над нами своїми ворогами; тож справедливо було б, щоб і ми наслідували нашого Творця й небесного Отця милосердившись над нашими противниками.

Під кінець тієї притчі Спаситель ще раз підкреслює ту правду, що ми мусимо милосердитися над нашими ближніми, а то й ворогами, якщо хочемо осягнути милосердя від Бога. Без обиняків заявляє Він: «Отак і мій Отець небесний буде чинити вам, якщо кожний з вас не прощатиме братові своєму з серця свого» (*Мт 18,35*). Це означає, що запроторить в тюрму, подібно як той пан вкинув немилосердного слугу, аж поки той не поверне йому всього боргу. Очевидно, тому що наш борг перед Богом безмірний, тож як туди попадемо, не будемо могли сподіватись ні полегші, ні звільнення від неї повіки. Христос домагається цілковитого й повного прощення прикростей і кривд; нам треба стерти їх із нашої пам'яті, викинути цілковито, подібно як і небесний Отець прощає й цілковито забуває на наші провини. Нам також треба не тільки словами простити, але й на ділі це прощення виявляти, тобто добро творити нашим ворогам. Щодо того нам треба йти за вказівками св. апостола Павла: «Коли можливо, оскільки це від вас залежить, жийте з усіма людьми в мирі. Самих себе не відомщайте, а дайте місце Божому гніву, написано бо: Мені належить помста, я відомщу — говорить Господь. Але коли твій ворог голодує, нагодуй його; коли має спрагу, напій його, бо, роблячи це, ти нагромаджуєш йому на голову розпалене вугілля. Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло — добром» (*Рм 12,18-21*), тобто не старайся помстити свою кривду на ворогові, віддай це справедливості Божій. А Господь краще за тебе відомстить. Чим більше ворог нас ненавидить чи кривдить, а ми замість того відплачуємо йому добром, доказуємо Богові, що не за нами вина, але

радше в нашого ворога. • Й ворог скривдивши нас, несправедливо, накликає на себе важку Божу кару. Якою важкою буде відплата Бога за кривду говорить лист до Євреїв: « Знаємо того, хто мовив: До мене належить відплата, я відплачу! » І ще: « Господь судитиме свій народ. Страшно впасти в руки Бога живого! » (Євр 10,30с).

ПРЕЧИСТА ДІВА МАРІЯ – ВИБРАНИЙ ПОСУД БОЖИЙ МАТИ БОЖА

(Внебовзяття Пречистої Диви Марії – Лк 10,38-42; 11,27с)

Свято Внебовзяття Пресвятої Богородиці звертає нам увагу на ту правду віри, яка повчає, що непорочне тіло Матері Божої, захоронене від усякого зіпсуття, небесний Отець взяв у небо. Як задля свого Сина — Богочоловіка Пречиста Діва була захоронена від усякої навіть найменшої плями гріховної, так тепер Він захоронює її тіло від будь-якого зіпсуття. Існує загальний закон, що тіло кожної людини мусить обернутися в порошок, як Господня кара за первородний гріх Адама: « В поті чола твого їстимеш хліб твій, доки не вернешся в землю, що з неї тебе взято; бо ти порошок і в порошок повернешся » (Бут 3,19). Смерть людини й знищення її тіла є видимим знаком покарання за первородний гріх, як це заповідав Господь нашому прародичеві в раю: « З усякого дерева в саду їстимеш, з дерева ж пізнання добра й зла не їстимеш, бо того самого дня, коли з нього скоштуєш, напевно помреш » (Бут 2,16с). Абсолютно правдомовний Бог додержав свою страшну погрозу, бо переступивши заповідь Божу чоловік підпав під Його Божий прокляття, тобто з гріхом зійшла на людський рід смерть з усіма її стражданнями, неспокоєм і знищенням. Св. апостол Павло звітує про те, кажучи: « Тим то як через одного чоловіка увійшов у світ гріх, і з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили... » (Рм 5,12). Однак ця страшна кара не була в первісних задумах Божих. Згідно з Божим задумом, людина мала жити щасливо в тому саді розкоші, в раю певний час, а після цього без страху й без болю, неначе в сні мала переставитись із цього світу на другий, де вже ждало її безмежне, ніколи непроминаюче щастя в злуці з Богом.

Господь Бог бажав зберегти своє улюблене сотворіння, людину, від усякого болю, нещастя й терпіння й тому поселив його в раю, де всього було подостатком. Там вона мала вдосталь усього, що тільки було для неї самої й для її потомства потрібне. Але людина в своїй глупоті сама позбавила себе того щастя. Замість слухати Божого веління,

підкоритись Його заповіді, вона радше пішла за підшептом свого відвічного ворога диявола й згрішила. За те, що вона відвернулась від свого Творця й пішла служити дияволу, спала на неї справедлива кара. З цього виходить, що ті всі терпіння й нещастя земні, які нас у цьому житті переслідують, є наслідком первородного гріха. Тому та людина, яка жодного гріху не допустилась, тобто Пречиста Діва Марія, слушно повинна бути від них усіх звільнена. Пречиста за свого життя зазнала багато терпінь й умерла, щоб уподібнитись до свого Божого Сина; знищення після смерті оминуло її, подібно як оминуло й людську природу Ісуса Христа. Й вона уподібнилась своєму Синові в смерті, так само вподібнилась Йому в тому, що збереглась від зіпсуття.

Пригадуймося трохи над життям Пречистої Діви. Вона, як уже згадано була захоронена від первородного гріха задля заслуг свого Сина Бого-Чоловіка Ісуса Христа. Такої захорони вимагала її гідність як Бого-Матері; бож ніяк не годилось, щоб мати Божого Сина колинебудь була під властю відвічного Божого ворога — диявола. Годилось далше, щоб Та, яка привела на світ Спасителя й Сама найперше була захоронена від усякої гріховності. Тому-то й не диво, що Божий Син зберіг свою Пречисту Матір від будь-якої плями гріховної, так що на Неї ніколи не лягла ніяка тінь гріха. Він, що своєю всемогутньою силою переміг Сатану й Своєю смертю потоптав смерть, не допустив до того, щоб навіть на одну мить влада князя тьми впала на Його Божу Матір. Вона стала тим непорочним посудом, який привів на світ джерело життя, початок і причину всякого життя, тож над Її душею не могла ніколи царювати смерть і її володар — Сатана. Будучи отак захороненою від первородного гріха, все від свого зачаття непорочна, Вона є тією першою жінкою, яка стерла голову Сатані, не лише тим, що привела на світ його Переможця, але також і тим, що Сама ніколи не була під його владою. Єдина серед усіх людей виїнята з-під влади того, який держав у своїй неволі весь людський рід. Про Неї то говорить Господь у першій книзі св. Письма, тобто в Книзі Буття: « Я покладаю ворожнечу між тобою (Сатаною) й жінкою (Богоматір'ю) і між твоїм потомством та й потомством її. Воно розчавить тобі голову (Христос Господь), а ти будеш намахтисся вп'ястися йому в п'яту » (*Бут 3,15*).

Не будучи ніколи під владою гріха, Пречиста тим самим не могла підпадати жодним наслідкам первородного гріха, тобто не могла бути покарана за нього, бож це суперечило б Божій абсолютній справедливості. Вона, однак терпіла і навіть вмерла, не тому ніби повинна була вмерти, але тому, що хотіла добровільно наслідувати Свого Божого Сина, тобто дослівно йти за Ним, як Він це вимагає від кожного, хто хоче стати Його учнем: « Коли хтось хоче йти за мною, нехай зречеться себе са-

мого, візьме хрест свій і йде за мною » (*Мт* 16,24; *Мр* 8,34). А така хресна дорога була призначена Ісусові Його небесним Отцем, хоч і добровільно Він її прийнявся: Про це повчав сам Спаситель Своїх учнів, які втікали з Єрусалиму в Емаус: « О безумні й повільні серцем у вірі супроти всього, що пророки сповістили! Хіба не треба було Христові так страждати й увійти в свою славу? » (*Лк* 24,25с). Про добровільне прийняття мук і смерти хресної говорить Спаситель і на іншому місці: « За те Отець мій мене й любить, бо я кладу своє життя, щоб його знову взяти. Ніхто його в мене не забирає, бо я сам кладу його від себе. Владу бо маю його покласти й владу маю його назад забрати; від Отця мого прийняв я цю заповідь » (*Йо* 10,17с). Тож хоч і терпіла Пречиста Діва й умерла, Вона робила це все, щоб уподібнитись до Свого Сина. Все-таки смерть Її була спокійна, без страху й без болю, що їх зазнають люди вмираючи. Бо ті болі й страх — це наслідки й кара за первородний гріх, що під його владою ми всі були, за виїмком Богоматері — одинокої вийнятої з під нього. Вона неначе в милому сні відійшла з туземного життя і, як деякі з великою імовірністю приймають Її Божий Син прийшов до Неї в часі смерті, щоб узяти Її непорочну душу до Свого Царства, подібно як кілька днів пізніше забрав туди й Її пречисте тіло. Тому-то й Церква Христова не називає переставлення Богоматері й цього світу смертю, але Успінням Пресвятої Богородиці.

Так-то не лише розлука Її душі з тілом була повна щастя й радості, але й Її тіло не зазнало зіпсуття, як тіла всіх інших людей. Та й під цим оглядом Пречиста наслідувала свого Сина, якого тіло також не зазнало зіпсуття, бо воскресло третього дня, як це прорік був пророк Давид: « Але Бог його воскресив, порвавши пута смерті, бо неможливо було, щоб вона держала його в своїй владі. Бо Давид про нього казав... Бо ти не залишиш душі моєї в аді і не даси своєму святому бачити зітління » (*Діян* 2,24с.27). Згідно з навчанням Церкви святої, тіло Богородиці було взяте до неба, де воно злучившись з Її душею й так Богомати злучилась із Своїм Божим Сином. Зараз вона володіє в небі, як Мати Божа, Цариця небес і Мати всіх нас людей. Вона тепер сидить там у небі побіч Свого Сина й заступається за нас Її грішних земних дітей. Тому величаймо Її сьогодні, в день Її Успіння й Небовзяття, в час Її прослави й нагороди за туземне життя повне хрестів, недостатків і терпіння. Вона бо-Мати наша, тому, що Її Син-Христос Спаситель ще перед своєю смертю дав нам за Матір, коли з хреста звернувся до Неї словами, вказуючи на св. апостола Йоана: « Жінко, це твій син! » опісля ж до свого улюбленого учня, кажучи: « Це мати твоя » (*Йо* 19,26с).

Тож пам'ятаймо, хто наша Мати та прибігаймо до Неї головню в часі неволі, терпіння, в часі небезпеки й біди. Вона може нам допомогти,

бо будучи Матір'ю всесильного Божого Сина може випросити в Нього все, передусім те, що відноситься до спасіння наших душ. Ось як висловлюється про Неї один зі святих: «Ще ніколи не чувано, щоб Вона полишила когось без помічі, коли він до Неї прибігає з довір'ям і надією». Ба навіть і наша пісня висловлює також ту саму правду: «Ще не чувано ніколи, щоб Вона не допомгла. Чи в нещастю чи недолі, цього земного життя!» Очевидно, ми мусимо дещо з нашого боку робити, щоб запевнити собі Її могутню допомогу, а саме, нам треба любити Її Божого Сина. Але любов'ю правдивою, якої Він від нас вимагає, коли каже: «Якщо ви любите мене, то мої заповіді берегтимете» (Йо 14,15). Бо: «Той, у кого мої заповіді й хто їх береже, той мене любить» (Йо 14,21). Як із власного досвіду знаємо, немає такої матері, що не була би вдячна тому, хто любить її дитину та її хвалить. Так само й наша небесна Ненька любитиме нас і помагатиме нам, коли ми такою дійсною, правдивою любов'ю любитимемо Її Сина.

БАГАТСТВО – ВЕЛИКА ПЕРЕШКОДА В ОСЯГНЕННІ ЦАРСТВА БОЖОГО

(Дванадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – Мт 19,16-26)

Після одної з наук Христа Спасителя приступив до Нього юнак з незвичайно цікавим для молоді людини питанням, а саме: «Що доброго маю чинити, щоб мати життя вічне?» (Мт 19,16). Незвичайне питання тому, що молоді люди звичайно й не думають про такі речі. Їм у голові радше те, як жити щасливо на землі, як зазнати що найбільше розкоші земного життя й земного щастя. Той юнак мав імовірно добрих батьків, що вже змалку наставляли його на добру дорогу, тобто на таку, яка веде до Бога й до злуки з Ним, а тим самим до безмежного щастя; бо злука з Богом це — щастя кожного розумного сотворіння. Відповідь Спасителя на це питання проста, така сама, яку Він давав своїм апостолам і слухачам: «Коли хочеш увійти в життя додержуй заповідей!» (Мт 19,17). Заповіді Божі — це нічого іншого як дороговкази на нашому шляху до Бога, вони бо навчають нас, як треба вести богобоязливе життя, або інакшими словами: як сповняти волю Небесного Отця, до якого ми ціле наше туземне життя прямуємо, аж доки не osiąгнемо Його після смерті. Тому, щоб улегшити нам цю дорогу й допомогти легко до Себе дійти Бог — Батько дав нам ці дороговкази — Божі Заповіді. Перші три з них нормують наше відношення до Нього самого, тобто до нашого Творця й остаточної мети. Дальших сім нормують від-

часу, коли ми самі появилися перед Божим Суддєю. Але й тут для нас на землі вони будуть корисними. Як уже було сказано, добра земні, та й подібно також і добра на небі, мабуть ту прикмету, що вони притягають нас до себе. Наше серце, маючи щось свого цілком природно, тягнеться до того свого скарбу, ним займається й ним любить. Отже, коли наш скарб буде не тут, на землі, але навпаки, в небі, до нього тяготитиме й рватиметься наше серце. Тому й не диво, що Спаситель каже: « Бо де твій скарб, там буде й твоє серце » (*Мт 6,21*). Це без сумніву свята правда. Бо як серце багача засліплене туземними добрими, так дуже, що поза ними й світу не бачить, так само й серце людини, яка набиравала собі скарб у небі, не буде поза ним бажати собі нічого іншого. Коли ж вона вже тут, за життя, підноситиметься до неба й не дбатиме про землю та про її проминаючі добра, тоді вона до того неба і свого скарбу дійде після смерті.

ПОТРЕБА ВИКОНУВАННЯ ДІЛ МИЛОСЕРДЯ ЩОДО ДУШІ Й ЩОДО ТІЛА

(Дванадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 19,16-26*)

В розмові з багатим юнаком Ісус Христос підкреслює велику вагу діл милосердя, як щодо тіла, так і щодо душі наших ближніх. Вони допомагають тим людям, що мають земні мастки в досягненні їхньої мети, тобто Небесного Царства. Як виходить із Спасителевого опису страшного суду, ті діла милосердя будуть мати вирішальне значення в досягненні вічного щастя, яке сповняє кожну людину безмежним спокоєм і радощами, будучи видінням відвічної, безмежно досконалої Божої Істоти. На питання юнака-багача: « Учителю! Що доброго мені чинити, щоб мати життя вічне? » (*Мт 19,16*), Христос відповідає просто: « Якщо ти хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт 19,18*). Але « Якщо хочеш бути досконалим », каже далі до нього Ісус, « йди продай що маєш, дай бідним, і будеш мати скарб на небі; потім приходи і йди слідом за мною » (*Мт 19,21*). Може дивно нам буде, чи це добра ота порада, яку Спаситель дав тому юнакові? Гадаю, що це найкраща порада, бо її дала йому Божя Мудрість, Син відвічного Бога Отця. Так-то говорить про Ісуса Христа св. апостол Павло: « Ми проповідуємо Христа розп'ятого: ганьбу для юдеїв і глупоту для поган, але для тих, що покликані — чи юдеїв, чи греків — Христа, Божу силу й Божу мудрість » (*1 Кор 1,23с*). Але розважмо над тим, щоб ми могли переконатись самі у правдивості слів Христових.

Порада Христова позбутися майна з тією метою, щоб роздавши його між бідних і потребуючих чинити діла милосердя щодо тіла ближніх, помагає людині звільнитись від тих земних дібр. Разом з ними людина звільнюється також і від тієї магічної сили, що мастки мають над людьми, й стає вільною, щоби старатись про найважливішу річ, а саме про спасіння нашої безсмертної душі. Спаситель радить юнакові позбутися того вантажу — у найлегший і найкорисніший спосіб, тобто продавши їх, роздати гроші бідним; бо це не забирає багато часу й здійснюється без великого труду. Загально знаною є аксіома, що лихої схильності найкраще й найлегше позбутися, коли її цілковито заперестанемо, ніж коли намагаємось позбутись її поступово й поволи. З тією правдою годяться також ті всі, що набули звичку курення, чи пиянства. Вони признають самі, що запереставши курити чи пити є багато легше, ніж курити й пити в міру — помірковано; подібно й схильність збирати й накопичувати майно чи гроші. В людини є те укрите бажання — схильність побільшувати майно чи гроші, незважаючи на те, що ми самі здаємо собі справу, що цього майна не зможемо зжити протягом нашого короткого життя. Та й не диво, чому в людини є така схильність, бо в нашому скомплікованому світі майно так дуже пов'язане з різними політично-економічними справами, що багач мусить його побільшувати, інакше збанкрутував би. Здається Бінг Кросбі, славнозвісний співак, кінозірка й мільйонер, на запитання, чому він будучи вже мільйонером все ще працює, мав відповісти: « Я мушу працювати, щоб не збанкрутувати! » Отже, як бачите, немає багачеві користи з того, що грошовитий, якщо він такий зайнятий їх побільшуванням з доконечности, що навіть не має часу їх уживати. Він мусить цілий час важко працювати, завжди в страху, що може все втратити, коли що-небудь зміниться в економії. Будучи так зайнятим земними справами, багач не має часу зайнятися куди важливішими справами, тобто справами своєї душі; ба що більше він навіть і не думає про неї. В нього немає часу йти до церкви, прочитати дещо про надприродні справи, послухати проповіді чи реколекцій. В нього завжди на гадці, як побільшити майно, чи як захоронити себе перед його втратою. Так ото він марнує свій час на пусті речі та й не має змоги ні часу приготувитись до життя після смерті.

Якже людина позбулась свого мастку й тієї сили, яку він має над нею, вона може відвернути свою увагу від земних справ і звернути її на речі духові, тобто на ті, що прийдуть після туземного життя. Наш Спаситель не раз остерігає своїх слухачів, кажучи: « Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занапастить власну душу? Або що може людина дати взамін за свою душу? (Мт 16,26). Глибока правда криється в цих словах Христових. Бо хто запевнить людину, що вона буде

ношення між людьми, тобто навчають як нам треба жити і взаємно собі допомагати в нашому земному житті. Христос запевняє нас, що коли будемо їх додержувати увійдемо в життя, тобто досягнемо вічне щастя.

Та на тій дорозі до Бога зустрічаємо багато перешкод, а одною з найбільш небезпечних є багатство. Якими дійсно небезпечними є мастки й земні добра, виходить зі слів Ісуса Христа: « Як тяжко тим, що мають багатства, увійти в Царство Боже! Легше верблюдові пройти крізь вушко в голці, ніж багатому увійти в Царство Боже » (Лк 18,24с). Спитаєте може, чому багатства є такими небезпечними для людей на їхній дорозі до небесної вітчизни? Найперша небезпека — це надмірна любов і надмірне прив'язання людини до її власності, до матеріального добра. Вона так зайнята ними, так дуже ними втішається й любить, що забуває про те, що поза туземним життям існує ще й інше: позагробове життя. Те майбутнє життя не проминає так швидко, як оце земне, але триватиме повіки. Ось багатий чоловік так зайнятий своїми добрими, що не має часу й думати про щось інше як про них. З власного досвіду знаємо, що в нас є схильність старатися побільшити те, що вже маємо, і то чим більше того земного добра маємо, тим більше стараємось його збільшити. Тому й не диво, що багатий чоловік невпинно зайнятий побільшуванням свого майна й ніколи не має його досить. Він споглядає довкола себе й зауважує тільки тих людей, що мають більше ніж він, тому силкується їх дігнати: а тоді, дігнавши, перегнати. Все-таки не може спочати, бо завжди знайде когось, хто має більше від нього, і погоня наново починається. Очевидно, зайнятий такими, йому особливо любимими перегонами, він не має ніяк часу й думати про щось інше, а передусім про те, що йому треба буде незабаром все своє добро полишити й явитись перед справедливим Суддею на страшному Божому суді. Не думає він нещасний про ті речі, тому що вони не мають нічого спільного з майном чи з його побільшенням.

До тієї жажди побільшування майна в безконечність приходять ще й друга, а саме: захоронювати вже надбане майно, тобто не тільки не розтрачувати його й не дозволити іншим, скажім членам, родини, його вживати, але також захоронювати його перед злодіями й грабіжниками. З огляду на це, він не тільки що не ділиться своїм майном з ближніми, але навіть зі своїми найближчими, тобто рідними. Ба що більше, навіть він сам не вживає його, бо жалує з того огляду, що воно зменшується, коли його вживати. Відмовляючись ділитися надміром свого маєтку з тими, що в злиднях, в потребі, багач прогрішується проти чесноти любови чи милосердя. Тому він не виконує діл милосердя щодо тіла чи щодо душі ближнього, а вони єдино зможуть його оборонити перед престолом страшного Судді й відчинити перед ним брами до Небесного

Царства. Послухайте, як то буде судити Суддя-Христос на страшному суді й на що Він буде звертати увагу при своєму судейському рішенні. Такими то словами звернеться Він до всіх тих, що не чинили діл милосердя супроти своїх ближніх: «Тоді скаже й тим, що ліворуч: Ідіть геть від мене, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу і його ангелам; бо я голодував, і ви не дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене напоїли; був подорожнім, і ви мене не прийняли; нагим, і ви мене не одягнули; недужим, і в тюрмі і ви не навідались до мене » (*Мт 25,41сс*). Якже вони, здивовані Його словами, питають Христа-Суддю, коли вони відмовили Йому тих усіх послуг, «Він відповість їм: Направду кажу вам: Те, чого ви не зробили одному з моїх братів найменших, мені також ви не зробили » (*Мт 25,45*).

З цих слів страшного Судді виходить, що ми зобов'язані служити чи помагати нашим ближнім, коли вони в потребі, в біді. Вони, як ми бачимо зі слів Христа-Судді, рішають про допущення до Царства Небесного, або про виключення з нього. Очевидно, що багата людина, яка не вірить у те, що треба ділитися своїм майном з іншими, вже тим самим виключає себе з Божого спадкоємства. Й тому не диво, що Спаситель так гірко, а разом з таким болем висловлюється про багатства й про багатців, хоч і для них було б легко досягнути щастя небесне. Маючи багатства, вони могли б його купувати собі в Бога. Так бо радить їм Ісус Христос: «І я кажу вам: Придбайте собі друзів мамоною неправою, щоб коли її не стане, прийняли вас у намети вічні » (*Лк 16,9*). Тобто радить багачам, щоб вони вживали їхнього туземного майна, ділячись ним з тими, що не мають, щоб таким чином робили собі Бога приятелем, наслідуючи Його в милосерді й доброзичливості супроти Його сотворінь, людей. Бо коли після смерті в них уже маєтку не буде, з тієї причини, що він не піде з ними на той світ, але зостанеться тут на землі, тоді Господь Бог, будучи їхнім приятелем, прийме їх до свого Небесного Царства.

Але ще один хосен маємо з такого вживання земного майна. Роздаючи його бідним, тобто помагаючи їм у потребі, в біді, ми чинимо діла милосердя, діла, які заслуговують царство небесне. А тих діл ніхто в нас не відніме й ніхто не знищить. Отже не треба буде нам журитись, як берегти й захоронювати наше майно, бо воно буде заховане в небі. Так бо повчає нас Христос: «Не збирайте собі скарбів на землі, де міль і хробацтво нівечить, де злодії підкопуються й крадуть. Збирайте собі скарби на небі, де ні міль ні хробацтво не нівечить і де злодії не підкопуються й не викрадають » (*Мт 6,19с*). Ті скарби добрих діл на небі ми ніяк не можемо втратити, бо вони будуть мати на собі знак наших добрих діл заслуговуючих небо. Там вони ждатимуть на нас аж до того

довго жити на землі й втішатись тими усіма добрими, які собі наскладала, працюючи так важко, іноді з кривдою для інших людей? Коли людина помре й залишить цей світ, тоді вона не зможе купити собі щастя небесного, хоч би й цілий всесвіт був її власністю. Там, перед справедливим Божим судівським престолом оці земні маєтки, гроші, влада чи сила не мають жодної вартости. Одне, що багатому грішникові могло б допомогти — це добрі діла, правильний ужиток його маєтку, щоб допомогти ближнім, що в потребі — в біді. Тому багач, залюблений у своїх багатствах, звичайно не осягає щастя вічного, як про це свідчить сама Божя мудрість — Христос: « Направду кажу вам: Трудно багатому увійти в Царство Небесне. Іще кажу вам: Легше верблюдові пройти через вушко в голці, ніж багатому увійти в Царство Боже » (*Мт 19,23с*).

Хтось однак може подумати собі: « Якщо я сам не буду дбати про майно, тоді хто подбає про прожиток для моєї родини? Аджеж кожна людина повинна подбати про те, що є їй доконечним для життя та й для життя тих, що від неї залежать ». Це правда, що кожний з нас повинен дбати про земні речі також, та людина не повинна забувати про те, що вони не є найважливішими та що Господь не сотворив її на те, щоб вона збивала маєтки, чи в безконечність їх побільшувала, але на те, щоб вона живучи згідно з заповідями спасла свою душу. З тієї причини навчас нас Ісус не дуже журитись тим, що не маємо достатків та живемо в біді чи нужді. « Не турбуйтеся вашим життям », каже Христос, « що вам їсти та що пити; ні тілом вашим у що одягнутись. Хіба життя не більш — їжі, а тіло — не більш одежі? Отож не турбуйтеся кажучи: Що будемо їсти, що пити й у що одягнемось? Про те все побиваються погани. Отець же ваш небесний знає, що вам усе це потрібне. Шукайте перше Царство Боже та його справедливість, а все проче вам додасться » (*Мт 6,25.32с*). З того виходить, що коли Господь Бог подбав про щось багато важливіше, тобто про наше життя, без сумніву подбає і про харчі потрібні для підтримання нашого життя. Коли Він дав нам таку цінну річ, якою є людське тіло, тоді без сумніву подбає й про менше важливу справу, тобто про одягу, накрити те тіло. Він бо годує стільки різних звірят, птиць і риб та й рослин; Він одягає все своє сотворіння, тож не залишить без своєї опіки й царя сотвореного, туземного світу, тобто людину. Нашою найпершою й найважливішою журою повинна бути наша безсмертна душа, бо щодо її спасіння навіть Господь Бог не може нічого зробити, якщо ми не співдіємо з Його ласками. Під цим оглядом всемогутній Творець потребує нашої помочі. Все ж інше Він може досягнути без нас, без нашої співпраці. Тому й каже нам Христос найперше дбати про те до чого потреба нашої співпраці, а все інше залишити Його

Божому провидінні, яке знає найкраще, чого нам до утримання цього туземного життя потрібно.

А що до осягнення вічного щастя нам потрібно добрих діл, тобто діл милосердя щодо тіла й душі ближнього, а тим самим правильного вжитку нашого земного майна, виходить зі слів Спасителя, який змальовує своїм слухачам образ страшного суду й вироку найвищого судді Божого Сина. «Тоді скаже тим, що праворуч нього: Прийдіть благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу й ви напоїли мене, подорожнім був, і ви прийняли мене; нагий, і ви мене зодягли, хворий, і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене» (*Мт 25,34сс*). Потім Він звернувшись до тих, що по Його лівиці скаже: «Ідіть від мене геть прокляті в вогонь вічний, приготований дияволу й ангелам його; бо я голодував, і ви не дали мені їсти, мав спрагу й ви не напоїли мене...» (*Мт 25,41сс*). Отже ті самі речі виконані праведними виєднали для них у страшного Судді вічну нагороду, а їхнє занедбання потягнуло за собою страшну кару на грішників. Бо як перші виконуючи діла милосердя хоч і помагали ними здавалось своїм ближнім, вони остаточно віддавали їх самому Христові, який отожднює себе з нашими ближніми: «Направду кажу вам, усе те, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили» (*Мт 25, 40*). Подібно як і відмова допомогти ближньому в біді — є відмовою самому Христові — страшному Судді. Будьмо отже, дуже уважні й не дбаймо за дуже про ті земні добра, але стараймось уживати їх відповідно, щоб ними виєднати собі в Бога життя вічне, як це радить нам Христос: «А я кажу вам: Придбайте собі друзів мамоною неправою, щоб коли її не стане, вас прийняли в намети вічні» (*Лк 16,9*), або інакшими словами: Спаситель радить нам, щоб ми вживали нашого майна ділячись ним з нашими ближніми й у той спосіб робили собі Його — Небесного Отця нашим приятелем у небі. Якже після смерті, ми вже не будемо мати наших маєтків, тоді наш приятель Господь Бог прийме нас до Царства Небесного за те, що ми вживали Його дібр земних згідно з Його волею, тобто для добра й пожитку інших людей.

ЖИТТЯ Й СМЕРТЬ ПРАВЕДНОЇ ЛЮДИНИ

(Свято Усікновення голови св. Івана Хрестителя – *Мт 6,14-30*)

Церква свята відзначає сьогодні врочисте свято Усікновення чесної голови св. Івана Хрестителя, предтечі Христа Спасителя. Ставляючи перед наші очі найбільшого святця Старого Заповіту, вона хоче, щоб

послужив нам прикладом*богобоязливого життя. Так бо славить Його перед своїми слухачами Ісус Христос: «Направду кажу вам, що між народженими від жінок не було більшого від Йоана Христителя» (*Мт* 11,11). Тому — то ми повинні не лише Його хвалити, але також наслідувати в нашому житті. Як знаємо, завдання св. Йоана Христителя було приготувати ізраїльський нарід на прихід Месії — Христа, тобто звістити йому недалеко вже спасіння й настроїти їхні серця на Його прийняття. А тому, що найбільшою перешкодою на прийняття Спасителя й слідуванням за Ним є гріх, тож обов'язком св. Йоана Христителя було приготувати серця свого народу до каяття; бо їхнє спасіння, тобто Царство Небесне, вже до них наблизилось. Очевидно, він сам будучи лише сотворінням, не мав змоги прощати гріхи людські, тому робив те, що було в його спроможності, а саме спонукував людей до пізнання їхньої гріховності й до того, що за тим пізнанням слідувало — до каяття: «Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне» (*Мт* 3,2). За допомогою того каяття вони мали «приготовляти дорогу Господеві й вирівнювати його стежки» (*Мт* 3,3). Цими словами навчав Йоан Христитель людей, щоб вони усували з дороги Месії всякі перепони, які не дозволяли б йому об'явити те спасіння, що приніс їм від свого небесного Отця й прийняти Його Божу науку. Все-таки народ, а передусім його провідники, тобто старшина народу, фарисеї, книжники й садукееві, не хотіли слухати науки Христителя й виходити Месії назустріч дорогою каяття. Вони, повіривши своїм учителям книжникам і фарисеям, уважали, що їм не треба такого каяття. Уповаючи на свого патріарха Авраама, з яким Господь Бог установив союз, вони думали, що на підставі тієї угоди їм вистачить виконувати лише зовнішні приписи закону, а Господь Бог буде змушений прийняти їх до Царства Небесного, без огляду на те, в якому стані були їхні серця. Святий Йоан Христитель, бачивши їхню впертість і закамєнілість, ганив їх сторгими словами, кажучи: «Кодло гадюче! Хто вас навчив утікати від наступаючого гніву? Тож принесіть плід гідний каяття й не гадайте, що можете собі сказати: Маємо за батька Авраама. Кажу бо вам, що Бог із цього каміння може розбудити до життя дітей Авраама» (*Мт* 3,7сє). Це означає, що без зміни їхнього грішного серця, вони ніколи не зможуть досягнути спасіння й ніяк не втечуть від Божого гніву, який досягне всіх грішників, без огляду на їхнє походження.

Перед Богом походження чи стан людини не має жодного значення. Перед Ним кожна людина це тільки Його сотворіння, тому про її вартість говорить тільки її власна, особиста праця над освяченням душі. Кожна людина мусить пізнати свою гріховність і каятись, чи як це називає св. Христитель «приносити овочі каяття». Бо тільки «серцем

сокрушенням і покірним Господь не нехтує » (*Іс* 50,19), як про те говорить псалмопівець Давид у своєму покайному псалмі. Для них нерозумним є надіятися на своє походження від Авраама, який угодив Господеві, тому що всемогутній Господь Творець будь-коли може сотворити собі нових поклонників; навіть з того палестинського пустинного каміння, Він може вивести собі вибраний народ. В своїй ревності привести народ до щирого каяття, до залишення грішного життя, що було предметом його палких проповідей: « Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне! » (*Мт* 3,6), він не звертав уваги на жодні перешкоди, ні погрози могутніх цього світу. Знаючи, яким згіршенням для простого народу був цар Ірод, що жив на віру з жінкою свого півбрата Филипа, сина Ірода Великого від другої жінки, св. Йоан прийшов до нього й без страху та й без обиняків говорив йому в вічі: « Не личить тобі мати жінку твого брата! » (*Мр* 6,18). Божий закон був йому багато вартніший від його власного життя, тож не вагався він наразитись на втрату власного життя, ніж дозволити цареві публично грішити проти Божої заповіді « Не чужоложі! ». Він уже тоді діяв згідно з майбутніми словами Христа Господа, який навчав: « Не бійтесь тих, що вбивають тіло душі ж не можуть убити; а бійтесь радше того, хто може погубити душу й тіло в пеклі » (*Мт* 10,28).

А тепер пригадуваймося над нашим власним життям і зробімо певні висновки. Зі сказаного ми пізнали, що завданням нашого туземного життя є вирівнювати стежки до нашого серця на прихід Христа-Спасителя. Як у часах св. Йоана Хрестителя, так і в наших часах світ потопав в гріхах. І ми самі, живучи серед того грішного світу, підпадаємо під його вплив. Тому нема чого дивуватись, коли зауважимо в нашому житті багато гріхів, якщо ще не смертельних, то принаймні повсякденних, до яких призвичаївшись, ми незабаром будемо переступати заповіді Божі й у важливих справах. Або інакшими словами, будемо допускатись і важких-смертельних гріхів. Коли чинимо легкі, повсякденні гріхи, наша воля слабшає, наше сумління вже не реагує на них так сильно й ми привикаємо до них чимраз то більше і таким робом чинимо навіть важкі проступки. Тому слухаймо напоумлення Христового Предтечі: « Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне! » (*Мт* 3,3). Ісус Христос уже близько; Він жеде при кожній душі й стукає своєю ласкою об її двері й жеде на запросини, щоб увійшовши до неї, зробити її своєю домівкою й замешкати в ній. Та щоб ми могли прийняти Його до нашої душі, мусимо приготувати її на Його прихід, тобто очистити її від гріхів важких, а також обмити від гріхів повсякденних, щоб вона стала гідною домівкою такого великого Гостя. Наше каяття мусить виявитися у цілковитім відверненні від гріхів, щоб підкоритися Божим

заповіддям. Вони самотні не спроможні відчинити нам двері Царства Небесного, так бо запевняє нас Вовплочене Слово Божє: « Якщо хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт 19,17*). Тому, що виконуючи їх, ми не лише відвертаємось від дороги гріха, але також виявляємо нашу любов і нашу вдячність нашому Божому Спасителеві. « Той у кого мої заповіді », каже Він, « й хто їх заховує той мене любить » (*Йо 14,21*). Така то любов Христа на ділі відчиняє двері до нашої душі й Він увіходить до неї, вчиняючи її своєю домівкою, як це сам заповідає: « Коли хтось мене любить, той слово моє берегтиме й полюбить його мій Отець і ми до нього прийдемо й у ньому закладемо житло » (*Йо 14,23*).

Запитаймо тепер себе: Що ми робимо, знаючи про велику вагу каяття? Очевидно, що ми розуміємо значення гостини самого Бога в нашій душі, проте ми не робимо нічого, чого від нас вимагає Господь. Гріхи так дуже подобаються нашій первородним гріхом звихненій природі, що ми відкладаємо каяття з дня на день, на пізніше. Як довго ми молоді, нам здається, що ми повинні вживати світу, тобто грішити, щоб могли натішитися розкошами, які світ і розгульне життя з собою приносять. Нам здається, що Божі заповіді, це наслідок перестарілого духа, тому не можуть зобов'язувати молодих людей. Згідно з переконанням деяких людей, молодь має втішатися туземним життям, не маючи жодного обов'язку почитати Бога, підкорятися вимогам релігії чи Церкви і, врешті-решт не маючи жодного зобов'язання супроти держави в якій живуть. Їм здається, що до них належать усі привілеї, а не обов'язують жодні засади, які відповідають привілеям. Однак щодо того, вони дуже помиляються, бо між привілеями й обов'язками існує взаємна залежність. Тому той, хто має більше привілеїв, мусить брати на себе також більше обов'язків, бо вони так зі собою тісно злучені, що їх від себе відділити не можна.

Та не лише молодь не хоче ступати дорогою спасіння; старші люди також не бажають іти тією дорогою. Вони так дуже зайняті своїми фінансовими справами, завданням побільшувати своє майно, та справами родинними, що їм не вистачає часу на справи Божі, тобто на справи спасіння їхніх безсмертних душ і душ членів їхньої родини. Вони тільки накопичують маєтки з думкою, що в них знайдуть захорону перед противностями життя. Забувають цілком про те, що земне життя є дуже коротке й треба буде його покинути. Забувають, що їхнє майбутнє життя не залежить від кількості майна, що його вони на землі нагромадили, але від добрих діл, що їх вони зобов'язані були виконати. Бо від тих діл милосердя супроти тіла й душі ближнього, які вони виконують, залежатиме їхнє вічне щастя або вічна погибель. Ісус Христос, амальовуючи страшний суд і Себе найвищого Суддю, виразно вказує,

що буде критерієм осягнення небесного життя. «Тоді скаже тим, що праворуч нього: Прийдіть благословенні мого Отця, візьміть у спадщину Царство приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви напоїли мене; чужинцем був, і ви мене прийняли; нагий, і ви мене одягли; хворий, і ви навідалися до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене» (*Мт 25,34сс*). А це все виконує кожний з нас, коли віддає ті послуги своїм ближнім, бо Христос ототожнює себе з нашими ближніми, як це виразно виходить з Його слів: «Направду кажу вам: усе, що ви зробили одному з братів моїх найменших, це ви мені зробили» (*Мт 25,40*). З того порівняння і притчі виразно бачимо, що не накопичення майна, але правильне його уживання для добра ближніх, зможе нам допомогти в осягненні вічного щастя в небі, у злуці з Богом — Творцем.

ЖИТТЯ ЛЮДСЬКЕ – ЦЕ ПРАЦЯ В БОЖОМУ ВИНОГРАДНИКУ (Тринадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 21,33-42*)

В сьогоднішній притчі Ісус Христос вказує на правду, що Господь Бог є власником всіх дібр землі, з тієї простої причини, що Він усе, тобто увесь світ, з нічого сотворив — із світу можливостей привів до існування — до життя. Створивши те все, віддав Він оцю землю людям до вжитку, під тою умовою, що вони будуть віддавати Йому відповідні плоди. Подібно, як це Христос розповідає про господаря виноградника, який устаткував у винниці усе потрібне до продукції вина. Так само й Бог-Отець дав людям усе, що було потрібне для підтримання їхнього життя, і також усе, що їм було потрібне, щоб могли творити добрі, на небо заслуговуючі діла. Їм не треба було нічим трудитися, бо все було готове перед ними. Їхнім самотнім обов'язком було вживати тих земних дібр у такий спосіб, щоб вони їм уможливили вступ до Царства Небесного. Її ті добрі діла мали бути наслідком їхньої праці й уживання земних, Богом даних дібр, що їх люди мали приносити Богові, як Його частку з усього, що їм Бог віддав до вжитку.

Погляньмо на той довколишній світ, на те чудо Божої мудрости, величі й всемогутности. Уся вселенна сотворена для нас і задля нас. Небесні світила сонце, місяць і безліч зірок сотворені для нас, щоб ми споглядаючи на небозвід, подивляючи його велич і красу, добачували в ньому велич красу й могутність Божу. Ті небесні світила повчають нас також про Божу безмежну мудрість, яка вмістила їх у такий віддалі від себе й обдарила такими законами природи, що вони не зударя-

ються й не спричиняють космічних катастроф. Вони голосять нам також про всемогутність Творця, який поставив їх у безкрайому просторі й, при допомозі своїх природних законів, кермує їхніми дорогами. Вони з шаленою швидкістю обертаються довкола своїх осей, кружляють довкола своїх сонць, а тоді зі своїми галактиками женуть у безмежні простори, не розбиваючись, але точно тримаючись своїх доріг. Пізнавати Бога з цих творів Його — це перший овоч, що його ми повинні Творцеві в дарі приносити, а той що за ним наступає — це любов до Того, що придбав те все для нас. З любови повинен випливати обов'язок Бога слухати і Йому служити, бо так повчає нас про мету нашого життя катехизм: « Ми живемо, щоб Бога пізнати, Його полюбити й Йому служити й тією вірною службою заслужити собі вічну нагороду в небі ». Та чи людина дійсно пізнає й подивляє Творця споглядаючи на той прегарний всесвіт? Чи вона дійсно відчуває потребу любити Його-найбільшого свого добродія за всі Його безмірні дари? Чи хоче добровільно підкорятись Його законові, хоч він служить не Богові, але її власному добру? Навпаки! В часах перед приходом Бого-чоловіка людина, замість доходити до пізнання Бога, подивляючи ті небесні світила, сотворені Богом на те, щоб допомогти людині Його пізнати, як про те свідкують псалми: « Небеса оповідають славу Божу, і діло рук його проголошує твердь небесна » (*Пс* 18,2). « І небеса звістять Його справедливість, бо сам Бог-дійсний суддя » (*Пс* 49,6). То людина подивляючи ті небесні світила, почала не Бога-Творця, але їх почитати наче богів. Теперішнє знання й техніка знає як обчислювати віддаль тих небесних світил від себе й від землі, обраховує їхній об'єм, швидкість з якою порушуються в просторах; але та сама техніка й знання не повчили людину про її Бога, який ті всі світила сотворив і ними кермує. Людина все ще не хоче признати, що Господь Бог є творцем тих небесних тіл, але намагається доказати, що вони так самі з себе виникли з нічого. Ті самі вчені люди, які пізнають закони природні, що керують всесвітом і їх признають, все-таки не хочуть признати, що для них також той сам Творець створив закони й хоче, щоб вони піддалились їхньому прововоді й таким чином дійшли до Нього, своєї остаточної мети. Ті самі люди, що знають так багато про всесвіт і закони, що ним керують, не хочуть підкоритись законам Божим, що керують ними, хоч Ісус Христос, « Божа сила й Божа премудрість » (1 *Кор* 1,24), каже виразно: « Якщо хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт* 19,17).

Але гляньмо тепер на землю, на ту нашу дочасну домівку, щоб пізнати як дуже наш Бог-Батько дбає про нас. Це Він, створивши людину, віддав їй цілу землю на те, щоб служила їй поживою, одежею й домівкою. « Тож сказав Бог: Сотворімо людину на наш образ і на нашу по-

добу, і нехай панує вона над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над усіми дикими звірями й над усіми плазунами, що повзають по землі » (*Бут 1,26*). « По тому сказав Бог: Ось даю вам усяку траву, що має насіння по всій землі й усяке дерево, що приносить плоди з насінням: вони будуть вам на поживу » (*Бут 1,29*). Отже, віддав нам усе, що земля приносить. Без нашої праці й труду одержали ми все, що нам потрібне, щоб утриматися при житті. Але даючи нам усе на прожиток, Він хоче, щоб ми це все вживали, та не зловживали, тобто, щоб уживаючи дані нам добра землі, ми зберігали певні закони й правила, які Він нам дає. Тому що Він віддав нам усе, що земля має та що вистачає на прожиток людям, Господь хоче, щоб ми ділились тим усім з іншими людьми, що тих дібр не мають, або їх за мало мають. Він бо хоче, щоб і вони мали також усе, що їм до життя потрібне. Тому даючи всі добра землі, Господь дав нам також і свій Закон, що вимагає від нас ділитись земними добрими, а саме: « Любитимеш ближнього твого, як себе самого » (*Мт 19,19; 22,39; Рм 13,9; Гал 5,14; Як 2,8; Мр 12,34*).

Пригадуймося над цим, як ми ділимося земними добрими з тими, що їх не мають подостатком і тому вмирають з голоду? З тими, що терплять холод, бо не мають відповідної одежини, чи домівки, де б могли захоронитись від непогоди чи холоду. Немає сумніву, що ми ділимося нашими добрими з нашими дальшими чи ближчими рідними і свояками; ми висилаємо навіть пачки на Україну, щоб допомогти членам нашої родини. Але це ще не все. Ми маємо бути готовими ділитись ними і з тими, що не є споріднені з нами, ба навіть з нашими ворогами, якщо вони в біді й дуже потребують нашої допомоги. Так бо говорить св. апостол Павло під натхненням св. Духа: « Коли твій ворог голодує, нагодуй його; і коли він має спрагу, напій його... Не дозволяй, щоб зло перемогло тебе, але перемагай зло добром » (*Рм 12,20с; Припов. 25,21*). Це є закон Божий, що його знаходимо як у Старому, так і в Новому Заповіті, а Спаситель наш Ісус Христос його пояснює й поширює, кажучи: « Ви чули, що було сказано: Люби ближнього свого й ненавидь ворога свого. А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що вас переслідують, таким чином станете синами Отця вашого, який велить своєму сонцю сходити на злих і добрих і посилає дощ однаково на праведних і неправедних » (*Мт 5,43сс; Лк 6,27с.35с*).

Тому, що всі речі тут, на землі, належать до Господа Бога, Він одинокий має повне право давати закони, згідно з якими оці земні добра треба вживати. А підкорення тим Його законам є якраз тими плодами, про які згадає Спаситель у притчі про виноградарів. Господь Бог хоче, щоб ми слухали Його заповідей, тобто сповняли Його Божу волю і таким чином відплачували Йому за все добро, за всі ласки, які нам на

кожну хвилину зсилає. Тому слухаймо Бога й сповняймо Його святу волю, виявляючи Йому цим виконанням нашу вдячність і нашу любов. Бо ми не маємо іншого способу виявити Йому нашу любов як виконанням Його Заповідей: « Той у кого мої заповіді », каже Христос, « і хто їх береже, той мене любить » (*Йо* 14,21). А заповідь любови ближнього в Його особливую заповіддю: « Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я полюбив вас, так любіть й ви один одного! » (*Йо* 13,34). Цим ми наслідуємо Отця небесного, коли без розбору любимо всіх ближніх, навіть наших ворогів. Бо коли ми допомагаємо лише нашим найближчим і рідним, тоді немає жодної різниці між нами й поганями: « Бо коли любите тих, що вас люблять, яка вам за це заплата? Хіба не те саме й митарі роблять? І коли вітаєте лише братів ваших, що надзвичайного чините? Хіба не те саме й погани роблять? Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий! » (*Мт* 5,46сс). Щоб бути членами Божої родини, мусимо бути досконалішими від митарів і поган; нам треба любити всіх, бо Його Євангелія є благовістю любови. Спаситель наш не робив різниці між людьми й умер передусім за своїх ворогів, щоб їх рятувати від пекельних мук. Коли, отже, Він сам Бог, нас грішників так дуже полюбив, що не пожалів віддати й своє життя за нас, то чи й ми не повинні любити й помагати всім ближнім без різниці, навіть нашим ворогам, щоб цим наслідувати Його нашого Бога й Спасителя!

ЛЮДИНА НА РОЗДОРІЖЖІ – МІЖ НЕБОМ І ЗЕМЛЕЮ

(Чотирнадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт* 22,1-14)

В сьогоднішній притчі навчає нас Христос про непослідовність, яку завважуємо в людині, що Богом призначена до небесного щастя, тягнеться до землі, хоч і знає, що це туземне життя дуже коротеньке. Не зважаючи на те, що земля та її добра ніяк не задовольнюють людину, вона все-таки замикає очі, щоб не дивитись у майбутнє й у призначення, яке Бог дав, але неначе крот бажає закопатись у землі. Цю розбіжність у людській поведінці змальовує Спаситель причтою про величаве весілля, що його приготував багатий цар своєму синові. На це велике родинне свято він запросив багато гостей з-поміж своїх родичів, приятелів та сусідів. Коли вже все було готове на весільний пир, « Він знову послав інших слуг, кажучи: Мовте запрошеним: Ось я обід мій зготував: зарізано волів та підготовану худобу все готове, приходьте на весілля. Ті однак знехтували собі й пішли, хто на власне поле, хто до свого

крамарства, інші ж, схопивши слуг, познущались над ними і повбивали » (*Мт* 22,4сс).

Гадаю, що немає в нас труднощі зрозуміти цю притчу Спасителя. Ми легко здогадуємося, що тим багатим царем не є ніхто інший як наш Бог і Творець, який хоче бути й нашим Отцем. Задля Його доброти ми, неначе князі, живемо на оцій землі, яку Він сотворив, а водночас і все, що на ній задля нашого добра. Він хоче, щоб усе сотворіння служило нам і провадило нас до остаточної мети, тобто до злуки з Ним нашим Творцем і до повного щастя в Ньому. Але, щоб злучитися з Ним і зазнати безмежно щасливого життя, нам треба сповнити деякі умови, і то найперше сповняти Його святу волю, яку Він об'явив нам своїм розумним сотворінням за посередництвом своїх Божих Заповідей. Так бо навчав нас Христос: « Коли хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт* 19,17). Розважмо тепер, як то ми виповняємо оцю важливу вимогу? Якщо ми хочемо бути щирими принаймні самі з собою, мусимо признати, що ми ледве чи так то й дуже стараємось виконувати їх, хоч і знаємо, що вони вказують нам самотньо-правдиву дорогу до вічного щастя. Що ж є для нас головною перешкодою у сповнюванні волі нашого небесного Отця? Усі це признають, що головною перешкодою є наше тіло, тобто наша людська первородним гріхом звихнена природа. Бо вона тяжіє до землі, до всіх цих земних дібр, які так дуже припадають їй до вподоби, що задля них людина готова забути про запросини Бог-Отця, про обіцяне небесне щастя, аби лише могли zostаватись завжди на землі й утішатись її матеріяльними проминаючими добрами. Ця схильність до землі й до її дібр зродилась у людини, в її тілі, разом із первородним гріхом. Він відвернув її від Бога, від сповнювання Його святої волі й звернув до землі, до земних дібр і земних розкошів, які, очевидно противляться Божій волі; тому що відвертають людину від її остаточної мети, до якої її Господь Бог призначив. Про це розповідає нам св. апостол Павло зі свого власного досвіду, каже бо він таке: « Отож знаходжу (такий) закон, що коли я хочу робити добро, зло мені накидається; мені бо милий за внутрішньою людиною, закон Божий, але я бачу інший закон у моїх членах, який воює проти закону мого ума й поневолює мене законові гріха, що в моїх членах. Отже, то я сам служу умом законові Божому, а тілом — законові гріха » (*Рм* 7,21сс). Ці слова апостола пояснюють внутрішню боротьбу, що її відчуваємо в часі кожної покуси до гріха. Наш ум і наше сумління знають Божий закон, шанують його й бажали б його зберігати, але в його виконуванні відчують сильний спротив з боку нашого тіла, яке іде за іншим собі властивим законом. Воно взате з землі й до неї схиляється усіми своїми зміслами, тому що ті знаходять своє задоволення в добрах землі. Тіло наше

знає й відчуває всі розкоші, які земля та її земні добра можуть йому дати. Тому й не диво, що тіло хоче ними втішатись, задовольняти свою жажду й свої тілесні забаганки, та з тієї причини воно противиться закономі нашого ума й сумлінню, що пізнають і бажають той Божий додержувати.

Які добра може наш розум і наше сумління нам запевнити на те, щоб відвернути нас від землі й від її грішних розкошей? Розум і сумління вказують на Божі Заповіді, що є об'явленням волі небесного Отця, Який ними вказує нам, що нам треба робити, аби ввійти й узяти участь у бенкеті, який Він приготував на пошану Свого єдинородного Сина — Ісуса Христа. Бо Він, будучи Богом живим, сповнив бажання свого небесного Отця й пожертвував Себе самого, щоб поєднати розгніваного Отця з грішним родом людським. А звершивши це, тобто Своїми страстями й смертю на хресті відкупивши людство, тепер у небі обіцяє обтерти всі сльози з наших очей, які сповняючи Його святу волю на землі, терпіли, відмовляючи собі земних діб і розкошів злучених з їхнім уживанням. Так бо потішає Господь усіх тих, що терплять тут на землі задля Його імені: « Він знищить смерть навіки й утре Господь сльози з усіх облич і зніме ганьбу зі свого люду по всіх світі, так бо сказав Господь. Того дня скажуть: Ось він наш Бог! На нього ми надіялися й він спас нас » (Іс 25,8с). Господь обіцяє нам велику нагороду, запевняє нас, що задовольнить всі наші бажання безмежним, всеобнімаючим, досконалим щастям, тобто Собою самим. Господь уже обіцяв праотцеві Ізраїльського народу, що стане його великою нагородою: « Не бійся Аврааме: Я твій щит! Твоя нагорода вельми велика » (Бут 15,1). Як виходить з цих слів Божих, нагорода дійсно безмежна, бо Сам всемогутній Бог-Творець прийме нас у Свої обняття, щоб нас надгородити за вірну службу Йому. Злука з Ним, безмежно досконалою Істотою, й оглядання лицем у лице від вічного Бога наповняє серце розумної людини таким щастям, що його ані описати, ані зрозуміти ніхто не зможе, як довго живе тут на землі. Наші сотворені сили не є в спроможі збагнути краси, величі й могутності Бога-Творця, як про це говорить св. апостол Павло: « Я знаю чоловіка в Христі, що чотирнадцять років тому — чи то було в тілі, не знаю, чи то було без тіла, не знаю Бог знає, — був узятий до третього неба... був узятий у рай і чув слова неможливі до висказання, яких людині годі висказати » (2 Кор 12,1-4). На іншому місці той сам апостол так об'являє славу й радості всіх тих, що досягнуть небесну славу: « Те, чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що його люблять » (1 Кор 2,9).

Друга вимога, що вможливить нам вступ до неба — це часте припинання св. Тайн, а передусім Пресвятої Тайни Євхаристії, тобто Тіла

й Крови Христової. Так бо говорить Бого-чоловік: « Хто їсть моє тіло й п'є мою кров, той живе життям вічним, і я воскресу його останнього дня » (*Йо* 6,54). Тому що Христос Спаситель, будучи Богом живим, джерелом усякого життя, має силу повернути життя тим, що живучи на землі, приймали Його до своєї душі як оживляючий елемент, як того, що своєю смертю подолав смерть. Так ото Спаситель приходячи до смертних людей своїм тілом і своєю кров'ю, защеплює в них антідот, могутні ліки проти смерти, тобто свою людську природу, яка своєю смертю знищила жало смерти. Так бо говорить св. Павло про перемогу Христа над смертю: « Смерть поглинута перемогою. Де твоя смерте перемога? Де твоє жало — смерте? Жало смерти гріх, а сила гріха-закон. Нехай же буде дяка Богові, який дає нам перемогу через Господа нашого Ісуса Христа! » (1 *Кор* 15,54сс). Й Ісус Христос став людиною, тому що ми є людьми, « щоб і Він сам міг брати участь у людській природі на те, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерти, тобто диявола й визволити тих, що їх страх смерти все життя тримав у рабстві » (*Євр* 2,14с). Коли беремо участь у тілі й крові Христа, в пресв. Тайні Євхаристії, ми засвоюємо собі Його Боже життя, а тим самим безсмертя — вічне життя в небі: « Хто споживає моє тіло й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той, хто споживає мене, житиме мною » (*Йо* 6,56). Тому й не диво, що всі ті, що споживали Христа в Тайні Євхаристії, можуть сподіватися, що той сам Христос, який був поживою їхніх душ в часі їхнього туземного життя, буде тим самим Христом, який покличе їх знову до життя: « Хто цей хліб споживатиме, той повіки житиме » (*Йо* 6, 58).

Але ті, що відмовляються приймати Ісуса Христа в Його тайні любови, тобто в Пресвятій Тайні Євхаристії, того життя не досягнуть, але будуть позбавлені щасливого оглядання Бога повіки. Вони, на подобу гостей запрошених на весільний бенкет, які відмовились прийти, будуть відкинені Богом і повік не закоштують того щастя, що Творець приготував усім тим, які підкоряються Його Божій волі, зберігаючи Його святі заповіді. Так бо заявляє Син Божий: « Направду, направду кажу вам: Якщо не споживатимете тіла Сина Чоловічого й не питимете крові Його, життя не матимете в собі » (*Йо* 6,53). Тому підкоряймося велінню Христа і по змозі, якнайчастіше приступаймо до трапези Тіла й Крови Господньої. Бо цим ми побільшуємо в собі скарги Його ласк, засвоюємо собі Його Боже життя і запевнюємо собі в Нього наше майбутнє воскресення. Своїм приходом до наших душ Спаситель буде їх перетворювати чимраз то більше в Себе самого, і тим робом приготує нас до свого другого приходу в день страшного суду.

НАЙПЕРША Й НАЙВАЖЛИВІША ЗАПОВІДЬ У ЗАКОНІ

(П'ятнадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 22,34-36*)

Свята Євангелія представляє нам Христа Спасителя, як Він відповідає на запит одного з фарисеїв — « Учителю, котра найбільша заповідь у законі? » (*Мт 22,36*) — повчаючи їх, і нас також, яка є найперша й найважливіша заповідь. Так бо говорить: « Люби Господа Бога твого всім твоїм серцем, усією душею й всією думкою твєю: це найбільша й найперша заповідь. А друга, подібна до неї: Люби ближнього свого, як себе самого. На ті дві заповіді весь закон і пророки спираються » (*Мт 22,37-40*). Так ото ті дві заповіді любови Бога й ближнього вміщують у собі весь закон, тобто всі заповіді Божі; тому що перша заповідь любови Бога охоплює перші три заповіді, а друга заповідь — любови ближнього сім дальших заповідей Божих. Тому-то й каже Ісус Христос, що ці дві заповіді є найважливіші, бо вони нормують відносини людей до Бога-Творця, а тоді й взаємовідносини людей між собою. І коли людина виконає докладно тільки те, що ці дві заповіді приказують, вона тим самим сповнила вже весь закон. Якже то дві заповіді такі важливі й коли вони вистачають нам до досягнення нашої остаточної мети, розважмо їхній зміст.

Господь Бог, як безмежно мудра Істота, сотворюючи нас, призначив нас, як усі інші сотворіння, до найвищої мети, тобто до Себе Самого, тому що поза Богом немає нікого вищого. Ми, сотворені Ним, залежимо від Бога цілковито й то не лише в нашому приході на цей світ а й у нашому існуванні, бо Бог мусить нас постійно, кожної миті втримувати при житті і то в кожному об'яві нашого життя. Це значить, Господь Бог мусить співдіяти з кожним нашим рухом, словом, гадкою й бажанням, і без Нього ми не могли б нічого зробити. Про цю правду принаймні відносно нашого надприродного життя, повчає нас Ісус Христос такими словами: « Я виноградина, ви гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому, — той плід приносить щед्रो. Без мене ж ви нічого чинити не можете » (*Йо 15,5*). Так то ми існуємо, повністю залежні від нашого Творця, неначе дитя в лоні матері, повністю залежне від неї. Так що, якби Господь Бог лиш на одну мить не дав Своєї підтримки ми повернулись би в ніщо, з якого Бог своєю життєдайною силою неначе кинув у реальний світ. З тієї цілковитої залежності людини від Бога, як у тілесному так і в духовому житті, випливають її обов'язки супроти Бога. Й ті обов'язки сотворіння супроти Творця описує перша заповідь любови Бога. Виконування тих обов'язків, або інакшими словами, служба Богові має на меті крім того й наше власне щастя, бо тією службою, ми

заслуговуємо собі в Бога щастя вічне. Розважаючи Божий закон чи Божі заповіді, людина звичайно розумів їх як обмеження і хоче необмеженої свободи в діянні, слові, гадках і бажаннях. Такими бо є людські закони, які з необхідности обмежують свободу діяння людини, інакше за велика свобода одної людини перешкаджала б і стісняла б свободу інших людей. Заповідь Бога є інакша: вона не придавляє волі людини, не обмежує її в жоден спосіб, але радше спрямовує до її мети, до досконалости. Людина вже від свого зачаття є спрямована до Бога, до своєї остаточної мети, що є водночас і її безмежним щастям. Як кожне сотворіння, наприклад рослини в особливий спосіб є спрямовані до сонця, бо при його допомозі вони — зела й дерева виробляють поживу. Подібно й людина, що повністю залежить від Бога Творця, звернена до Нього, тому що від Нього вона приймає все, чого їй до туземного й потойбічного життя потрібно. В Ньому і лише в Ньому зможемо знайти цілковите задоволення всіх наших бажань і мрій, того безмежного щастя, що за ним ціле життя шукає наше ненаситне серце. Тому нам треба глядіти на цю заповідь Бога й на її потрібне розгалуження в Заповіддях Божих як на могутнє стремління нашої душі до її мети й до повного задоволення. Тому, що лише в Бозі й у Ньому єдиному вона зможе спочити й знайти повне задоволення всіх її снаг. Про цю правду влучно повчає нас св. Августин, словами: «Сотворив Ти мене для Себе й неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі о Боже!»

Та як же людина може висловити свою любов до Бога, коли вона Його не бачить і ніколи, як довго живе, побачити не зможе? Господь Бог, бажаючи нам допомогти в тому огляді, тобто, щоб ми могли виявити Йому і Його Синові нашу вдячність і нашу любов, каже нам таке: «Якщо ви любите мене, то мої заповіді берегтимете» (Йо 14,15). Або при іншій нагоді: «Той хто має мої заповіді і хто їх береже, той мене любить» (Йо 14,21). Але дехто може закинути нам таке: «Та як мені любити Христа, як мені можна виявити Йому мою вдячність і любов за те все, що Він учинив для мене, коли Його вже нема тут між нами, коли ми Його ані побачити, ані почути не можемо, бо Він уже вознісся на небо й сидить праворуч Бога-Отця? Ісус Христос подбав і про те, вказуючи, щоб ми люблячи нашого ближнього й віддаючи Йому наші услуги, тобто виконуючи діла милосердя щодо тіла й щодо душі ближнього, робимо це для Нього самого. Наш Спаситель ототожнює себе з нашим ближнім і запевняє нас, що будь-що доброго ми зробимо для нашого ближнього, Він це винадгородить, неначебто ми це Йому самому зробили. Але з другого боку, Він також остерігає нас, кажучи, що будь-що ми відмовимо нашому ближньому, Він прийме це начебто ми Йому самому відмовили. Ось послухайте, що Він скаже нам як гріз-

ний Суддя на страшному суді. До добрих Він звернеться ласкавими словами: « Прийдіть благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви напоїли мене; чужинцем був, і ви прийняли мене; нагий, і ви одягли мене; хворий і ви навідалися до мене, в тюрмі був і ви прийшли до мене » (*Мт 25,34сс*). До цього пояснення Спаситель додає: « Направду кажу вам: Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших, ви мені це зробили » (*Мт 25,40*). Подібно як Суддя відповість і тим, що не виконували тих діл милосердя своїм ближнім такими словами: « Направду кажу вам, чого ви не зробили одному з моїх братів найменших — мені також ви того не зробили » (*Мт 25,45*).

Тому й не диво, чому Христос кладе цю заповідь зразу після найпершої й найбільшої заповіді Любови Бога, бо ці дві заповіді споріднені між собою. Ця друга заповідь любови ближнього є неначе продовженням першої, тобто любови Бога. Нам, змисловим людям, важко любити Бога, якого не бачимо й якого ніколи не побачимо, як довго житимемо тут на землі, так бо сказав Ягвев Мойсєєві, який хотів Його побачити: « Лиця ж мого не можна тобі бачити, бо людина не може бачити мене й жити » (*Вих 33,20*). Тому Господь Бог допомагає нам у тому напрямі, дає нам змогу бачити Його найперше в Його Єдинородному Сині, який, прийнявши на себе людське тіло, стався видимим людям. А Він сам після свого вознесіння на небо залишив нам наших ближніх і казав нам почитати Його через них, тобто, люблячи їх і помагаючи їм, ми неначе любимо й помагаємо самому Христові. Так бо каже Спаситель: « Направду кажу вам: усе що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили » (*Мт 25,40*). Чому так? Бо воно виходить з того заложення, що Господь Бог, сотворюючи першого чоловіка, сказав: « Сотворімо людину на наш образ і на нашу подобу... І сотворив Бог людину на свій образ; на образ Божий сотворив її... » (*Бут 1,26с*). Отже самі бачимо, яким ласкавим є Господь, як на всі лади старається помагати нам виконувати цю найпершу й найважнішу заповідь любови Бога, щоби в той спосіб, люблячи Його тут на землі, ми могли досягнути Його після смерті в небі. Він зв'язує її з другою заповіддю любови ближнього, даючи нам у видимий та змисловий спосіб Його пізнавати. Дає нам свій образ і подобу в нашому ближньому та й крім того, запевняє нас, що будь-що доброго ми зробимо для нашого ближнього, то це ми неначебто Йому самому зробили. Але й з другого боку остерігає нас, щоб ми не кривдили й не знущались з наших ближніх, бо роблячи те, ми неначе кривдимо Його самого. Відповідаючи грішникам, що по Його лівому боці, Христос — Страшний Суддя скаже їм таке: « Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й його слу-

гам... » (*Мм* 25,41-43). Тож пам'ятаймо на цю другу заповідь любови — ближнього і намагаймося вводити її в життя скільки лише можемо. Не виключаймо від тієї любови ближнього нікого, навіть наших найбільше запеклих ворогів, бо цього домагається від нас Син Божий такими словами: « А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що переслідують вас; таким чином станете Синами Отця вашого, що на небі, який велить своєму сонцю сходити на злих і на добрих, і посилає дощ на праведних і неправедних... Тож будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий » (*Мм* 5,44с.48). В тій любові до наших ближніх, навіть до наших ворогів нам треба наслідувати нашого небесного Отця, який дбав однаково про всіх, і не робить між ними жодної різниці. Ми повинні також наслідувати Божого Сина Ісуса Христа, який прийшов на цей світ задля нас, прийнявсь терпінь і ганебної хресної смерті задля нас. І то не задля нас своїх приятелів, але ворогів, бо ми нашими гріхами ображували Його і Його небесного Отця.

Тож не диво, чому св. апостол Йоан заявляє, що не може любити Бога той, хто ненавидить свого брата — ближнього: « Коли хтось каже: "Я люблю Бога", а ненавидить свого брата, той брехун. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить » (1 *Йо* 4,20). Отже любимо наших ближніх, навіть наших ворогів, щоб ми могли уподібнитись до нашого Бога-Батька й до Його єдинородного Сина — Ісуса Христа. « Таку бо заповідь ми одержали від Нього: Хто любить Бога, той нехай любить і брата свого » (1 *Йо* 4,21).

ХРЕСТ ХРИСТОВИЙ – НАШЕ СПАСІННЯ

(Свято Воздвиження Чесного Христа – *Йо* 19,6-11. 13-20. 25-35)

Наша Церква свята відзначає сьогодні торжественне свято Воздвиження Чесного Хреста. В той спосіб вона пригадує нам той факт, що цариця Олена, мати цісаря Константина Великого, віднайшла хрест, на якому був розп'ятий наш Спаситель Ісус Христос. Його знайдено на горі Голготі, близько того місця, де Христа розп'ято, а його автентичність підтвердило чудо. Кажеться, що викопавши три хрести, цариця й клир хотіли пізнати, котрий з них є хрест Христовий, і коли вони доторкнулись ним тіла померлої людини, вона негайно ожила. Так ото Господь чудом вказав на дерево хресне, на якому повисло Його Боже тіло. Одержавши такий доказ із неба, цариця Олена, разом з духовенством, піднесли священний хрест, а маси народу падали на коліна й голосно повторяли ту молитву, яку ми так часто чуємо під час

Божественної Літургії: «Господи помилуй!». Отже, не від речі буде розважити над тим, чому католицька Церква почитає Хрест Господній та й чому він став символом перемоги Спасителя над дияволом і над його жалом — гріхом.

Чому Хрест Христовий є в такому великому почитанні серед християн, вказує св. апостол Павло у своїй проповіді такими словами: « Ми проповідуємо Христа розп'ятого, ганьбу для юдеїв і глупоту для поган, але для тих, що покликані, чи юдеїв чи греків — Христа Божу силу й Божу мудрість » (1 Кор 1,23с). Тут для апостола народів і для всіх віруючих християн Спаситель, що безсильний висить на хресті, є тією самою мудрістю Бога-Отця якою Він створив світ, і тією силою, якою Він усе з неістнування привів до буття. Хрест був лише принадою для диявола, коли він бачив на ньому Спасителя, думав, що мав перед собою лише звичайну людину, з якої смертю сподівався знищити не лише її саму, але також і її діло, тобто організацію, що Христос оснував на землі — Церкву святу. І справді Христос на хресті, зненавиджений старшиною народу й фарисеями, опущений своїми апостолами й учнями, побитий, вінчаний терневим вінком, умираючий, здається опущений навіть Богом самим, Якому Він ціле життя служив. Про це він, мабуть, здогадувався зі слів умираючого Христа: « Боже мій Боже, чому ти мене опустив! » (Мт 27,46; Мр 15,34). Здавалось йому, що це не може бути обіцаний Спаситель, який має розчавити йому голову; все ж таки, то був для нього небезпечний чоловік, тому диявол хотів його позбутись, водночас же і його Церкви, бо нею він робив велике спустошення в його туземному царстві. Але на погляд безсильний Христос, був лише принадою, на яку зловився диявол. Він спричинивши смерть Христа, сам спричинив свою загибелю, бо якраз тією своєю смертю Спаситель розчавив йому голову. Він підкорився небесному Отцеві аж до смерті хресної, і цим послухом знищив непослух Адама, а з ним і гріх, як цього навчає св. апостол Павло: « Як через непослух одного чоловіка багато людей стало грішниками, так послухом одного, багато людей стане праведними » (Рм 5,19).

Так то хрест Христовий став Божою принадою, на яку зловився прехитрий диявол і був упокорений тим хрестом. Бо він спричинюючи смерть Христа, спричинив також і власне знищення, власну поразку. Жертвенна смерть нашого Спасителя звільнила людей не тільки від первородного гріха, але також від їх особистих гріхів, привертаючи їм ласку синівства Божого, а з нею і спадкоємство Небесного Царства. Те, що ніяк не було можливо досягнути звичайному чоловікові, те досягнув Христос Бого-чоловік своєю смертю на хресті. Нею Він, як про це співають Великодні Пісні: « Христос воскрес із мертвих, смертю Він смерть

подолав, і тим що в гробах життя дарував ». Дійсно — Хрест Христовий став наймогутнішою зброєю проти диявола. За його допомогою люди, що задля своїх гріхів стали однопумцями диявола, відроджуються Божою ласкою і знову стають дітьми Божого Царства. Очевидно, ми стаємо учасниками в усіх привілеях, що їх хрест Господній нам уділює тільки тоді, коли стаємо учасниками Христових терпінь і смерті: « І коли Дух того, хто воскресив Ісуса з мертвих, перебуває в вас, то той хто воскресив Христа з мертвих, оживить і ваші смертні тіла Духом своїм, що живе в вас » (Рм 8,11). « Сам цей Дух свідчить разом з нашим духом, що ми діти Божі; а коли діти, то й спадкоємці Божі — співспадкоємці Христа, якщо ми страждаємо разом з Ним, щоб разом з Ним і прославитися » (Рм 8,16с).

З цього виходить, що коли хочемо брати участь у славі Христа, мусимо найперше брати участь в Його терпіннях. До цього завзиває нас Господь, кажучи: « Коли хто хоче бути моїм учнем, нехай зречеться себе самого, візьме свій хрест і йде за мною » (Мт 16,24). З другого ж боку, відмовитися терпіти з Христом, означає, не бути Його гідним, так бо запевняє нас Христос: « І хто не візьме хреста свого й не йде за мною, не є мене гідний » (Мт 10,38). Як хрест Христовий є для Самого Спасителя знаком безмежної мудрости й сили Бог-Отця, так для нас він став знаряддям нашого визволення з неволі диявола й гріха. Крім того хрест є для нас символом жертви й способом наслідування Христа. Тому що Його хресна смерть звільнила нас від гріхів й уможливила нам стати дітьми Божими. Він домагається від нас, щоб ми також співтерпіли з Ним, тобто, щоб зреклися цього світу і його розкошей, та й віддалися цілковито Йому, нашому Спасителеві й нашому Богові. Він бо прийняв на себе жертву хресну задля нас, задля нашого спасіння, тому то й хоче, щоб ми також уподібнялись до Нього в нашому туземному житті, то значить, піднімали наші власні хрести. Ісус каже: « Коли хтось приходить до мене й не зненавидить свого батька й матері, жінки, дітей, братів, сестер, та ще й свого життя, той не може бути моїм учнем. Хто не несе хреста свого й не йде слідом за мною, не може бути моїм учнем » (Лк 14,26с).

Може й ці слова видаються нам твердими, але вони не є нічим іншим як тільки домаганням Христа наслідувати Його. Він бо сам задля любови до нас залишив свого небесного Отця й щастя неба, та зійшов до нас на землю, щоб уподібнитись до нас і, будучи як кожний з нас в нашому імені перепросити Бога-Отця і надолужити Йому своїми терпіннями й смертю хресною. Він, будучи безмежним, згодився обмежитись нашим людським недосконалим тілом. Він-Творець узяв на себе природу свого сотворіння та й наші гріхи, щоб, знищивши їх разом із своєю

людською природою звільнити нас від них. Тож коли Він всесвятий, всемогутній Бог зробив так багато для нас і заради нас, Він має право вимагати від нас, щоб і ми також задля Нього дечого відреклись. Самозрозуміло, те чого ми задля Нього відрікаємось є нічим у порівнянні з тим, що Він залишив задля нас. Тому, коли Він це все зробив задля нас, своїх негідних сотворінь і слуг, ми, що спаслися Його жертвою, самозрозуміло не можемо відмовити Йому нічого, тим більше, що це робимо на для Нього, але для нашого власного спасіння. А крім того, вирікаючись цього світу й приймаючись хрестів, ми робимо це задля нашого Творця й Бога, який є для нас одночасно нашою остаточною метою й нашим найбільшим щастям.

ТАЛАНТИ ДАНІ ЛЮДИНІ БОГОМ, ЩОБ НИМИ ОСЯГНУЛА НЕБО

(Шіснадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 25,14-30*)

В сьогоднішній притчі розповідає Христос Спаситель як то один багатий пан, від'їжджаючи в далекі сторони, розділив між своїх слуг — невільників таланти — великі суми гроша. Розділив їх нерівно, бо згідно з їхніми спромогами, щоб вони орудуючи тим майном побільшили добро їхнього пана, до чого вони були зобов'язані. Те побільшення панового майна не було добровільне, але було вимогою, тому що обов'язком невільника було пильно працювати для свого пана. На підставі того строгого обов'язку розуміємо, чому пан, повернувшись з подорожі, так строго покарав лінивого слугу — невільника, який не бажаючи працювати, закопав панів талант у землі, щоб йому віддати стільки, скільки одержав, без жодних відсотків.

Гадаю, що злишнім є пояснювати, що тим багатим паном є наш Бог-Творець, а невільниками, яким Він розділив таланти, є кожен з нас, його сотворіння. Сотворюючи нас і залишаючи на землі Йому служити, Господь розділив між нас прерізні таланти, щоб ми вживаючи їх і працюючи, заслуговували собі в Нього Царство Небесне. Декому з нас Від дав добра земні, маєтки, які нам треба побільшувати й уживати й під кінець нашої земної мандрівки здати рахунок з того, як ми їх уживали. Та деякі люди зле розуміють уживання того таланту, тобто земного майна. Вони гадають, ніби їхнім обов'язком є лише побільшувати майно, не вживаючи його відповідно до задумів Божих. Господь Бог, даючи нам ті добра, дав одночасно й правила, згідно з якими нам треба їх уживати, щоб заслужити собі в Нього небесну нагороду. Тими правилами є заповідь любови ближнього: «Любитимеш ближнього свого, як

себе самого » (*Мр* 12,13; *Лк* 19,18). Від докладного виконання тієї заповіді залежатиме й небесна нагорода. Ісус вказує також і на нагороду, яку одержать ті всі, що ділились своїми земними добрими з ближніми в біді. Такий бо засуд видасть Суддя в день страшного суду: « Прийдіть, благословенні мого Отця, візьміть у спадщину Царство, приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти, мав спрагу, і ви напоїли мене, чужинцем був, і ви мене прийняли; нагий, і ви мене одягли; хворий, і ви навідалися до мене; в тюрмі був, і ви прийшли до мене » (*Мт* 25,34сс). Колиж ті праведні спитають Його, коли вони це все добро зробили, Він у відповідь скаже: « Направду кажу вам: усе що ви зробили одному з моїх братів найменших — це ви мені зробили » (*Мт* 25,40). Якщо не виконати цих діл милосердя щодо тіла й душі ближнього, то воно потягне за собою страшну кару пекла. Так бо скаже Суддя до тих, що по Його лівій руці: « Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й його ангелам. Бо я голодував, і ви не дали мені їсти, спрагнений був, і ви мене не напоїли, чужинцем був, і ви мене не прийняли; нагим, і ви мене не одягнули, недужим і тюрмі, і ви не навідалися до мене » (*Мт* 25,41сс).

Іншим людям дав Господь талант стати батьками, тобто приводити дітей на цей світ, співдіючи з Його життєдайною силою, та щоб виховувати їх на добрих членів Церкви і майбутніх спадкоємців Царства Небесного. Тож щасливі ті батьки, які співпрацюють з Богом у тому напрямі й, привівши своїх дітей на світ, навчають їх любити їхнього Творця, чинити Його волю на землі й, таким чином прямувати до Нього їхньої остаточної мети. Призадумаймось тепер, як то батьки вживають того талану, що ним наділив їх Творець? Деякі, очевидно, співпрацюють з Ним, приводять на світ дітей і виховують їх на праведних богобоязливих людей. Вони одержать свою нагороду, у цьому запевнює св. апостол Павло, словами: « Жінка... спасеться приводженням на світ дітей, якщо перебуватиме у вірі, любові та святості зі скромністю » (1 *Тим* 2,15). Але спитаймо, що станеться з батьками, які відмовляються співпрацювати з Божою життєдайною силою? Що скаже Божий Суддя на страшному суді тим, що стерилизувались, щоб не мати дітей? Що скаже тим жінкам, які брали пілюлі, або вживали інших штучних засобів, аби лиш перепинити зачаття, та щоб уживати статевих зносин без жодної відповідальності? А якими словами звернеться Він до тих, які вбивали своїх ще ненароджених дітей, позбавляли їх того життя, що ним наділив їх, Він — Божий Творець? Яку відповідь дадуть ті батьки своєму Богові Творцеві, коли їм прийдеться здавати рахунок зі свого життя й усіх своїх діл, перед Ним, їхнім Суддею? Не думаю, що їхня вигода,

чи страх перед перенаселенням землі буде задовільним виправданням, та чи напевно заслужить їм вічну нагороду.

Далі є ще й інші люди, який Господь зосібна покликав, щоб ішли Його слідами. Він казав їм покинути все: їхні родини, майно, рідний край і цілковито посвятитися Його службі. Того бо Він вимагає від кожного, хто серйозно рішається віддатися Господеві на службу словами: « Коли хтось приходить до мене й не зненавидить свого батька й матір, жінку, дітей, братів, сестер, та ще й своє життя, той не може бути моїм учнем » (*Лк 14,26*). Ці слова звертає Христос до всіх мужчин і жінок, які в особливий спосіб пожертвували себе на службу Його Божій науці, щоб приготувати серця людей на Його прихід. Він вимагає від них усіх, яким дав цю особливу ласку, стати своїми учнями й апостолами, щоб ішли в світ, проповідували Його благовість і приготувляли членів Його святої Церкви; словами: « Ідіть, отже, й навчайте всі народи: християни їх у ім'я Отця й Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав » (*Мт 28,19с*). Ті в особливий спосіб покликані особи, що служать Богові й людям як священики, монахи, сестри й монахині, одержать від Христа Господа особливу нагороду за їхню вірну службу й за те, що задля Христа й людей зреклися земного щастя. Таке бо обіцяє Христос Спаситель своєму апостолові Петрові, коли той запитав Його: « Ось ми покинули все й пішли за тобою, що будемо за те мати? Ісус відповів їм: « Направду кажу вам: Ви, що пішли за мною: як новий світ настане, коли Син Чоловічий засяде на престолі своєї слави, сидітимете й ви на дванадцятьох престолах, щоб судити дванадцять поколінь Ізраїля. І кожний, хто задля імени мого покине дім, братів сестер, батька, матір, жінку, дітей, поля, в сто раз більше одержить і життя вічне матиме в спадщину » (*Мт 19,27сс*).

Як бачимо, Спаситель є дуже щедрий супроти тих людей, що залишили все й посвятились всеціло Йому на службу й на службу Його стада, тобто Церкви святої. Безумовно, тільки в тому випадку, коли вони вірно виконують свою службу й стараються про славу Божу й про спасіння повіреного їм стада. Ті ж, однак, що віддалися Йому на службу, але її вірно не виконують, не тільки не дбають про спасіння душ людей, але навпаки, ще є для них згіршенням, Спаситель грозить страшними карами. Так бо Він говорить про непотрібних слуг: « А хто згіршить одного з тих малих, що вірують у мене, тому було б ліпше, якби млинове жорно повішено йому на ший і утоплено в глибині моря » (*Мт 18, 6*).

Це є нагорода за вірну службу Богові й Церкві, за уживання талантів, даних Богом для добра власної душі й для добра народу, якому вони служать. Обіцянки великої нагороди мають спонукати слуг Бо-

жих повністю віддатися тій службі. Лінивих і недобрих слуг Христос спонукує до щирої і повної, відданої служби на славу Богові й для добра вірних. Тому ми всі повинні пам'ятати, що як з одного боку, жде велика нагорода всіх тих, які вживають дані їм талани на славу Божу й для добра своєї душі, так з другого боку важка кара стріне всіх лінивих і недбалих слуг.

ЯКОСТІ ДОБРОЇ МОЛИТВИ – НАПОЛЕГЛИВА Й ВИТРИВАЛА МОЛИТВА

(Сімнадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Мт 15,21-28*)

Одного разу, як Ісус перебував в околиці Тиру й Сидону між гущою людей, які оточували Його й слідували за Ним, була й жінка хананейка, якої дочка була важко хвора, опутана бісом. Дізнавшись від людей, що Спаситель є могутнім чудотворцем, який може й бісів прогнати, вона наблизилась до Нього й просила про поміч такими словами: «Змилосердись надо мною, Господи, Сину Давидів! Дочку мою біс страшенно мучить» (*Мт 15,22*). Хоч вона й визнала Спасителя Месією, чого навіть віруючі ізраїльтяни не хотіли визнати то Ісус, здавалося, начебто відмовлявся їй у тому її горю допомогти. Вже навіть апостолам надокучила її просьба й постійне голосіння, тож вони приступили до Спасителя й просили Його: «Відпусти її, бо вона кричить за нами» (*Мт 15,23*), Ісус однак, далі відмовляється, подаючи причину тієї відмови такими словами: «Мене послано тільки до загнаних овець дому Ізраїля» (*Мт 15,24*). Безсумніву, це була правда, що Небесний Отець послав Спасителя насамперед спасти вибраний нарід, яким опікувався від соток років, який, одинокий з-поміж усіх тодішніх народів, ще до певної міри вірив в одного правдивого Бога; хоч і не слухав Його Божих Заповідей, яким обіцяв послух встановляючи завіт з Богом. На підставі того заповіту Ізраїльтяни зобов'язалися підкоритись Законові Божому й слухати Його; взаміну за це Господь Бог обіцяв дбати про них, боронити їх перед ворогами й завести до обітваної землі, що «текла медом і молоком». Хоч і відповідає Спаситель відмовно на прохання жінки, все-таки ця відмова не має на меті відмовити допомогу, але радше скріпити її віру й посилити її намагання, щоб одержати поміч від того славного чудотворця, якого вона перед усіма визнає Месією, обіцаним Спасителем. Так ото, за допомогою віри тієї поганки, Христос бажав засоромити свій власний нарід, за його брак довір'я в Нього, незважаючи на стільки чуд, які Він для них зробив.

І справді Ісус не завівся в сподіваннях, бо жінка не зневірилась тією відмовою, але, навпаки, зі збільшеною вірою в Нього й Його поміч протискається крізь натовп до Спасителя, падає перед Ним на коліна й, маючи на гадці тільки свою хвору дочку й її добро, далі покірно просить: « Господи допоможи мені! » Щоб виявити її терпеливість до себе, в свою поміч, Ісус незвичайно різко відповідає їй, що не було в Його звичаю, словами: « Не личить брати хліб у дітей і кидати щенятам! » (*Мт 15,25с*). Ці до певної міри образливі слова, не зупинили, однак, бідної матері, бо вона в покорі признає, що в порівнянні з Ізраїлем, вибраним народом Божим, вона наче та собака, що старається про поміч, яка їй не належить, бо вона невіруюча й не належить до вибраного народу, до якого післано Христа. Все ж таки вона бере Христом даний примір, покликається на звичай, де господарі дбають і про своїх псів, та й годують їх тим, що збуває їхнім дітям, і каже: « Так Господи, але й щенята їдять кришки, що падають зі столу їхніх панів » (*Мт 15, 27*). Розбровений тією великою покорою жінки та її неуступливістю, Господь каже до неї: « О жінко, велика твоя віра! Хай буде тобі як бажавш. І видужала її дочка від тої хвилини » (*Мт 15,28*).

Як бачимо, прохання жінки, або інакшими словами, її молитва виєднала їй у Ісуса сповнення її просьби. Розгляньмо тепер, чим відзначалася молитва хананейки, що випросила їй таке велике добродійство в Христа Господа. Отже перша риса її молитви — це покора. Хто просить чогось в іншій людини, доказує, що принаймні щодо тої речі залежить від неї. А тому що залежить, мусить цю залежність виявити, тобто мусить перед нею впокоритися. Коли ж ми звертаємось у молитві до Господа Бога з проханням про поміч, мусимо найперше усвідомити собі до кого звертаємось, хто Він є? Господь Бог — це наш Творець, який неначе видобув нас з небуття до реальності, зі світу можливого в дійсний світ. Своєю життєдайною силою Він утримує нас у існуванні й без тієї Його підтримки ми повернулися б у ніщо, чим ми були перед нашим сотворенням. Господь Бог далі співдіє з кожним нашим рухом, словом, гадкою й бажанням. Він дбає про все, що нам до життя потрібне, так що без Його помочі, Його ласки ми не мали б нічого. А тепер подумаймо: Хто ми такі? Ми ніщо, сотворіння під кожним оглядом залежне від Того всемогутнього Бога-Творця. Ми крім того грішники, що образили Бога Творця й нашого найбільшого добродія незліченними гріхами, тому часто в нашому житті заслуговували вічної кари в пеклі. Господь однак пощадив нас і задля свого милосердя не покарав нас, бо Він хоче бути не тільки нашим Творцем і найвищим паном, але також і нашим батьком. Тому Він звертається до всіх грішників і запевняє їх, що не хоче їхнього покарання, але поправи, навернення до Нього:

« Життям моїм клянусь, каже Господь Бог, — я не бажаю смерті грішника, але бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (*Єзек* 33,11). Подумаймо тепер: ми грішники, ніщо перед Богом, звертаємось до Нього — всемогутньої Істоти, до всесвятого, безмежно досконалого Бога! Тому якими покірними ми повинні бути, і якими вдячними за ту ласку, що Він дозволяє нам говорити до Себе. Ба що більше, дозволяє й бажає собі того, щоб ми, Його сотворіння, кликали Його-Отцем як цього навчив нас Божий єдинородний Син Ісус Христос у Своїй Господній Молитві — « Отче наш ». Без огляду на те, як Він відноситься до нас, бо ми на все своїми гріхами собі заслужили, без огляду як карає нас, ми завжди повинні бути Йому вдячними й дякувати, подібно як жінка хананейка. Чому? Бо ми повинні завжди бути переконані в ось чому: що б Він не робив, Він має на меті тільки наше щастя, наше добро. Подібно як хананейка, яка впокорившись перед Христом, досягнула, те про що просила. Так само й кожний з нас, коли підкориться волі Всевишнього, досягне те про що просить та, крім того вічне щастя в небі.

Далі молившись ми повинні вірити несхитно й надіятись, що Господь хоче дати нам те, про що просимо; очевидно, якщо воно не буде перешкоджати нам в досягненні нашої остаточної мети, тобто вічного, небесного щастя. На багатьох місцях, і то недвозначними словами запевняє нас Христос, що Господь Бог хоче нам допомогти: « Просить і дасться вам; шукайте й знайдете; стукайте й відчинять вам. Кожний бо, хто просить одержує; хто шукає знаходить; хто стукає тому відчиняють » (*Мт* 7,7с). А щоб нас тим більше упевнити у своїй доброзичливості супроти нас і своїй готовості нам допомогти, порівнює Себе, всесвятого Бога, до батьків, грішних, немічних людей, кажучи: Чи є між вами хтось такий, що коли син попросить у нього хліб, дасть йому камінь? Або коли попросить рибу дасть йому гадюку? Тож коли ви, злі будучи, вмієте давати дітям вашим добрі дари, то оскільки більш Отець ваш, що на небі, дасть дари тим, які Його попросять » (*Мт* 7,9сс). Хіба можна знайти переконливіші слова, що запевняють нас Божу допомогу? Та Божа мудрість це знаходить, бо при іншій нагоді каже Христос: « І все, чого тільки проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22). « Тому кажу вам: Усе, чого будете просити в молитві віруйте, що одержите, й буде вам так » (*Мр* 11,24). Якже Господь порівнює Себе з людськими батьками, то Він знає, що вони немічні люди й не завжди можуть своїм дітям те, про що ті просять, або те, чого їм потрібно. Але в Господа воно так не є. Він не лише найкращий батько, але водночас і всемогутній батько. Він не лише хоче, але й може дати нам все потрібне.

Його ніщо не обмежує, тому Він може зробити все, щотільки захоче. Так бо говорить Спаситель про Бога: « У людей це неможливо, — але не в Бога; у Бога бо все можливо » (*Мр* 10,27; *Лк* 18,23). Просімо тільки з вірою й упованням на Його доброту, то й одержимо те, про що проситимемо.

Кожний з нас признає, що важко знайти більше запевнюючі слова про готовість нашого Бога вислухати наші просьби. Та міг би хтось закинути, кажучи: Коли воно так дійсно є, то чому ми не одержуємо того, про що не раз просимо? В більшості випадків ми не одержуємо тому, що невідповідно просимо. Признаймо самі, що дуже часто ми просимо, але самі не віримо в можливість одержання тих речей, про які просимо. Хоч Ісус запевняє нас: « Направду кажу вам: Коли матимете віру, як зерно гірчиці, то скажете оцій горі: Перенесися звідси туди — і вона перенесеться й нічого не буде для вас неможливого » (*Мт* 17,20). Отже Христос домагається від нас віри, і то віри, яка не включає в собі жодних сумнівів, як про це згадує на іншому місці: « Направду кажу вам, що коли матимете віру й не завагаєтесь, ви зробите не тільки таке зі смоковницею (коли Христос прокляв її, вона всохла з корінням), але й коли горі цій скажете: Двигнися й кинься в море, воно станеться. І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,21). І в Марка: « Направду кажу вам, що хто скаже горі цій: Двигнися й кинься в море, та не сумніватиметься в своїм серці, лише віруватиме, що станеться те, що каже, то буде йому так » (*Мр* 11,23). Отже, як виходить зі слів св. Євангелії, причиною того, що нашої молитви не вислухано, є брак віри в нас, що те про, що просимо, одержимо. Дуже часто однак ми просимо про речі, які є для нас шкідливі чи навіть грішні. Очевидно, що таких молитов Господь не вислухує, бо вони є радше богохульством, коли просимо, щоб помагав нам ображувати Себе, чи зло робити Його власному сотворінні. Тому просімо нашого небесного Отця, про все, чого нам тільки потрібно. Очевидно, не годиться нам просити про щось суперечне з Божою волею. А навіть, коли просимо про те, що не суперечить Божій волі, тоді треба просити, подібно як Христос Спаситель просив у Оливному саді: « Отче мій, якщо можливо, нехай мине мене ця чаша. Однак не як я бажаю, лише як ти » (*Мт* 26,39).

Врешті, наша молитва повинна бути наполеглива й постійна. Під цим оглядом наслідуймо жінку хананейку. Ніщо її не стримало. Вона просила так довго й так настійливо, аж доки Спаситель, розбровений її неуступливістю, покорою й довір'ям, не сповнив її просьби. Вона мала перед очима свою хвору дочку, тому ніщо не могло відвести її від наміченої цілі — здоров'я дочки. Не звертає увагу на людей, які напевно забороняли їй слідувати за Христом, бо вона була хананейка — поган-

ка й не належала до вибраного народу; не слухала напевно й апостолів, яким надокучили її крики; ба навіть не зневірюється відмовою Спасителя. Вона невпинно просила й просила, аж доки не одержала те, про що просила. Якже Спаситель вислухав її, коли вона просила про земне добро, здоров'я дочки, то найменшого сумніву немає, що Він вислухає нас незмінно, коли ми проситимемо про те, про що Він сам каже просити словами: « Шукайте перше Царство Боже й його справедливість, а все проче вам додасться » (*Мт 6,33*).

ВСЕ ПІДКОРЯЄТЬСЯ БОЖОМУ ВЕЛІННЮ, ТОЖ ЧОМУ НЕ ЛЮДИНА?

(Вісімнадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Лк 5,1-11*)

Коли апостоли послухали Христа Спасителя й закинули сіті на ловлю риб, хоч час був невідповідний, зловили стільки риб, що аж рвалися їхні сіті. Про це власне розповідає сьогоднішня свята Євангелія. Навчаючи людей при озері Генезаретському, Ісус Христос увійшов був у човник апостола Петра, щоб із нього навчати народ, що зібрався довкола Нього. Вони юрмилися, бо хотіли Його бачити, тому то й Спаситель увійшов у човен, казав відчалити на кілька стіп від берега, що підносився амфітеатрально від плеса водного, так що народ, сидячі на березі озера міг Його вигідно бачити; а й голос Христа, відбиваючись від спокійного плеса води, доходив до всіх слухачів. Коли Господь уже закінчив свою науку, тоді, щоб винадгородити апостола Петра і його спільників, казав йому відчалити на глибше місце й там закинути сіті. Апостол Петро, досвідчений рибалка, який разом зі своїми товаришами ловив цілу ніч, нічого не спіймавши, звернувся до Спасителя зі словами: « Господи, всю ніч трудилися ми й нічого не спіймали, але на твоє слово закину сіті » (*Лк 5,5*). Як лише вони це зробили, « піймали велику силу риб, так що їхні сіті почали рватися » (*Лк 5,6*). Боявшись, щоб не прорвалися сіті, « вони кивнули на своїх товаришів, що були в другому човні, щоб ті прийшли й допомогли їм. Прийшли вони й наповнили обидва човни, аж почали потопати » (*Лк 5,7*). Ось вам приклад сили Божої й влади над нерозумними сотворіннями, над рибами. Апостоли, досвідчені рибалки, силкувались ловити рибу в відповідному до ловлі часі, тобто вночі, коли риба підходить і шукає за жиром — поживою, та й нічого не зловили. А тут, послухавши Творця вселенної, як тільки закинули сіті, хоч і час був невідповідний, зловили стільки, що наповнили обидва човни до краю. Немає чого дивуватись, бо тут

діє палець Божий, всесильний Творець приказує, й усе сотворіння Його слухає!

Коли так глянемо довкола себе на оцей сотворений світ, зауважимо, який чудний лад панує в ньому. Від наймогутніших небесних світил, що їх подивляємо вночі на небозводі, до найменших частинок матерії, — все слухає приказу свого Пана й Творця. Тому й не диво, що все так справно й доцільно прямує до своєї мети, бо Господь Бог є Богом ладу й гармонії в усьому. Подібно як мертва матерія, так і рослини, птиці, риби й звірята підкоряються заповіді Божої, що об'являється в їхньому інстинкті. Якщо людина не перешкоджує тому їхньому ладові, тоді все буде рости, помножуватись й осягати свою мету, тобто взаємне вдосконалення й сповнення, чи пак осягнення Богом призначеної мети. Коли ж людина почне впроваджувати свій лад і перешкоджати Богом установленому ладові, тоді все заворушується й наступає замішання. Таке перше замішання в природі наступило в наслідок первородного гріха. Але Господь у своєму милосерді не прокляв свого вибраного сотворіння, не бажаючи його цілковито знищити, але замість нього прокляв землю, тобто природу, серед якої людина жила. « І сказав Бог Адамові: За те, що ти послухав голос твоєї жінки й їв з дерева, з якого я наказав тобі не їсти, проклята земля через тебе. В тяжкій праці житимешся з нею по всі дні твого життя. Терня й будяки вона родитиме тобі... » (*Бут 3,17с*). Так і сталося, земля, яка раніш була така врожайна, що приносила Адамові добірні плоди, як тільки він щось на ній посадив, чи посіяв, після прокляття Божого спротивилась йому, хопту й будяки вирощувала йому, замість сподіваних плодів, так що він лише з великим трудом, уживаючи всього свого розуму, зумів видерти з неї потрібну для прожитку поживу.

Та здається немає краю тій нищівній діяльності людини. Вона, скінчивши з землею, звернулася до води й повітря, занеочищуючи обидва, так що вони вже не надаються більше на житло для риб, птиць чи звірят, ба навіть для неї самої. Зараз учені, ті самі які своїми винаходами занечистили всю природу, намагаються завернути той процес назад і, до певної міри, привернути давній лад, або інакшими словами, зробити землю знову відповідною на житло живим сотворінням. Дійсно так воно є, як про це пише св. апостол Павло в листі до Римлян: « Сотворіння було підпорядковане суєті не добровільно, а через того, хто його підкорив, у надії, що й саме сотворіння визволиться від рабства тління, на свободу слави дітей Божих. Бо знаємо, що все сотворіння разом понині стогне і разом страждає у тяжких муках » (*Рм 8,21с*). Ціла природа терпить і страждає задля нерозуму й непослуху людини, задля первородного гріха. А тепер далі терпить задля наших власних гріхів

і задля нерозумних потягнень, якими засмічуємо природу й перешкоджуємо законам Божим вести її до досконалости.

Як бачимо з чудесної ловлі риб, природа жива підкоряється велінням свого Господа, так само абсолютно й беззастережно, і то негайно, як і мертва природа, коли то вітер ущух і море зразу успокоїлось на звук голосу Творця, який, уставши, «погрозив вітрові й розбурханим хвилям, і вони ущухли, і настала тиша» (*Лк 8,24*). Існує однак між сотворіннями Божими одне сотворіння, яке не хоче слухати, яке відмовляється підкорятися приказові свого Бога й Творця — людина. Її Господь обдарував усякими привілеями, що їх не має жодне інше сотворіння на землі. Зробив її царем цього видимого світу, підкорив їй усе, що тільки живе на землі, словами: «І сказав Бог: Сотворімо людину на наш образ і на нашу подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над усіма дикими звірями й над усіма плазунами, що повзають по землі» (*Бут 1,26*). Причиною й підставою того непослуху людини є її свободна воля. Вона є для людини найбільшим даром Божим, водночас же її прокляттям. Ми сказали, що свободна воля є найбільшим даром Божим, бо нею людина уподібнюється до самого Бога Творця, який є абсолютно свобідною Істотою. Подібно й людина, завдяки своїй свободній волі може робити що тільки захоче, тобто діяти, або не діяти, робити одне, або щось цілком протилежне до попереднього. Завдяки тій волі людина може свобідно підкоритися Божому запові, щоб досягнути святості, стати дитиною Божою. Так, це правда, людина, за допомогою ласки Божої може виконувати діла заслужуючі небо, бо тією свобідною волею людина може свобідно обняти своєю любов'ю Бога й Спасителя Ісуса Христа. Всі інші земні сотворіння мусять почитати Бога, віддавати Йому зовнішню хвалу, але вони не можуть нічого іншого робити, бо в них немає свобідної волі. Єдино людина може свобідно рішитися служити Богові, Йому підкоритись і Його почитати. Задля своєї свобідної волі вона є подібною до ангелів, які також свобідно славлять і почитають свого Творця. Задля тієї свобідної волі людина може увійти в Царство Небесне. Тому людина може сказати, що задля свобідної волі, якій допомагає Божя ласка, заслужує для себе вічну нагороду. Тому — то небесне щастя є її свобідно заслуженою нагородою. Так бо навчав нас св. апостол Павло, кажучи: «Я боровся доброю борнею, біг скінчив — віру зберіг. Тепер же приготований мені вінок справедливости, що його дасть мені того дня Господь, справедливий суддя; та не лише мені, але всім тим, що з любов'ю чекали на його появу» (*2 Тим 4,7с*). Подібно як св. Павлові належить нагорода від найвищого судді Христа Спасителя, так само вона належить кожній

людині, яка свobodно рiшиться пiдкоритись волi Божiй i сповняти її протягом свого життя на землi.

Але, з другого боку, ця свobodна воля стала для людини прокляттям. Вона то спричинила те, що Адам переступив заповідь Божу, допустився гріха й утратив рай i всі ласки, зв'язані з ним, не тільки для себе самого, але також для цілого людського роду. Ця свobodна воля дає кожній людині нагоду противитися волi всемогутнього Бога. За всі Божі добродійства вона платить своєму Творцеві чорною невдякою. І лихо гріху, а з ним і нещастя грішника лежить у його свobodній волi. Якщо б у неї не було свobodної волi, вона не була б у небезпеці втратити свої мети — Бога й вічного щастя в злуці з Ним. Свobodна воля неначе той суддя, що рiшає в тій ніколи неустаючій борні між розумом людини та її пристрастями й жаждою, які потягають до грішних, земних розкошей. У тій борні, очевидно, людський розум дуже часто улягає, про що свiдчить той сам апостол Павло такими словами: « Знаю бо, що не живе в мені, тобто в моєму тілі, добро: бажання бо добро творити є в мені, але добро виконати — то ні; бо не роблю добра, що його хочу, але чиню зло, якого не хочу. Коли ж я роблю те, чого не хочу, то тоді вже не я його виконую, але гріх, що живе в мені. Отож знаходжу (такий) закон, що коли хочу робити добро, зло мені накидається; мені бо милий, за внутрішньою людиною, закон Божий, але я бачу інший закон у моїх членах, який воює проти закону мого ума й поневолює мене законові гріха, що є в моїх членах » (*Рим* 7,18-23). Ця борня, в якій розум дуже часто улягає пристрастям є прокляттям людської свobodної волi. Та тут приходить людині з допомогою ласка Бога й вона найкраще проявляється в безсиллі людини. Св. апостол Павло, збагачений досвідом, каже таке: « А щоб я не згордів надмірно висотою об'явлення, дано мені колючку в тіло, посланця сатани, щоб бив мене в обличчя, щоб я не виносився вгору. Я тричі благав Господа, щоб він відступився від мене, та він сказав мені: Досить тобі моєї ласки, сила бо моя об'являється в безсиллі » (*2 Кор* 12,7сс). Тож віддаймося проводові Христа Спасителя, Він бо єдиний може замінити те прокляття нашої свobodної волi на благословення. Тоді ми, споможені Його ласкою, осягнемо мету, для якої Він нас сотворив, тобто вічне щастя з Ним і в Ньому в небі.

ЗАКОН ЛЮБОВИ БЛИЖНЬОГО В ЙОГО ПОВНОТІ (Дев'ятнадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – Лк 6,31-36)

Другу, після першої найважливішої заповіді любови Бога, тобто Заповідь Любови Близнього, проголосив уже був Господь Бог у Старому Заповіті словами: « Любитимеш ближнього твого як себе самого — Я Господь » (*Лев 19,18*). Євреї однак у своїх навчаннях, тобто в своїй інтерпретації, скривили її, звузили її засяг, тому-то Спаситель наш Ісус Христос, як про це говорить в Євангелії, спростовує її, надаючи їй давню, загальну форму. І ту свою інтерпретацію — тлумачення вводить Ісус як свою заповідь: « Ви чули, що було сказано: Люби ближнього свого й ненавидь ворога свого. А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що переслідують вас, таким чином станете си-
нами Отця вашого, що на небі, який велить своєму сонцю сходити на злих і на добрих і посилає дощ на праведних і неправедних » (*Мт 5,43сс*). Для Христа Господа, як і для Його Отця небесного немає різниці, бо Він її не робить між добрими й лихими людьми, всі бо вони однаково призначені вже від зачаття їхнього існування бути Його законними дітьми й спадкоємцями неба, очевидно з умовою, що будуть виконувати Його заповіді. Тому, якщо Він всесвятий Господь любить їх так дуже незважаючи на їхні немочі, а то й гріхи, то яке право маємо ми розрізняти між тими сотворіннями Божими, тобто любити одних, а ненавидіти інших? Проте, коли безмежно справедливий Творець, який ненавидить гріх, бо він є образою Його безмежного Божого Маєстату, має милосердя над грішниками, як довго вони живуть на землі, то яким правом ми сміємо їх уже осуджувати? Щойно після смерті, грішники, які вже не зможуть поправитися, стають дітьми Божого гніву, та й щойно тоді Господь судить їх і віддає на вічну кару пекла. Однак, як довго ми живемо на землі й як довго жалуємо за наші гріхи, Господь Бог завжди готовий забути наші проступки й їх простити. Про це сам Господь Бог запевняє нас словами пророка Єзекіїла: « Життям моїм клянусь, — слово Господа Бога, — я не бажаю смерті грішника; але бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (*Єзек 33, 11*).

В своїй науці Ісус Христос бере до уваги золоте правило, яке стало мірилом чесноти серед багатьох народів, до євреїв і поган включно. Воно звучить так: « І як бажаєте, щоб вам чинили люди, чиніть і ви їм так само » (*Лк 6,31*). Це правило не вимагає багато, лише однакового трактування всіх людей. Та Спаситель вказує на те, що поведінка, згід-

на з тим золотим правилом, не має великого значення в очах Божих, не заслуговує Царства Небесного, словами: « Коли ви любите тих, що вас люблять, яка вам заслуга? Таж бо й грішники люблять тих, що їх люблять » (*Лк* 6,32). Це є лиш взаємне спілкування між людьми. Якщо б хтось провинився проти того золотого правила, спільнота очевидно виключила б його зі свого середовища. Ісус продовжує: « І коли ви позичаєте тим від кого маєте надію взяти назад, яка вам заслуга? Адже й грішники грішникам позичають, щоб відібрати від них рівне » (*Лк* 6,34). Це є звичайний товаро-обмін, яким користуються банки, чи фірми в своїх ділових транзакціях. Тож усяка провина проти взаємно-обміну матиме в наслідку тільки судову розправу й покарання того, хто проти тієї соціальної справедливості прогрішився. Але для учня Христового і Його послідовника така звичайна справедливість не вистачає. Христос вимагає чогось більше, чогось, що могло б доказати, що учні Христові належать до одної великої родини, що вони є дітьми небесного Отця, членами Церкви, яких Христос — Син Божий відкупив ціною Своєї пресвятої Крови. Так бо й навчає нас св. апостол Петро: « І знайте, що не тлінним золотом чи сріблом ви були вибавлені від вашого суєтного життя, яке ви прийняли від батьків ваших, а дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого ягняти » (*1 Пет* 1,18с).

Відкуплені Христом, Сином всемогутнього Бога Отця і то такою великою ціною, бо ціною Його пресвятої Крови, ми повинні виявляти значно більшу любов супроти наших ближніх. Тому-то Христос Спаситель вимагає від нас чогось вищого й ціннішого, і з цією метою установляє свій Закон: « Ви ж любіть ворогів ваших, добро чиніте їм, і позичайте, не чекаючи назад нічого, а нагорода ваша буде велика, і будете синами Вишнього, Він бо благий для злих і невдячних. Будьте отже милосердні, як і Отець ваш милосердний » (*Лк* 6,35с). Коли так призадумасмося, як ми відносимось до нашого Бога й Творця, від Якого ми такі дуже залежні й то не лише в нашому приході на світ, врешті ж в продовженні нашого існування та в кожному нашому порушенні, слові, гадці й бажанні, то нам самим аж дивно стає, чому ми такі нерозумні, що сміємо Його ображувати? І дивуємось самі, чому Господь без огляду на наші образи, якими ми неначе змушуємо Його ображувати себе самого, бо без Його співдіяння, ми не тільки жодного руху не могли б зробити, ні одного слова промовити, чи якоїсь гадки чи бажання висловити, Він не знищить нас? Але навпаки, в Своєму безмежному милосерді, знаючи, що ми не спроможні Йому надолужити за наші гріхи й проступки, Він ще посилає Свого єдинородного Сина, на Нього вкладає увесь тягар наших гріхів, каже Йому терпіти страшні муки, і навіть умирати ганебною смертю на хресті, тільки тому, щоб нас ряту-

вати від вічної загибелі. Тож коли Він, безмежний Бог, ображений нашими гріхами, стільки вчинив для нас Своїх ворогів, то яким правом ми можемо нарікати, коли Його Син, що те все переніс за нас, домагається від нас того самого, що Він учинив для нас, тобто прощення і забуття всіх кривд образ і терпінь, які нам завдали наші вороги? Він же зробив те саме, ба що більше, без порівняння більше вчинив для нас, прощаючи нам усі наші гріхи та й ще надолуживши за них Своему Отцеві небесному муками й смертю на хресті. Проте, коли Він, вимагає від нас чогось такого невеличкого, як же ми можемо Йому цього відмовити? Він вимагає від нас прощення й щирої любови до наших ворогів. Як дуже Він цього хоче, видно хоч би з того, що Він включив таке прощення в Свою Господню Молитву: «І прости нам наші провини, як і ми прощаємо нашим винуватням» (*Мт* 6,12). А значення цього ось яке: Він узалежнив прощення наших гріхів від нашої готовости простити тим, що провинились проти нас. Тому треба нам добре вважати, коли молимося і проказуємо ту Його молитву «Отче наш...». Бо коли ми її проказуємо й одночасно маємо ненависть до наших ворогів, тоді не благословення, але прокляття Боже накликаємо на наші голови. Бо тоді ми просимо всемогутнього Бога ось так: «Господи так карай мене й так мстись на мені, як я хотівби покарати й помститись на моїх ворогах». Бо, бажаючи мститись на наших противниках і ненавидячи їх, ми домагаємось від всемогутнього Бога, щоб Він в такій самій мірі ненавидів нас і так само карав нас, як ми хотіли б покарати тих, що нас скривдили.

Тож у нашому власному інтересі й задля нашої власної захорони подумаймо, що робимо, коли ми ненавидимо наших ворогів, і коли намагаємось відомстити на них наші кривди. Послухаймо поради св. апостола Павла: «Самих себе не відомщайте, любі..., написано бо: Мені належить помста, я відплачу, — говорить Господь. Але, коли твій ворог голодує, нагодуй його; і коли має спрагу, напій його, бо роблячи це, ти нагромаджуєш йому на голову розпалене вугілля. Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром» (*Рм* 12,19с). Так дорогі, не мстимось на наших ворогах, залишімо це Богові! Ми радше платімо їм добром за наші кривди, бо в той спосіб доказуватимемо Господеві нашу невинність. Він же сам відомстить нашу кривду, а Його помста буде далеко більш болюча ніж наша. Він бо має ціле пекло й вічність на те, щоб відмстити всі наші кривди.

ХРИСТОС ЦАР – І ЙОГО ЦАРСТВО (Свято Царя Христа – *Йо* 18,33-37)

Свята Євангелія розповідає сьогодні про Христа Спасителя, як Він стоїть перед Понтієм Пилатом, який питає Його, чи Він є царем. Відповідь Христа проста: Він признає, що є царем, але не таким, як сподівались ті, що оскаржили Його перед Пилатом. « Ти кажеш, що я цар », відповідає Ісус, « Я на те уродився й прийшов у світ, щоб свідчити істини. Кожен, хто від істини, слухає мій голос » (*Йо* 18,37). Розважмо сьогодні, що це за таке Царство Христове, якого Він — Син Божий є царем?

Як заявляє Христос, Він є царем, ба що більше Він на те родився й на те прийшов на цей світ, щоб бути царем, лише Його Царство не є з цього світу. Воно не таке, як собі його представляють люди. То правда, що те царство було основане на землі; воно також частково існує тут, на землі, але воно не є з цієї землі. Сам Ісус Христос свідкує про те перед своїм суддею — Пилатом: « Царство моє не від цього світу, відказав Ісус » (*Йо* 18,36). І дає на це доказ такими словами: « Було б моє царство від цього світу, то сторожа моя була б воювала, щоб мене не видали юдеям. Але не звідсіля моє царство » (*Йо* 18,36). Гляньмо, чому Спаситель так характеризує своє туземне Царство, тобто Церкву святу, яку тут оснував? Як запевняє Пилата й нас усіх, Ісус Христос прийшов на цей світ, щоб дати свідоцтво правді. Але проголошуючи світові Свою науку, яку Він приніс нам з неба, а головню про призначення людей брати участь в житті Самого Бога й у Його відвічному щасті. Він це й зробив. Він об'явив нам, що небесний Отець, наш Бог і Творець створивши нас, призначив лише для цієї мети, щоб ділитися з нами Своїм Божим життям і своїм безмежним щастям. А щоб ми тим певніше те щастя осягнули, Він зацепив в наше серце й душу бажання за тим щастям, тобто за Самим собою. Тому наше серце тужить і ціле життя шукає за щастям і його знайти не може, бо тут на землі того щастя немає. Всі оці земні добра скінчені й проминаючі, а наше серце бажає добра безмежного, добра вічного, тобто Бога самого. Тому й не диво, що його тут на землі знайти не може, бо Бог як вічна нагорода очікує нас у Царстві Небеснім, що його осягнемо аж після смерті. Ось тут і розв'язка цього питання, чому людина ніколи не може бути щасливою тут, на землі, бо її ненаситне серце може задоволити єдино, безмежний, вічний Бог. Тому й людина ціле своє життя бажає щастя, за ним шукає й ніколи його не знаходить, аж доки не дійде до Господа Бога. Про це вже свідчить св. Августин словами: « Ти сотворив мене для себе й неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі, о Боже! » Від Господа Бога в со-

творенні ми вийшли й до Нього мусимо повернути, щоб досягнути наше щастя, тобто задоволення всіх наших бажань і мрій.

Друга правда, якої навчив нас Ісус Христос — це дорога, що нею ми мусимо йти, щоб досягнути вічне спасіння. Вона полягає в виконуванні Божих заповідей, які об'являють нам волю небесного Отця; отже на сповнюванні волі Божої. Тому що Господь Бог є метою нашого існування, є нашим остаточним щастям, тому Він Сам мусів нам описати спосіб чи дорогу, за допомогою, якої зможемо дійти до Нього. Ця дорога є абсолютно непомильна, бо Господь Бог Сам вказує на неї, і тому вона цілком безпечно заведе нас до Нього. Цєю дорогою є дорога, яку вказують нам Його Божі Заповіді й цього навчає нас Сам Ісус Христос, словами, які звернувшись до багатого юнака, що спитав Його: « Учителю благий, що мені чинити, щоб мати життя вічне? Ісус сказав до нього: ...« Як хочеш увійти в життя, додержуй заповідей » (*Мт 19,17с*). Тому й не диво, що люди, які виконують ті важливі життєві правди, тобто ті, що приймають навчання Христа й вводять їх у своє життя, є Його учнями й досягають мету, до якої призначені. Вони — то, прямуючи дорогою призначеною їм Богом Самим, стоять по стороні правди, якої навчити людей Христос прийшов на цей світ. А навчившись і впровадивши їх в своє життя вони стають учнями Христовими, членами Його Царства, яке, хоч і є в цьому світі, не є з цього світу.

Чому кажемо, що Царство Христове, основане Спасителем на землі, не є з цієї землі, чи пак, не є з цього світу? Найперше тому, що цей світ має уже свого царя — диявола. Про нього каже Спаситель, що над тим князем цього світу буде суд і його усунеться, тобто йому відбереться влада над світом: « Тепер світові цьому суд; тепер буде вигнаний геть князь цього світу » (*Йо 12,31*). Цілий світ не стоїть на правді, яку Христос приніс нам від Отця, навпаки забріханий світ ґрунтується на ложі, подібно як і його князь, диявол, що є батьком і спричинником ложі та й убивником уже від самого початку. Так бо каже Христос до фарисеїв: « Диявол вам батьком, тож волите за волею вашого батька чинити. А він був душогубець від початку і правди він не тримався, бо правди нема в ньому. Коли говорить він брехню, зі свого говорить, бо він брехун і батько ложі » (*Йо 8,44*). Думаю, що не треба давати доказів на те, що на землі існує царство диявола, збудоване на брехні, поневоленні слабких; царство тьми, яке живе тільки ложжю й насиллям. Та чого далеко шукати, от розгляньмося так по цій вільній землі Вашингтона, яка збудована була на свободі, рівноправності й свободному стремлінні до щастя. Послухайте лише уряду, як федерального, так стейтвого чи міського. Вони що іншого обіцяють, або радше все обіцяють виборцям, щоб тільки здобути їхні голоси й бути вибраними до певних

урядів; але після виборів за всі свої обіцянки негайно забувають і за-
ряджують щось цілком протилежне до того, що виборцям обіцяли. Або
гляньте так на суди, від найнижчих до найвищих. Вони так викручу-
ють правду, що не справедливість осягають, але кривду завдають не-
винним людям, тимчасом як винні звичайно виходять без кари. Зале-
жить, якого адвоката собі візьмуть і скільки грошей готові видати, щоб
справу виграти. З цього виходить, що в нинішніх часах багата людина
може допуститись Бог зна якого злочину, якщо вона має багато гро-
шей і знайде собі доброго адвоката-крутія, який зумів переконати лаву
присяглих і суддів про невинність обжалованого, то його звільнять від
вини й кари. Тут пригадується мені одна сміховинка, ще зі старого краю.
Там кажеться, що один наш «порядний злодій», укравши багато гро-
шей у одного господаря, знайшов собі такого доброго адвоката-брехуна.
Після його оборони, коли суддя спитав обжалованого, чи він украв
чи не вкрав? Той у відповідь йому каже: Заки пан меценас почав го-
ворити, я думав, що я вкрав, але тепер виходить що ні!

Це лихо, тобто лож і ошуканство, царює на лише по урядах чи су-
дах, воно розійшлося по всіх усядах. Тісі ложі повно й у родинях. Мужі
й жінки брешуть і обрікують себе взаємно. Вони, що обіцяли досмертну
любов і вірність одне одному, тепер, ще навіть медові місяці не проми-
нули, а вони вже ошукують, зраджують одне одного; або на випередки
спішають, щоб одержати розводи, бо як кажуть, не можуть разом жити.
Вони не звертають жодної уваги на те, що станеться з дітьми, хто їх
буде виховувати, на кого впаде відповідальність, бо вони за дуже зай-
няті погонею за своїм особистим щастям, що в суті річі є лише задово-
ленням найнижчих тілесних бажань. Брехня царює в індустрії й тор-
говлі. Починаючи з поганим матеріалом, що його вживають зараз по
фабриках, а кінчаючи на недбайливому виконанні продуктів, так що
покупець або може отруїтися харчевими продуктами, або в різних акци-
дентах утратити життя з причини недоладно складених, чи з невідпо-
відного матеріалу зроблених засобів комунікації чи інших предметів
домашнього вжитку. Вже не говорячи нічого про ціни, які в жодній
мірі не відповідають вартості випродукованого товару. Та сама лож
не пощадила й вогнища наук, тобто шкіл, каледжів і університетів.
По нижчих чи середніх школах не йдеться тепер про те, щоб навчати
дітей, навпаки, тепер здається батьки домагаються, щоб діти навчали
учителів, приказуючи їм, чого й як мають навчати їхніх любимців. Ка-
леджі й університети, або радше студіююча молодь, домагається рівного
права з членами факультету чи адміністрації. Бажають диктувати чого
слід навчати. А це зводиться до того, щоб студентам без навчання, без
труду й праці давати дипломи, цілком виключаючи іспити, бо вони

є за важкі чи утяжливі для молоді. Якже вони не одержать того, тоді йдуть або на страйк, або пікетують адміністративні будинки. А деколи просто займають їх, або в скрайніх випадках запалюють і нищать їх.

Професори в міжчасі займаються іншими справами, і то або укладаючи різні політичні програми для уряду, або протестуючи проти деяких потягнень президента чи його кабінету. Під кінець увесь той «учений світ» стремить до витворення якоїсь нової моралі, з якої виключають цілковито Бога — Божий та природний закон. В осередку ставлять людину, передусім її звіринні інстинкти й пристрасті, добачуючи в цьому людську досконалість. Так ото з катедри апробують усе те, що противиться Богові — Його моральному законові; ба навіть те, що противиться природному законові, хоч твердять, що вони стоять на сторожі природи й її законів.

Що ж, отже, є метою Царства Божого на землі, до чого воно стремить? Царство Боже має одну лише мету, а саме: перетворити цей зіпсований забріханий світ у справді людський, чи радше привернути його до попереднього стану, в якому він існував, заки зло, спричинене первородним гріхом зіпсувало й скривило його. Христос Спаситель прийшов на те, щоб спасти цей світ, як Він Сам говорить: «Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише щоб ним спасти світ» (Йо 3,17). А це означає, що Христос прийшов на те, щоб влити в зіпсований світ нове життя, яке піднесло б його з багна гріха, в яке він скотився. Своїми страстями й смертю Спаситель виєднав нам життєдайну силу, що може відновити світ. Цю силу Він надав святим Тайнам, які залишив у Своему Царстві, — Церкві святій і хоче, щоб вона запалила всіх і цілий світ відновила згідно з Його словами: «Вогонь прийшов я кинути на землю й чого бажаю, як не того, щоб він розгорівся» (Лк 12,49). Царство Христа — Церква або та наснага, яку Він передає через неї в науці, заповідях і святих тайнах. Мета її не є світська, не земна, але надприродна. Її завданням є переродити людей: з дітей Божого гніву, з рабів диявола — в дітей Божих, спадкоємців неба. Поширюючи це своє Царство, тобто приєднуючи до нього чимраз то більше членів і перетворюючи їх у дітей Божих, це Царство осягає свою мету. Воно має боротись зі злом, що зараз панує в світі, аж доки під кінець світу не зацарює над усім; а тоді прийде День Господній, день відплати Божої. В той день Христос, страшний Суддя винагородить усіх, що працювали в Його Царстві, а навіки засудить тих, що противились Йому, чи стояли по боці князя цього світу — диявола.

ХРИСТОС – ЦАР І ЙОГО ЦАРСТВО – ЦАРСТВО СПРАВЕДЛИВОСТІ (Свято Царя Христа – Йо 18,33-37)

Свято Царя Христа ввела Церква свята недавно, хоч своїм початком воно давнє як і Церква Христова. Царем проголосили Христа Господа самі мешканці Єрусалиму, при Його торжественному в'їзді в неділю перед Його страстями й смертю хресною. І Христос Сам заявляє перед Пилатом, намісником римським, що Він цар, хоч і царство Його не з цього світу. До Христового приходу на цей світ, а особливо до Його спасенної смерті на хресті, нашою землею управляв неначе цар, князь темряви — диявол. Він відняв панування над нею від Адама, якого Господь Бог наділив був владою над цим видимим світом, нашою землею словами: « Сказав Бог: Сотворімо людину, на наш образ і нашу подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над усіма дикими звірятами й над усіма плазунами, що повзають по землі » (*Бут* 1,26). Приводячи Адама до гріха, Сатана відняв у нього те панування над світом, ба навіть підбив саму людину під свою владу, бо дістав право опановувати людину, тобто її тіло, він увходив, коли захотів і розпоряджувався нею, неначе своєю приватною власністю. Тому й не диво, що до Христа й у часі Його життя на землі було так багато причинних людей — опанованих бісом. І то не лише між поганями, але також і серед вибраного Ізраїльського народу.

Бачивши такий стан людей, що загивали в важкій диявольській неволі, образ і подобу Його небесного Отця під ногами Його ненависного ворога диявола, Христос прийшов на землю щоб покласти край володінню князя темряви — диявола. Він постановив підвести людський рід з морального упадку, з гріховного багна, і повднати його зі своїм небесним Отцем. Від самого початку свого публичного життя Спаситель виповів затяжну боротьбу Сатані та його царству — темряви й ложі. Христос називає диявола спричинником зла в світі й батьком ложі: « Диявол вам батьком, тож волите за волею батька вашого чинити. А він був душогубець від початку й правди він не тримався, бо правди нема в ньому. Коли говорить брехню, зі свого говорить, бо він брехун і батько ложі » (*Йо* 8,44). Коли так глянемо на часи перед приходом Христа й за Його життя, аж до спасенної смерті, мусимо сказати, що це були часи цілковитої влади князя темряви. Поганський світ, що відкинув заповіді Божі й жив згідно зі своїми власними законами дослівно потопав у гріховному багні. Ті правила чи закони Божі, які Творець вирив у серці людини, щоб їй допомогти розвинути свої тілесні й духові сили, вона висміявши відкинула, та й почала жити своїм власним життям

розпусти, сваволі й насилля. Людина не тільки висміяла всяку чесноту, але ще й назвала їх помилками. Вона поклала на свої безбожні олтарі гріх і його спричинника диявола, та й неначе богів почитала та їм поклонялась. Вистачить перечитати мітологію тодішніх греків чи римлян, тобто оповідання про життя їхніх божків, яких поганський світ почитав і яким приносив жертви, не рідко й людські, щоб зрозуміти, чому люди так важко й так часто грішили. Згідно з віруваннями тодішніх поган, їхні «боги» жили таким самим грішним і розгнущаним життям як і їхні поклонники — люди. Вони бо були представниками Сатани, який за допомогою тих поганських ідолів провадив рід людський до загибелі.

Але й вибраний Ізраїльський народ не був кращим. Їхні провідники первосвященники, фарисеї й книжники взяли провід народу в свої руки. Але їм не йшлося про добро народу, тільки про їхнє приватне добро. Тому й не диво, що почали викривляти Божий закон так, щоб той сприяв їхній користі, але таким чином вони вели народ до загибелі. Так то закон Божий, замість служити Богові й вийти на добро людей, став на службу пануючим класам, а на долю й загибель для бідних, незаможних членів народу. Тож Ісус Христос картає нераз тих несовісних провідників, називаючи їх сліпими провідниками й прорікаючи їм неминучу Божу кару, за їхні проступки: «Лишіть їх — кличе Ісус до народу — це сліпі проводарі сліпих! Коли ж сліпий веде сліпого, обидва впадуть у яму» (*Мт* 15,14). Або на інших місцях: «Горе вам, книжники та фарисеї, що людям замикаєте Царство Небесне! Самі не входите й не дозволяєте ввійти тим, які бажали б увійти. Горе вам, сліпі проводирі... Горе вам книжники й фарисеї, лицеміри... Доповнюйте й ви мірку батьків ваших! Змії, гадюче поріддя! Як зможете ви уникнути пекельного засуду?» (*Мт* 23, 13. 14с. 16. 23с. 25с. 27с. 32с).

З цього виходить, що причиною приходу Ісуса Христа на цей світ було визволити людський рід, заплутаний у тенети диявола, звільнити його від оков гріха і з неволі Сатани. Тож почав наш Спаситель зтяжну боротьбу проти диявола, гріху й лихих схильностей; а Його оружжям у тій боротьбі була правда й світло Божої науки. Своєю правдою, яку приніс від небесного Отця, Він просвітив людям дорогу до неба й повчив їх рівночасно як тією дорогою треба їм прямувати, щоб дійти до їхньої мети — до Бога. Та й Він Сам називає Себе дорогою: «Я — дорога, правда й життя. Ніхто не приходить до Отця тільки через мене» (*Йо* 14,6). Не зважаючи на ненависть, небезпеку й на злобні затії Своїх ворогів і ворогів Царства Божого, Ісус почав очищувати люд Божий від їхніх гріхів. Починаючи від ізраїльських провідників, Ісус указував на їхню дволичність, на їхню забріханість і злобу й на те, що вони не дбають про славу Богу, але про свій власний хосен, про побільшення

свого майна. Називає їх слугами диявола, які чинять його волю: « Диявол вам батьком, тож волите за волею батька вашого чинити. А він душогубець від початку й правди він не тримався, бо правди нема в ньому » (Йо 8,44). Ті слова Христові були дійсною правдою. Засліплені своїм грішним життям, та й хочачи задержати свою владу й вплив у народі, вони постановили вбити Месію-Христа, Який прийшов на те, щоб їм допомогти, щоб їх спасти. Він прийшов, щоб звільнити їх з неволі гріха, але вони воліли в тій неволі перебувати: « Коли перебуватимете в моїм слові, ви дійсно будете моїми учнями й спізнаєте правду й правда визволить вас. Ті відказали йому, ми Авраамові потомки й не були ми ніколи невільниками в нікого... Ісус же їм: « Направду, направду кажу вам: Кожен хто чинить гріх — він невольник гріха » (Йо 8,31-34).

Провідники народу й їхні послідовники не могли прийняти науки Христової, бо вона домагалась від них цілковитої зміни їхнього дотеперішнього життя; відречення від гріхів, які задовольняли їхні пристрасті, давали їм панування над народом. Христос, подібно як і Йоан Христитель, Його Предтеча, домагались від них цілковитої зміни життя, каяття й звернення на дорогу правд Божих. Домагались тієї самої зміни, до якої накликав Ягвег, устами свого пророка Єзекіїла: « Життям моїм клянусь, слово Господа Бога, — я не бажаю смерті грішника; бажаю, щоб він відвернувся від своєї поведінки і жив. Відверніться, відверніться від вашої лихої поведінки! Чому б вам умирати, доме Ізраїля? » (Єзек 33,11). Так само й Йоан Предтеча вказує юдеям, що відвернення від гріхів і каяття є одинокою дорогою до спасіння: « Гадюче поріддя! Хто вас навчив тікати від наступаючого гніву? Принесіть же плід гідний покаяння, і не гадайте, що можете самі собі сказати: Маємо за батька Авраама. Кажу бо вам, що Бог з цього каміння може розбудити (до життя) дітей Авраама. Сокира вже при корінні дерев: кожне дерево, що не приносить доброго плоду, зрубають і кинуть в вогонь » (Мт 3,7-10). У тій боротьбі проти зла Ісус не знає неутральної сторони. Його учні мусять або цілковито підкоритися правді, тобто беззастережно перейти на Його сторону, або перейти на сторону Його противника — диявола. Це ясно виходить зі слів Спасителя: « Хто не зо мною, той проти мене й хто зо мною не збирає, той розсипає » (Лк 11,23).

Тож роздумаймо тепер, кого ми хочемо в тій боротьбі вибрати, по чийій стороні стати? По стороні Христа, царя світла й правди, чи по стороні диявола — Сатани, князя темряви й ложі? Щоб у цьому переконатися вистачить нам лише глянути на наші вчинки, та й по них негайно й цілком певно пізнаємо за ким ми слідуємо. Коли ми допускаємось гріхів важких, коли ми переступаємо заповіді Божі в важких речах, тоді, немає жодного сумніву, що ми спомагаємо Сатану й що ми

боремось по його боці проти нашого Спасителя — Христа. Коли ми далі любимо наші немочі, вади й гріхи, та й ніяк не хочемо каятись, від них відцуратись, тоді, немає куди правди діти, ми є дітьми Сатани й чинимо його волю. Колиж ми живемо таким життям, коли ми собі за вождя вибрали духа темряви, князя оцього зіпсутого світу, тоді нема чого й сумніватись, якою буде наша майбутність. Ісус навчає нас про дві різні дороги життя, які стоять перед кожним з нас, і ми добровільно й свobodно їх собі вибираємо. « Входить вузькими дверима », остерігає нас Ісус Христос, — « бо просторі ті двері й розлога та дорога, що веде на погибель, і багато нею ходять. Але тісні ті двері й вузька та дорога, що веде до життя й мало таких, що її знаходять » (*Мт* 7,13с). Тому рішаймось ще поки час! Ніхто з нас не знає, як довго дозволить нам Господь Ісус жити на землі, а то може й уже визначив день і годину в якій рішився покликати нас і забрати з цієї долини сліз та й поставити перед Своім страшним суддівським престолом, щоб там рішити нашу долю на віки? Слухаймо слів св. Предтечі й Ісуса Христа: « Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне! » (*Мт* 3,2; 4,17). Так дорогі, каймось наших гріхів, ставаймо на дорогу спасіння, бо тільки правда Божя зможе нас спасти! Перемога в тій затяжній боротьбі світла проти темряви, правди проти ложі є без жодного сумніву по стороні Христа-Спасителя; бо хто годен воювати проти всесильного Господа Бога? Та й Сам Ісус запевняє нас непомильно про те, кажучи: « У світі страждатимете, та бадьортесь! Я бо подолав світ! » (*Йо* 16,33). Тож покиньмо гріх і його князя Сатану, слідуймо за нашим Спасителем — Ісусом Христом, який Своїми страстями й смертю на дереві хресному подолав диявола і його силу. Коли підемо за Ним, станемо гідними спадкоємцями Царства Небесного, подібно як Христос Господь, який жертвувавши Себе Самого небесному Отцеві за наші гріхи: « принісши лиш одну жертву за гріхи, сів назавжди по правниці Бога, чекаючи далі, поки його вороги не будуть покладені як підніжок йому під ноги » (*Євр* 10,12). Той Сам переможний Христос подбає, що Бог Отець прийме й нас до Свого Царства, за нас бо всіх просив Його єдинородний Син: « Отче! хочу, щоб ті, яких ти мені передав, перебували там, де й я, щоби й вони були зо мною й бачили мою славу, яку ти дав мені » (*Йо* 17,24).

ХРИСТОС – ЦАР ПОДОЛАВ СМЕРТЬ

(Двадцята Неділя після Зіслання Святого Духа – Лк 7,11-17)

Святий Євангелист Лука розповідає нам у сьогоднішньому тексті про те, як Ісус Христос привернув життя юнака з Наїну, якого визволив із смертельних обіймів тим простим велінням: «Юначе, тобі кажу встань!» (Лк 7,15). Ця подія підкреслює правду, що її оспівує гимн Воскресіння, а саме: «Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав і тим, що в гробах життя дарував». Своім славним воскресінням Христос Спаситель доказує, що єдино Він є паном життя й смери, всього що живе й існує. Бо ніхто інший, як тільки Бог, який є джерелом і причиною всякого життя може віддати Своє життя й пізніше Своєю власною силою його назад привернути. Це вже сповіщає Христос, словами: «За те Отець мій любить мене, бо я кладу життя своє, щоб знову його взяти. Ніхто його в мене не забирає, бо я сам від себе кладу його. Владу бо маю його покласти й владу маю назад його забрати» (Йо 10,17с). З цих повновладних слів ясно виходить, що Ісус є джерелом життя, самим життям, як це Він підтверджує при іншій нагоді, кажучи: «Я є дорога, правда й життя» (Йо 14,6), або як про це той сам євангелист говорить у пролові до своєї Євангелії: «В Ньому було життя й життя було світлом для людей» (Йо 1,4). Тому й не диво, що смерть не могла противитися велінню свого Бога й уступає залишаючи померлого молодця, який повертає назад до життя. Так що ніщо не може противитися велінню Божого Сина, навіть така здавалося б всесильна смерть, мусить підкоритися Владиці вселенної. Та Христос панує не лише над смертю тіла, Він є тим самим паном відносно смери нашої душі. Пригадуємо собі ту подію з паралітиком, якого Він також оздоровив. Перед словами оздоровлення Спаситель звертає до паралітика словами: «Бадьорися си́ну, прощаються тобі твої гріхи» (Мт 9,3). Та щоб доказати фарисеям, які Його слова уважали богохульством, тому що лише Бог може відпускати гріхи, на доказ, що Він є правдивим Богом і тому має право прощати гріхи, Христос оздоровляє паралізованого: «Та щоб ви знали, що Син Чоловічий має на землі владу прощати гріхи» — звертаючись до паралітика, сказав — «Устань, візьми своє ліжко й іди до твого дому. А той устав і пішов до свого дому» (Мт 9,6с).

Тому, що Христос, крім смери тілесної, подолав рівночасно й смерть духову, наших душ, тобто гріх, Він став царем вселенної. Так бо про Нього говориться в листі до Євреїв: «А що діти були учасниками тіла й крові то й він подібно брав участь у тому, щоб смертю знищити того, хто мав владу смери, тобто диявола, й визволити тих, що їх страх смер-

ти все життя тримав у рабстві» (*Свр 2,14с*). Як знаємо зі св. Письма, диявол заволодів душами людськими задля первородного гріха й держав їх у тій неволі аж до приходу Христа, бо ніхто з людей не міг надолужити ображеному Творцеві за первородний гріх і за всі інші гріхи. Тільки Христос Спаситель, правдивий Бог, маючи маєстат рівний маєстатові ображеного Бог-Отця, міг надолужити повністю розгніваному й ображеному нашими гріхами Творцеві. Жертвуючи Себе Самого на хресті, Своєю кривавою жертвою Він понад міру надолужив Своему Отцеві, відчинивши отак усім нам двері до Царства Небесного. Це правда, Він ще не поставив нас у небі. Своім ділом спасіння Він лише дав нам можливість небо досягнути, якщо будемо виконувати Божі заповіді й уживати засобів спасіння, що їх залишив нам тут на землі — тобто Своїх Святих Тайн. Подібно як у випадку паралітика, так само й тепер за посередництвом Свого знаряддя — священика, Христос Спаситель прощає гріхи кожному каянникові й, повертаючи в його душу ласку освячуючу, робить його дитиною Божою й спадкоємцем неба. Без огляду на те, скільки гріхів він зробив, та й не знає якими вони були, Христос Своєю Божою силою робить із грішника, з Божого ворога — дитину Божу. Масмо про це запевнення самого Бога, який словами пророка Ісаї запевнює нас: «Коли б ваші гріхи були як багрянниця, вони стануть білими як сніг; коли б мов кармазин були червоні, стануть як вовна» (*Іс 1,18*). А щоб цілковито знищити гріх з усіма його наслідками, Христос не тільки повертає наші душі до життя ласки Божої, але також повертає наші тіла до життя, хоч і не зразу, але аж у час страшного суду й Свого другого приходу на цей світ. Ту правду каже гимн воскресний словами: «І тим що в гробах, життя дарував!» Тому що душі людські ніколи не йдуть до гробу, бо вони як духові істоти не підпадають фізичному знищенню, ті слова гимну мусять відноситися до людських тіл, які постигла кара за переступлення Божої заповіді вже в раї: «За те, що ти послухав голос твоєї жінки і їв з дерева, з якого я наказав тобі не їсти, проклята земля через тебе... В поті твого лица їстимеш твій хліб, доки не повернешся в землю, що з неї тебе взято; бо порохом ти є і в порох повернешся» (*Бут 3,17.19*). Тим справедливим засудом Божим людина підпала під владу смерті. Найперше найшла на неї смерть душі, тобто втрата ласки синівства Божого, а в слід за цим і смерть її тіла. Про цю правду навчає нас також св. апостол Павло, кажучи: «Тим — то як через одного чоловіка гріх увійшов у світ, а з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили» (*Рим 5,12*). Задля гріхів смерть мала володіти над людськими душами й тілами повік. Це правда, що душа людська є безсмертна й не підпадає фізичній смерті, але тому що вона задля смертельного гріха,

повіки виключена від осадження своєї мети, тобто злуки з Богом і Його оглядання; вона воліла б радше повернутися в ніщо, подібно як і її тіло після розлуки з нею. Немає сумніву, вона ніяк не хотіла б повертатися до воскреслого тіла, якщо б у висліді того мала йти разом із тілом на вічну пекельну муку. Але Христос, умираючи на хресті, дав нашій душі змогу звільнитися від гріхів, стати знову улюбленою дитиною Божою, тож і не диво, що вона з нетерпеливістю очікує воскресення свого тіла, щоб знову з ним злучитися й стати повною людською істотою. Ось як поясняє св. апостол Павло цю містерію відкуплення: «Знаємо, що старий наш чоловік став розп'ятий із ним (Христом), щоб знищилось оце гріховне тіло, щоб нам гріхові більш не служити; бо хто вмер, той від гріха звільнився. Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже більше не вмирає: смерть над ним уже більше не панує. Вмираючи бо, він умер для гріха назавжди, а живучи, живе для Бога. Так само й ви вважайте себе за мертвих для гріха, а за живих для Бога, в Христі Ісусі» (Рм 6,6-11). З цього виходить, що за допомогою св. Тайни Хрищення, яка є першим овочем спасенної смерті Христа, одержуємо знову життя нашого тіла й нашої душі. Так бо говорить св. Павло: «Ми поховані з ним через хрищення на смерть, щоб як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з ним подобою смерті, то будемо й подобою воскресіння» (Рм 6,4с).

Св. Тайна Хрищення звільнює нас від гріха первородного, а якщо хрищеник є особою дорослою, то й від його особистих гріхів. Св. Тайна Покаяння також звільняє нас від усіх гріхів, сподіяних після Тайни Хрищення, так що після добре прийнятої Тайни Хрищення чи Тайни Покаяння в людини вже немає гріха, вона вже поєдналася з Бог-Отцем, стала Його улюбленою дитиною. З цього виходить, що таку людину вже нема за що й карати, тому що в неї на душі вже нема гріха. Карою за гріх була смерть, тобто розлука душі з тілом, а також і вічна кара пекла. Тому Ісус Христос, Який є причиною знищення гріха, причини нашої смерті, є також і причиною нашого тілесного життя, бо під кінець світу Він злучить нашу душу з воскреслим тілом і ми станемо в славі дітей Божих. Тому постановою нашою повинно бути — уникати за всяку ціну кожного, а передусім важкого гріха. Він бо є спричинником смерті нашої душі, а також і нашого тіла. Коли ж однак ми мали нещастя зневажити Бога, і то ще до того важким гріхом, ми повинні за всяку ціну позбутись Його за допомогою засобів спасіння — Святих Тайн. Вони — царський дар нашого Христа-Царя, Який за посередництвом двох Тайн тобто Хрищення й Покаяння, повертає нам життя ласки. А в Пресв. Тайні Євхаристії живить нас Своім власним Тілом і напуває Сво-

єю пресвятою Кров'ю, щоб ми завдяки тій небесній поживі, стали безсмертними. Він бо сам сказав: « Я — хліб життя... Хто їстиме цей хліб житиме повіки » (Йо 6,35.59).

УСПІШНІСТЬ СЛОВА БОЖОГО ЗАЛЕЖИТЬ ВІД СПІВПРАЦІ ЛЮДИНИ

(Двадцять перша Неділя після Зіслання Святого Духа – Лк 8,5-15)

Притча про сіяча й долю його посіву дає нагоду Спасителеві розповісти людям про долю Його Божого слова, тобто науки, яку приніс на землю від Отця, в серцях різних людей. Розповів Він оту притчу близько міста Капернауму, коли народ зібрався кругом Нього на березі озера Генезаретського. Сама вже околиця надавалася дуже добре, як тло, до тієї притчі, бо на тому прибережжі були також різні почви, про які Спаситель згадує в ній. Тому що люди вживали дуже часто доріжки, яка вела уздовж озера, вона була добре втоптана, незліченними ногами подорожніх. Побіч тієї доріжки була земля кам'яниста, ледве що покрита тоненькою плівкою урожайної почви. Потойбіч доріжки, подальше від озера, була почва вже трохи глибша, неуправлена, тому й повна різного хабаззя, яке росло швидко й не потребувало жодного людського піклування. А під кінець уже на самому березі, який стрімко спадав до озера, а в протилежному кінці переходив у повільно спадаючу врожайну долину, були поля покриті різним збіжжям, головню пшеницею. Завданням Христа було вказати слухачам, що Його Боже слово потребує врожайної землі, тобто співпраці слухачів, а саме: введення в життя Його науки, коли вона має приносити плоди. А що не всі люди однаково співпрацюють з нею, то не однакові й плоди вона їм приносить.

Слово Боже в цій притчі є не лише сама Христова наука, але й увесь комплект Задуму Спасіння, тобто навчання Церкви з усіма її засобами спасіння, а саме молитвою, жертвою Божественної Літургії й усіма Святими Тайнами. Посів, чи пак, намагання Бога спасти душу людини, зостається без овочів у трьох, по-різному настроєних серцях людей. « Перше зерно », каже Христос, упало на дорогу; люди потоптали його ногами, а птиці небесні визбирали й з'їли його » (Лк 8,5). Ті люди, каже Спаситель, є ті; « що слухають, а потім приходить диявол і вириває з їх серця слово, щоб вони не ввірували й не спаслися » (Лк 8,12). Зі слів Ісуса виходить, що марним є намагання Бога спасти людей повних світського духу. Вони бо не мають часу призадумуватися над Божою

наукою. Їхнє серце придіягло надто до тієї землі, до життя повного розкоші, до радощів, що їх їм світ дає, так що вони не дбають ні про що інше. Вони неначе глухі на поради, на навчання посланця Божого — Христа, Який каже їм виректися світу й світського грішного життя. Вони навіть не можуть зрозуміти, як Спаситель може домагатись від них чогось подібного, тобто вирекатись того всього, що — їм задоволення, земне щастя й стільки розкошів приносить. Що ж тоді їм за це обіцяє Христос-Спаситель? Якесь щастя в майбутньому, що його ніхто не бачив, ніхто не переживав, про яке їм ніхто нічого сказати не може. Крім того це люди, що приходять до церкви може два рази в рік, тобто на Різдво й на Великдень, на частіше бо в них не має часу. Тому й не дуже то й слухають і розуміють багато з того, що священник на проповіді вияснює. А зрештою, в них на думці багато інших, важніших речей, тобто як то когось використати; як то більше грошей заробити, а тоді, як краще, тобто хосенніше свій масток ужити, аби як найбільше з нього користи та розкоші зазнати.

« Друге зерно », продовжує Ісус, « упало на камінь і, зійшовши, всохло, бо вологости не мало » (Лк 8,6). Та й пояснює Христос: « Ті що на камені, це ті, що почувши, з радістю приймають слово, але не маючи коріння, вірують до часу й під час спокуси відпадають » (Лк 8,13). Причина того, що слово Боже в них не приносить жодного плоду є в тому, що вони плиткі й непослідовні. Вони, без сумніву, слухають з радістю науку Христа, вона їм навіть і подобається, вони однак нею не перенимаються. Вони вважають її за якусь глибоку філософію, за поезію й поза красою науки вони нічого більше не добачують, і навіть не бажають дошукуватися. Уважаючи науку Божу лише за якусь нереальну теорію, вони навіть не думають, що це наука життя, від якого залежить вічна майбутність. Ті плиткі люди може навіть і виконують Божі заповіді, та лише так довго, як довго вони не зустрічають жодних труднощів у їх додержуванні. Але як лише трапиться щось, що їм не подобається, вони негайно гніваються на Господа Бога, залишають церкву й чеснотливе життя. Вони собі пояснюють, що вони важніші, ніж якась там навіть і Божя наука. Так воно є. Ті самолюбні люди гадають, ніби немає нікого, ані нічого понад них, що вони найважливіші істоти на світі та що їх приватне добро й щастя — найважливіша річ. Бога й Його права вони кладуть щойно не другому місці. Найважливішими й найпершими є вони, а все інше іде по них. Тож не диво, що вони не бажають собі першої й другої, найперших заповідей любови, тобто Бога й ближнього, ніяк не можуть досягнути своєї остаточної мети, Царства Небесного.

« Інше впало », каже Христос, « між тернину й тернина, вигнаний з ним у купі, його заглушила » (Лк 8,7). А для пояснення додає

Він: « А те що впало між тернину, це ті, що вислухавши йдуть, та клопоти багатства й життєві розкоші їх душать, і вони не приносять плоду » (Лк 8,14). Серця того третього роду людей відкриті на подих Божого слова. Вони розуміють його добре й могли б провадити богобоязливе життя, якщо б вони не натрапили на сильні спокуси, що ваб'ять їх до земних розкошів, обіцяють славу, могутність її багатства. Їм подобається наука Христа, вони хотіли б увійти в Царство Небесне, але в них, у їхньому тілі існує інший закон, що про нього згадує св. Павло такими словами: « Отож знаходжу (такий) закон, що коли я хочу робити добро, зло мені накидається; мені бо милий, за внутрішньою людиною, закон Божий, але я бачу інший закон у моїх членах, який воює проти закону мого ума й поневолює мене законові гріха, що в моїх членах. Отже, то я сам служу умом законові Божому, а тілом законові гріха » (Рм 7,21сс.25). Ті пристрасті й грішні бажання є такі сильні, що вони з легкістю перемагають бажання людини осягнути вічне спасіння та її постанову вести богобоязливе життя. Вони не співдіють з Божою ласкою, бо за глибоко прилягли до земного, грішного життя. Погружені в тих клопотах і вимогах світу, вони не мають часу на найважливішу річ, тобто на старання про свої безсмертні душі; хоч спасіння душ повинно бути для них чимсь найпершим, тому що тут ідеться про цілу вічність, яка ніколи не кінчається. Таких людей багато всюди, серед усіх професій і нашарувань суспільства. Їх можна знайти серед фахових людей, а то навіть серед священиків і монахів. У них є відповідний вишкіл і знання, щоб знати, чого вимагає від них їхній Творець — Бог, а також чого вимагає від них обов'язок відносно їхньої безсмертної душі. Вони однак добровільно рішаються не звертати уваги на вимоги їхньої безсмертної душі, задля оцих земних оглядів.

Під кінець каже Ісус: « Врешті, інше впало на добру землю й зійшовши, вродило сторицею » (Лк 8,8). А пояснюючи, додає: « Нарешті ті, що на добрій землі, це ті, що почувши слово серцем щирим і добрим, його держать і дають плід у терпінні » (Лк 8,15). Серця тих людей неначе та родюча земля, почувши слово Боже, перенимаються ним, заглиблюються в його мудрість і роблять його провідником у своєму земному житті. Вони пізнають і розуміють глибоку вартість тієї Божої науки й знають, що в ній лежить їхнє майбутнє щастя. Тому й не диво, що для нього вони готові пожертвувати всім, не лише своїм майном, але й своїм життям, коли цього вимагає потреба. Їм не страшні терпіння, які доводиться зазнавати в земному житті, бо вони знають, що ті є нічим у порівнянні з майбутнім щастям, що його не зумів описати навіть такий мистець слова, як св. апостол Павло, кажучи лише: « Те чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог

тим, що його люблять» (1 Кор 2,9). Вони пригадують собі також слова Спасителя, який остерігає всіх, що прилягли до цього земного життя, такими словами: «Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занапастить свою душу? Або що людина може дати взамін за свою душу?» (Мт 16,26). Що їй з того прийде, якби вона й справді увесь цей сотворений світ здобула; хочби й жила не тих кількадесять мізерних літ, але мільйони й мільйони літ, коли врешті прийде кінець її земному життю і перед нею стане ціла, безмежна вічність? Та й остерігає людей Спаситель, кажучи: «Не бійтесь тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтесь радше того, хто може погубити душу й тіло в пеклі» (Мт 10,28). Так, нам дійсно треба боятись тільки одного Бога, Який не лиш може позбавити нас оцього земного життя, але разом з ним — запроторити нашу душу навіки в пекельному вогні. Тому наслідуймо цю останню групу людей: дбаймо передусім про спасіння нашої душі. Забудьмо про розкоші тіла, а передусім про недозволені, тобто грішні розкоші. Та й хоч би спасіння душі нашої мало нам коштувати найвищу ціну, що людина в цьому житті може заплатити, тобто пожертвування нашого земного життя, не вагаймося, але віддаймо його за Христа й Його науку. Він же Сам каже: «Бо хто хоче спасти свою душу, той її погубить; а хто погубить свою душу (тобто своє життя) задля мене та Євангелія, той її спасе» (Мр 8,35; Мт 10,39; 16,25; Лк 9,24).

ВУЗЬКА Й ШИРОКА БРАМА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

(Двадцять друга Неділя після Зіслання Святого Духа – Лк 16,19-31)

Сьогоднішню проповідь Ісуса Христа можна б коротенько переповісти ось якими словами: «Входіть до Царства Божого вузькою брамою!» Чому спитаєте? Це поясняє Спаситель у дальшій Своїй проповіді: «Бо широкі двері й розлога та дорога, що веде на погибель, і багато нею ходять. Але тісні ті двері й вузька та дорога, що веде до життя, і мало таких, що її знаходять» (Мт 7,13с). На доказ тієї Своєї правди Христос розповідає притчу про Багача й Лазаря. Був собі, каже Спаситель, один дуже багатий чоловік, що мав усе, чого лише людське серце може собі забажати, а саме: багатства, великий палац, багато одяг, їжі й напоїв. Тому, що міг собі на все дозволити, не диво, що мав велике число приятелів і знайомих, куди лише повернувся. Ті, що могли даром їсти, пити й забавлятися, не щадили йому всяких похвал і компліментів, а він слухаючи їх, ріс неначе на дріжджах і стараючись відплатитись за всі ті похвали; гостив їх усім чим мав; роздавав їм дарунки

на право й на ліво, щоб і далі вони коло нього залишалися та й не переставали хвалити його й подивляти багатства. Так той багач пирував і бавився цілий час у товаристві своїх добрих приятелів, яких уста не замикались, але завжди знаходили щось нового, щоб свого щедрого господаря похвалити й звеличати.

Зайнятий тими забавами й догоджуванням своїм приятелям, а при тому ще й побільшуванням свого вже й так величезного майна, той багач не мав часу на ніщо інше. Серед тих розкошей він навіть і не знав нічого, що там недалеко входу до його палацу, на вулиці лежав убогий прошак — Лазар. Він нещасний навщений хворобою, можливо — проказою, бо цілий покритий струпами, навіть не міг і жевратити, бо не міг ходити, а то може й не посмів, бо прокажені в тих часах не сміли показуватись серед людей, щоб їх не заразити. Так ото лежачи на дорозі, він чув веселу музику, яка доходила до його вух з дому багача, та й веселі співи й балачки гостей. Подув вітру доносив до нього деколи запах смачних страв і він, що умирав з голоду, бажав заспокоїти його принаймні окрушеннями, що спадали зі столів багача, але ніхто й не думав, щоб позбирати їх і принести йому, щоб заспокоїв свій голод. Ніхто не старався допомогти йому в його хворобі, не дбав, що ті струпи й рани, які з них творились, завдавали йому важкий біль. Лише бездомні пси, голодні й нещасні, як той Лазар, приходили до нього й лизали його рани й струпи і цим проносили певного роду полегшу. Ось таким було життя тих двох людей; один утішався туземним щастям безмірно, а другий знову терпів скільки людина може терпіти.

Їхній кінець був однаковий — смерть забрала обох із цього світу. Добре то кажуть, що смерть усе вирівнює, вона забирає з цього світу однаково всіх, багатих і бідних, не полишає навіть наймогутніших царів, однаково як і бездомних прошаків. Вона не дбає, чи хтось був найбільшим ученим чи анальфабетом; відносно неї всі люди однакові, тож коли прийде їхній час, вона забирає їх з цієї землі. Різниця для них настає щойно після смерті, подібно як вона прийшла для багача й Лазаря. Так бо говорить Христос: « Та сталося, що помер убогий, і ангели занесли його на лоно Авраама. Помер також і багатий, і його поховали. В аді терплячи тяжкі муки... » (Лк 16,22). Може ми не раз слухали нарікань різних людей, бо може й ми самі часом говорили, що немає на світі справедливості; головню тоді, коли ми бачили, як багаті жили щасливо, як вони мали всього подостатком, а вбогі з голоду гинули. Може й ми іноді не мали різних речей і споглядали заздрісним оком, як багаті марнують добро, якого нам бракує. Може ми навіть нарікали на Господа Бога, що Він так нерівно розділив матеріальні добра

й дав одним аж за багато, а інших позбавив навіть конечних до життя засобів.

Оця притча змальовує по майстерному ті нерівності і несправедливості, що її ми так часто зустрічаємо в житті. Й тут маємо з одного боку безмірно багатого багача, здорового, щасливого, який уживає цілого свого майна тільки на те, щоб ужити всього й витрачати на свої забавки, щоб задовольнювати свої пристрасті. А з другого боку бачимо, хворого, нещасного вбогого Лазаря, який не має нікого, хто б йому поміг, потішив, або принаймні до певної міри заспокоїв голод. Та нема чого й дивуватись, бо таких Лазарів і в наших часах є дві третини населення цілого світу. Вони всі терплять, голодують, бо немає їм середників до життя. А з тієї, що залишається третини, лише дуже маленька частина має всього подостатком, решта, то, як то кажуть має, хіба лише щоб «обігнати найдоконечніші потреби». Ця уявна несправедливість, що її завважуємо на землі; ця нерівність у розподілі земних дібр, це тайна Божого провидіння. Господь — Творець, однак не хоче, щоб люди їх позбавлялися, та й щоб гинули з голоду; бо Він сотворив тих земних речей стільки, що вони можуть вистачити для всіх. Коли люди не нищили б земних дібр, якщо б ними не зловживали, але старались ними відповідно управляти, тоді ними могли б прожитись не тільки ті люди, що зараз існують, але двічі, а то, як учені доказують і тричі стільки людей, що зараз живе. Це правда, що Господь розділив їх нерівномірно, але Він хоче, щоб ті які мають тих дібр подостатком, ділилися з тими, які нічого не мають, бо разом із земними добрими Він дав багачам також і свою заповідь: «Любитимеш ближнього твого, як себе самого!» (Лк 19,18). А воно має ось яке значення: якщо ніхто з нас не хоче голодувати, то й ближній також собі цього не бажає. Коли ми хочемо мати відповідне, тепле вбрання чи якийсь затишний теплий куток на зиму й на час непогоди, то так само й наш ближній хоче мати пристановище, де міг би схоронитись у час непогоди. В цьому випадку Господь накладає на нас, що маємо спромогу подбати про те все для нашого ближнього, обов'язок це зробити. Якщо нам самим не під силу, тоді ми повинні гуртом постаратись, щоб задоволити потреби ближніх у біді. Пригадаймо собі слова Спасителя, що каже: «Дай кожному, хто в тебе просить; хто бере щось твоє, не допоминайся. І як бажаєте, щоб вам чинили люди, чиніть їм і ви так само» (Лк 6,30с). Дай кожному, хто в потребі, обходися з ним так, як ти хотів би, щоб люди обходилися з тобою.

Якщо ми не будемо слухати тієї заповіді Божої, тобто заповіді Любви Ближнього, й будемо нечутливими на потреби наших братів у біді, тоді з нами може притрапитися те саме, що з багатцем у притці Христо-

вій. Він ціле своє життя провів на забавах і радощах; ніколи не дбав про інших, тобто про ближніх у біді, хоч вони мали таке саме право на життя як і він. Чому? Тому що не людина, але Господь Бог Творець є власником усього, що існує, бо Він це все з нічого сотворив. Він також сотворив людей, тому хоче, щоб і вони жили, отже тим самим бажає собі, щоб вони мали все, що до їхнього життя потрібне. А той, хто має всього подостатком і не хоче земними добрими ділитися з тими, що в біді, заслуговує страшної Божої кари. Якщо йому вдалось уйти її отут, на землі, то це не означає, що вона його вже ніколи не досягне. Пам'ятаймо, що існує ще й друге життя, життя вічне після смерті, і якраз про нього розповідає нам Христос у цій притчі. Там у потойбічному світі Господь вирівнює всю несправедливість, яку зазнавали ті, що тут терпіли. Там Він каратиме без милосердя тих, що не мали милосердя над своїми ближніми протягом свого земного життя. Тож слухаймо тих притч Ісуса, Він бо розповідає їх, не щоб робити свою проповідь цікавою. Ні, Він розповідає нам, щоб ми знали, що нас чекає у потойбічному світі, коли не слухатимемо Його заповідей і порад. Так бо звертається Він до своїх слухачів: « Направду, направду кажу тобі: Ми говоримо про те, що знаємо й свідчимо про те, що бачили... » (*Йо 3,11*). Ніхто не може так говорити, як тільки єдинородний Син Божий, що знає все, бо Він бачив і бачить усе. Тож коли не хочемо мучитись на другому світі, як оцеї багач у притчі, що кличе до патріярха ізраїльського народу: « Отче Аврааме, змилуйся надо мною й пошли Лазаря, нехай умочить у воду кінець свого пальця й прохолодить мій язик, бо я мучуся в цьому полум'ї! » (*Лк 16,24*).

Ідімо, отже, за порадою Христа Спасителя і за Його заповіддю любови ближнього й не відмовляймо нашим ближнім у біді нашої помочі. Якже наша людська природа буде противитися нашому намагання ділити наше добро з тими, що його не мають, тоді згадаймо слова Христа — Страшного Судді. Ісус бо, описуючи страшний суд і свій засуд на ньому, ототожнює себе з нашими ближніми, кажучи: « Тоді цар скаже тим, що праворуч нього: Прийдіть благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу. Бо я голодував і ви дали мені їсти; мав спрагу і ви мене напоїли; подорожнім був, і ви мене прийняли; нагий і ви мене одягли, хворий і ви навідались до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене » (*Мт 25,34-36*). Він поясняє свої слова ось як: « Направду кажу вам, що не-будь ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили » (*Мт 25,40*). Не має сумніву, що ніхто з нас не відмовивби Спасителеві помочі, якщо б так Він сам звертався до нас про неї. Тож пам'ятаймо, що це Він сам, наш майбутній Суддя приходить до нас в особі наших потребуючих ближ-

ніх — братів убогих і просить від нас помочі. Не відмовляймо нікому, помагамо всім, що потребують нашої помочі, бо в той спосіб неначе купуємо собі в Бога Царство Небесне. Він же сам радить нам так робити словами: « І я кажу вам: Придбайте собі друзів мамоною (грішми) неправою, щоб коли її не стане, вас прийняли в намети вічні » (*Лк 16,9*).

Ця притча, однак, має глибоку науку й для тих, що терплять біду й недостаток на землі; для всіх хворих і нещасних, які тут караються за цього життя. Їм треба пам'ятати, що це їхнє земне життя, хоча здається таке нещасне, хоч воно повне терпінь і злиднів, то все-таки коротке й незадовго матиме кінець. За їхню біду, за терпіння й недолю, вони одержать відповідну нагороду, очевидно, якщо будуть переносити це все лихо терпеливо, без нарікань із здачею на Божу волю. Їм треба наслідувати чи то Лазаря із притчі Христової, чи праведного Йова, а чи, врешті ідеал усяких чеснот Христа-Спасителя. Він запрошує нас наслідувати себе в терпіннях словами: « Коли хтось хоче бути моїм учнем, нехай зречеться себе самого, візьме хрест свій і йде за мною » (*Мт 16,24*). Щоб спастися, нам треба наслідувати Ісуса Христа. Та ми не можемо наслідувати Його ні в чеснотах, ні в силі чудес, ані в знанні. Є однак одна ділянка, в якій можемо уподібнитись до Нього, тобто в терпінні, приймаючи без скарги й нарікань те все, що провидіння Боже на нас зсилає, переносячи терпеливо, так само як і Він це робив. А за це чекає нас велика нагорода, бо Він сам, всемогутній Бог, буде нашою великою нагородою, як це обіцяв Авраамові: « Я тобі щит. Твоя нагорода дуже велика » (*Бут 15,1*). Там у своєму Царстві Господь отре всяку сльозу з очей терплячих і наповнить їх таким щастям, про яке ніхто навіть і не мріяв, як цього навчає апостол Павло: « Те чого око не бачило й вухо не чуло, що на думку людині не спало, те наготував Бог тим, що Його люблять » (*1 Кор 2,9*). А що найважливіше буде для тих спадкоємців Царства Небесного, це гадка, що тому щастю вже ніколи не буде кінця, бо воно вічне й тому не може скінчитись.

В ЧОМУ СКРИВАЄТЬСЯ ПРИЧИНА ТЕРПІНЬ ЦЬОГО ЖИТТЯ?

(Свято святого Великомученика Димитрія – *Мт 10,32-39*)

Наша спільна мати, Церква Свята, відзначає сьогодні день св. Великомученика Димитрія, що пожертвував своє життя за Христа й за Його святу науку. В цьому він пішов за радою божественного Спасителя, що її ви чули в сьогоднішній святій Євангелії, а саме: « Бо хто хоче спасти свою душу, той її погубить; а хто погубить свою душу задля

мене та Євангелії, той її спасе» (*Мр* 8,35; *Мт* 10,39; *Лк* 9,24; 17,33; *Йо* 12,25). Може хтось спитає: Що це значить? Те, що хто, намагаючись зберегти туземне життя, переступає заповіді Божі, тобто робить щось суперечне Божій волі, а отже поводитиметься нерозумно. Бо свого життя він не може навіки заховати, тому що кожен з нас раніше чи пізніше мусить умерти. А переступаючи заповіді Божі, він позбавляє свою душу життя Божого, тобто ласки освячуючої. Без тієї ласки він рівночасно позбавляє себе вічно щасливого життя після смерті й засуджує себе на вічну муку в пекельному вогні. Той знову, хто жертвує своє туземне життя задля Христа й Його науки, не тратить нічого. Чому? Бо вмерти, чи пак, утратити своє земне життя він мусить так чи сяк, а жертвуючи туземне, проминаючи життя задля Христа і Його заповідей, він спасає свою душу. Бо забезпечує їй Боже життя, ласку освячуючу, яка відчинить йому двері Царства Небесного після смерті. Ми бо всі віримо, що в час страшного суду Христос воскресить усіх людей та поверне їм життя. А ті, що воскреснуть у прославлених тілах, тобто всі, що зберегли Божу освячуючу ласку, злучаться зі своїм Богом і Творцем у вічному щасті, де вже не буде ні болю, ні терпіння, але життя безмежне, життя вічно щасливе. Це сподівання майбутньої злуки з Творцем і щастя з Ним і в Ньому було причиною, що християни перших трьох сторіч радо й добровільно йшли на муки. Около 13 мільйонів таких мучеників вибрало терпіння й страждання, аби тільки досягнути те щастя, що його їм Христос обіцяв після смерті. Їх не страхали ні тортури, ні сама смерть серед жорстоких страждань, ані не манили їх обіцянки поган, ані їхні високі становища чи посади. Це все віддавали вони без вагання, аби лиш досягнути вічну нагороду. Тому нам треба йти за Христом, як до цього заохочує нас лист до Євреїв такими словами: «...відкиньмо всякий тягар і гріх, що так легко обмотує й біжимо витривало до змагання, що призначене нам, вдивляючись пильно в Ісуса, засновника й зверхителя віри, який, замість радості, що була перед ним, витерпів хрест, на сором не звертаючи уваги, і який возвів праворуч Божого престолу» (*Євр* 12,1с).

Може спадало нам іноді на гадку: Чому світ не любить Христа ані Його науки, чому відкидає їх? Чому він противиться так дуже науці, яка приносить спокій, любов і щастя? Чому «Благовість» Христова, яка старається запровадити спокій і лад у світі та й запевнює взаємну любов між людьми натрапляє на такий сильний спротив і ненависть? Чому так багато людей силкуються знищити Церкву Христову, кидаючи рівночасно такі суперечні з своєю поведінкою гасла як: «За свободу народу! За визволення поневоленого люду!»? А викиж Церква Христова якраз старається поширювати ту свободу, те визволення лю-

дей від неволі й то не тільки тілесної, тобто визволення від тиранів і націй, що поневолюють людей. Церква Христова бореться водночас за визволення людського духа від гріхів і лихих схильностей, і хоче запровадити рівноправність для всіх, можливість однакового розвитку. Бо всі люди є сотворіннями одного й того самого Бога й за всіх однаково Христос проливав свою пресвяту Кров! Відповідь на це запитання самозрозуміла. Диявол, спричинник гріха й зла в цьому світі, хоч і переможений Христом все-таки ще не дає за виграну, але далі бореться за панування над світом. Він все ще не хоче зрозуміти, що його царство пропало. Очевидно, що він того не мігби робити, якби Господь не дозволив йому. А Господь дозволяє йому далі спокушувати людей задля нас самих, бо ця боротьба проти покус, проти зла дає нам нагоду заслужити собі в Бога вічну нагороду в небі. Без цієї невпинної боротьби проти спокус ми не могли б ніяк доказати Господеві, що ми дійсно цінимо все те, що Він для нас зробив та що ми, з нашого боку, хочемо віддячитись нашою вірністю Його Божому закону, виконуючи Його святу волю.

Сам Ісус Христос натякає на ту безустанну боротьбу проти зла в світі, коли каже: « Не думайте, що я прийшов принести мир на землю. Не мир прийшов я принести на землю, але меч » (*Мт 10,34*). Подібно й св. апостол Петро повчає про ту безперерйну боротьбу проти диявола, кажучи: « Будьте тверезі й чуйте! Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи кого б пожерти. Противтесь йому, сильні вірою... » (*1 Пм 5,8с*). Як довго Христос жив на землі, Він уживав того меча, що його приніс воюючи проти зла й то в двоякий спосіб: проти зла тіла воював Він оздоровляючи хворих, що їх народ приводив, а то й приносив до Нього, навіть воскрешав деяких мертвих, щоб виявити свою всемогутність. Проти духового зла, тобто гріха й фальшивого навчання, Він воював, проповідуючи своє слово Боже й відпускаючи гріхи людські. Дуже часто Він картав представників того фальшивого навчання — фарисеїв, садукеев та книжників, які ним зводили бідний невчений народ та й самі не хотіли ніяк признати ложність своєї науки й повернутись на дорогу Божих заповідей. Христос знав докладно про їхню ненависть до Себе, яка остаточно спонукала їх убити Спасителя й Мессію, на якого вибраний народ ждав стільки сторіч. Без огляду на це Спаситель не перестав попереджати народ, остерігати його перед небезпеками грішної дороги, та вказувати йому на обов'язок повернутися до Бога й полишити диявола. Воював Христос проти диявола не лише своєю наукою й заповідями, але також прямо, викидаючи його з осіб, яких він цілковито опанував і намагався знищити. Подібної боротьби проти зла, проти диявола й гріху вимагає Христос і від нас. Він

каже нам не боятись хоч би не знать яких болючих наслідків тієї боротьби: « Не бійтесь — каже Він — тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтесь радше того, хто може погубити душу й тіло й пеклі » (*Мт* 10,28). А це означає ось що: Не бійтесь погроз грішників, які за поширювання Божої правди можуть вас убити, бо більше вони вже нічого крім цього вам зробити не можуть. Але бійтесь Господа Бога, який за ваше грішне життя може відняти в вас не тільки життя, але після смерті може послати вас на страшну муку до пекла.

У тій боротьбі проти гріха й зла у світі ніщо не повинно нас зупиняти. Навіть найтісніші зв'язки родинні мусять уступити, коли вони відвертають нас від цієї боротьби. Ісус виразно заявляє: « Я прийшов порізнити чоловіка з його батьком, дочку з її матір'ю й невістку з її свекрухою. І ворогами чоловіка будуть його домашні (тобто свояки) » (*Мт* 10,35с). Тож коли наші найближчі рідні стоять по боці диявола, коли вони переступають Божі заповіді, коли творять зло й не бажають іти за Христом, вони стають нашими ворогами й нам треба трактувати їх як таких. Якщо ми сумніваємось, за ким іти, коли не хочемо зірвати з ними зв'язків, ми стаємо негідними Спасителя. Він бо сам так заявляє: « Хто любить батька або матір більше ніж мене, той недостойний мене. Й хто любить сина або дочку більше ніж мене, той недостойний мене. Хто не бере хреста свого й не йде за мною, той недостойний мене » (*Мт* 10,37). Коли призадумаємось над цими словами Спасителя пізнаємо, що Він має повне право вимагати від нас такої далекоїдучої вірності. Найперше тому, що ми все маємо від Нього. Він не лише сотворив нас, не лише в кожній хвилині нашого життя підтримує нас у ньому, але також співдіє з кожним нашим рухом, словом, гадкою чи бажанням. Отже, ми належимо до Нього повністю — від нашого початку, аж до останньої хвилини нашого життя. Крім того маємо від Нього все, що нам для туземного життя потрібне, тобто харчі, напій, одягу, пристановище й усе інше, від чого наше життя тут на землі залежить. Тим-то Господь має право на нашу навіть найбільшу жертву. А крім того Христос не вимагає від нас нічого більше як те, що Він за нас, задля нашого спасіння, пожертвував для нас. Заради нас Він зрікся небесного щастя та прийшов на землю. Залишив щастя й радощі неба та зійшов на оцю долину горя й сліз. За нас Він зрікся уже тут, на землі, слави, яка належала Йому, як Божому Синові. Він узяв на себе нашу грішну, знищиму природу. Він прийшов не землю не нате, щоб ми Йому служили, але щоб нам послужити, як Сам про це свідчить: « Син бо Чоловічий прийшов не для того, щоб йому служили, але щоб послужити й дати життя своє на викуп за багатьох » (*Мт* 20,28). Задля нас Він залишив своїх приятелів, учнів і апостолів, а висячи на хресті в останній хвилині пе-

ред своєю смертю, Він віддав нам і свою матір, кажучи до неї: « Жінко це твій син, а до ученика сказав: « Це мати твоя » (*Йо* 19,26). Вкінці на хресті віддав за нас і своє життя, щоб нас визволити від гріха й диявола і вирятувати від страшної майбутности в пекельному вогні. Тож, коли Він, Син Отця предвічного жертвував стільки для нас, Він, що є не тільки нашим Творцем, але нашим Спасителем, страшним Суддею й остаточною метою, то Він має повне право вимагати від нас, щоб і ми також цілковито жертвували для Нього все, що маємо, навіть і наше життя.

Розважмо, отже, все це уважно й не думаймо, що ми приносимо Богові якусь величезну жертву, коли боремось проти зла в світі й коли переносимо терпіння задля цього. Бо виконуючи заповіді Божі й сповняючи Його волю тут, на землі, ми не робимо того, ані для Христа Спасителя, ані для Його Отця відвічного, але для нас самих, бо Господь Бог на цьому нічого не зискує. Він цього всього не потребує, але єдино ми з цього користаємо, бо в той спосіб заслуговуємо собі в Нього вічну нагороду в небі. Якщо ми боремося проти зла в світі й проти зла серед людей, ми також працюємо для нас самих. В той спосіб ми, виконуючи добрі діла, заслуговуємо собі більшу нагороду в небі. Бо чим більше людям ми допоможемо, чим більше зла подолаємо, тим більший вінець слави одержимо з рук Христа Господа та зможемо сказати разом з апостолом народів: « Я боровся доброю борнею, біг скінчив, віру зберіг. Тепер же приготований мені вінок справедливости, що його дасть мені того дня Господь, справедливий Суддя; та не лише мені, але й всім тим, що з любов'ю чекали на його появу » (*2 Тим* 4,8).

ХРИСТОС ЦАР МИРУ ПРИНОСИТЬ НАМ СПОКІЙ У ПРЕСВЯТІЙ ТАЙНІ ЄВХАРИСТІЇ

(Свято Пресвятої Євхаристії – *Йо* 6,48-54)

Є таке прислів'я: « Він спить як дитина по купелі, бо в нього спокійна совість ». Дійсно велика правда криється в цих коротких словах. От гляньмо лише на людей, у яких немає спокійної совісті, тобто гляньмо на грішників, у яких важкі гріхи на душі. Їхні душі до певної міри опановані дияволом, бо через гріх вони піддалися йому, віддалися на його ласку й неласку. Св. Письмо говорить про тих людей, що їх опутав диявол. І перед спасенною смертю Божого Сина Ісуса Христа, ще заки Він зломив силу диявольську, диявол дійсно брав у посідання тіла нещасних людей і замешкував у них неначе в своєму власному домі,

роблячи з ними, все що йому було завгодно: Кидаючи їх у вогонь чи в воду, тобто стараючись навести на них смерть і в той спосіб запанувати над їхньою душею й завести її до місця вічних мук — до пекла. Важко було дивитись на тих нещасних людей, що наче нерозумні звірята дерли на собі одержу, жили по печерах чи гробах, вешталися по пустині, товкли себе камінням тощо. Ось у св. Письмі маємо звіт нещасного батька біснுவатого хлопчини: « Господи змилосярдися над моїм сином, бо він причинний і тяжко нездужає: часто кидається в вогонь, часто й у воду » (*Мт* 17,15). В св. Письмі маємо ще одне подібне свідство про біснுவатого з міста Герази: « Він перебував у гробах, і ніхто навіть ланцюгом не міг його зв'язати; раз у раз в'язали його кайданами й ланцюгами, але він розривав ланцюги й торопив кайдани й ніхто не міг його уговтати. Днями й ночами, завжди перебував він по гробах, кричав і товк себе камінням » (*Мр* 5,3сс). Нещасні, неспокійні люди під владою того страшного ворога Божого й людського. А тепер гляньмо на грішників. Ті люди вправді відносно свого тіла не є опановані лихим духом, та зате їхні душі є під його владою й тому вони також такі неспокійні, не можуть собі знайти місця, не можуть спочити, не можуть спокійно заснути. Ось візьмімо, наприклад, людину опановану страшним бажанням влади. Вона старається за всяку ціну дістати її в свої руки, без огляду на те, скільки жертв людських це має коштувати. Найкращий приклад на це маємо в комуністичних вождях. Вони не жахалися винищувати мільйони людей, аби тільки захопити владу в свої руки. Те саме було з Гітлером і його націонал-соціалізмом. Те саме й з усіма тиранами й деспотами для яких нічого не значить по трупах доходити до влади. Подібно є з тими людьми, яких опанувала жадоба гроша. Вони також будуть усе робити, аби лише ті гроші набути, а саме, вони не тільки будуть ошукувати, але будуть грабувати й убивати, щоби лише ту жадку заспокоїти. І так могли б ми проходити всі головні гріхи, щоб зауважити, як дуже диявол поштовхає до щораз то більших гріхів і злочинів тих, яких душі він різними пристрастями чи жадобами опанував. Він так їх замотує, що вони вже ніяк не можуть визволитися з його тенетів і під кінець попадають у пекло.

Це правда, важко є грішникові знайти спокій у цьому світі. Один є лише, хто може забезпечити нам такий спокій, що його дає чиста совість, це наш Господь Ісус Христос. Вже з Його приходом на цей світ святі ангели співають Йому як Цареві миру: « Слава Богові на висотах а на землі мир людям доброї волі » (*Лк* 2,14). Як про це свідчить св. Євангелія Його мир може царювати тільки серед людей доброї волі, тобто серед тих, у яких чиста совість, які виконують заповіді Божі. Той Спаситель, що Своїми муками й смертю на хресті заслужив нам ласку

разі в Євангеліях розповідається, що вони була пострахом тої околиці, « так що ніхто не важився іти тією дорогою » (*Мт* 8,28). Самі ж біснுவаті жили серед невідрадних обставин: « не носив одежі й мешкав не в хаті, а по гробах » (*Лк* 8,27). Або як св. Марко додає: « Днями й ночами перебував він по гробах та горах, кричав і товк себе камінням » (*Мр* 5,5). Цілий легіон (2000) бісів увійшли в тіла тих нещасних людей, намагаючись заподіяти їм смерть, щоб опанувати їхні душі, коли в стані важкого гріха помруть. Змилосердившись над ними Ісус проганяє з них бісів, яким дозволяє увійти в стадо свиней, що паслося над берегом кручі. Налякані тією зміною безроги, яка в них із приходом дияволів настала: « стадо кинулось — близько дві тисячі — з кручі в море тай потопилося у морі » (*Мр* 5,13). Така — то була зустріч Христа з біснуватими та й їхнє оздоровлення, що його довершив Спаситель. Але тепер пригляньмося, яке враження зробило те Христове чудо на мешканців міста Герази, власників того стада свиней, в яких увійшли біси?

Як тільки стадо погнало долів кручі й потонуло в озері, « їхні пастиухи повтікали й порозповідали про це в місті та по селах, — то й повиходили побачити, що сталося. Приходять вони до Ісуса й бачать біснуватого, той що мав легіон, що сидить одягнений, при здоровому глузді й полякались. Тож просили його, щоб вийшов з їхніх околиць » (*Мт* 5,14с.17). Втрата двох тисяч свиней була, як не як, не малою втратою, хоч стадо мало багато власників. Тож приходить нам на гадку, чому Христос так важко покарав мешканців Герази, тим більше, що на перший погляд не було до цього причини? А далі питаємо, чи мав Він право це робити? Щодо права, то немає сумніву, що в Ісуса було право зробити з тими свиньми, що тільки Йому подобалося. Чому? Бож Він є творцем усього існуючого, тому, дозволяючи тим безрогам потонути в озері, Він нікого не скривдив, це ж бо були Його звірята й Він був їхнім правдивим власником. Не зважаючи ж на це, Спаситель мав причину це зробити, щоб цим покарати мешканців Герази. Коли вони були євреї, тоді для них було протизаконним годувати безроги, що вважались в них нечистими сотворіннями; їм не можна було їсти свинського мяса, ані не можна було приносити Богові в жертву. Отже, якщо право — закон, забороняло споживати їхнє мясо, а до нічого іншого безроги не надавалися, тож заборонялось також їх годувати. Якже власники не були євреями, але поганями, то й у тому випадку покарання було слухне, бо годуючи свині в сусідстві євреїв, вони були постійною спокусою для них, ображуючи їхні релігійні почуття. Тим — то, намагаючись захоронити свій вибраний нарід, Спаситель мав рівночасно й право покарати їх зате, що спокушували євреїв до вживання свинського мяса.

В усякому разі справедливність була сповнена й ті, що прогрішилися проти закону — були покарані.

Як же ж zareагували на те мешканці міста Герази? Яке становище вони зайняли, побачивши втрату стада, а з ним і зиску, що його сподівались набути чи з продажу безрог, чи зі споживання їхнього мяса? Прийшовши побачити що сталось, вони довідалися, що їхнє стадо потонуло в озері, але рівночасно побачили й біснுவатого, який сидів при умі біля Христа, зодягнений і заслуханий у Його навчання. Побачили мешканці Герази перед собою могутнього Вчителя й пророка, який був спроможний проганяти бісів, що стали нещастям для тодішніх людей. Але замість послухати Ісуса, замість просити Його, щоб залишався із ними, «вони просили його, щоб вийшов з їхніх околиць» (Мр 5,17). Що було причиною тієї просьби? Може це почуття власної гріховності й тому вони не почували себе добре в Його присутності? Або, може, вони боялись чого іншого, а саме, щоб вони ще що-небудь не втратили, щось може й вартнішого, ніж ті безроги? Власне тому вони просили Ісуса, щоб залишив їхню країну. Що за іронія! Бог — Творець відвідує їх, а вони замість із вдячністю й любов'ю Його прийняти до себе, гостити Його й слухати Його навчання, просити про поміч у своїх потребах, просять, щоб Ісус відійшов від них!

А тепер спитаймо себе самих: Як би ми zareагували, будучи в положенні тих мешканців Герази? Що ми зробилиб, коли б так само як і ті втратили майно, здобуте в грішний спосіб? Чи прийняли б ми цю втрату рівнодушно? Ба що більше, чи призналися б ми до гріха, чи були б вдячні Спасителеві, що в той спосіб допоміг нам позбутися речей, щоїх ми нечесно набули? Коли ми дійсно хочемо знати, як би ми самі, чи люди нашого часу, zareагували на таку втрату, то спитаймо брехуна, як він почував би себе, якби його зловили на брехні? Або злодія, коли поліція зловила б його на гарячому вчинку, як він хотів би втекти з місця крадежу разом з украденими речами? Чи дійсно ті люди були би вдячними Богові за те, що допустив, щоб вони практично могли пізнати злобу свого гріха тай вагу заховування Божих заповідей: «Не свідчи ложно на твого близького» чи «Не кради»? (Вих 20,15с). Здається однак, що ті люди не були б вдячні Богові, за те, що вказав на злобу їхніх учинків, але радше ненавиділи б Його за це. А може й у нашому серці родилась ненависть до нашого Творця за те, що Він не дозволив нам уйти безкарно переступлення Його Божих заповідей? Дійсно, коли так призадумась над нашим життям, пізнаємо, що ми не кращі від тих мешканців Герази, ми також цінимо вище туземні речі, тобто наше майно чи гроші більше, ніж Божий Закон і спасіння наших безсмертних душ. Нам бракує критерія розцінювати відповідно земні й духові речі. Щоб

освячуючу, звертається до кожного з нас і просить прийти до Нього, щоб у Ньому знайти мир: « Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені й я облегшу вас. Візьміть ярмо моє на себе й навчіться від мене, бо я лагідний і покірний серцем, тож знайдете полегшу душам вашим. Ярмо бо моє любе й тягар мій легкий » (*Мт 11,28сс*). Єдино Він самотній може дати нам той спокій, бо Він знищив гріх і його спрчинника — диявола та й визволив нас від них. Тому й не диво, що Він може звільнити душі наші від гріхів, які її угнітають і відбирають спокій. Той спокій, за яким кожний з нас тужить; той спокій, за яким кожний з нас шукає, може людина знайти тільки в Бозі в своїй остаточній меті. Той спокій полягає в вільності від гріхів і в свідомості, що ми в приятності з Богом, бо ми Його законні діти. І лише заспокоєння того бажання за Богом і лише в злуці з Ним ми можемо знайти тривкий спокій, як цього навчає нас св. Августин словами: « Сотворив Ти мене для Себе й неспокійне моє серце, аж доки не спочине в Тобі, о Боже! » Причиною того неспокою є те, що вже в самому початку нашого сотворення Господь Бог поклав у наше серце бажання за щастям. Однак не за щастям земним, тобто проминаючим, недосконалим, але за щастям безмежним, за щастям вічним, тобто за самим Собою. Й від тієї хвилини людина не може знайти спокою на землі, вона не може нічим вдоволюватися, вона завжди за чимсь шукає, аж доки не знайде того щастя в Бозі — в злуці з Ним. Бо лише спокій у Христі Ісусі може принести їй вдоволення, може забезпечити їй мир. Тому — то й каже Христос: « Мир (спокій) залишаю вам, мій мир даю вам; не як світ дає, я даю вам його » (*Йо 14,27*). І в цьому випадку Спаситель запевняє нас, що Він спроможний дати нам мир, якого світ не знає, а отже й дати не може. А Він його має, тому нам може його вділити, бо Він є правдивий Бог і цар мира — спокою.

З того шукання за щастям виходить, що нашим призначенням є злука з Богом, в якому ми знайдемо спокій і задоволення всіх наших бажань, а з цим безмежне й вічне щастя. Ісус, однак, подбав про такий спокій для нас уже тут, на землі, тобто на злуку з Ним нашою метою. Він приходить до нас під видами хліба й вина у пресвятій Тайні Євхаристії, що з цієї причини є центром — осередком усіх Святих Тайн. Бо в інших тайнах ми одержуємо лише сотворену ласку Божу, в Тайні Євхаристії чи в св. Причастю приймаємо самого Творця ласк, Богочоловіка — Ісуса Христа. Ми називаємо Пресв. Євхаристію тайною миру, бо в ній приходить до наших душ Спаситель і зі своїм приходом приносить до них той мир, за яким ми всюдно шукаємо. Очевидно, заки ми зможемо прийняти Бога, Творця миру, мусимо прогнати з наших душ князя цього світу, князя неспокою — духа темряви, який опановує

наші душі тоді, коли ми переступаємо Божі заповіді й допускаємось важкого гріха. Богочоловік, однак, дає нам нагоду позбутися гріха, прогнати князя тамряви з наших душ, очистити їх у тій Божій купелі, якою є Сповідь, й тим робом осягнути вічне спасіння. Так бо говорить про цю очищуючу силу Божої ласки пророк Ісаїя: « Коли б гріхи ваші були як багрянниця, вони стануть білими як сніг; коли б мов кармазин були червоні, стануть як вовна » (*Іс* 1,18).

Очистивши в той спосіб наші душі й прогнавши з них диявола, князя тьми, що задля гріхів у них загніздився, Христос Бог, бере їх у своє посідання й перебуває в них. Так ото очищена від гріхів душа, сповнена Божою освячуючою ласкою, обнімає своєю любов'ю того Божого Гостя й на ній тепер сповнюються слова Христа: « Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме і полюбить його мій Отець, і ми прийдемо до нього й у ньому закладемо житло » (*Йо* 14,23). А тому, що немає кращого запевнення нашої любови до Христа Господа як злука з Ним у пресвятій Тайні Євхаристії, то ми повинні намагатися приймати Його в святому Причасті як тільки можемо найчастіше. Цим ми побільшуємо й зміцнюємо мир у наших душах, водночас же приготуємо себе до другого приходу Христа як Страшного Судді під кінець світу. Він бо запевнює нас про чудесне діяння пресвятої Євхаристії — небесного хліба: « Я хліб життя, який зійшов з неба... Я хліб життя... Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось їстиме цей хліб, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це моє тіло за життя світу... Хто їсть моє тіло й кров мою п'є, живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня » (*Йо* 6,41. 48. 51. 54).

ПРАВИЛЬНИЙ ЛАД У ВІДНОШЕННІ ДО МАТЕРІАЛЬНИХ І ДУХОВИХ РЕЧЕЙ

(Двадцять третя Неділя після Зіслання Святого Духа – *Лк* 8,26-39)

Св. євангелист Лука й св. Марко розповідають, що входячи в країну Герази, Христос зустрів одного біснுவатого чоловіка, тимчасом як св. Матей говорить про двох біснуватих. Ця позірна різниця між оповіданнями Євангелистів походить, може, з того, що св. Марко й Лука не були очевидцями, так як св. євангелист Матей, що був рівночасно й апостолом Христовим, одним із дванадцяти. Може також і тому, що один з тих двох біснуватих, був особливо грізним і небезпечним і тому він став головною особою у цьому епізоді; або ще й тому, що тільки один з тих біснуватих просив Ісуса, щоб його забрав зі собою. В усякому

нам допомогти в тому взгляді Христос повчає нас, кажучи: « Яка користь людині, як цілий світ здобуде, а занапастить свою душу? Або що може людина дати взамін за свою душу? » (*Мт* 16,26). Спитаймо себе: Що важливіше для нас — цілий світ чи наша власна безсмертна душа? Хоч би ми й здобули цілу вселенну, але рівночасно втратили через гріх нашу безсмертну душу, нащо здався б нам увесь світ, що ним втішались би ми той коротенький час нашого життя, коли після смерти ми мали б каратись у вічному, пекельному вогні? Ба хоч би ми й жили мільйони літ тут на землі, то навіть у цьому випадку ми мусіли б колись умерти й повік каратись серед страшних, безконечних мук.

Біснுவатий чоловік, що його Христос оздоровив, вибрав добру дорогу. Він звертається до Спасителя й просить Його, щоб дозволив йому стати Його учнем і завжди перебувати в Його товаристві. Таким повинно бути й наше бажання. Ми повинні відкидати всякі розкоші земні й бажати собі тільки одного, а саме: завжди перебувати в присутності Христа Господа, вглиблютися в Його науку та втішатися гадкою про майбутню нагороду. Власне в цьому Христос помагає нам вибирати властиві речі Його науки, кажучи до Марти, Лазарової сестри: « Марто, Марто, ти побиваєшся й клопочешся про багато, одного ж потрібно. Марія вибрала кращу частку, що не відніметься від неї » (*Лк* 10,41). Вона ж, як розповідає св. Євангелія « сівши в ногах Господа, слухала Його слова » (*Мт* 10,39).

Велика правда криється в словах Христових, бо всі оці земні речі, тобто багатства, слава, могутність, приминаючи й ми можемо втратити їх кожної хвилини. А наука Христова й життя згідне з Його заповідями триватиме по віки, бо вони запевняють нас нагороду в небі. Якщо ми втратимо це земне життя, тоді наше земне життя, згідне з заповідями Божими, яким ми вислужили собі нагороду на небі, введе нас у Царство Небесне. Так бо запевняє нас Христос: « Хто хоче спасти своє життя, той його погубить, а хто погубить своє життя задля мене й Євангелія, той його спасе » (*Мр* 8,35; *Мт* 16,25; *Лк* 9,24). Тому будьмо готові віддати задля Христа і Його навчання не тільки наші земні речі, але навіть і те, що в нас найцінніше, тобто наше життя. Бо жертвуючи його для Христа й Його правд, ми не тратимо нічого, бо всі ми раніш чи пізніше мусимо вмерти. А за жертвування нашого туземного життя ми одержимо в нагороду життя вічне, тобто учасництво в житті й щасті самого Бога — Творця.

ВІРА В ХРИСТА СПОНУКУЄ ЙОГО ТВОРИТИ ЧУДА

(Двадцять четверта Неділя після Зіслання Святого Духа – Лк 8,41-56)

Сьогоднішня св. Євангелія розповідає про два чуда, що їх звершив Христос Спаситель. Причиною тих чудесних оздоровлень була, з одного боку віра людей у всемогутню силу Христову, а з другого боку віра в Його милосердя й Його готовість допомогти їм у нещасті в їхній біді. Повернувшись з Герази Спасителя зустрів і вітав народ, і, як звичайно, серед народу було багато людей, які очікували помочі від Нього. Одним із тих, що ожидали помочі, був начальник Божниці (дому молитви) Яір на ім'я, «якого дочка 12-літня умирала» (Лк 8,42). Ісус на дався нещасному батькові довго просити, але як звичайно, почувши про те, негайно пустився в дорогу до дому Яіра, щоб її оздоровити. Та між народом була ще одна жінка, яка хворіла на кровотечу, й вона також сподівалася чудесного оздоровлення. Євангелист Лука каже про неї таке: «Аж тут жінка якась, що дванадцять років хвора була на кровотечу й витратила на лікарів увесь свій прожиток, і ніхто з них не міг її оздоровити, підійшовши ззаду, доторкнулась краю його одєжі й умить стала здоровою — спинилась її кровотеча» (Лк 8,43с). Всезнаючий Господь відчув той дотик, хоч вона доторкнулась лише краю Його зовнішньої одєжі, тому, обертаючись спитав, хто доторкнувся Його? На відповідь св. Петра, що стільки людей товпиться й тиснесь, намагаючись ближче прийти до Нього, а то й доторкнутись Його славного учителя й чудотворця, відповідає Христос, що це не був звичайний дотик, як несвідоме доторкнення, чи дотик цікавої людини, але особливий дотик, спричинений потребою й вірою в Нього, тому каже Ісус: «Хтось доторкнувся до мене, бо я чув, як сила вийшла з мене» (Лк 8,46). А тоді ця жінка, «побачивши, що не втаїлась, тремтячи підійшла й упавши йому до ніг, призналась перед усіма людьми, чому до нього доторкнулась і як негайно одужала» (Лк 8,47).

Дивно вам буде напевно, чому ця жінка не виявила Христові яка в неї хвороба та й чому прилюдно не просила про поміч? У неї була найперше жіноча хвороба, а тодішні люди ще не говорили так свобідно й публично про статеві хвороби, як це говорять і пишуть, чи то в різних фільмах зараз показують. Тоді люди мали ще трохи стиду та й про ті речі ніхто, а передусім жінки так свобідно не говорили. Доторкнулась вона Спасителя потайки, тому що кровотеча була одною з тих хворіб, яка робила людину нечистою й не тільки її саму, але й усе, чого вона доторкнулась. Така нечиста людина не могла брати участі в жодних богослужбах, не могла, як тоді казалось, стояти перед Господом. Тому

вона боячись приступила до Ісуса, бо думала, що не уникне великої кари, тому що допустилась великої провини, добровільно роблячи визначного Вчителя законно нечистим. Ісус однак, на превелике її здивування, не то що не карав її, але ще й хвалить, словами: « Дочко, віра твоя спасла тебе » (Лк 8,48). У міжчасі слуга з дому начальника божниці прийшов і каже: « Твоя дочка померла, не турбуй більш Учителя » (Лк 8,49). « Ісус почувши те, озвався до нього: « Не бійся, тільки віруй, і вона спасеться » (Лк 8,50). І дійсно Ісус пішовши до дому начальника божниці, воскресив померлу дочку.

В тих двох чудах, як також у багатьох інших, Ісус Христос підкреслює вагу віри в Його чудотворну силу й у Його готовість допомогти людям у їхньому терпінні чи їхній біді. Й від нас також Господь вимагає сильної віри й уповання на Нього й на Його готовість помагати нам у наших потребах. Про ту готовість допомогти Христос запевняє нас при різних нагодах. Ось наприклад каже Він: « Направду кажу вам, що коли матимете віру й не завагаєтесь, ви зробите не тільки таке з фігою (яка негайно всохла, коли Христос її прокляв), але й коли горі цій скажете: Двигнися й кинься в море! — воно станеться. І все чого проситимете в молитві з вірою, одержите » (Мт 21,21с). Як бачимо навіть до чуда, Христос вимагає від нас тільки віри в Нього. Це знову повторяє при іншій нагоді, словами: « Направду кажу вам: Коли матимете віру, як зерно гірчиці то скажете оцій горі: Перенесися звідси туди — й вона перенесеться; й нічого не буде вам неможливого » (Мт 17,20). Призадумаймось над тим запевненням Богочоловіка: « І нічого не буде для вас неможливого! » Він запевняє нас так сильно й упевнено, що вислухає нас завжди й пошле нам те, про що будемо Його зі сильною вірою просити. А оці два чуда є доказом, що Він може все зробити. Ось, наприклад кровоточива жінка, навіть і не просила Його, тільки з довір'ям доторкнулась крайчика Його верхньої одежі й Він її оздоровив. Досить було для неї мати сильну віру в Його Божу могутність і ця віра привернула їй здоров'я. В випадку начальника божниці його віра була ще кінечношою, бо він одержав був вістку, що його дочка вже померла й нікому ще не було знаним, що Спаситель має владу й над смертю та й може мертвих привертати до життя. Він однак повірив словам Христа, який запевнив його: « Не бійся тільки віруй, і вона спасеться ». Він повірив й побачив славу Божу, яка привернула його дочку до життя й віддала її йому живою й здоровою.

А тепер призадумаймось над нашою власною вірою. Живучи тут, на землі, й звикнувши до законів, що керують оцими земними речами, ми й не думаємо так дуже про Творця, який не дбає про закони природні, бо не Він підкорений їм, але вони Йому. Тому Він може керу-

вати ними, діяти поза ними а навіть і проти них. Що ж робимо ми в біді в потребі чи хворобі? Ми звичайно звертаємось до наших рідних, своїх, приятелів чи сусідів, або лікарів та й від них сподіємось помочі, поради чи ліків. Ми забуваємо про те, що вони лише люди, такі самі немічні як і ми. Ми не думаємо, що вони немічні й дуже часто не можуть нам дати ніякої помочі, але не тому, що може вони незичні чи не добрі. Ні вони просто не мають спромоги нам допомогти. Тож, чому ми не звертаємось до Того, хто має силу й владу, до Того, Якому немає нічого неможливого — до Господа Бога? Тим більше, що Він запевняє нас так часто, що хоче нам допомогти.

Тут спадає мені на думку одна подія, яку розповідає старенький священик у Тиролю, південно-західній частині Австрії. Розказував він що в його парафії була старенька жінка, яка мешкала у маленькій старій хатині, що наче ластів'яче гніздо причепилась до узбіччя високої альпейської гори. Вона приходила до того священика й жертвувала Божественну Літургію в дивному наміренні, а саме: просила відправити Богослужбу до всемогутньої правиці Бога. Священик дивувався що це за намірення, але відправляв Службу Богу. Як нам відомо високі альпейські гори, як усі інші високі гори покриті вічним снігом та льодами. Коли той сніг нападе, люди часто є свідками лявін, тобто великих мас снігу, які з великим гуркотом, тай страшною силою зсуваються по збіччях гір, потягаючи з собою все, що стояло на дорозі. Навіть цілі ліси пориває сніг зі собою неначе патички сірників. Одного дня в зимі, коли трохи сонечко пригріло, лявіни почали рухатись. Одного разу люди стоячи перед церквою побачили такі маси снігу, що зі страшним гуком почали зсуватись до узбіччя гори де стояла хатина тої жінки й глядачам здавалось, що вже прийшов кінець тій хатині й її власниці. Але на диво, величезні маси снігу розділюються якраз перед тією хатиною та з оглушливим грюкотом падають додолу. Тоді зізнається той священик, тепер я зрозумів, чому ця жінка молилась і давала служити Богослужби до всемогутньої правиці Бога. Те чудо, якого він і багато інших людей були свідками, переконало їх всіх, що може зробити всемогутність Бога.

Дехто, однак може сказати: Мені важко повірити, щоб Господь Бог вислухував наші молитви! Я вже стільки разів молився, навіть з вірою, на мою думку, та все-таки Господь ніколи не вислухував моїх прохань. Якщо воно так дійсно є, тоді нам треба сказати, що це тільки наша вина в тому, що Господь не вислуховує нас. Вже св. апостол Яків каже: « Ви просите, та не одержуєте, бо зле просите, щоб розтратити на ваші втіхи » (*Яків 4,3*). Не сповняє Господь наших молитов найперше тому, що ми дуже часто просимо про речі нехосенні, але радше шкід-

ливі для нас. І тому Господь, як добрий Батько не хоче нам давати того, що могло б нам пошкодити. Це правда, що ми, наче ті діти, не усвідомлюємо собі того, що є для нас корисне, а що шкідливе. Інші люди просять Господа, щоб мстився й карав їхніх ворогів. Очевидно, й того Господь не може вислухувати, бо ті люди прогрішуються проти любови ближнього. Ми деколи просимо Господа про щось але й самі не віримо в те, що ми могли б одержати цю річ, про яку просимо. Тому й не диво, що Господь не вислухує молитви, коли ми не маємо довір'я до Нього, до Його всемогутності і Його готовости нам у біді чи потребі допомогти. Тому намагаймося просити як належить, з глибокою вірою в нашого Творця, який заявляє: « Направду кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця в ім'я мов, він дасть вам... Просіте ж, щоб радощів ваших було вщерть » (*Йо* 16,23). Що ж воно означає, просити в ім'я Ісуса Христа, спитаєте? Пощо мені вам про те казати. Послухайте, що про те каже сам Богочоловік: « Шукайте перше Царство Боже й його справедливість, а все те (тобто речі конечні до утримання нашого життя) вам докладеться. Бо Отець ваш знає, що вам усе це потрібне... (*Мт* 6,33.32). Тому просім найперше про те все, що є потрібне до спасіння нашої душі, до осягнення щастя небесного, а про все інше подбає сам Господь, який найкраще знає, чого нам потрібно й у який спосіб нам це все дати.

ЗНАЧЕННЯ ЧЕСНОТИ МИЛОСЕРДЯ

(Двадцять п'ята Неділя після Зіслання Святого Духа – *Лк* 10,25-37)

Одного разу приступив до Ісуса Христа знавець єврейського Закону та спитав Його, яка найважливіша заповідь у Законі? Ісус у відповідь вказав йому на дві найважливіші заповіді, які включають у собі весь Божий Закон. Перша з них: « Люби Господа Бога твого, всім серцем твоїм, усією твоєю душею й всією твоєю силою » (*Лк* 10,27). А друга, подібна до неї: « Люби ближнього твого, як себе самого » (*Лк* 10,27). Тому однак, що євреї невірно розуміли слово « ближній », бо ближнім уважали вони тільки євреїв, а всіх інших — ворогами своїми, Ісус розповідає тому знавцеві закону й усім слухачам притчу про Милосердного Самарянина. Каже Він таке: « Один чоловік сходив з Єрусалиму до Єрихону й попав між розбійників, які обдерли його й побили важко, та й пішли геть, залишивши його пів живим » (*Лк* 10,30). Далі розповідає Христос як поводитися співгромадяни того нещасного чоловіка, тобто священник і левіт, служачий при святині. Вони побачивши його, побитого, пораненого, закривавленого, минули його, не давши йому жодної

допомоги. Так-то Спаситель змалював євреїв, співгромадян того побитого розбійниками чоловіка. Що більше ті два євреї в особливий спосіб були зобов'язані допомогти йому, бо вони були вибраними слугами Божими, вже з огляду на свій уряд, мали обов'язок опікуватись бідними, покривдженими й тими всіма, які потребували негайної помочі, як ось той, що ледве живий лежав при дорозі. Закон вимагав від усіх євреїв, а передусім від слуг Його святині, щоб вони допомагали тим, що в біді й потребі. Вони ж того не зробили. Чому спитаєте? Хто його знає, може тому, що боялися, що розбійники можуть несподівано повернутися й із ними щось таке зробити. Або, може, тому що не звертали уваги на закон, який приказував їм милосердитись над ближнім і помагати йому в біді.

Але по якомусь часі їхав тією дорогою самарянин. А треба нам знати, що між самарянами й євреями існувала давня ворожнеча, ще з того часу, як Ізраїльтяни повернувшись з неволі вавилонської, не хотіли дозволити самарянам допомагати їм у відбудові святині Єрусалимської, кажучи, що вони не були правдивими євреями, тому що в своїх подружках мішалися з поганами, мешканцями Палестини. І той самарянин, ворог жидовина, побачивши його, зданого на поталу гарячого сонця, та й може хижих звірят і птиць, зліз зі свого осляти, підійшов до пораненого, обмив його рани вином помастив олією, взяв на своє осля, завіз до гостинниці й там доглядав його як міг. А наступного дня дав власникові гостинниці дві срібні монети доручаючи, щоб він далі опікувався недужим, а якщо видасть більше як він йому дав, обіцяв при повороті йому те звернути.

Ця притча — неначе попередження Боже, звернене до вибраного народу й до кожного з нас, щоб ми були милосердними й допомагали нашим ближнім у біді чи нещасті. Гляньмо лише так на оцей світ, що кругом нас і без великого труду зауважимо ненависть і нужду, які чигають із кожного закутка. Війни, революції, убивства, грабежі, насилля й тим подібні злочини панують у світі, що не є непевно висловом любови ближнього, але звірської ненависти, гніву й заздрости. Від приходу Христа Спасителя світ, здається, нічого не поправився, а може й погіршився. Син Божий прийшов на землю й проповідував мир, братню любов, любов ближнього, навіть і любов до ворогів: «А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що переслідують вас...» (Мт 5,44). «А вам, що слухаєте, кажу: Любіть ворогів ваших, чиніть добро тим, які вас ненавидять, благословляйте тих, що вас проклинають і моліться за тих, що вас зневажають... Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний» (Лк 6,26с.36). Коли так призадумаємось над життям людей, над їхніми відносинами між собою, як вони дуже ненави-

дять себе взаємно, як бажають собі пошкодити, мусимо прийти до висновку, що навіть дикі звірята поведяться краще. Це правда, м'ясожерні звірі вбивають, але на те, щоб з'їсти й заспокоїти свій голод. Коли ж вони ситі й не голодні, тоді вони не вбивають. Чоловік однак вбиває на те, щоб ограбити іншого, застрашивши ж зробити своїм невільником, щоб помститись на своєму ворогові. Що ж тоді вчинить нам Творець, всемогутній Бог, який дав нам заповідь себе взаємно любити? Він сотворив нас сотворіннями товариськими, тобто такими, що мають жити в спільноті й потребують допомоги інших, щоб могли жити на землі. Бог дав нам заповідь любови ближнього з цією метою, щоб нас спонукувати до взаємодопомоги. Життя наше тут, на землі важке й таке дуже скомпліковане, що аби при ньому вдержатися мусимо собі взаємно допомагати. А люди, щоб тільки загарбати собі більше тих земних дібр готові вбити, поранити, чи яким іншим способом присилувати іншого віддати те, що є його. Те легковаження й недоцінювання людського життя пішло так далеко, що навіть матері вбивають своїх ще ненароджених дітей, бо кажуть, що на землі вже забагато людей, так що їм може нестати засобів до життя. Людські матері, які від віків були символом любови до дітей, самопосвяти задля них, стали тепер гірші вовчиць. Бо ті кровожадні звірі люблять своїх молодих, дбають про них і в їх обороні не вагаються й жертвувати своїм життям. А людські матері для власної вигоди, для свободи й задоволення своїх найнижчих похотей, позбуваються власних, ще ненароджених дітей, яких сама природа скриває в лоні їхніх матерів, щоб у той спосіб захоронити від небезпеки, від ушкодження, від утрати життя.

Будьте милосердними — вимагає Богочоловік від своїх учнів і від усіх людей, кажучи: « Блаженні милосердні, бо вони зазнають милосердя! » (*Мт* 5,7). А звертаючись до фарисеїв і книжників, які ненавиділи його й усіх людей поза своїми сектами, каже Христос: « Ідїть, отже й навчіться, що значить: Я милосердя хочу, а не жертви » (*Мт* 9,13). При іншій нагоді, видячи як фарисеї без милосердя осуджували його учнів, упоминає їх знову словами св. Письма: « Якби ви зрозуміли, що значить: Я милосердя хочу, а не жертви, — ви б безвинних не осудили » (*Мт* 12,7). Так то навіть Старий Завіт, хоч був і строгим, тому називався Завітом Справедливости, все-таки вимагав милосердя від своїх визнавців, вказуючи на велику вартість чесноти милосердя: « Милосердям і правдою покутується гріх » (*Прп.* 16,6). При іншій знову нагоді Господь сам запевняє свій вибраний народ: « Чинити милосердя й суд — ліпше в очах Господніх, ніж жертва » (*Прп.* 21,3). Виходить, отже, що в очах Божих милосердя й любов ближнього були ба-

гато вартнішими, ніж ті всі жертви, що їх євреї кожного ранку й вечора приносили Богові на жертовниках у святині Єрусалимській.

А тепер пригляньмося нам самим, як то в нас мається справа відносно тої чесноти? Без сумніву ми нераз бачили людей — тобто наших ближніх у біді й нещасті, що самі були безпомічними й очікували чи хтось не подасть їм помічну руку? Якже ж ми поводимося в тому випадку? Чи ми помагали їм людям, а чи радше ховались, щоб не ділитися з ними нашим добром. Або тікали, коли ближній був у небезпеці, щоб часом не бути замішаним у якусь халепу. Органи безпеки, тобто поліція, не раз нарікає на людей, які байдуже дивляться на злочини, що їх злочинці коять немічним людям і ніяк не бажають їм допомогти. Вони повинні принаймні покликати поліцію, яка б перешкодила крадіжкам, розбоєві а то й убивствам ближнього. Вони запевняють, що якби люди співпрацювали з поліцією, якби боронилися взаємно і негайно повідомляли поліцію про грабежі чи якийсь інший злочин, тоді число злочинів зменшилося б помітно. Бо злочинці були б свідомі того, що люди будуть себе взаємно обороняти й у той спосіб можуть їх самих чи поранити, чи вбити. А якщо ні, то знали б, що при найменшому підозрілому кроці, вони повідомлять поліцію й вона своєчасно прибуде на місце злочину та й або перешкодить їм у ньому, або ув'язнить і покарає за злочин. Якже ж справа мається в нас з допомогою тим, що її потребують, тобто, що голодують, що не мають одєжі й терплять від холоду? Коли візьмемо під увагу не тільки поодиноких людей чи родини, але навіть цілі народи, яких добро знищили стихії, землетрус, вода чи вогонь. Або знищила їх війна — той, може, найгірший ворог людства; або може окупант силкується знищити народ, щоб тим легше опанувати його, або відібрати в нього його землю. Подумаймо, як ми намагаємось допомагати тим людям?

Будьте милосердними, кличе Христос, щоб ви також осягнули милосердя Боже, передусім у день страшного суду, коли Божий Суддя прийде до нас і вимагатиме від нас рахунку з цілого нашого життя, щоб відплатити нам згідно з нашими ділами. Подумаймо лише, що ми скажемо Йому, коли Він звернеться до нас оцими страшними словами: « Ідіть від мене геть прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й його ангелам; бо я голодував, і ви не дали мені їсти; мав спрагу, й ви не напоїли мене, подорожним був, і ви не прийняли мене в дім; нагим і ви не одягнули мене недужим і в тюрмі й ви не навідались до мене » (*Мт* 25, 41сс). Та й тоді Він вияснить нам, коли ми це все занедбали Йому зробити, словами: « Направду кажу вам, те що ви не зробили одному з моїх братів найменших, мені також ви того не зробили » (*Мт* 25,46). Тому заради нашого власного спасіння, будьмо милосердними, навіть супроти

наших найгірших ворогів. Не відплачуємо їм за наші кривди; залишімо помсту Богові, бо Він того від нас вимагає: «Самих себе не відомщайте, любі, а дайте місце гніву, написано бо: 'Мені належить помста, я відплачу', говорить Господь. Але коли твій ворог голодує, нагодуй його; і коли він має спрагу, напій його, бо роблячи це, нагромаджуєш йому на голову розжарене вугілля. Не дозволяй, щоб зло тебе перемагало, але перемагай зло добром» (*Рм 12,19*; див. *Втор 32,35*; *Євр 10,30*). Згідно з гадкою св. апостола Павла, найкраща помста над ворогом — це милосердя над ним, допомога йому в біді. Помсту лишімо Богові, а Він має всі засоби, щоб відомстити нашу кривду. Він на багато могутніший від нас, має безмежно болючіші способи, щоб карати за злочини й відомщати несправедливість. В Його розпорядженні ціле пекло з його страшною вічністю на всіх грішників, тиранів і кривдителів. Ми ж виявляючи милосердя навіть нашим ворогам, запевнюємо собі те саме милосердя в Господа Бога, Він бо сам навчив нас так молитись: «І прости нам наші провини, як ми прощаємо нашим винуватцям» (*Мт 6,12*). Але з другого боку остерігає нас, словами: «Коли ви прощатимете людям їхні провини, то й Отець ваш небесний простить вам. А коли ви не будете прощати людям, то й Отець ваш небесний не простить вам провин ваших» (*Мт 6,14с*).

НЕПОРОЧНЕ ЗАЧАТТЯ ПРЕЧИСТОЇ ДІВИ МАРІЇ

(Свято Непорочного Зачаття – *Лк 1,24-38*)

Сьогодні Церква свята відзначає празник Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, Божої Матері. Поміж святими, що їх наша свята Церква почитає, Мати Божа займає перше місце. Вона, як навчає Церква, є перша по Бозі. Чому воно так є, тобто чому вона найбільш почитана між святими? На це є дві відповіді. Насамперед Вона є найбільша й найсвятіша з усіх святих. Вона є одинокою між усіма людьми, яка ніколи й ні в чому не образила Господа Бога. Вона є одинокою особою, яку Господь захоронив від первородного гріха, так щоб на ній не було ні одної плями гріховної. Тому — то й Вона є найпершою й найбільш улюбленою дочкою Небесного Отця. Св. Архангел Гавриїл знає про те, тож у Благовіщенні, тобто в об'явленні їй задумів Божих, щодо майбутнього приходу Месії, каже їй: «Радуйся повна ласк, Господь з тобою! Благословенна ти між жінками» (*Лк 1,29*). Це значить, що Вона є найпершою й найсвятішою між усіма жінками й узагалі між усіма людьми з тієї причини, що на неї ніколи не впала навіть тінь гріха.

З навчання Церкви святої, яка базує свою науку на святому Письмі, всі люди, що приходять на цей світ, приходять у стані первородного гріха. Це значить, що вони є позбавлені ласки освячуючої, синівства Божого, а з цим і спадкоємства Царства Небесного. Це правда, що гріх той ми успадкували від нашого прабатька Адама, який згрішив і своїм гріхом піддав нас під владу диявола. Первородний гріх, неначе та страшна заразлива пошесть, поширився на всіх нащадків Адама, тобто на цілий людський рід, піддаючи його під владу князя цього світу, найбільшого й найгірнішого ворога людства — диявола. Одна — єдина особа з — поміж усіх людей, яка ніколи не була під владою того ворога людства — це Божя Мати. Особливим привілеєм Божим, вона була захоронена від первородного гріха, задля заслуг свого Божого Сина — Ісуса Христа. З тієї причини деякі з отців Церкви відносять ці слова проклиття Бога на диявола — до Неї. Той проклин звучить так: « Я покладу ворожнечу між тобою й жінкою, між твоїм потомством і потомством її. Він розчавить тобі голову, а ти будеш намагатися вп'ястися йому в п'яту » (*Бут 3,15*). Деякі беруть того потомка в жіночому розумінні вказуючи на Пречисту Діву, яка стерла голову дияволу тим, що прийшла на світ без гріха первородного й у той спосіб перша, сказати б визволилась від його влади, очевидно задля заслуг свого Божого Сина Ісуса Христа. Крім того, Вона ніколи в своєму житті не образила Небесного Отця. На ній не спочила навіть тінь найменшого повсякденного гріха, тож цим вона розтоптала голову диявола, відвічного ворога людства, який нас усіх приводить до переступлення заповідей Божих.

Другою причиною того загального почитання Пречистої Диви є те, що вона стала матір'ю Бого-Чоловіка, Сина відвічного Бога Отця, а також матір'ю цілого людства. Цим відзначив Пречисту Діву Марію Ісус Христос, коли, висячи на хресті, звернувся до Неї зі словами: « Жінко це син твій », а опісля до ученика звертаючись, сказав, « Це мати твоя! » (*Йо 19,26*). Той улюблений учень Христа, св. Йоан, репрезентував усе людство. Та не лише під цим оглядом, тобто лише задля завіщання Божого Сина, Пречиста стала матір'ю нас усіх, але також тому, що під хрестом вона обняла нас усіх своєю матерньою любов'ю й дала доказ, що Вона дійсно дбає про нас як найкраща мати коли-небудь дбала про своїх власних дітей. Кожен з нас знає, як добра мати любить своїх дітей. Для неї її власне дитя — це найгарніша, найкраща, найдорожча істота в цілому світі. Всі її старання мають на меті передусім її маленьке дитя. Так — то вже й запорядив Божий Творець, що спрямував усю силу матерньої любови на її дитя. Чому спитаєте? А тому, що людська дитина в перших літах свого життя конечно потребує неустанної опіки;

вона бо в усьому залежна від своєї матері. Якщо б вона хоча б на кілька днів опустила її, дитина без сумніву не пережила б тих кілька днів. Щоби подбати про життя дитини, Господь поклав у серце матері особлившу любов, терпеливість і готовість перенести всякі жертви задля дитини. Добра мати не раз, але тисячі разів, готова пожертвувати для неї своє життя і, до певної міри, його вже жертвує своїм піклуванням, неустанними стараннями, забуваючи майже повністю про себе саму, про свої потреби.

Гляньмо тепер, як ця справа мається в Пречистій, в Божій Матері! Як уже ми згадали, любов матері до її дитини є найбільшою, найміцнішою й найбільш безінтересовною з усіх у світі. Крім того в Пречистій була найбільша, найгарячіша любов до Бога Творця й до Його Єдинородного Сина, якому вона дала людську природу, тай у неї та матерня любов до Сина зливалась в одно з любов'ю сотворіння до Творця й неначе могутня стихія неслася до Бога. А там, під хрестом, Пречиста Мати Божа й Мати наша жертвує не тільки своєю одиноку Дитину — Христа Господа, але з Ним жертвує за нас також Свого Бога, за спасіння наших безсмертних душ. Тому й не диво, що заради тої найвищої й найбільш посвятної любови до цілого людського роду, Вона заслуговує собі те найбільш почесне ім'я — Матері людського роду.

Може найкраще зрозумів це велике завдання Божої Матері й Матері нашої наш український нарід. Він не називає Її, як це роблять інші народи, ні княгинею їхнього краю, ні царицею, хоч Вона є й царицею неба й землі, хоч Вона є вибраною з-поміж усіх жінок. Наш народ називає Її Матір'ю: «Пречистая Діво Мати руського краю...». Цими словами наш народ підкреслює те, що в Пречистій найважливіше, те що він уважає в неї найбільш цінним і найбільше гідним почитання, а саме Її любов'ю до Своїх земних дітей палаюче серце. Виносить Її серце, яке не знає меж у Своїй посвяті в своїй дбайливості й у жертвуванні всього для добра й щастя нас Її грішних дітей. Тому, знаючи про Її майже безмежну любов до нас прибігаймо до Неї передусім у час неволі, в час горя й біди. Не думаймо, що Вона буде гніватись на нас за те, що Їй докучаємо нашими молитвами й нашими постійними просьбами. Не думаймо про Неї, як про якусь нам далеку царицю, Яка зайнята своїми власними справами й не має часу для нас земних людей, що так низько стоять у порівнянні з Нею. Думаймо про Неї радше, як про нашу рідну маму, про маму, Яка нас так дуже любить, що не пожаліла задля нас віддати Свого єдиного Сина. Думаймо про Неї також, як про всемогутню матір, Яка, хоч сама не може зробити, проте все може випросити в Свого Божого — всемогутнього Сина. Він найперше вибрав собі Її на Свою матір. Він прикрасив Її всіма можливими чеснотами, захоронив перед усім,

що могло б кинути яку — небудь тінь на той досконалий образ Матері. Ми можемо бути певними, що Вона нічого нам не відмовить, і на це маємо доказ, коли дивимось на Неї, що стоїть на горі Голготі під хрестом, на якому висить Її єдина, улюблена дитина. Вона в тій дитині бачить не тільки Своє улюблене дитя, але й Свого Бога — Свого Творця й Свою остаточну Мету. То ж коли Вона не вагалася пожертвувати Його за нас, то що ж може в світі бути дорожчого, чого б Вона нам не дістала, коли проситимемо в Неї про це, головню коли воно є нам потрібне?

Тому не гаймо часу й не шукаймо за іншими заступниками й посередниками між Нею й Її Божим Сином. Прибігаймо до Неї й просімо про все, що нам необхідне, очевидно, передусім про те, що є конечним до спасіння нашої безсмертної душі. Але, прохаючи в Неї ласки, не забуваймо виявити Їй нашу вдячність і нашу любов. Якже, однак, хочемо показати Їй нашу любов, тоді найкраще зробимо, коли любитимемо Її Божого Сина. Як знаємо, кожна людська мати любить тих, що люблять її дітей, шанують їх і намагаються бути їм помічними. Такою Самою матір'ю є й наша небесна Мати-Марія. Коли хочемо приподобатися Їй, любімо Її єдинородного Сина. А як Христові виявити нашу любов, кожний з нас знає, бо Він навчив нас цього, словами: «Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете... Той у кого мої заповіді, і хто їх береже, той мене любить» (Йо 14,15.21). Тож приляжмо цілим нашим серцем до тих Божих заповідей і стараймося з усіх сил зберігати їх у нашому житті. Так ото й ми станемо улюбленими дітьми нашої Божої неньки, та й Вона заради нашої любови до Її Божого Сина любитиме нас і не зможе відмовити нам нічого, а головню коли проситимемо Її, щоб допомогла нам зростати в Його любові, зберігати Його заповіді й прямувати до злуки з Ним, нашим Богом і нашою остаточною метою.

УНИКАЙМО ЗАЖЕРЛИВОСТІ В НАШОМУ ЖИТТІ

(Двадцять шоста Неділя після Зіслання Святого Духа — Лк 12,16-21)

Слухаючи нарікань одного чоловіка з товпи, який, приступивши до Ісуса жалувався, що його брат несправедливо поділив спадщину між ним і собою, Спаситель у відповідь вказує на марноту земних речей, такими словами: «Глядіть і бережіться всякої зажерливості, бо не від надміру того, що хто має, залежить його життя» (Лк 12,15). Людина одержала від Бога Творця землю на власність, а з нею все те, що на ній існує, так бо сказав Бог: «Сотворімо людину на наш образ і на нашу подобу й нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним,

над скотиною, над усіма дикими звірами й над усіма плазунами, що повзають по землі...», і знову: «Ось я даю вам усяку траву, що розсіває насіння по всій землі й усяке дерево, що приносить плоди з насінням: вони будуть вам на поживу» (*Бут* 1,26.29). Людина ж намагалася користати з того дару Божого, та в бажанні оцих земних дібр пішла далеко, бо зробила їх метою свого життя. Вона забула, що мета її існування є далеко вища й важливіша, а саме: Господь Бог і злука з Ним. Тому в своєму земному житті людина повинна не за дуже шукати за земними мастками й земними благами, не повинна надмірно прив'язуватися до земних дібр, бо її прив'язання й любов повинні належати до єдиного й навищого добра, до безмежного добра, тобто до Бога. Даючи людям Свої доручення Господь дав їм дві заповіді любови, а з них найпершу й найважливішу це любов Бога, до Нього самого: «Слухай, Ізраїлю, Господь Бог наш, Господь єдиний. Любитимеш Господа, Бога твого, всім серцем твоїм і всією душею твоєю» (*Втор* 6,4с; *Мт* 22,37; *Мр* 12,30; *Лк* 10,27). Господь Бог повинен завжди бути нашою найпершою й найбільшою любов'ю. Він бо створив нас, тобто привів з неіснування до життя; Він Своєю всемогутньою силою підтримує нас у цьому житті, співдіє з кожним нашим рухом, словом, гадкою й бажанням. Крім того від Нього маємо те все, що нам до земного життя потрібне, тобто місце мешкання — нашу землю, воду, повітря, харчі, одержу, пристановище й усе, що тільки нам потрібно. Врешті Господь дає нам не лише життя й усе, що з життям зв'язане; Він є нашою метою, до якої ми прямуємо й прямувати мусимо, якщо хочемо повнотою задоволити бажання безмежного щастя, що жевріє в нашому серці й не дає заспокоїтись цими земними добрами. Коли ж Господь Бог є тим усім для нас, то ми повинні прямувати до Нього й не прив'язуватись до нічого земного. Очевидно, Господь у своїй щедрій любові до нас дав нам усе, що на землі, але бажає, щоб ми те все вживали, тільки за тією умовою, що воно помагає нам в осягненні нашої остаточної мети, тобто, якщо доводить нас до Нього.

Коли в нас є добрий обсерваційний змисл, то ми легко зауважимо, що всі сотворіння в світі, тобто ті обдарені життям, як рослини, дерева, звірята, птиці стараються забезпечити собі майбутнє, а всі без виїмку намагаються зберегти свій рід та й себе самих, як змога найдовше. Тому — то рослини на зиму ховають свою поживу чи в корені чи в білі, в стеблі чи в стовбурі. Звірята, які на зиму не засипляють, стараються зібрати запаси на зиму, якщо воно можливо, інші, що засипляють мають їх у власному салі — товщі, щоб могли перебути зиму, підчас якої важко дістати яку-небудь поживу. Ми бачимо як дерева стягають можливі соки — поживу з листків, тому то листя жовкне й як непотрібне

вже дереву, опадає. Ті птиці, для яких немає поживи й для яких зима за холодна, відлітають до тепліших країн, де мають мають харчів та й тепла вдосталь. Бджоли перероблюють сік квітів у смачний мед, яким під час зимової дрімки живляться. Отак бачимо, що природа за допомогою інстинкту вміє подбати про майбутнє для звірят, птиць і риб, а за допомогою природних законів — про дерева, куші й трави. Тому, що життя всіх сотворінь, за винятком людини, починається й кінчиться тут на землі, то не має сумніву, що таке дбання про збереження оцього їхнього земного життя й мудре й згідне з намірами Бога-Творця.

Однак життя одного сотворіння не є зв'язане повнотою з цією землею, тобто життя розумної істоти — людини. Вона живе на цьому світі, але призначена до іншого світу, тобто до життя в небі, де вона має брати участь в житті самого Творця і в Його безмежному щасті. Та людина, живучи на світі, за дуже привикає до туземного життя і його зайнять в переконанні, що буде тут завжди, повік жити. А якщо ні, то думає, що зі смертю все скінчиться. Ось так пригляньмося багатьом людям, які від раннього ранку аж до пізної ночі працюють і стараються придбати досить засобів для себе й для своєї родини, щоб могли без журби й недостатків зажити. І в цьому немає нічого злого, бо родини мусять працювати, щоб себе прохарчувати, зодягнути, придбати собі мешкання й усе, що до туземного життя потрібне. Але є багато таких людей, які вже мають досить майна, що вистачило б їм на ціле життя, а деякі мають його так багато, що вже тепер не знають, що з цими земними добрими робити? Незважаючи на це, вони далі працюють і на всі боки штудують, як би то вже й так величезне майно ще збільшити? Так — то накопичують вони земного добра чимраз то більше й більше. І дивно воно, що чим більше тих дібр мають, тим більше бажать їх мати, неначе б їхнє щастя й спасіння залежало від кількості земних маєтків. Тому й не дивно, що Христос Спаситель виявляє їхній нерозум, суєту накопичування майна. Коли їм здається, що мають уже всього досить і забираються надбане майно вживати, приходить несподівано смерть і забирає їх від того всього, що вони з таким великим вкладом праці, труду й старань надбали, щоб забезпечити собі безжурне майбутнє.

Одного разу священик, який давав реколекції студентам університету в тому часі, коли після проповіді був час запитань і відповідей, звернувся з таким запитом до одного зі студентів: «Що ви думаєте в майбутньому робити?» Той відповів: «Найперше я хочу скінчити мої студії в університеті!» А тоді? «Пізніше я буду старатись дістати ступінь магістра й доктора!» «А тоді?» — було дальше запитання місіонера. «О каже студент, я дістану добру працю, оженися, буду мати родину!» — «А що буде пізніше?» — питав дальше місіонер. «По яких

40 літах, доробившись, я піду на відпочинок і буду щасливо доживати життя! » « А що буде далі? » питав невмолимо місіонер. « Що ж може бути? » відповів студент, « я вмиру! » « Це правда », підтвердив місіонер, « а що буде тоді? » Так незмінно зостається те остаточне питання: Що станеться з нами тоді, як помremo? Яка майбутність ждатиме нас після смерті, коли за життя ми навіть і не думали про смерть і не старалися забезпечити собі остаточну мету, тобто поворот до нашої причини — до нашого Бога? Відповідь для тих нерозважних людей дав Ісус Христос у притчі про нерозумного багача, який розвалив старі стодоли й комори, побудував нові, до них зібрав своє збіжжя і думав, що в той спосіб забезпечив себе на многі літа. Та Господь Бог мав цілком інакші пляни щодо нього: « А Бог сказав до нього: Безумний! Цієї ночі душу твою заберуть у тебе, а те, що ти зібрав, кому буде? » (*Лк* 12,20). Подумаймо лише так, хто втішатиметься й уживатиме тих речей, про які ми так дуже побивались? Може діти, очевидно, коли такі в нас були? Може кривні, якщо ми їх мали й якщо вони зможуть дістати наші маєтки? Але може вони навіть не будуть вдячними вам за вашу важку працю. Може лихословитимуть вас за те, що не досить для них придбали, а то може й насміхатимуться з нас, що ми були такі нерозумні й ціле життя лише працювали і навіть не змогли самі вжити того добра, що з таким трудом набули. Коли ж ми заховалися від нашої родини та й померли не залишивши останньої волі — завіщання, тоді уряд забере все й навіть не думатиме про нас, що стільки напрацювались. Ось така буде наша нагорода. Ми ціле життя працювали, а інші будуть із нього користати, навіть і не знаючи, хто те все для них пристарав?

А працюючи так важко над збільшенням і збереженням свого майна, в нас напевно не буде й часу подумати про найважливішу річ, тобто про спасіння нашої безсмертної душі. Й коли так воно, то в цьому подвійний нерозум. Бо не лише, що ми втратили все добро, яке з таким трудом працюю й зусиллям ми ціле життя збирали, але ще крім того, прийшовши після смерті на другий світ, ми появились там з порожніми руками. В нас немає жодних добрих діл, які могли б нас виправдати перед страшним суддею — Богом. Отже у вічності жде нас тільки страшне майбутнє в вічному пекельному вогні. Бо не зможемо заперечити судді — Бого-Чоловікові, коли Він зачне перелік: « Я голодував, і ви не дали мені їсти; мав спрагу й ви не дали мені пити, подорожним був, і ви мене не прийняли; нагим, і ви мене не одягли, недужим і в тюрмі, й ви не навідалися до мене... » (*Мт* 25,42с). Не буде в нас відповіді, бо ми так дуже були зайняті маєтками, що не мали часу й думати, що наші ближні, живучі побіч нас потребують нашої помочі. Або ще, може, й гірше, ми не хотіли дати їм помочі, бо нам жалко було ділитись тим майном, що

ми собі здобули. Такий то кінець тих людей. Тому каже Ісус: « Отак воно з тим, хто збирав для себе, замість щоб багатіти в Бога » (*Лк 12,21*). Отаким нещасним буде чоловік, що занурився в оці земні багатства й не дбав про те, що найважливіше, про спасіння своєї безсмертної душі. Каже бо Христос: « Яка користь людині, як світ цілий здобуде, а занапастить свою душу? Або що може людина дати взамін за свою душу? » (*Мт 16,26*). На страшному суді, чи навіть після смерті вже буде запізно думати про спасіння душі, бо в якому стані ми зійшли з цього світу, в такому повіки зостанемось. Тому доки ми живі, доки можемо жаліти й каятись за наші гріхи, робімо це безпроволчно, ще заки переступимо поріг до вічності.

НЕНАВИСТЬ – ЛИХИЙ ПОРАДНИК ЛЮДИНИ

(Двадцять сьома Неділя після Зіслання Святого Духа – *Лк 13,10-17*)

Одного разу Ісус Христос, як це було в Його звичаю навчав в одній з божниць, де побачив жінку, зігнуту хворобою вдвоє. Цю хворобу навів на неї злий дух і цим мучив її, як і багато інших осіб у часах Христа Спасителя, використовуючи в той спосіб владу над людьми, яку мав привівши нашого прародича Адама до гріха. Побачивши її Спаситель, змилюсердився над нею й сказав: « Жінко, ти звільнена від твоєї недуги ». І поклав на неї руки й вона зараз випросталась і почала прославляти Бога » (*Лк 13,12с*). Коли начальник божниці побачив це, обурився, що Спаситель зробив те чудо в суботу, та ще й до того в божниці. Тому звернувся до народу й скартав їх впрямю, а непрямо й Самого Ісуса, кажучи: « Шість день є, коли маєте працювати; тоді отже, приходьте й оздоровляйтесь, а не в день суботній » (*Лк 13,14*). Почувши те з уст свого сотворіння нікчемного, яке обвинувачувало Його всемогутнього й всесвятого Бога Творця у грісі, Спаситель звернувся до того начальника й до всіх тих, що подібно як і він згіршилися Його чудом, такими словами: « Лицеміри! Чи кожний в вас не відв'язує свого вола або осла від ясел і не веде його поїти. Цю ж жінку, дочку Авраама, що її сатана зв'язав ось вісімнадцять років, не треба було від цих узів звільнити в день суботній? » (*Лк 13,15с*). І засоромились усі противники Спасителя, а народ розуміючи й признаючи Йому слушність, славив Його й радів Його всіма вчинками.

Цим прикладом Ісус навчає нас важливої правди, а саме; яким небезпечним і неправдивим радником є ненависть. Як ненависть і заздрість може засліпити людину цілковито, так що вона не може об'єктивно

дивитися, ані судити того, кого вона ненавидить. Розважмо тепер той случай Христа і чудесне оздоровлення жінки в суботу. То правда, було заборонено ізраїльським законом виконувати фізичну працю в суботу. Але в цьому випадку Спаситель не виконував жодної фізичної праці. Він лише сказав їй: « Жінко, ти звільнена від твоєї хвороби » й поклав на неї руки. Покладення рук, було зв'язане з уділенням благословення, що його звичайно вчителі давали слухачам. Це виходить ясно з іншого факту, а саме, коли то жінки принесли своїх маленьких дітей до Спасителя, щоб Він поклав на них свої руки, тобто, щоб їх поблагословив: « Тоді приведено до нього дітей, щоб він поклавши на них руки, помолвився » (*Мт 19,13*). Отже, це не було фізичною працею, не могло переступати заповіді Закону, але радше було згідне з законом, це ж бо була молитва й благословення, які годилося робити в день присвячений Богові й службі Йому. Але фарисеї й книжники, хоч і не хотіли признати Спасителя Месією, то принаймні будучи свідками Його численних і надзвичайних чудес, повинні були зробити висновок, що Він є незвичайною людиною й ті чуда, що їх творив, не міг творити сам, але що Господь Бог був із Ним і через Нього робив ті чуда. Коли ж Бог, який робив чуда був із Христом, як же тоді Він міг переступити закон? Зате люди, які бачили те чудо розцінили його об'єктивно й тому хвалили Спасителя й Бога, що дав Йому таку силу: « А весь народ радів усім славним вчинкам, які він робив » (*Лк 13,17*).

А тепер призадумаймось одну мить, чи заздрість або ненависть не має на нас свого впливу? З власного досвіду знаємо, що коли заздримо комусь чи ненавидимо когось, ми завжди підозріваємо його, що-небудь він робив би. Щонебудь він зробив би чи сказав би, ми звичайно пояснюємо це проти нього. Не розглядаючи фактів ані вчинків ми вже заздалегідь судимо, що він у чомусь прогрішився, щось задумує проти нас, хоче нам у якийсь спосіб пошкодити. Щоб до цього не допустити ми, з нашого боку, плянуємо щось злого проти нього, щоб не дозволити йому пошкодити нам. Може й не противилося б це справедливості, якщо б ті наші підозріння були правдивими. Та тому, що ми в ненависті звичайно несправедливі, ми дуже часто шкодимо його здоров'ю чи майнові. Так то ми самі стаємо злочинцями й наносимо шкоду невинній людині. Оця несправедливість виходить на яв у випадку Спасителя. Кожний з нас признає, яка смішна це річ оскаржувати Христа Ісуса, всемогутнього Бога й найвищого Законодавця, що Він переступає закон, який сам установив, і бажає, щоб люди його зберігали. Обвинувачувати Того, хто прийшов на землю, щоб повчити нас, людей про закон та Своім прикладом показати, як з найбільшою пошаною і любов'ю треба відноситись до закону Божого й його додержувати, оскільки вислів волі не-

бесного Отця. Вже перед Своїм приходом на цей світ Ісус Христос висловлює Свою готовість сповняти волю Бог-Отця: «Тому, входячи в світ, говорив: Ти не хотів ні жертв, ані приносу, але приготував мені тіло. Ти не вподобав собі ні всепалень, ні жертви за гріхи. Тоді я скавав: Ось іду, бо в сувої книги написано про мене, щоб учинити твою волю Боже» (*Євр* 10,5сс; *Пс* 40,6сс). Щось більше смішного й нечуваного годі собі й представити! І не зважаючи на це все ті оскарження робили розумні люди, а навіть до певної міри вчені в законі, задля своєї заздрости й ненависти до Христа Спасителя, і задля них не були здібними судити справедливо. Та сама заздрість привела юдейську старшину так далеко, що вони оскаржили Спасителя перед Пилатом про щось, чого Він упродовж цілого свого публичного життя уникав, а саме ніби Він хотів стати царем Ізраїльським. Це вже зауважив сам Пилат: «Знав бо він добре (Пилат), що вони (жиди) з зависти видали Його» (*Мт* 27, 18). Бо євреї захоплені проповідями Ісуса, а особливо величавими чудами, старалися проголосити Його царем. Тому юдейська старшина, книжники й фарисеї, оправдуючи себе, що вони це роблять для добра народу, рішили вбити Ісуса.

Тому за всяку ціну намагаємось уникати заздрости й ненависти, бо вони вірною протилежністю другій заповіді любові — любові ближнього. Вони під'юджують брата проти брата, як про це вже розповідається в Книзі Буття, де заздрість спонукала Каїна вбити його рідного брата Авеля. Св. Йоан євангелист остерігає перед небезпекою ненависти: «Кожен, хто ненавидить свого брата, душегубець, а ви знаєте, що ніякий душегубець не має в собі життя вічного, що в ньому перебувало б» (*1 Йо* 3,15). Це означає, що ті, які ненавидять своїх ближніх не зможуть досягнути життя вічного. Й він поясняє це ось як: Хто каже, що він у світлі, а ненавидить брата свого, той у темряві й досі... Хто ж ненавидить брата свого, той у темряві й у темряві він ходить і не знає куди йде, бо темрява засліпила в нього очі» (*1 Йо* 2,9.11). Вони не можуть дійти до Бога й Його любити, бо рівночасно ненавидять Його образ і подобу, тобто свого ближнього. Й тут дає своє пояснення св. Йоан євангелист: «Коли хтось каже: Я люблю Бога, а ненавидить свого брата, той брехун. Бо хто не любить брата свого, якого бачить, той не може любити Бога, якого не бачить. І ми таку заповідь одержали від нього: Хто любить Бога, той нехай любить і брата свого» (*1 Йо* 4,20с).

З цього для нас наука: ніколи не заздрити іншому, ані ненавидіти нашого ближнього. Найперше тому що заздрість і ненависть позбавляють нас об'єктивності й наш осуд зненавидженої особи є звичайно несправедливий. Ненависть спонукує нас бажати зла нашому ворогові, та й позбавляє нас любови Бога. Щоб протиставитися цим лихим схиль-

ностям, Спаситель дає нам свою заповідь, тобто, щоб ми любили наших ворогів і добро творили тим, що нас ненавидять і переслідують: « А я кажу в м: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що вас переслідують; таким чином станете синами Отця вашого, що на небі, який велить своєму сонцю сходити на злих і на добрих і посилає дощ на праведних і неправедних » (*Мт 5,44с*). Так ото йдучи за порадою Спасителя будемо любити всіх ближніх без розбору. Коли ж ненавидимо нашого ближнього, ми подібні до диявола, який є душогубець споконвіку. Коли ж, навпаки любитимемо ближніх, ба навіть наших ворогів, тоді станемо подібними до небесного Отця, Який любить усіх людей, до чого спонукує нас Христос цими словами: « То ж будьте досконалі, як Отець ваш небесний досконалий » (*Мт 5,48*).

ЛАСКА БОЖА Й СПІВПРАЦЯ ЛЮДИНИ

(Неділя Прародичів – Двадцять восьма Неділя після Зіслання
Святого Духа – *Лк 14,15-24*)

У притчі про велику вечерю Ісус зображує з одного боку добродійну волю люблячого Бога Отця, Який бажає добра й щастя всім своїм сотворінням без винятку, а з другого — лиху волю людини, що не хоче послухати поклику Божого. Каже Спаситель, що один багатий чоловік приготував велику вечерю — бенкет, на який запросив багато свояків, приятелів і сусідів. Ті однак злегковажили собі ті запросини й, коли прийшов час бенкету, вони оправдувалися незадовільними причинами. Один сказав, що він купив собі поле й якраз у час того бенкету мусить іти, щоб його оглянути. Інший знову оправдувався тим, що купив п'ять пар волів, і якраз у тому часі хотів їх випробувати, чи вони добрі й чи продавець часом не ошукав його. Врешті третій подав як оправдання те, що він щойно одружився й тому мусить оставатись при жінці, правдоподібно ще не скінчилися їхні медові місяці. Й так то кожний з них знайшов якусь вимовку! хоч вона й не оправдувала їх. В той спосіб, вони мабуть, чемно відмовили тому панові й виявили свою нехіть, чи може й зневагу супроти нього. Тодішні звичаї були трохи інакші від наших сьогодні. Сьогодні запрошуючий господар не дуже й журився б, якби запрошені гості відмовилися прийти. Був би задоволений, що менше губ треба буде нагодувати, а отже все буде менше коштувати. А якщо вже всього накупив і приготував, тоді воно залишиться на пізніше і йому більше буде. Однак у часах коли жив Спаситель, ця справа малася інакше. Відмовляючись прийти на бенкет і своєю присутністю звели-

чити свято, було великою образою не тільки самого господаря, але й його цілого роду. Таких бенкетів у тих часах так часто не справляли, а як уже справляли, тоді вони були виставними й коштували дуже багато. А зрештою, коли господар заколов багато овець чи волів, тоді бажав, щоб гості те все на бенкеті з'їли, бо в них тоді ще не було холодильників, і м'ясо, яке приготували на бенкет, треба було б хіба викинути псам, бо булоб усе зіпсувалось.

Тож немає чому дивуватись, що пан тими відмовами дуже образився, кажучи: « Кажу бо вам, що жоден із запрошених мужів не покуштує моєї вечері! » (Лк 14,24). Цю притчу Христос розповідає, маючи на гадці передусім євреїв, вибраний народ. До них бо небесний Отець, всемогутній Сгова послав запрошення, щоб вони приходили до Нього в гостину, тобто до Царства Небесного, що Він оснував на землі, до Церкви святої на те, щоб вела всіх людей до їхньої остаточної мети до Нього. Але вони, зайняті земними справами, так занурилися у це земне життя, що й не звертали уваги на Його запросини, що Він звертав до них найперше через своїх пророків, а в останніх часах, посилавши до них свого єдинородного Сина. Хоч і були вони під окупацією римлян, яких вони ненавиділи, все-таки, будучи в злуці є тією величезною імперією, як частина великої держави, Ізраїльтяни торгували на ліво й на право, нагромаджуючи багатства й побільшуючи своє майно. Подібно як і той запрошений гість, що купив собі поле, або той, який купив п'ять пар волів. Інші ж, яких батьки залишили їм маєтки, жили собі розкішним безжурним життям, подібно як той останній запрошений гість, що одружившись не міг здається натішитись видом своєї молодої жінки. Коли ж юдеї, яких Творець найперше запросив вступати в члени своєї організації тут на землі, — Церкви святої, відмовились, Він звернувся до поган, які послушали його поклик і стали вірними членами Церкви.

В подібний спосіб Господь Бог кличе й кожного з нас, щоб ми стали учасниками Його небесного бенкету. Цей поклик приходить до нас уже в часі нашого зачаття. Господь Бог вщепив у серці, в душу кожного з нас бажання щастя і то щастя вічного, щастя безмежного, тобто тугу за самим собою. Від тої хвилини кожний з нас бажає того щастя, якого ніхто й ніщо задоволити не може, тому що ми бажаємо досягнути Бога, бажаємо злуки з Ним відвічним, безмежним добром. Те бажання щастя, Його самого може втишити єдино Він, найперше тому, що то Він сам поклав у наші душі те бажання, з другого ж боку, тому що Він одинокий є безмежним і вічним добром, тому й може те наше бажання за безмежним щастям заспокоїти. Щоб могли брати участь у Божому бенкеті, мусимо найперше знати його передсмак тут, на землі, що ним є Пресвята

Євхаристія, тобто Тіло й Кров Господа нашого Ісуса Христа. Подібно як євреї в часах Христа відкинули Його обіцянку, що Він дасть їм своє Тіло їсти й Кров пити, кажучи: «Жорстоке це слово. Хто може його слухати?» (Йо 6,61), ми також відкидаємо запросини Христа взяти участь у Його безкровній жертві. Дехто з нас зайнятий купуванням нових власностей, домів тощо. Ми також уважаємо, що наші зайняття багато важливіші ніж участь у Божественній Літургії. Можливо, що ми не розуміємо ваги безкровної Жертви? Може й не знаємо, що в ній небесний Отець одержує більшу славу й почитання від тієї, що ціле небо з усіма ангелами й святими може Йому віддати. В Божественній Літургії сам Син Божий приноситься в жертву небесному Отцеві, щоб Його перепросити за наші гріхи, дякувати Йому за всі ласки, які від Нього одержуємо й просити про дальші ласки й дальшу опіку. Тому що безкровна жертва має на меті наше добро, виходить, що нашим обов'язком є брати в ній участь і разом з Божим Сином молитись у цьому наміренні.

В Божественній Літургії Ісус Христос, Син предвічного Отця, жертвує Себе самого нам на поживу наших душ, від якої залежить їхнє життя вічне й вічне щастя після смерті. Так бо говорить: «Я хліб життя. Хто до мене приходить, не голодуватиме, а хто вірує в мене — не прагнучиме ніколи» (Йо 6,35). Цим хлібом життя є Христове Тіло й Кров, які запевняють кожному, хто їх приймає, життя вічне: «Це ж — хліб, що з неба сходить, щоб той хто їстиме його, не вмер. Я — хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це тіло моє за життя світу» (Йо 6,50с). Ми однак не звертаємо уваги на запросини Христа й відповідаємо на них, що ми зайняті нашими наглячними справами земними. Зараз маємо великі зміни на біржі, інфляція, депресія, що ми можемо втратити все наше майно, коли не будемо уважними й не присвяtimo всього нашого часу нашим фінансовим справам. Так то оці земні проминаючі речі мають для нас значно більшу вартість, ніж спасіння наших безсмертних душ.

Або, може, ми не капіталісти, не власники великих посіlostей чи банків, але радше індустріяли, а то й звичайні робітники по фабриках. Тоді в нас також є готова вимовка не йти до церкви на Богослужби. В такому випадку ми кажемо: «Якраз тепер у нас багато праці, маса замовлень, тому ми мусимо працювати й не можемо тратити часу на ходження до церкви. Хто його знає, як довго ті замовлення будуть приходити? Тож нам треба їх якнайшвидше виконати, і що змога більше нових набрати. А то, або замовлень вже більше не буде, або робітники зачнуть страйкувати, домагаючись збільшення платні й будемо мусіли заперестати продукцію й грошей уже не буде. Оправдують себе такими

словами: « Пожди Господи, як уже в нас не буде такої невідкладної праці, як ми вже напродукуємо досить наших продуктів, тоді вже будемо ходити до церкви, ба навіть будемо давати більші пожертви! Все-таки, Боже, нам треба подбати найперше про те, що дає нам харчі, одержу для нас і наших дітей, як також дає нам спромогу їх виховати й вишколити ». Так то й для тих людей справи душі щойно на другому місці.

Третій рід людей це ті, що вміють жити розкішним життям, забавлятися. Вони мають засоби потрібні до такого життя. Ті люди, якщо багаті, тоді вживають їх, щоб своє життя уприємнити. Коли в них власного майна немає, тоді пристають до своїх багатих приятелів чи сусідів і помагають їм тратити гроші чи їхні мастки. А вже ж у них немає часу на такі речі як Божественна Літургія, сповідь чи св. Причастя, бо ті речі такі противні їхньому способові життя. Бо щоб вони могли відгукнутися на поклик Божий, мусіли б змінити своє життя, радощі земні, мусіли б покинути всі гріхи з ним зв'язані. А це майже неможливо їм зробити, бо вони до того грішного життя так привикли, як риба до води, воно вже так дуже ввійшло в їхню кров, що вони навіть не можуть уявити собі життя без усіх цих грішних утіх.

Розважмо тепер ті всі оправдання, що їх люди дають Богові на Його запросини на бенкет. Може ми належимо до одного з цих різних родів, може ми також воліємо наші зайняття більше ніж службу Йому нашому Богові й Творцеві? Спитаємо себе так щиро: Як Він може після нашої смерті прийняти нас до Свого Небесного Царства й як може винадгороджувати нас за службу, коли ми Йому ніколи не служили? Як може Він нас захоронити перед дияволом і перед його царством, де той панує — перед пеклом, коли ми тому князеві темряви так вірно й щиро ціле наше туземне життя, служили? Як може Господь Бог прийняти нас до Свого життя, коли ми не хотіли сповнити єдиної умови, яка могла б нам його запевнити? Він бо сказав: « Якщо не споживатимете тіла Сина Чоловічого й не питимете його крові, життя не матимете в собі » (Йо 6,53). Тож коли ми досі були такими неуважними на запросини Божі, каймося радше, приймаймо святі Тайни, засоби освячення наших душ, що самотою можуть нам забезпечити щастя вічне. Приймаймо Його передусім під видами хліба й вина, Бога самого, бо Він запевнить нас небо й його щастя, так бо каже Христос: « Хто їсть моє тіло й п'є мою кров матиме життя вічне й я воскресну його останнього дня » (Йо 6,55с). Приходячи до наших душ, Христос Спаситель житиме в нас, уділятиме нам Своє життя й у той спосіб приготуватиме нас до майбутньої злуки з Ним у Царстві Небеснім. Він бо запевняє нас: « Хто споживає моє тіло й п'є мою кров, той у мені перебуває, а я в ньому, Як мене послав живий

Отець і як я живу Отцем, так і той хто мене споживає, житиме мною » (Йо 6,56с).

ПРОПОВІДЬ З НАГОДИ ПЕРШОГО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ

Ісус Христос, що є творцем не тільки тіла, але й душі людини подбав про поживу й напій для тієї частини нашої людської істоти. Як знаємо Він подбав про місце де ми можемо жити, сотворюючи оцю землю, яка є місцем нашого дочасного побуту. Подбав далше й про все, що до утримання нашого тіла є конечним, тобто про повітря, воду, про харчі, одержу й про мешкання для нас. Так то Він немов найкращий батько, подбав про всі речі, що їх людина потребує в своєму туземному житті. Але, як ми згадали, крім тіла, людина має ще багато важливішу й ціннішу частину своєї істоти, безсмертну, духову душу. Вона також живе й не тільки своїм природним життям, але що важніше й своїм надприродним життям, яке є участю в житті самого Бога вже тут на землі. Й те надприродне життя душі, це життя синівства Божого, життя прибраної — законної дитини Божої. Тому й не диво, що як наше тіло потребує поживи й напою, щоб могло вдержатись при житті, подібно й наша душа потребує духового Божого корму й напою, щоб могла зберегти в собі надприродне життя, життя Боже, життя ласки. Й Господь Бог, Який подбав про життєві потреби тіла, подбав також і про всі ті речі, що їх потребує й наша душа, щоб втриматися в надприродному житті.

Господь наш Ісус Христос дав нам таку поживу й напитек у пресвятій Тайні Євхаристії, які не тільки утримують наші душі в надприродному житті ласки, але також запевняють нас досягнення остаточної мети, тобто злуки з Богом і учасництво в Його Божому житті й безмежному щасті. Таке каже Христос Спаситель до апостолів а також до кожного з нас: « Хто їсть моє тіло й п'є мою кров, той має життя вічне й я воскресну його останнього дня » (Йо 6,56). З другого ж боку, остерігає всіх тих, які не бажають приймати Його в пресв. Тайні Євхаристії, словами: « Направду, направду кажу вам: Якщо ви не будете споживати тіла Сина Чоловічого й не питимете крові його, життя не матимете в собі » (Йо 6,53). Не можна було більш отверто й ясніше підкреслити тієї правди, як це зробив Ісус Христос. А правдивість її пізнаємо з порівняння з нашим тілом. Кожний з нас знає, хоч може ще на собі не переконався, що мусить їсти й пити, якщо хоче жити; якщо б хто-небудь з нас заперестав приймати поживу й напитек, без сумніву не прожив би на землі. Подібно як наше тіло, й наша душа не може утри-

матися в духовому житті, якщо відмовиться Божої поживи, Тіла й Крови Христової. Спаситель підкреслює цю правду, кажучи: « Бо тіло мов — їжа правдива, а моя кров — правдивий напій » (Йо 6,55). Та не тільки до збереження надприродного життя наша душа потребує пресвятої Євхаристії. Вона потребує її також для того, щоб це надприродне життя розвинути, побільшити й його вдосконалити. Вона потребує Божої поживи тіла й крові Христової, щоб гоїти рани, які завдали їй давні гріхи, як особисті, так і гріх первородний. Крім того пресвята Євхаристія запевнює нам перебування Бога в нашій душі, а з цим уже тут на землі учасництво в Його житті. Так бо каже нам Спаситель: « Хто споживає тіло мов й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — в ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той хто споживає мене, житиме мною » (Йо 6,56с).

На своїй дорозі до Бога наша душа зустрічає багато ворогів її спасіння, які спроможні не лише зранити її, але також і вбити, тобто позбавити надприродного життя ласки. Ворогом нашої душі, в першій мірі, є диявол, який ранить наші душі стрілами покус, спонукуючи їх принаймні до гріхів повсякденних, чи як ми їх називаємо, до легких гріхів. Ось хоч би непослух нашим батькам чи настоятелям у маленьких справах, мала неправда в речах, які нікому не приносять шкоди. Він однак не зупиняється на цьому, але намагається спокушати нас і до важких, чи пак, смертельних гріхів, які забирають у нашої душі її надприродне життя, ласку Божу освячуючу. Ними є наприклад, опущення Служби Божої в неділю або в свята, прокльони, ненависть до наших ближніх, крадіж якоїсь дорогоцінної речі, або її умисне знищення. Тому, щоб ми могли опертися намовам диявола й не допуститися важкого гріха, мусимо зміцнити слабенькі сили нашої душі. Поживою, яка підкріплює й збільшує сили душі, є пресвята Євхаристія — прийняття святого Причастя. Вона не лише кріпить наші душевні сили, але крім того лікує рани, що їх завдали душі повсякденні гріхи; а разом зі св. Тайною Покаяння — Сповіді, вона спроможна повернути нашу душу, яку гріх важкий позбавив життя, до життя ласки. Тією поживою, як ми вже сказали, є тіло й кров Божого Сина Ісуса Христа. Він то приходить до нас у св. Причастю під видами хліба й вина, щоб перебувати в нашій душі й помагати їй у боротьбі проти покус, проти гріхів, що їх зустрічаємо на дорозі до дому нашого небесного Отця.

Ви, дорогі діти, вже приготувались на прийняття того дорогого Гостя, Ісуса Христа — Бого-Чоловіка. Ви очистили свої душі від гріхів у св. Тайні Покаяння. Тепер ви вже готові на прихід нашого Спасителя, водночас же Бога-Творця Ісуса Христа. Тому найперше скажімо Йому, яким дорогим Він є для нас, як дуже ми Його любимо. Він бо

прийшов на цю землю задля нас. Заради нашого спасіння Він прийняв на себе людську природу, ставши людиною як, і кожний з нас. Та на цьому Він ще не зупинився, але задля нас прийняв страшних мук, бичування, вінчання терневим вінком і, врешті дозволив прибити себе на хрест, на якому серед несказаних страждань помер. Чому спитаєте? Бо Він так дуже нас полюбив, що радше жертвував Себе самого, щоб нам допомогти, тобто, щоб вирятувати нас від пекельних мук. Св. євангеліст Йоан ось що розказує про Ісуса: « Перед святом же пасхи Ісус, знаючи, що настала йому година перейти до Отця з цього світу, полюбивши своїх, що були в світі, до кінця їх полюбив » (Йо 13,1). Тому що наші гріхи, а передусім важкі, перешкоджували нам дійти до Нього й бути з Ним у Його Небесному Царстві, Він жертвував Себе самого; віддав Своє життя, щоб нас рятувати: « Я віддаю себе за них у посвяту (жертву), щоб і вони були освячені в істині » (Йо 17,19). Тому ми повинні бути Йому вдячні за ті всі Його добродійства й Йому жертвувати хоч оцю нашу людську любов, взаїну за Його Божу безмежну любов.

Тому, коли Він прийде до наших душ у святому Причасті, скажімо Йому, що ми Його любимо з цілого нашого серця й цілої душі. Обіцяймо Йому, що від хвилини Його приходу ми будемо підкорятися заповідям і завжди будемо їх виконувати, бо тільки в той спосіб зможемо виявити Йому нашу любов. Він бо сам заявив: « Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете... ». Бо « Той, у кого мої заповіді, і хто їх береже, той мене любить » (Йо 14,15.21). А тому, що ми такі немічні, коли йдеться про додержування Божих заповідей, просімо доброго Спасителя такими словами: « Ісусе добрий, мій Спасителю, поможи мені підкорятися Тобі в усьому! Поможі мені слухати й сповняти Твою волю як довго я живу. Не дозволяй, щоб я коли-небудь Тебе образив, чи загнівав моїми проступками, бо я хочу, щоб Ти зоставався в моїй душі, як довго я живу на цій землі. Коли ж прийде час мені залишати оцю землю, долину сліз, прийми мою душу до Свого Божого Царства, щоб я повік жив з Тобою, мій Творче й Спасителю!

ДРУГА ПРОПОВІДЬ З НАГОДИ ПЕРШОГО СЯТОГО ПРИЧАСТЯ

В нашій парафії сьогодні велике свято. Наші найменші, сьогодні перший раз приступають до Господньої Трапези, щоб прийняти до своїх душ Тіло й Кров Сина Божого Ісуса Христа. Це без сумніву найважливіша хвиля в їхньому дитячому житті, бо вони перший раз зустрічають свого Бога й Спасителя. Перший раз будуть мати велике щастя — прийняти Його до своїх душ, де Він Цар вселенної відтепер буде меш-

кати. Прийняття Тіла й Крови Спасителя, правдивого Бога й Чоловіка, це найбільший привілей, що його сотворіння може собі бажати. Під цим оглядом ми щасливіші від ангелів у небі, які що правда живуть у Його присутності, оглядають Його, але й вони не можуть так тісно злучитися з Ним, як це можуть люди, коли приймають Його у святому Причасті. Та це, як з одного боку, є величезним привілеєм, що його від Христа Господа люди одержали, так з другого боку, є страшною відповідальністю, яка є кожному, хто Христа приймає в Пресвятій Євхаристії. Про це вже говорить Апостол народів св. Павло в листі до Корінтян, кажучи: «Тому то, хто їстиме хліб цей чи питиме чашу Господню негідно, — буде винний супроти тіла та крові Господньої! Нехай же людина випробовує себе й так нехай їсть хліб і з чаші п'є. Бо хто їсть і п'є негідно, не розважаючи про тіло, той суд собі їсть і п'є! (1 Кор 11,27сс).

Пресвята Тайна Євхаристії, тобто Ісус Христос присутний під видами хліба й вина, є осередком усіх святих Тайн. Бо в інших св. Тайнах одержуємо ласки Божі, речі сотворені, то в Пресвятій Тайні Євхаристії приходить до нас сам всемогутній Син Божий, Ісус Христос Творець і Датель усіх ласк, що їх протягом нашого життя одержуємо. Пресв. Тайна Євхаристія є найкращим висловом Божої безмежної любови до грішного людства. Цю свою любов об'явив Господь Бог уже в тайні Вплочення, в якій єдинородний Син Божий прийняв на Себе нашу людську природу, щоб нас спасти: «Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина світ засудити, лише ним світ спасти» (Йо 3,16с). І прийшов Син Божий не як наш Цар і Господь, але як найпокірніший слуга всіх. Так бо Він сам свідкує про це словами: «Так само й Син Чоловічий не прийшов на те, щоб йому служили, але щоб послужити й душу свою дати на викуп за багатьох» (Мт 20,28). І дійсно Він став найбільшим і найпокірнішим з усіх своїх сотворінь. Приходить на світ у печері, пристановищі для звірят. Про Своє убозство розповідає словами: «Лисиці мають норы, а птиці небесні гнізда, Син же Чоловічий не має де й голови прихилити» (Мт 8,20; Лк 9,58). Ця сама Божя безмежна любов до людства спонукує Сина Божого жертвувати Себе самого, життя Своє як викуп за нас, що були під владою гріха, каралися в неволі диявола. «А що діти були учасниками тіла і крові, то й він подібно участь у тому брав, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерті, тобто диявола, і визволити тих, що їх страх смерті все життя тримав у рабстві» (Євр 2,14с). Він повис на хресті на Голготі, неначе розбійник, розп'ятий між двома злодіями й умер ганебною смертю. Він, Син Божий, Творець всесенної вмирає смертю, що

вважалась прокляттям Божим: «Христос відкупив нас від прокляття Закону, ставши прокляттям за нас, бо написано: «Проклятий усякий, хто висить на дереві» (*Втор 21,23; Гал 3,13*). Тим безмірним Своім упокоренням об'явив нам найкраще Свою Божу любов до нас. Повчає Спаситель, що: «Ніхто не має більшої любови над ту, як хто свою душу поклав за друзів своїх» (*Йо 15,13*). Та Своєю смертю на хресті задля нашого спасіння Він об'являє ще більше Свою любов до нас, бо вмирає не за Своїх друзів, але за Своїх ворогів, тому що ми стільки разів Його ображували і по відкупленні далі ображуємо нашими гріхами. Наче б ми не доцінювали Його жертви й тих страшних мук, що їх переніс задля нас, щоб нас спасти.

Божя любов Сина відвічного Отця об'являється в Його воплощенні, вона степенується, коли Він у своєму хрищенні в річці Йордані бере на Себе всі наші гріхи й провини, а потім коли, взявши ті гріхи на хрест, разом зі знищенням Своєї людської природи, нищить і всі наші гріхи, роздираючи наче рукопис, який віддавав нас у руки диявола — Сатани. В Пресвятій Тайні Євхаристії упокорення Сина Божого здається вже безконечне, бо осягнуло вершок можливості. У ній Він всемогутній Бог, стає поживою, для наших душ. Він скривається під видами хліба й вина, щоб могли прийти до нас, злучитися з нами якнайтісніше й, стаючи поживою наших душ, скріплювати наші сили й помагати нам у тій безустанній борні проти диявола й проти гріхів. Він бо знав добре, що незважаючи на Його спасенну жертву на хресті, незважаючи на всі ті ласки, які нам Своїми страстями й смертю заслужив, ми все ще будемо грішити. Чому? Бо ми за немічні, ми змислові, щоб задля Нього раз-назавжди виректися земних розкошів, вигідного життя, що Його такими яскравими барвами розмальовує наш спокусник — диявол. Тому Ісус сам приходив до нас у св. Причасті, щоб стати антидотом, ліком на всі хвороби й немочі наших душ. Так що ми, скріплені Його тілом і кров'ю, успішно можемо боротись і протиставитись усім спокусам, які зустрічаємо в земному житті. Тож і не диво, що Він так усильно остерігає нас, щоб ми приймали Його чудотворні ліки, якщо бажаємо осягнути спасіння: «Направду, направду кажу вам: Якщо не будете споживати тіла Сина Чоловічого й не будете пити Його крові, не будете мати життя в собі. Хто споживає моє тіло й кров мою п'є, той має життя вічне й я воскрешу його останнього дня» (*Йо 6,53с*).

З цього виходить, що нам конечно треба брати участь у тому Божому Бенкеті — в Пресв. Тайні Євхаристії — якнайчастіше зможемо; бо без тієї Божої поживи нашої душі ми не зможемо встоятись у ласці Божій, не будемо мати життя в наших душах. Якщо в душах наших не буде тих Божих ліків, а з ними надприродного життя, тоді брами Цар-

ства Небесного будуть замкнені перед нами. Тому Ісус вказує на потребу допущення Його до наших душ, словами: « Хто тіло моє споживає й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я — в ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той хто споживає мене, житиме мною » (Йо 6,56с). Очевидно, приступаючи до цієї Божої Трапези тіла й крові Господньої, нам треба найперше досліджувати нашу душу, щоб очистити її від усяких гріхів і приготувати на прихід так визначного гостя — Бога самого. Вона мусить бути чиста, передусім від гріхів важких, бо Господь Бог — сама Святість — не може перебувати разом із брудом гріхів, у товаристві свого ворога — диявола. Хтоб приймав Спасителя до душі, сплямленої важкими гріхами, той неначе б силував всемогутнього Бога перебувати в ній зі своїм відвічним ворогом — Сатаною і цим ображував би важко безмежний маєстат Божий. Тому й попереджує нас св. апостол Павло: « Бо хто їсть і п'є негідно, не розважаючи про тіло, той суд собі їсть і п'є » (1 Кор 11,29). Тож пригадаймося заки приступаємо до св. Причастя, розгляньмо нашу совість і коли доглянемо в ній якийсь важкий гріх, ідімо найперше до св. Тайни Покаяння. Визнаймо його перед представником Христовим тут на землі — священиком, каймось наших гріхів і постановляймо на майбутнє вже більше ними Господа Бога не ображувати. Та й щойно тоді приступаймо до Трапези Господньої з душею чистою й невинною, бо лише тоді тіло й кров Сина Божого буде нам на спасіння й на життя вічне.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ

Різниця між Жертвою і Тайною;
установлення та прообрази Безкровної Жертви

Між Тайною Пресв. Євхаристії і Божественною Літургією, тобто самим жертвуванням є велика різниця. Св. Тайна Євхаристії довершується самим освяченням, коли ми додали до матерії, тобто до хліба й вина форму, тобто слова освячення. Жертва ж полягає у знищенні того, що ми в жертві на славу Богові приносимо. Так наприклад, у Старому Заповіті вбивали вівці, агнята, воли чи ялівки й їх пізніше палили на жертovníку, знищуючи їх вогнем і в той спосіб вилучуючи з ужитку людей, які ті жертви приносили. Отже віддавали Богові — Ягве на Його прославу. Людина позбувалась своєї власности, щоб прославити Бога, чи виявити Йому вдячність за вислухані молитви. Та жертви головню за гріх, мали пригадувати людині, що це вона мала б зазнати смерть, за те, відважилась спротився Божій волі і переступити Його святу за-

повідь. Тому, даючи якесь звіря, плоди земні чи овочі, муку чи оливу, людина признавала свою провину. Але, щоб уникнути покарання за неї давала замість себе щось свого: звіря чи земні плоди, щоб гнів Божий усмирити знищенням тих жертв. На Божественній Літургії убиття довершується тим, що осібно освячується хліб, який стає тілом Господнім, а осібно вино, що стає кров'ю Христа Господа. З практики знаємо, що коли тіло позбавити крові, того оживляючого чинника — настає смерть. Кров бо кружляючи по тілі, сповняє два важливі завдання: Найперше розносить до всіх клітин тіла поживу й кисень, без яких людина, чи яке-небудь живе сотворіння не могло б жити, а з клітин забирає двоокис вуглеця й усяку іншу отруйну речовину чи осад, що залишається після спалення, які також перешкоджають житті, коли б їх у клітинах залишити.

Вислід, чи овоч жертвування, тобто Найсвятіші Тайни, що їх переходуємо кивоті, чи песемо до хворих, щоб їх ними запричащати, мають характер тайни, а не жертви. Вони то, як Тайна віділюють ті ласки, про які ми вже згадували, але тільки тим людям, що їх гідно та з належним приготуванням приймають. Про конечність такого гідного приготування говорить св. ап. Павло: «Тому хто буде їсти хліб або пити чашу Господню недостойно, буде винний за тіло й кров Господню. Хай, отже, кожний випробовує себе самого й тоді їсть цей хліб і п'є цю чашу. Бо той, хто їсть і п'є не розрізняючи Господнього тіла, суд собі їсть і п'є» (1 Кор 11,27-29). Цими словами хотів св. Апостол сказати, що така людина не то що не одержує жодних ласк таким негідним прийняттям св. Причастя, але навпаки, стягає на себе Божу кару, бо робить гріх святотатства. Й у дальших словах, ап. Павло перелічує, які карі спадають на людину, що негідно причащається, кажучи: «Ось чому у вас багато недужих та хворих, а чимало й умирають. Якби ми самі себе осуджували, то нас би не судили» (1 Кор 11,30с). Пресвята Євхаристія, як жертва, крім можливості заслуг, має в собі ще й можливість надолуження повністю небесному Отцеві за всі гріхи людства. Тому — то всі ті, що приносять Богові в жертву Безкровну Жертву Служби Божої, не лише збирають собі всі заслуги Христа Господа, але крім того надолужують Богові за свої гріхи. Бо Ісус Христос Своїми стражданнями й смертю хресною вислужив нам безмежні скарби заслуг і повністю надолужив небесному Отцеві за всі гріхи людства.

Тридентський Собор навчає, що Пресвяту Тайну Євхаристії установив Ісус Христос на тайній вечері, а різночасно виключає з церкви всіх тих, які навчають, нече б у Церкві не було правдивого жертвування, а слово жертвувати перекладають радше словом давати вірним як корм Тіло й Кров Спасителя. Коли заглянемо в св. Письмо, то там виразно

кажеться, що Новозавітня Жертва, тобто Божественна Літургія, є тією самотньою жертвою, яка є Богові мила. Так бо каже пророк Малахія: « Коли б то вже котрийсь із вас зачинив двері, щоб вам на моїх жертovníку не палити вогню марно! Не до вподоби ви мені стали — говорить Господь сил, — і не милі мені приноси рук ваших. Бо від сходу сонця аж до його заходу між народами велике моє ім'я і на кожному місці моєму імені приноситься кадило й жертва чиста; бо моє, ім'я між народами велике, — говорить Господь Сил » (*Мол 1,10с*). В відношенні до того місця, кажеться в листі до Євреїв таке: « Тому (Христос) входячи в світ, говорив: Ти не хотів ні жертв ні приносу, але приготував мені тіло. Ти не вподобав собі всепалення ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: Ось іду, бо в сувої книги написано про мене, щоб учинити твою волю Боже » (*Євр 10,5сс*). Отже Спаситель приходить у світ не лише, щоб принести Себе в жертву за гріхи людства, але також, щоб установити жертву, яка б подобалася Бог-Отцеві, водночас же заступала всі старозавітні жертви, які Богові вже більше не подобались.

Триденський Собор пояснив також те, що жертву приноситься єдино Бог-Отцеві, як про це згадується вже в пророка Малахії, й Ісус Христос сам висловлює в листі до Євреїв. Тому, хоч священник служить Божественну Літургію в честь святих чи Пречистої Діви Марії, то не їм, але єдиному Бог-Отцеві приносить цю жертву. Тому й священник у літургічних молитвах ніколи не говорить, що приносить жертву Преч. Діви Марії, чи котромусь святому, але тільки й виключно Бог-Отцеві. Тому він завжди звертається до Бога й просить Його, щоб прийняв з його рук жертву свого єдиногородного Сина як заплату, надолуження за наші гріхи. Свята Церква пам'ятаючи останні слова Христа Господа на тайній вечері: « Робіть це на мій спомин » (*Лк 22,19; 1 Кор 11,24*), жертвує по нинішній день Ісуса Христа Бог-Отцеві й жертвуватиме Його аж до кінця світу. Цими останніми словами Ісус Христос установив також священство й ними Він поставив апостолів у чин священничий, як це навчає Триденський Собор: « Бо словами: "робіть це на мій спомин", віддав їм, а також усім тим, що наступають по них у їх обов'язках, владу приносити Себе в жертву небесному Отцю ». Те саме потверджує ясно св. апостол Павло в листі до Коринтян: « Не можете пити чаші Господа й демонів. Не можете бути учасниками в трапезі Господній і трапезі демонів » (*1 Кор 10,20с*). А тому, що під трапезою демонів розуміли в тому часі ті жертovníки, на яких погани приносили жертви своїм божкам, тому й під трапезою треба розуміти жертovníки, на яких повсюдно приноситься безкровна Жертва Божественної Літургії.

Коли так заглянемо в св. Письмо Старого Завіту, то побачимо там,

скільки то знаків і прообразів було, які вказували на майбутню божеську жертву Ісуса Христа. Ось жертвування Ісаака, улюбленого сина Авраама, проображувало жертву єдинородного Сина небесного Отця. Таким досконалим прообразом майбутньої жертви Христа Спасителя було жертвування Пасхального Ягняти, якого кров на одвірках єврейських домів спасла всіх первородних дітей від ангела смерті: « Візьміть по в'язаночці іссопу і вмочіть у кров (пасхального ягняти), що в мисці, та й доторкніться надвірку й обох одвірків кров'ю з миски; і нехай ніхто з вас не виходить за хатні двері до ранку. Ходитиме Господь побивати єгиптян, і побачить кров на надвірку й одвірках, то мине ці двері й не попустить губителеві увійти в ваші хати, щоб повбивати вас » (*Вих* 12,22с). Всі старозавітні жертви, це ніщо іншого як тільки прообрази: найперше кривавої жертви Спасителя на хресті, згодом же тієї чистої жертви, що по цілому світі приноситься Бог-Отцеві як подяка за добродійства й переблагання за гріхи людства. Всі вони черпали свою силу й чинність з тієї одинокої жертви пречистого Ягняти, як зі свого удосконалення й завершення. Та одним і найбільше зближеним прообразом безкровної жертви, тобто нашої Божественної Літургії є жертва, яку приніс цар Салиму Мелхиседек, як подяку за перемогу над царями. Сам же Ісус Христос, щоб об'явити себе правдивим священиком, говорить словами листа до Євреїв, що Його установив небесний Отець священиком по чину Мелхиседека: « Це стає ще яснішим, коли на подобу Мелхиседека постає інший священик; він став ним не за законом тілесної заповіді, а силою життя нетлінного, бо він прийняв таке свідощтво: « Ти — священик повіки за чином Мелхиседека » (*Євр* 7,15сс).

ПРИРОДА Й ВАЖЛИВІСТЬ БЕЗКРОВНОЇ ЖЕРТВИ

Щоб підкреслити важливість Божественної Літургії — безкровної жертви нам треба найперше знати, що вона, хоч зараз її приноситься безкровним способом, є тою самою жертвою, яку приніс Ісус Христос на горі Голготі. Там Він дійсно помер і, пробитий списом сотника, віддав за нас за наші гріхи останню кроплю своєї Божеської крові. Далі Той сам Ісус Христос, який зараз жертвується на престолах, це Той сам єдинородний Син Божий, який на горі Голготі серед страшних мук умер ганебною смертю на хресті. Він, Той сам Богочоловік, вмирає тепер безкровним — містичним способом, щоб нам помагати в нашій дорозі до Бога. Тож немає різниці між жертвою на Голготі, а жертвою на Тайній Вечері, що її приніс Ісус Христос у навечер'я Своєї хресної смерті.

Так само немає різниці й тепер між нашими Божественними Літургіями й жертвою Христа на Тайній Вечері, подібно як і між жертвою кривавою на Голготі й тими жертвами, що зараз по цілому світі приносяться на наших престолах. Одинокі різниця є тільки в способі жертвування. На горі Голготі спосіб жертвування був кривавий, тобто Христос Спаситель дійсно помер в наслідок страждань і впливу крові. Тепер знову Той самий Христос жертвує себе безкровним-містичним способом, але все-таки є Той сам, що жертвує, тобто єдинородний Син Божий, і Той сам, що жертвується, непорочний Агнець — Ісус Христос. Воно виразно виходить із слів освячення на Тайній Вечері, де Христос Спаситель каже: « Беріть їдьте; це тіло моє, що за вас віддається » (*Лк* 22,19; *Мр* 14,22; *Мт* 26,26; *1 Кор* 11,24), « це робіть на мій спомин » (*1 Кор* 11,24). « Пийте з неї всі, бо це кров моя Нового Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів » (*Мт* 26,27с). « Ця чаша — Новий Завіт у моїй крові. Робіть це кожний раз, коли будете пити на мій спомин. Бо кожного разу, як їсте хліб цей і п'єте цю чашу смерть Господню звіщаєте, аж доки Він не прийде » (*1 Кор* 11,25с). Отже, як ті слова Ісуса Христа є Його власні, так само й те, що довершується Його Божою силою, тобто переміна хліба й вина в Його божественне тіло й пречисту кров є жертвуванням Його людської природи небесному Отцеві за гріхи світу.

Тому ця жертва Божественної Літургії, є не лише жертвою слави, подяки за всі Божі добродійства. Це не лише жертва просьби про всі ті ласки, які нам до цього земного й одержання майбутнього життя в Бозі потрібні, вона є не лише пригадкою кривавої жертви Христа Господа на горі Голготі, але правдивою й самостійною жертвою, надолужуємо Богові за всі гріхи цілого людства й робимо Його собі ласкавим і милосердним. Оцей всесильний засіб у нашому відношенні до Бог-Отця залишив нам Ісус Христос, щоб ми його вживали в усіх наших проханнях, а передусім у проханнях про добро й спасіння нашої безсмертної душі. Каже бо Христос Спаситель: « І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22). Або на іншому місці: « І все, що проситимете в ім'я моє, те вчиню, щоб Отець у Сині прославився. Вчиню, коли будь-що проситимете в ім'я моє » (*Йо* 14,13с). А під кінець запевняє, що й Отець небесний дасть нам усе, про що тільки проситимемо Його в ім'я Його єдинородного Сина Ісуса Христа: « Направду, направду кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця дасть вам у ім'я моє » (*Йо* 16,23). А деж ми найкраще просимо Бог-Отця про все, що нам конечно потрібне до нашого земного й передусім до післясмертного життя, як не на Божественній Літургії? Бо ми тут зібрані, не лиш один чи два, а десятки а то й сотки з нас. Згідно з запевненням Спасителя Він є в цьому випадку

поміж нами: « Знов кажу вам: » Коли двоє з вас згодиться на землі просити, що б там не було, воно буде дано їм Отцем моїм Небесним; де двоє, або троє зібрані в моє ім'я, там я серед них » (*Мт 18,19с*). Так дійсно воно є: в Божественній Літургії Христос справді є серед нас утаємний під видами хліба й вина. Він не лише молиться з нами до Отця Небесного, але й жертвує себе за нас, вказуючи на свої терпіння й смерть хресну, яких відтворенням і постійним повторенням є Божественна Літургія, вставляється за нас. Він, разом з нами прославляє небесного Отця за всі Його добродійства, які зсилав і завжди зсилає на нас, перепрошує Його за наші гріхи й беззаконня, якими ми Бога ображуємо, та просимо Його про те все, що нам немічним людям потрібне передусім, щоб оборонитись від наших ворогів і оставатись назавжди вірними Його синами. А Бог Отець, що має таке велике уподобання в цій жертві свого єдинородного Сина, напевно не відмовить нашому проханні, тим більше, коли його попиралимо муками й смертю Його Божого Сина. Якраз тією своєю жертвою хресною Ісус Христос вказує, як дуже небесний Отець полюбив нас, що ясно виходить зі слів самого Спасителя: « Бог бо так полюбив світ, що Сина свого єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього не загинув, а жив життям вічним. Бо не послав Бог у світ Сина, світ засудити, але щоб ним світ спасти » (*Йо 3,16с*). Все, що ми упродовж нашого туземного життя одержуємо від небесного Отця, одержуємо задля заслуг Ісуса Христа, що не лише раз на горі Голготі, але ще й тепер, і до кінця світу приноситься й буде приноситься у жертві Бог-Отцеві за гріхи людства й за спасіння людського роду.

Сила цієї новозавітньої жертви така велика, що нею можемо помагати не лише нам самим, не лише нашим рідним, але всім, за кого просимо. Тобто не лише ми самі випрошуємо собі всіх потрібних ласк, коли гідно вислухуємо й молимося з іншими в Божественній Літургії й приймаємо її плоди, тобто євхаристійного Спасителя до нашої душі, але можемо помагати всім живучим, а також усім тим померлим душам, які ще не змогли заплатити справедливості Божій за свої гріхи й беззаконня. Зі св. Письма маємо докази, що жертву Божественної Літургії можемо жертвувати не лише за прощення гріхів, кар і терпінь і нещасть живучих людей, але також за померлих. Кажеться бо в Книгах Макавеїв, що вже в Старому Завіті євреї вірили, що живучі можуть молитися за прощення гріхів померлих. « Юда Макавей зібрав з кожного поголовно зо 2000 драхм сріблом і послав їх у Єрусалим, щоб принести жертву за гріх; тим вельми гарним та благородним вчинком він виявив, що мав на думці воскресіння, бо якби не надіявся, що поляглі встануть (з мертвих), зайвим і смішним було б молитися за мертвих. При тому він мав на увазі прекрасну нагороду для тих, що благочестиво вмирають —

що за свята й благочестива думка! Тому й він приніс жертву переблання за мертвих, щоб вони звільнилися від гріха » (2 *Мак* 12,43-246). З тої причини Церква свята має віру, яка сягає ще часів святих апостолів, щоб приносити Божественну Літургію за померлих. Тому Церква свята в Божественних Літургіях, та у всіх моліннях за померлих молиться за душі померлих, очевидно тих, які зійшли з цього світу з ласкою освячуючою на свій душі й тепер у чистилищі мусять своїми терпіннями сплачувати борг Божій справедливості. Так то Христос своєю Безкровною Жертвою платить і за прогрішення померлих, охоплює нею цілу Церкву, ціле своє містичне тіло.

Кожна жертва, як у давнину, так і тепер, має свої особлиші обряди. Подібно як колись у поганських народів їхні жерці мусіли якнайстрогіше дотримуватися приписів, інакше жертва була недійсна, тимбільше тепер, ми всі повинні з докладністю виконувати обряди Божественної Літургії, із розумінням й уважно слідкувати за нею й брати у ній живу участь, тому що вона є правдивою й могутньою жертвою перед Господом Богом. Та не лише кожний священик, що як знаряддя Христа приносить її небесному Отцеві повинен якнайбайливіше її відправляти, але також люди мають намагатися точно й виразно вимовляти слова Божественної Літургії. Бо не лише священик, але й усі люди разом із ним приносять жертву, тобто співжертвують Бог-Отцеві Ісуса Христа — непорочного Агня. А найкращим жертвуванням буде воно тоді, коли не лише ми всі братимемо участь у Службі Божій, але також матимемо участь у її овочах, тобто прийматимемо євхаристійного Спасителя до наших безсмертних душ. Тоді сповняться на нас слова Христа Господа: « Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки. І хліб, що його я дам, це тіло моє за життя світу » (*Йо* 6,51). « Хто тіло моє їсть і кров мою п'є, той живе життям вічним, і я воскресну його останнього дня. Хто споживає тіло моє й кров мою п'є, той у мені перебуває, а я в ньому. Як мене послав живий Отець, і як я живу Отцем, так і той, хто споживає мене, житиме мною ... хто цей хліб споживатиме, той житиме повіки » (*Йо* 6,54-58).

ЗАВДАННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ — СЛУЖБИ БОЖОЇ

Служба Божа — Божественна Літургія — це в першу чергу жертва, а її завданням є віддати найвищу честь і почитання Господеві Богові, як цього Він собі бажає. Так бо каже Він устами пророка Малахії: « Бо від сходу сонця аж до його заходу між народами велике моє ім'я, і на

кожнім місці мовну імені приноситься кадило й жертва чиста; бо мов ім'я, між народами велике, — говорить Господь сил » (*Мал 1,11*).

Подібно, як є чотири роди молитви, чи радше чотири завдання молитви, так аналогічно до того розрізняємо чотири головні завдання жертви, а саме: перше завдання, це віддання Богові шани, почитання, поклону чи слави. Мета людини тут, на земі, є прославлення Бога, так звана зовнішня слава, яку все сотворіння віддає Богові вже самим своїм існуванням, а з усім сотворінням і сама людина. Своєю великою різнородністю, красою, могутністю сил, безкраїми просторами всесвіт прославляє красу, могутність, велич і безмежну мудрість свого Творця. Людина ж, крім тієї доконечної зовнішньої слави Божої, яку віддає своїм існуванням, своєю людською істотою, може й має обов'язок крім того свobodно й добровільно віддавати Богові честь своїми внутрішніми актами (любви, здачі на Його волю, впокорення, перепросьби), потім своїми зовнішніми, приватними актами культу, тобто молитвами, духовними читаннями, іспитами совісти, а передусім своїми прилюдними актами разом з іншими людьми. Таким і найдосконалішим зовнішнім, видимим прилюдним висловом прослави Бога є жертва Божественної Літургії, тому з уваги на це завдання вона називається Жертвою Славословлення.

Другим завданням жертви є подяка Богові за всі одержані добродієства, яким немає міри. Людина, єдина з-поміж усіх земних сотворінь, є спроможна зрозуміти й оцінити доброту й любов Божу до світу, яка об'являється безліччю ласк і для всього творива, і в першу чергу для неї самої. Людина розуміє, що її існування й збереження при житті, як також те все, що їй та світові до існування потрібне, походить від Бога, Дателя всякого добра. Людина пізнає, що вона від Бога походить, бо Він сотворив її з нічого, і далі в цьому житті чи існуванні Він тією самою творчою силою утримує, так, що без тієї Божої підтримки вона розплилася б у ніщо з якого Бог при сотворенні покликав її до існування. Роздумуючи над своєю нічевістю, людина розуміє, що Господь мусить співпрацювати з її кожним ділом, словом, гадкою чи бажанням, так що без тої Божої співпраці, вона не могла б ні кроку зробити, ні слова промовити, ні гадки висловити, ні бажання осягнути. Крім того зі Святого Письма, тобто з об'явлення Божого й навчання Церкви святої вона пізнає своє високе надприродне призначення, тобто своє синівство Боже, що ним її Господь Бог обдарував, уділяючи їй ласку освячаючи. Людина розуміє також і це: щоб вона в ласці Божій, в синівстві Божому могла втриматися, потребує щодня безмір діючих ласк, якими Господь її щедро обсипує, аби лиш вона далі zostавалась Його дитиною, спадкоємцем Царства Небесного. З Божого об'явлення пізнає також свою остаточну мету, якою є учасництво в Божому житті й Його вічному, безмежному

щасті. Проте ця велич доброти, опіки й безмежної Божої любови об'являється в тій белічі добродійств — ласк: неначе змушує людину бути вдячною Йому, Для зовнішнього ж вислову тієї вдячності, як зовнішній її об'яв служить — Жертва Подяки.

Кожна людина є свідомо своєї гріховності. Вже само св. Письмо вчить нас про цю правду словами: « Немає на світі такого праведника, що чинить добро, ніколи не згрішивши » (*Проп* 7,20). « Коли ж грішать проти тебе, — нема бо чоловіка, що не грішив би » (*Пар.* 8,46). Та й нема чого дивуватись, каже св. Письменник, бо « Що таке людина, щоб була чистою? Як бути справедливим тому, хто родився від жінки? » (*Йов* 15,14). Тому й не диво, що кожна людина боїться грядучої справедливої кари й хотіла б якимсь способом від неї захоронитися, усунути від себе цю небезпеку, гнів ображеного Бога. Вже від самого початку існування людського роду, людина намагалася дати замість себе когось, (людські жертви) чи щось (усякі інші приношення й жертви), на яких гнів Божий мігби зупинитись і відвернутись від неї. Для цього, як знаємо, служили як поганські так і старозавітні єврейські жертви. В них людина позбувалася чогось, що належало до неї, було її власністю й це віддавала Богові на покарання, замість себе. Такі жертви Господь приймав, а то й наказував (див. Вих 25,10-30.38; 20,24; 1 Хрон 23,2-26; *Сам* 7,7; 9,12), бо знищення принесеної в жертву речі чи звіряти мало пригадувати людині, що то її треба було так знищити, як той принос — жертву, за те, що вона поважилася противитися Богові, переступаючи Його Божу заповідь. Це підставлення звіряти чи якоїсь речі в заміну за самого грішника, довершувалось у жертві звань — Жертва Переблагальна — Примирення.

На кінець, у боротьбі за своє життя — існування, за наявності багатьох ворогів, що чигають на життя людини й перешкоджують її свободному розвитку, людина досконало пізнає й розуміє, що залишена самій собі не могла б устоятися в тій нерівній боротьбі. Коли, крім того, ще й усвідомить собі скільки-то нездоланих перешкод ставлять їй в досягненні її остаточної мети три її невтомні вороги, а саме: її власна схильність до гріха, спричинена гріхом первородним. Далі й світ з усіма його грішними принадами, що так притягають людину до себе; врешті ж її відвічний ворог — диявол, вона мусить признати, що сама собі не вистачає, її власні сили за слабкі. Тому, щоб вийти переможцем з цієї нерівної боротьби за своє природне й надиприродне життя, людина мусить мати поміч когось далеко могутнішого від себе й від своїх ворогів. А тією єдиною істотою, яка може запевнити людині перемогу в нерівному бою, є всемогутній Господь Бог — творець усього. Його поміч хоче людина собі запевнити — Жертвою Прохання.

Всі ці чотири роди жертви мають своє здійснення в жертві Божественної Літургії. Вона є: Найкращим висловом Божого прославлення, що його сам Бог вибрав, як кажеється в листі до Євреїв: « Ти не хотів ні жертв, ані приносу, але Ти приготував мені тіло. Ти не вподобав собі ні всепалення, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: « Ось іду...щоб учинити Твою волю Боже » (*Євр* 10,5-7). Про це саме звітує й старозавітний пророк, кажучи: Не милі мені приноси з рук ваших. Бо від сходу сонця аж до його заходу між народами велике мове ім'я, і на кожному місці моему імені приноситься кадило й жертва чиста » (*Мал* 1,11). Нею є Божественна Літургія, бо в ній сам Син Божий, Якого єдиною метою тут, на землі, була прослава Отця небесного, Його прославляє, як це Він сам заявляє: « Отче ... Я тебе прославив на землі, виконавши діло, яке ти мені дав до виконання » (*Йо* 17,3). Він же в Божественній Літургії весь час Бог-Отця прославляє й буде прославляти аж до кінця світу.

За всі Божі добродійства ми, люди, неспроможі Йому подякувати. Ми не маємо нічого, що могли б Йому дати за всі Його незлічені ласки, як у природному так у надприродному житті. Нам залишається тільки одне, а саме жертва Його власного єдинородного Сина. Людська природа Христа Господа, Якою Він нас полонив, злучивши зі Собою — це єдина безмежної вартости власність, яку ми грішні Богові в жертві приносимо, кажучи при тому: « Твоє від Твоїх Тобі приносимо » у жертві подяки. Кажемо « Твоє », бо той принос, Син Божий, це Його єдина дитина, « Від Твоїх » бо ми також Його, божі сотворіння. Але той принос є також чимсь нашим, бо Син Божий узяв на Себе нашу людську природу, спільну нам усім, ставши одним із нас. Отож ми в Божественній Літургії, в Христовій безкровній жертві, Його Богочоловіка присутнього у ній під видами хліба й вина приносимо в жертву небесному Отцеві, як вислів нашої вдячності за всі Його безмежні добродійства.

За наші гріхи ми повинні б умерти, хоч смерть навіть цілого людства не могла б змити ані одного важкого гріха. Проте ми прибігаємо до одного заступника нашого — до Христа Господа й до Його Безкровної Жертви. Так потішає нас улюблений учень Христа — св. Йоан: бо Його « ми заступника перед Отцем, Ісуса Христа, праведного. Він — примирення за наші гріхи, і не лиш за наші але й за гріхи усього світу » (1 *Йо* 2,1с). Бо там « де збільшився гріх, там перевершила ласка, щоб як панував гріх зо смертю, так панувала й ласка через оправдання на життя вічне, через Ісуса Христа, Господа нашого » (*Рм* 5,20с). « Який Духом вічним приніс Себе самого Богові непорочним, — очистити наше сумління від мертвих діл, на служіння Богові живому » (*Євр* 9,14). І « Він лише одним приносом удосконалив назавжди тих, що освячуються »

(Євр 10,14) проте « ми освячені приносом тіла Ісуса Христа раз на завжди » (Євр 10,10).

Під кінець — Безкровна Жертва це найбільш успішна просьба, якої кличеві небесний Отець нічого відмовити не може. Казав бо Ісус: « Просіть і дасться вам » (*Мт* 7,7; *Лк* 11,9). запевняючи успішність нашого прохання, словами: « І все, чого тільки проситимете в молитві з вірою, одержите » (*Мт* 21,22; *Мр* 11,24). Заохочуючи нас, щоб ми просили небесного Отця в Його ім'я, запевняє, що одержимо, кажучи: « Направду, направду, кажу вам: Чого б ви тільки просили в Отця, Він дасть вам у моє ім'я » (*Йо* 18,23). А коли ж ми краще просимо в ім'я Ісуса, як не в Божественній Літургії, як тримаємо Його самого утасного під видами хліба й вина перед очима Бога Отця, як найкращий доказ жертвенної любови Його Сина й задля Нього просимо в Бог-Отця помічі? Чи можливо небесному Отцеві що-небудь відмовити нам, коли ми в доказ Його власної, безмежної Божої любови до нас, підносимо Його власного Сина, якого Він жертвував за нас і заради Нього просимо про поміч у наших потребах у нашій біді, і передусім у нашій гріховній неволі? Дійсно каже Ісус, порівнюючи нас грішних, що добро робимо нашим дітям зі своїм небесним Отцем: « оскільки більше Отець небесний дасть Святого Духа тим, що в Нього просять » (*Лк* 11,13).

ВАРТІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ ЯК ЖЕРТВИ

Варість кожної жертви залежить від трьох чиників, а саме: 1. Від того, хто її приносить — від священика; 2. від самої жертви, яку приноситься, а врешті 3. від завдання, заради якого дана жертва приноситься й як вона його досягає. Взявши ці три елементи під увагу, треба сказати, що немає в світі нічого досконалішого й більш успішного в досягненні мети як жертва Божественній Літургії.

1. Найперше щодо священика, який її приносить. В ній літургізує не якимсь хоч би й найвище Боже сотворіння, але сам Божий Син єдинородний. Це правда, що коло престолу стоїть священик і він вимовляє слова жертвування-освячення, але він є тільки немічним знаряддям у руках правдивого жерця-священика, якому людина лише « позичає » свою особу, а Він сам Бог, Ісус Христос, улюблений Син Бога Отця, « Син живого Бога » (*Мт* 16,16) приносить цю жертву зі себе самого небесному Отцеві. Людина, тобто той священик при престолі, є лише другорядним служителем, і то в залежності від дійсного священика Ісуса Христа.

2. Погани й старозавітній Ізраїль приносили Богові в жертву вибраних звірят, овець, козлів, баранів, телят і ялівок, як жертви криваві. А як жертви безкровні спалювали, чи складали перед Богом хліби предложения, вино, олій, чи якісь інші овочі або плоди землі. Та хоч вони були б і найцінніші скарби чи речі, все те однаково були тільки сотворіння, які й так належали Богові, бо Він їх із нічого сотворив, вони всі однаково проминаючі, скінчені, земні речі. А на Божественній Літургії приноситься Богові в жертву найчистіша, найвища, найблагородніша й найцінніша жертва, бо сам Син предвічного Отця — Богочоловік Ісус Христос. Навіть сам всемогутній Бог Отець не має нічого ціннішого, як те, що людина присить Йому в безкровній жертві Служби Божої. Сам Господь Бог видав осуд про це словами пророка: « Не милі мені приноси з рук ваших. Бо від сходу сонця аж до його заходу між народами велике мое ім'я і на кожному місці моему імені приноситься кадило й жертва чиста » (*Мал 1,11*). Або на іншому місці сам Ісус Христос висказує ці слова: « Ти не хотів ні жертв, ні приносу, але ти приготував мені тіло. Ти не вподобав собі ні всепалення, ні жертви за гріхи. Тоді я сказав: « Ось іду ... щоб учинити волю твою Боже » (*Євр 10,5-7*).

3. На кінець — ця жертва Божественної Літургії приноситься, щоб Бога прославити, тож Ісус каже: « Я, Тебе прославив на землі, виконавши те діло, яке Ти мені дав до виконання » (*Йо 17,4*). Домагався небесний Отець жертви з життя Свого Сина, тому Він у відповідь каже: « Ти приготував мені тіло. Тоді я сказав: Ось іду ... щоб учинити Твою волю, Боже » (*Євр 10,7*). Так Христос не відмовився від тієї кривавої жертви, але « Він понизив себе, ставши слухняним аж до смерти, смерти ж хресної » (*Фил 2,8*). Але щоб слава ця була повна та щоб нічого гріховного її не плямило, Ісус Христос приноситься в жертву на відпущення гріхів: « Пийте з неї всі, бо це кров моя (Нового Завіту), яка за багатьох проливається на відпущення гріхів » (*Мт 26,27*). Своїми стражданнями й смертю Христос повністю надолужив за гріхи світу: « Бо як через гріх одного померло багато, то тим більше ласка Божа і дар через ласку одного чоловіка Ісуса Христа вилились щедро на багатьох » (*Рм 5,15*). Заявив Ісус Христос: « Направду, на правду кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця, Він дасть вам у мое ім'я » (*Йо 16,23*). А в Божественній Літургії ми не лише просимо небесного Отця в імені Ісуса, але ми підносимо Його самого Богові й уже не ми, але Він сам, єдинородний Син Божий просить за нас, представляючи Себе самого як доказ Його любови до Бога-Отця й до нас своїх людей.

Божественна Літургія, крім того, що є жертвою, є ще Тайною Нового Завіту. Як собі пригадуємо, на Тайній Вечері сказав Ісус: « Я дуже бажав спожити оцю пасху з вами » (*Лк 22,15*), бо Він « полюбив своїх,

що були в світі, до краю їх полюбив » (*Йо* 13,1). Заради тої любови до нас, Ісус не хоче залишити нас самих тут на землі, тому обіцяє: « Неполишу вас сиротами; Я прийду до вас » (*Йо* 14,18). А щоби міг прийти до нас, Він установив з цією метою Пресвяту Тайну Євхаристії, яка дає Йому можливість прийти до нас і перебувати з нами, а навіть у нас. Бо: « втіха моя бути з людськими синами » (*Прип* 8,31) Він бо дійсно перебуває з нами якнайтісніше злучений, стаючи кормом нашої душі, що довершується в святому Причасті в Тайні Євхаристії. Однак причастя Спасителя довершується не лише фактичне-матеріальне, але також і духове, коли сприймаємо Його з любов'ю, тобто зберігаючи Його слова-заповіді, які нам залишив. Так бо Він сам запевняє нас: « Той, у кого мої заповіді, і хто їх береже, той мене любить. Хто ж мене любить, того полюбить мій Отець... і ми прийдемо до нього й у ньому зкладемо житло » (*Йо* 14,21.23).

Як кожна тайна, так і Пресвята Євхаристія є видимим знаком невидимої ласки. Відрізняє її однак від інших св. Тайн та обставина, що коли всі інші уділяють душі тільки ласку Божу, річ сотворену, то в цій Тайні сам Христос Бог, Творець і Датель тайн приходить до душі людської, укритий під видами хліба й вина. Від приходячи до неї, з'єднується з нею в найбільш інтимній злучі, якої людина й уявити не може, щоб Творець всесвіту замешкував у ній, ставши поживою — кормом її душі. Та хоч Він і входить до душі людини як її корм, проте не стає частиною її істоти, як кожний інший корм тіла, що його сприймаємо й асимілюємо, тобто перемінюємо в наше тіло. Ісус Христос, навпаки, вступивши в душу людини, асимілює її, роблячи її частиною Свого Містичного Тіла: « Я виноградина », каже Він, « ви гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому той плід приносить щедро. Без мене ж ви нічого чинити не можете » (*Йо* 15,5). « Ви ж тіло Христове і члени кожний з окрема » (*Кор* 12,27). « Хіба не знаєте, що тіла ваші — члени Христові? » (1 *Кор* 6,15; *Єф* 5,30). Як довго ми залишаємось у Ньому, так довго користуємося з усіх Його ласк, бо ми стаємо наче частинкою Його Божого Тіла й членом Його Містичного Тіла — Церкви Христової.

Здавен-давня люди мріяли про злуку з божеством, а висловом тієї мрії та задушевного бажання були жертви. Назверх те спілкування з Божеством об'являлось учасництвом у жертві. І так наприклад у Ізраїльтян, таке учасництво було не тільки символічне, але до певної міри дійсне, бо жертва приносилась « перед лицем хвали Божої », що в виді ясної хмари підносилася перед скинею завіту: « Якже священники вийшли зі святині, хмара сповнила храм Господній, так що священники не могли там стояти й служити службу; бо слава Господня сповнила храм Господній » (1 *Цар* 8,10с). Крім того деякі жертви спалювались лише

частково в жертву Богові; а решту могли жертводавці споживати самі: « Коли жертвуватимете Господеві жертву подяки. Того самого дня треба її з їсти, не залишайте нічого до ранку » (*Лев 22,29с*), подібно було з жертвуванням пасхального ягняти. Беручи участь у жертвоприносі, Ізраїль лучився якимсь таїнственным помостом зі своїм Богом.

Відповіддю на це задушевне бажання людського духа, на тісну злуку з Богом є якраз Прасвята Євхаристія. Бо під час Божественної Літургії людина не лише слідує за жертвою, яка приноситься Богові, але вона бере в ній активну участь, разом зі священником приносячи небесному Отцеві Його Божого Сина в жертві. А принісши Його, кожна присутня людина, очевидно приготована до цього, очистившись від гріхів, може Його прийняти, утасного під видами хліба й вина та як найтісніше злучитись зі своїм Богом Творцем, зі своїм Спасителем та Відкупителем. І в той спосіб уже тут, на землі, досягнути злуку з Богом Живим, присутнім у цій Пресвятій Тайні Євхаристії.

З М І С Т

1. Воплочення – Вияв Божого милосердя й любови до людського роду (Неділя перед Різдвом Христовим – <i>Мт 1,1-25</i>)	5
2. Дитя народилось нам (Різдво Господа нашого Ісуса Христа – <i>Мт 2,1-12</i>)	8
3. Ісус Христос – Син Божий народився (Різдво Христове – <i>Мт 2,1-12</i>)	10
4. Християнське подружжя і його обов'язки (Собор Пресвятої Богородиці й св. Обручника Йосифа – <i>Мт 2,12-23</i>)	13
5. Ніхто не може змінити задумів Божих (Перша Неділя по Різдві – <i>Мт 2,13-23</i>)	16
6. Свято Іменування Господа нашого Ісуса Христа (Новий Рік – <i>Лк 2,20сс. 40-52; 6,17-23</i>)	19
7. Покайтеся, бо наблизились Царство Боже (Неділя перед Богоявлінням – Водохрищами – <i>Мр 1,1-8</i>)	22
8. Милосердний Господь завжди близько, щоб допомогти нам у біді (Двадцять дев'ята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 17,12-19</i>)	25
9. Вдячність дуже важлива людська чеснота (Двадцять дев'ята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 17,12-19</i>)	29
10. Вузька ця дорога, що веде до неба (Тридцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 18,18-27</i>)	32
11. Багатій Людині важко спастися (Тридцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 18,18-27</i>)	36
12. Чому Христос хрестився від Йоана в Йордані-річці? (Хрищення Христове і Богоявління – <i>Мт 3,13-17</i>)	39
13. Дорога до неба – це дорога досконалости, чеснот (Трьох Святителів – <i>Мт 5,14-19</i>)	42
14. Ісус – це приклад вірного сповнювання Божого закону (Свято Стрітення – Принесення Ісуса до святині – <i>Лк 2,22-32</i>)	45
15. Ісус Христос наше світло, дорога й життя (Тридцять перша Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 18,35-43</i>)	48
16. Духова сліпота спричинює вічну загибель (Тридцять перша Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк 18,35-43</i>)	51
17. Неділя Закхєя митаря (Тридцять друга Неділя Зіслання Св. Духа – <i>Лк 19,1-10</i>)	55
18. Потреба чесноти покаяння (Неділя Митаря й Фарисея – <i>Лк 18,9-14</i>)	58
19. Боже милосердя супроти нас грішних (Неділя Блудного Сина – <i>Лк 15,11-32</i>)	61
20. Остаточне рішення Христа на Страшному Суді (Неділя М'ясопуща – <i>Мт 25,31-46</i>)	65

21. Роби добро задля Бога й задля себе самого (Сиропусна Неділя – <i>Мт</i> 6,14-21)	68
22. Свято Благовіщення Пречистій Діві Марії (<i>Лк</i> 1,26-38)	71
23. Життя людини це служба Богові – Творцеві (Перша Неділя Св. Великого Посту – <i>Йо</i> 1,43-51)	74
24. Прощення Гріхів (Друга Неділя св. Великого Посту – <i>Мр</i> 2,1-12)	77
25. Дорога Хреста – це Дорога Життя (Третя Неділя св. Великого Посту – <i>Мр</i> 8,34-39)	80
26. Великодній Обов'язок – обов'язок Великодньої Сповіді (Четверта Неділя св. Великого Посту – <i>Мр</i> 9,17-31)	84
27. Чому люди невдоволені своїм життям? (П'ята Неділя св. Великого Посту – <i>Мр</i> 10,33-45)	88
28. Як здобути Царство Небесне? (Квітна Неділя – <i>Йо</i> 12,1-18)	91
29. Воскресіння Христа – перемога над гріхом і дияволом (Воскресіння Господа нашого Ісуса Христа – <i>Йо</i> 1,1-12)	94
30. Якості чесноти віри (Неділя св. Томи – <i>Йо</i> 20,19-31)	97
31. Праця не понижує, але ушляхотнює людину (Неділя Мироносиць – <i>Мр</i> 15,42-16,8)	101
32. Потреба нескитної віри до досягнення спасіння (Неділя Мироносиць – <i>Мр</i> 15,42-16,8)	105
33. Тісне взаємовідношення між людським тілом і душею (Неділя Паралітика – <i>Йо</i> 5,1-15)	107
34. Властиве почитання Бога – в душі й правді (Неділя жінки Самарянки – <i>Йо</i> 4,5-42)	110
35. Господь Бог Творець – і охорона життя (Неділя Сліповродженого – <i>Йо</i> 9,1-38)	114
36. Ісус вознісся на небо, щоб нам приготувати місце (Вознесіння Господнє – <i>Лк</i> 24,36-53)	117
37. Признання двох основних правд є необхідним до спасіння (Неділя Святих Отців – <i>Йо</i> 17,1-26)	120
38. Наука Христова запевняє віруючому життя вічне (Зіслання Св. – Духа – <i>Йо</i> 7,37-52)	123
39. Життя християнина – це боротьба зі злом (Неділя Всіх Святих – Перша після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 10,32-37; 19,27-30)	127
40. Ісус Христос кличе всіх на свою службу (Друга Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 4,18-23)	130
41. Пресвята Євхаристія – Тайна Миру (Свято Пресвятої Євхаристії – <i>Йо</i> 6,48-54)	133
42. Любов – це дар Божий, даний людям (Свято Христа Чоловіколюбця – <i>Йо</i> 3,13-17)	136
43. Вартість богобоязливого життя (Третя Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 6,22-33)	139
44. Два Великі Апостоли Христові (Свято Верховних Апостолів Петра й Павла – <i>Мт</i> 16,13-19)	142
45. Чеснота віри є до спасіння конечно потрібна (Четверта Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 7,5-12)	145
46. Душа з гріхом важким, неначе опутана бісом (П'ята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 8,28-9,1)	148

47. Свята Тайна Сповіді – дар Божої любови й Божого милосердя (Шоста Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 9,1-8)	151
48. Сумління – Божий провідник на дорозі до Нього (Сьома Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 9,27-35)	154
49. Дійсна присутність Ісуса Христа в пресв. Тайні Євхаристії восьма Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 14,14-22)	157
50. Наше життя ґрунтується на вірі в Бога (Дев'ята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 14,22-34)	160
51. Христос докажує своє Божество апостолам (Переображення Христове – <i>Мт</i> 17,1-9)	163
52. Чеснота і щастя – лиха схильність і нещастя (Десята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 17,14-23)	166
53. І прости нам наші провини, як і ми прощаємо нашим винуватцям (Одинадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 18,23-35)	169
54. Пречиста Діва Марія – вибраний посуд Божий – Мати Божа (Внебовзяття Пречистої Діви Марії – <i>Лк</i> 10,38-42; 11,27с)	172
55. Багатство – велика перешкода в досягненні Царства Божого (Дванадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 19,16-26)	175
56. Потреба виконування діл милосердя щодо душі й щодо тіла (Дванадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 19,16-26)	178
57. Життя й смерть праведної людини (Свято Усікновення голови Св. Івана Хрестителя – <i>Мт</i> 6,14-30)	181
58. Життя людське – це праця в Божому винограднику (Тринадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 21,33-42)	185
59. Людина на роздоріжжі – між небом і землею (Чотирнадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 22,1-14)	188
60. Найперша й найважливіша заповідь у Законі (П'ятнадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 22,34-36)	192
61. Хрест Христовий – наше спасіння (Свято Воздвиження Чесного Хреста – <i>Йо</i> 19,6-11. 13-20. 25-35)	195
62. Таланти дані людині Богом, щоб ними досягнула небо (Шіснадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 25,14-30)	198
63. Якості доброї молитви – наполеглива й витривала молитва (Сімнадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Мт</i> 15,21-28)	201
64. Все підкоряється Божому велінню, тож чому не людина? (Вісімнадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 5,1-11)	205
65. Закон любови ближнього в його повноті (Дев'ятнадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 6,31-36)	209
66. Христос Цар – і Його Царство (Свято Царя Христа – <i>Йо</i> 18,33-37)	212
67. Христос Цар – і Його Царство – Царство Справедливості (Свято Царя Христа – <i>Йо</i> 18,33-37)	216
68. Христос – Цар подолав смерть (Двадцята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 7,11-17)	220
69. Успішність слова Божого залежить від співпраці людини (Двадцять перша Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 8,5-15)	223
70. Вузька й широка в житті людини (Двадцять друга Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 16,19-31)	226
71. В чому скривається причина терпінь цього життя? (Свято святого Великомученика Димитрія – <i>Мт</i> 10,32-39)	230

72. Христос Цар Миру приносить нам спокій у Пресвятій Тайні Євхаристії (Свято Пресвятої Євхаристії – <i>Йо</i> 6,48-54)	234
73. Правильний лад у відношенні до матеріальних і духових речей (Двадцять третя Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 8,26-39)	237
74. Віра в Христа спонукує Його творити чуда (Двадцять четверта Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 8,41-56)	241
75. Значення чесноти милосердя (Двадцять п'ята Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 10,25-37)	244
76. Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії (Свято Непорочного Зачаття – <i>Лк</i> 1,24-38)	248
77. Уникаймо зажерливості в нашому житті (Двадцять шоста Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 12,16-21)	251
78. Ненависть - лихий радник людини (Двадцять сьома Неділя після Зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 13,10-17)	255
79. Ласка Божя й співпраця людини (Неділя Прародичів – Двадцять восьма Неділя після зіслання Св. Духа – <i>Лк</i> 14,15-24)	258
80. Проповідь з нагоди Першого Святого Причастя	262
81. Друга прповідь з нагоди Першого Святого Причастя	264
82. Божественна Літургія	267
83. Природа й важливість Безкровної Жертви	270
84. Завдання Божественної Літургії – Служби Божої	273
85. Вартість і значення Божественної Літургії як жертви	277

- т. XXXVI. о. проф. д-р Василь Лава, *Патрологія*. Видання II (Patrologia II Editio). Рим 1974, стор. 550. \$ 20.
- т. XXXVII-XXXIX. Проф. д-р Константин Біда, *Іоаннікій Галатівський і його «Ключ Розуміння»*. (Prof. Dr. CONSTANTINUS BIDA, *De Joannitio Galatovskyj eiusque «Clavi Cognitionis»*). Рим 1975, стор. CIV+524. \$ 15.
- т. XL. Проф. д-р Петро Ісаїв, *Причини упадку Української Держави в князів і козацькі часи*. (Prof. Dr. PETRO ISAIV, *The Causes of the Fall of the Ukrainian State in Princely and Cossack Times*). Рим 1975, стор. 210. \$ 8.
- т. XLI-XLII. Український Католицький Університет ім. св. Климента Папи в другому п'ятиліттю своєї діяльності 1968-1973. (De Ucrainorum catholica Universitate S. Clementis Papae secundo quinquennio peracto suae activitatis enarratio). Рим 1974. стор. 366. \$ 10.
- т. XLIII. Проф. д-р Микола Чуватий, *Історія християнства на Русі-Україні том II. Частина I: Українське християнство між латинопольськими і московськими впливами*. (Prof. NICOLAUS ČUVATYJ, *De historia Christianitatis in Ruś-Ucraina a. 1353-1458*). Рим 1975. \$ 15.
- т. XLIV. Д-р Павло Сениця, *Світильник істини*. Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові (Dr. Pawlo Senyucia, *Svitylnyk istyny*. The Light-bearer. The historical sources of the Ukrainian Catholic Theological Academy of Lviv). Том II Vol. Торонто-Чикаго 1976.
- т. XLV-XLVII. Митрополит Андрей Шептицький, *Твори* (Metropolita Andreas Szeptyckyj, Opera), Рим, 1978, стор. XX + 493.
- т. XLVIII. о. д-р Іван Хома, *Київська Митрополія в Берестейському періоді* (Dr. Joannes Choma, *De Metropolia Kioviensi in periodo Berestensi*). Рим 1979. \$ 10.
- т. IL-L. Джюзеппе Ріцціотті, *Життя Ісуса Христа*, (GIUSEPPE RICCIOTTI, *Vita di Gesù Cristo*), переклад о. Лева Гайдуківського, Рим 1979, стор. 720 з ілюстраціями. \$ 10.
- т. LI-LII. о. проф. д-р Ісидор Нагаєвський, *Історія Римських Вселенських Архієпископів*, частина II. (Prof. ISIDORUS NAGAYEWSKY, *Historia Romanorum Catholicorum Pontificum*, pars III). Рим 1979, стор. 521.
- т. LIII. Д-р Павло Сениця *Світильник істини*, Джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові Торонто-Чикаго 1983.
- т. LIV. BLAZEJOVSKYJ ДМΥΤΡΟ, *Byzantine Kyivan Rite Metropolitanates, Eparchies and Exarchates Nomenclature and Statistics*. Rome 1980. p. 171
- т. LV. о. др. Іван Фіголь, *Проповіді для молоді*, Рим 1981, стор. 360.
- т. LVI-LVIII. Митрополит Андрей Шептицький, *Твори*, Рим 1984.
- т. LIX. о. др. М.І. Любачівський, *Проповіді*, Рим 1984, стор. 284.

IV. OPERA FACULTATIS PHILOSOPHICAE-HUMANISTICAE

- т. I. Проф. д-р Олекса Горбач, *Три Церковнослов'янські Літургічні рукописні Тексти Ватиканської Бібліотеки* (Prof. Dr. Olexa Horbatsch, *Tres Textus Liturgici Linguae Ecclesiasticae (Palaeo) — Slavicae in Manuscriptis Vaticanis*). Рим 1966, стор. 160. \$ 5.

- т. II. WASYL LENCYK, *The Eastern Catholic Church and Czar Nicholas I.* Rome-New York 1965, p. XIII+148. \$ 5.
- т. III-IV. Проф. д-р ОЛЕКСА ГОРБАЧ, *Перший рукописний українсько-латинський словник Арсенія Корецького-Сатановського та Епіфанія Славинецького* (Prof. Dr. Oleksa Horbatsch, *De manuscripto primi ucraino-latini vocabularii Arsenii Korec'kyj-Satanovs'kyj et Epiphanii Slawynes'kyj typis nunc mandato*). Рим 1968, стор. 335. \$ 6.
- т. V-VI. Проф. д-р МИХАЙЛО СОНЕВИЦЬКИЙ, *Історія грецької літератури I том.* (Prof. Dr. Mykhajlo Sonevyskyj, *Litterarum graecarum historia*, vol. I). Рим 1970, стор. XIV+679. \$ 15.
- т. VII. Проф. д-р КОСТЬ КИСІЛЕВСЬКИЙ, *Українське мовознавство в останній добі* (De linguistica ucraina periodo recentiori expositio). Рим 1973, стор. 198. \$ 6.
- т. VIII. Проф. д-р БОГДАН І. ЛОНЧИНА, *Пісня про мого Сіда.* (Prof. Dr. Bohdan Lonchyna, *Cantar de mio Sid*). Рим 1972, стор. 160. \$ 5.
- т. IX. ROGER HALLU, s.m., *Anne de Kiev Reine de France.* Romae 1973, p. 240. \$ 8.
- т. X-XI. о. проф. д-р МИКОЛА КОНРАД, *Нарис історії стародавньої філософії* (Sac. prof. Dr. Nicolaus Konrad, *Historiae philosophiae antiquae brevis conspectus*). Видання II editio. Рим 1973, стор. 396. \$ 10.
- т. XII. Проф. д-р В. КАРМАЗИН-КАКОВСЬКИЙ, *Мистецтво лемківської церкви* (Prof. Dr. V. Karmazyn-Kakovsky, *De arte sacra ecclesiarum Lemcoviensium*). Рим 1975, стор. 150+308. \$ 20.
- т. XIII-XV. Prof. Euhén Onatskyj, *Vocabolario italiano-ucraino* (Проф. Євген Онацький, *Італійсько-український словник*) Рим 1977, стор. 631. \$ 20.
- т. XVI-XVIII. Проф. Євген Онацький, *Український-італійський словник* (Prof. Euhén Onatskyj, *Vocabolario ucraino-italiano*). Рим 1977, стор. 1741. \$ 25.
- т. XIX. Проф. д-р КОНСТАНТИН БІДА, *Київська «Граматика з 1705 р.* (Prof. Dr. Constantinus Bida, *«Gramatika» Kiowiensis - 1705*). Рим, 1978.
- т. XX. - І.С. МУХИН, *За віру батьків* (Уніяти в художніх творах В.Г. Короленка) Чікаго 1976, стор. 139.

V. OPERA FACULTATIS IURIS ET SOCIOLOGIAE

- т. I. *Український Католицький Університет ім.св. Климента Папи і його правна основа* (De universitate Catholica Ucrainorum a S. Clemente Papa eiusque fundamento iuridico). Рим 1967. \$ 2.
- т. II. «Обнова» *Організація Української Католицької Університетської молоді, Академічних товариств і їх статуту.* (De organizatione ucrainicae catholicae iuventutis universitariae, academicarum societatum eorumque statutis expositio). Рим 1967, стор. 35. \$ 2.
- т. III. Dr. BOHDAN T. HALAJCZUK, *Historia de la organizacion Politica de Europa Oriental*, Romae 1972, p. 213. \$ 5.